

ТО БА КАЙ ОБ
АЗ ТАГИ ЯХ
МЕРАВАД?

МИРБОБИ МИРРАХИМ

Ман суоли «То ба кай об аз таги ях меравад?»-ро баъдаз даҳуним сол такрор мекунам ва боз ру ба чомае меорам. Ин мақолаҳо натиҷаи захираҳои хоксоронаи муаллиф дар роҳи худшиносии миллӣ мебошад. Ҳар яке аз онҳо боиси бахсу воқунише дар ҷомиаи Ҷумҳури қарор гирифтаанд ва гувоҳи онанд, ки ин талошҳо дар роҳи Озодӣ ва Истиклол бесамар набудаанд. Ҳарчанд дар замоне, ки Истиклоли кишвар фаро расид / солҳои 1993-1998/, мақолаҳои мазкур аз рӯзномаву маҷаллаҳо ҷамъоварӣ ва несту нобуд карда шуданд, ҳуди муаллифро ду сол зиндонӣ карданд ва навиштаҳоиаш аз ҷониби бархе маддоҳон мавриди тафсири сиёсӣ ва «чиноӣ» қарор гирифтанд.

Мушаххасоти китоб

Номи китоб: **То ба кай об аз таги ях меравад?**

Маҷмуаи мақолаҳо, китоби нотаом ва хикояҳо.-240 сах., бо аксҳо ва замимаҳо.

Муаллиф: **Мирбобои Миррахим**

Чоп ва саҳхофии муаллиф

Нашри аввал

Интишорот: Atlas

Соли нашр 1998

Адади нашр: 1000

Ҳаққи чоп махфуз аст

Чанд сухан аз боби ин китоб

Дар ин дунё, ки мардонаш асо аз кӯр медузданд,
Ман аз хушбоварӣ ин ҷо мухаббат ҷустуҷу кардам.

Гирдовариҳои ин мақолаҳо ва нашри онҳо кори осон набуд ва иншоӣ ин сатрҳо бароям аз ҳар чӣ бештар мушкӣл. Шояд замоне фаро расад, ки муфассал қиссаҳои иншо ва нашри ин мақолаҳоро бинависам, аммо чӣ метавон кард «қуллӣ явмин бадтар» шудааст ва он замон ханӯз фаро нарасидааст.

Мақолаҳои ин китоб ба ҳамон шакле ба ҷоп расида буданд, нашр мешаванд. Танҳо дар баъзе ҷойҳо мо муродифи форсӣ-тоҷикии калимаҳои русиро овардему халос.

Ин ҷо танҳо мақолаҳое, ки дастрас шуданд, нашр мешавад. Ҳамин мақолаҳоро ҳам бо мушкӣлӣ пайдо кардем ва аз дӯстоне, ки дар ин роҳ ба мо кӯмаки хешро дарёфт нашоштанд, як ҷаҳон миннатдорем.

Китобро ба чанд бахш қисмат кардем. Дар бахши аввал мақолаҳои солҳои гуногун гирд омадаанд, ки ба забони тоҷикӣ иншо ва нашр шудаанд. Мо ин бахшро мувофиқи номи ин китоб «То ба кай об аз тағӣ ях меравад?» унвон кардем. Аммо мақолаи мазкурро, ки аввалин тақондихандаи роҳи худшиносӣ ва бедорӣ миллат буд дар ин маҷмуа наҷӯед: он қаблан ду бор нашр шудааст ва бори сеюм ҷоп кардан мувофиқи мақсад нест.

Бахши дуюми китоб аз охири сухану пешгуфтор ба китобҳо ва нақди илмӣ иборат аст.

Кисмати сеюми китоб мақолаҳои ба забони русӣ иншогардидаро шомил шудааст. Ин қисмат аз мақолае, ки дар шумораи нахустини «Растохез» моҳи май соли 1990 ҷоп шуда буд, оғоз мегардад. Ва унвони бахши мазкурро низ аз ҳамон мақола баргузидем.

Бахши чаҳоруми китоб аз «Душанбеи хунин» «Чанг бо калламушҳо» ва таронаи «Мусича» иборат аст.

Дар бахши «Замимаҳо» як қатор хуччатҳо, ки ба воқеаҳои февралӣ соли 1990 дахл доранд, оварда шудааст. Аз ҷумла, як матни истинтоқи камина, ки дар соли 1990 анҷом пазируфтааст, ба диққати хонандагон пешкаш мегардад. Он замон бархе зери фишори саҳти бозрасҳо ҳар хел нишондодҳо медоданд. Ин нусхаи дуҷуми нишондодро мо бо пофшориҳои зиёд ба даст овардаем.

Мақолаҳои ин китоб як давраи томи муборишаҳои илмӣ, ахлоқи, маънавӣ ва сиёсӣ мо мебошанд. Дар бархе аз онҳо як масъала баррасӣ шуда бошад, дар дигаре андешаҳо ва ё баҳси илмӣ ҷой дорад. Худро хушбахт мешуморам, ки аксаран дар баррасии қазия ва мавзӯҳои муҳими илмӣ сиёсӣ ҳақиқат ва сухани аввалро гуфтаам /барои чунин худнамоӣ ва густоҳӣ аз ҳамагон пӯзиш мехоҳам/. Намехостам чунин ҳарфхоро руи сафҳа биёварам, вале солҳои ахир дар Тоҷикистон раванди номатлубе дар густариш аст, ки баъзе корчаллонҳо андеша ва бозгӯӣҳои ҳалолӣ як олимро бидуни азоби вичдон моли худ мекунанд ва ҳатто пасон боз даъвогар ҳам мешаванд /як бор соли 1988 Ҷура Латифов ва Ёқуб Одинаев пажӯҳиши моро дар боби ҷашну маросим моли худ карда буданд /

ва даъвои тамоман ахмаконае хам доранд, ки «мо
точикони тоза ин корро кардем ва он корхоро
анҷом додем» ва ғайра ва ҳоказо. Мисоли рушани
ин ҳарфҳо эҳёи Чашни Навруз аст, ки имруз хама
дар ин чода худро «қахрамони миллӣ» метаро-
шанд. Ва ҳол он ки солҳои 1977-1987 пажухишу
навоарӣ ва талашҳои таҷрибаҳои бандаро дар
эҳёи Чашни Наврузу суннатҳои он ва дигар анъ-
анаҳои неки миллиамон «кори бефоида ва ғайри-
илмӣ» мешумориданд...

Дар робита ба таълими алифбои ниёгон,
ифтихори миллӣ, солшумории хуршедӣ, рӯзҳои таъ-
тил эълон кардани рӯзҳои Навруз, Идҳои рамазон
ва қурбон, дигар чашнҳо, ҳаққи ҳуқуқи тоҷикони
Бухоро, Самарканд, Фарғонаву Сурходарё ва дигар
тоҷикзабонон, қорӣ намудани пули миллӣ, эълони
Истиклолият ва Рамзи Истиклол, Қонуни Асосӣ,
сукути Иттиҳоди Шуравӣ / хануз соли 1989-90 /,
тоза нигоҳ доштани забон, бознигарӣ ба таърихи
солҳои 20-ум ва 30-юми асри ХХ, бунёди адабиёти
нав баъди бозсозӣ ва монанди онҳо низ суҳанони
болоро метавон такрор кард.

Ва ҳоло «мушк он аст, ки худ бибӯяд» ва ин
мақолаву ҳуҷҷатҳо дар дасти Шумост, хонандаи
гиромӣ. Танҳо таъссуфовар он аст, ки мо на хамаи
мақолаҳоро гирд оварда тавонистем. Дар пова-
раки баъзе мақолаҳо шарҳи кӯтоҳро овардем, ки
бо аломати «*» ишора шудааст.

Худованд мову шуморо тавфиқ ато фармояд
ва аз ҷумлаи шокирин бошем. Иншоаллох.

Мирбобон Миррахим

Бишкек-Ишқобод

Декабри соли 1997-Январии соли 1998.

Бахши аввал

ТО БА КАЙ

ОБ АЗ ТАГИ

ЯХ М Е Р А В А Д

Шафақи доманпурхун ё бихишти коммунистӣ

/Мо ба кадом бутҳо сачда мекунем /

Агар кофирон найранг зананд, ки туро аз роху рафтори худ боздоранд ва ё туро ба катл расонанд ё аз шаҳр берунат кунанд, ту кори худро ба Худо биспор. Онҳо ҳила ва макр мекунанд ва Худо бехтар аз ҳар кас макр тавонад кард.

Қуръон, Сураи 8, ояти 30.

Раҳбари Чин аввалин зарбаро ба коммунизм зад ва Шумо дуввумин ала-з-зохир охири зарбаро бар пайкари он навохтед. Имруз дигар чизе ба номи коммунизм дар ҷаҳон надорем. Вале аз Шумо чиддан меҳохам, ки дар шикастани деворҳои ҳаёлотӣ марксизм гирифтори зиндонӣ Гарб ва шайтони зард нашавед.

Паёми Ҳазрати Имом Хумайни /р./ ба Горбачёв

Шафақе хомуш мешавад. Охиста-охиста ин шафак, ки гуё дирузакак бо ҳазор ранг ба чашми оламиён чилва мекард, акли одамонро дуздада буд, ба қазри нобудӣ, уфуқи бекарон фуру меравад. Аҳён-аҳён чун аз дур менигарем, тасаввур мекунем, ки ин шафак чӣ қадар зебост ва бо кадом сабабҳо мардум ба он дил баста буданду ҳоло ҳам дил мебанданд, бовар доранд. Онро ҳатто ба макрами дин ҳам бардошта буданд. Онҳое, ки чашми хирад доштанд, дилогоҳу худшиносанд ва ин шафакро аз оғоз то имруз ё худ қариб 70 сол боз дидаанд, хуб медонанд, ки чӣ шафақи ҳамасузе буд. Албатта, ин шафак на он шафакест, ки Робиани Балхӣ дар бораи он дурри маънӣ суфтааст, ки:

Шафакро лолагун дидам намози шом дар гардун.

Магар Хуршедро куштаст, ки дорад домани пурхун.

Ва аммо ин шафаке ки ман дар борааш сухан меронам, дар хақиқат шафаки Хуршедкуш буда, дар воқеъ доманаш пурхун аст /на мачозан, балки дар амал хуни рехтаи ин шафақ доман-доман ва чуйҳои пури хун аст /. Ин шафақ ҳоло ҳам ба одамон бо чунин ваъдаҳо, арзишҳои дуруғину арзон, ки бозорашон тез аст, гуё зебо метобад: чамъияти аз истисмор озод, баробарӣ, бародарӣ, дӯстии халқҳо, интернационализм, ёрии бародарона, адолати иҷтимоӣ, нест кардани синфи хукмрон, замин ба деҳқонон, сулҳ ба ҷаҳон, алифбои нав, индустриякунонӣ, коллективонӣ, инқилоби маданӣ ва ғайра ва хоказо. Дақиқтар назар андозем баръало мебинем, ки ин шафақ он арзишҳоеро ба мо талкин карда меомад, ки худ оӣ аз онҳо буд ва ба онҳо сари мӯе бовар надошт.

Мардум / албатта, як қисми муайян дар гушаю канорҳои Русияи тезорӣ / ба ин ваъдаҳо, ба ин шиорҳои назарфиреб сахт имон доранд ва ҳатто итминони комил доранд, ки дер ё зуд онҳо амалӣ мешаванд. Чун шубҳае ба миён меояд дарҳол дастгоҳи бузурги идеологӣ ба чунбиш медарояд ва тарғиби ин сохти бесохт, субҳи козибро ба иғроқ мерасонад. Зеро дар ин сохт ҳизб ба давлат ва давлат ба ҳизби коммунист дар як банди худкомагӣю сафсатаомез қарор доранд. Мардуми зудбобар, алалхусус, бечораю бенавои Машрик, ки кайҳост, ки наслҳои аз аслу насаби хеш дур шудаанд, ба ин шафақ имон оварда, онро чун шайтоне дар қабои заррин сахт дар оғуш гирифтаанд ва намехоҳанд аз бағал раҳой бахшанд. Метарсанд, ки бо рафтани ин иблис гуё хамаи буду шудашон, ҷаҳони уммеду орзуҳоишон мерафта бо-

шад. Харос доранд, ки фиреби хурдаашон фош гардад, дар ин дуруҳаи зиндагӣ боз ба кадом бути нав сачда кунанд. Шафаке мемирад...

Вакте ки расо якуним аср муқаддам доир ба ин шафак сухан мегуфтанд, шояд, тасаввур ҳам намекарданд, ки замоне оид ба сукути вай андеша бояд кард ва он руз хоҳад расид. «Шабахе дар Урупо сайругашт дорад...» чунин буд аввалин суханоне, ки тавассути он ба мо дар мактаби ибтидоӣ, мутавассита ва олий сабак омӯхтанд. Мо, ки мактаби ҳаёт надида будем, зуд ба он суханҳо бовар кардем. Як мо не, балки миллионҳо одам. Ҳама дар пардаи ғуборолуди шафак печидему ба пеши пой худ, атрофи хеш нигоҳ накардем. Курбониёни ғарқи хунро, ки ин шафақи хунин ба сари мо овард ва адади онҳо дар тӯли 60-70 сол дахҳо не, балки бештар аз 100 миллионро / ман ба тадқиқоти муаррихону демографҳои рус така мекунам, ки ин мавзӯро васеътар баррасӣ кардаанд / фаро гирифт, намедидем. Ҳештанро бо як ҳикмати «тоза» таскин медедем: «Инқилоб бе қурбонӣ намешавад». Ва худро қурбон мекардем. Ибтидо Сергей Лазоҳо, Чапаевҳо, Павлик Морозовҳо, Зайнаббихо, сонӣ, Олег Кошевойҳо, Матросовҳо ва оқибат қахрамонони таҷовузҳои ғоратгаронаи солҳои 70-80-ум пайдо шуданд...

Ин соҳти нав, ки аз он шафак оғоз ёфт, бо чушу хуруши ба худ хос арзи вуҷуд кард. Азбаски бунёди он бо хунрезӣ асос ёфта буд, то охир аз иштиҳои одамхуриаш даст накашид. Барои маҳв кардани рақибони хеш ва одамони дигарандеш ба зудӣ роҳи куштори умумӣ-«террори сурх»-ро чорӣ кард / Ёдовар мешавем, ки асосгузори «террори

сурх» ЧК (алхол КГБ) буд ва яке аз чехраҳои ду-
рахшони он Петерс ба Осиёи Миёна омад ва дар ин
ҷо корҳои кушторро ба авҷи аъло расонд. Дар ин
бобат муфассалтар мурочиат шавад ба китоби С.
Мельгунов «Красный террор в России 1918-1923» /.
Ин кам буд, ки дарҳол дахҳо лагер /урдугоҳ/ ва
охиран концлагерҳо бунёд шуданд. Чехраи «душ-
мани синфӣ» ба ин сохт дастаки хуб буд, ки дастав-
вал одамони бофаҳм, он ашхосеро, ки табиати хун-
хори большевизм, ғочиаи инсоният будани ин сох-
тро дарк карданд, аҳли дин, рушанфикрон туъмаи
он шуданд ва боқия ба он концлагерҳо фиристода
шуданд. Дертар концлагерҳо бо номи хеле бузург-
ГУЛАГ шуҳрат ёфтанд / қариб дар тамоми Иттиҳ-
оди Шуравӣ ГУЛАГободҳо доман паҳн карда, ҳатто
халқиятҳои томеро ба қаъри худ фуру мебурд /.

Қисми дигари ин аҳли дин ва озодфикронро
ба хорича бадарға карданд. Акнун, ки «шафак» ба
сохти иҷтимоӣ табдил ёфт ва онҳое, ки ба ин кор
саҳт қасам ёд карда буданд, ҳокими мутлақи
тақдири одамон шуданд. Инҳо аввал «соцдем»,
«большевик» буданд, сонӣ, худро ба оламиён «ком-
мунист» муаррифӣ карданд ва сохте, ки ба одамон
ваъда доданд «бихишти коммунистӣ» буд, ки мух-
тасар «коммунизм»-аш ном ниҳоданд. Акнун ҳамин
коммунистон ҳокими баҳру бар шуданд. Боз худро
«ақл, шараф ва вичдони даврон» эълон карданд /
хирадманде ба шиори «хизб-ақл, шараф ва вичдо-
ни даврони мост» нигариста, бо истехзо чунин
гуфтааст, ки «партия»-ро мебинам, ки чӣ хел аст,
вале «ақлу шарафу вичдон» надоштанаширо чун
кунам/. Коммунизм хурофоти нав буд, ки ҳамагон
ба вай имон оварданд. Аҷоиб аст табиати инсон :

гуё ба ҳеҷ чиз розӣ нест, аммо дурусттар мебинӣ ба хама чиз худро мувофиқ месозад. Сохтеро, ки тамоми олам лаънат хонда, онро танҳо маҳсули ҳаёлпарастӣ бурҷи Кремлин, мавҳум меғуфтанд, одамони ҷомиаи коммунистӣ боифтихор ба сачдагоҳи хеш табдил дода, дар пештоқаш навиштанд: мо барои он ба дунё омадем, ки афсонаро ба ҳақиқат табдил диҳем.

Афсонаҳо афсунашон кард. Ва дар ҳақиқат мардум афсонапараст ҳам шуданд. Вале онҳо на на афсонаҳои некро пиёда карданд, балки афсонаҳои дахшатангези ҳақиқӣ ба дунё оварданд. Ҳамон тавре ки дар боло ишора рафт, рақиби асосии ин соҳт асосан дар байни ҳар як миллат аҳли илм, озодандешон ва аҳли дин буданд. Дигар табақаҳои ҷомияро зуд фирефтанд осон буд. Аз ин рӯ соҳти коммунистӣ дар таърихи инсоният бо ҷинояти нангинтарини хеш-нест кардани ҷанини / генофонди / миллатҳо, хушконидаҳои дарахти маънавиёти халқҳои гуногуни ҷаҳон ва пеш аз хама Русияи нав / ё худ ИЧШС / боқӣ мемонад. Лекин ин соҳт бо ҳамин амали хеш қаноат накард. Режими коммунистӣ / инро мехост ё не / барои мувозинати қувваҳо дар муҳорибаҳои майдонҳои «муборизаи синфӣ» дар асри ХХ соҳти тамоман нестандарҷаҳон-режимҳои фашистиро / дар Олмон ва Итолиёи солҳои 30-юм / рӯи об овард.

Умуман фарқи байни коммунистон ва фашистон дар бисёр ҳолат, ҳосса ваҳшоният, ҳеле кам аст: яке бо тимсоли / образи / дигар халқи ҳешро метарсонад. Концлагерҳо, ки бори аввал дар таърихи инсоният коммунистҳо ба вуҷуд овардаанд, ба таъби режими фашистӣ ҳам мувофиқ афтод.

Режими фашистӣ назар ба коммунистӣ афзалияте ҳам дорад. Ин сохт барои хифзи генофонди миллат, пок нигоҳ доштани он ва ифтихори милли мубориза мебарад.

Бояд хотиррасон шавад, ки ҳар ду режим дар таъкиби одамони озодандеш, афкори пешқадам, поймол кардани ҳуқуқҳои инсон дар як зина меистад. Ин режимҳо маҳз бо органҳои хуфӣ ва хабаркаши хеш пурзӯранд. Машинаи одамқиркунӣ тавассути КГБ ва гестапо шабу рӯз машғули ҷустуҷуд, дастгир ва нест кардани «душманон», «элементҳои ба социализм» номувофиқ мебошанд. Хамин хел буд, хамин хел ҳаст ва хоҳад монд...

Ман ба саҳеҳии ин ахбори сарчашмаҳои ғайрирасмӣ қафолат дода наметавонам, лекин оварданаҷро ҷоиш мешуморам. Вакте ки 25-уми феврале соли 1990 интихоботи депутатҳои / намоёндогони / халқи Тоҷикистон «бомуваффақият» ба анҷом расид, қадоме дар мусоҳиба бо радиои хориҷӣ ин интихоботро ба хунтаи Чили, ки Пиночет сарвар аст, баробар кардааст. Пиночет аз ин хабар саҳт дар ғзаб омада гуфтааст, ки «ман фашист бошам ҳам ба муқобили халқи худам тир ҳоли накардаам». Ҳақиқи гап бо бояд гуфт, ки Пиночет халқи Чилиро аз «террори сурх»-и коммунистӣ эмин нигоҳ дошт. Ёдрас менамоем, ки дар тӯли 18 соли ҳокимияти Пиночет мувофиқи маълумоти расмӣ он қадар одам ҳалок нашудааст, ҷунон ки бо муқоиса дар се рӯзи / моҳи феврале соли 1990 / режими коммунистӣ дар Тоҷикистон. Акнун худатон муқоиса кунед, ки қадом режим хунхортар аст.

Албатта, ман ҳеҷ гоҳ ҷонибдори режими фашистӣ нестам. Танҳо ҳаминро зикр менамоем, ки Пиночет бо хоҳиши худаш ҳокимиятро ба мардум, ба халқаш дод, коммунистон бошанд ҳафтадӯ чор сол боз хунтаи худро нигоҳ медоранд ва нияти ҳеҷ гоҳ ба халқ додани ҳокимиятро надоранд. Мегуянд, ки халқ тайёр нест. Аҷаб!

Боз як умумияти режимҳои коммунистӣ ва фашистиро махсус таъкид менамоем. Ҳам коммунистҳо ва ҳам фашистҳо барои идора намудани фарҳанг, адабиёт санъат, матбуот, воситаҳои ахбори оммавӣ, тарғиботи аёнӣ, шиору даъватҳо мекушанд. Дар ин масъала онҳо чунон ҳам бо якдигар каринанд, ки чун себи дукафонанд. Адабиёт дар ин ду режим пурра манфиати роҳбарият, дарборро ҳимоят мекунад. Ҳатто шоирону нависандагоне пайдо мешаванд / буданд ва ҳастанд /, ки бе роҳбарони махсус-коммунист ё фашист зиндагии халқро тасаввур карда наметавонанд. Акнун «шеъри хуб ҳамон аст, ки дуруғ бошад» аз шоир ба сархати эҷодиёти аксарияти адибон мекуҷад. Васфи бесарунуғ ва тамаллуку тазарруғ, симои ягон дохӣ ё дохича ба дараҷае мерасад, ки ҳуди шоир ё нависанда ба дуруғи навиштааш пурра эътимод ҳосил мекунад. Баъзан як-то ним-то шоир ё нависандае пайдо мешавад, ки ба ин режимҳо шак меорад. Он гоҳ тамоми низом /система/ ба чунбиш меояд то уро маҳв кунад.

Барои мисол. Марги маънавию ҷисмонии Ҷумъа Одина барои ҳамаи мо бояд сабақ бошад. Вақто ки зинда буд чӣ қадар танқидҳои ноҳақ, тўҳмат ва мақолаҳои «адабиётшинос»-он ба муқобили ӯ чоп шуд. Тасаввур мекунам, ки баъди ин сатрҳо се нафар гунаҳкорони асосии марги Ҷумъа Одина-собик мудирони Шӯъбаҳои Таблиғот /Пропаганда/ ва Маданияти КМ ҲК Тоҷикистон ва собик котиби идеологии КМ, ки алҳол зинда аст, имруз ба халқ чӣ мегуфта бошанд? Охир, мувофиқи қоидаи нанавишта маҳз онҳо барои бюрои КМ «Санад» тайёр мекарданд?!

Баъд тақдирӣ ҳар миллат ва шахсан ҳар як эҷодкорро / ҳатто тақсими хонаю кушодани рақами ҳисоби бонкиро ҳам/гурӯҳи кучаки одамон ҳал

мекунад. Ин гурухро дар сатҳи чумхуриҳо «Бюрои КМ» хизби коммунист, дар тамоми империя «Политбюро» меноманд, ки тақдири тамомии ғуломон дар дасти онҳост. Ёд дорам, ки солҳои қарахати латифаро махфӣ ба якдигар меғуфтем. Онро айнан меорам: Се аврупоӣ-инглис, немис ва рус-ба як қабилаи одамхур асир меафтанд. Пешвои қабила, ки ғуё шахси аз ҳама бофарҳанг ва донои одамхурон будааст, ба «асирон» мурочиат карда меғуяд: Шумо дар мамлакатҳои хеш доир ба мо менависед, ки одамхурон бефаҳм ва ғайра ва ҳоказо. Биёед шарт мекунем. Шумо ба мо суол медихед ва агар мо ҷавоби суолро бигардонем шуморо меҳурем, агар натавонем, пас шуморо озод мекунем. «Асирон» ба ин шарт розӣ мешаванд. Навбати аввал ба инглис мерасад. Ў ба одамхурон меғуяд: Миз / стол / чист?

Одамхурон як гуруҳ ба ғушае рафта / фестивалӣ-конкурси «Бустон»-ро ба хотир биёред, ки хангоми номери суолу ҷавоб намояндагони ноҳияҳо чӣ тавр дар ғушаи сахна «маслиҳат» мекарданд / байни худ пичир-пичир / шу-шу/-кунон маслиҳат меороянд. Бармегарданд ва посухи суолро беҳато меғуянд. Инглис шартро бой медихад ва одамхурон уро нушиҷон мекунанд. Сонӣ, навбати немис / олмонӣ / мерасад. Ў суол медихад: Диван / тахти хоб / чист?

Боз мисли пештара гуруҳи хурди одамон чамъ шуда байни худ пичир-пичир мекунанду ҷавоби суол меғуянд. Немисро низ меҳуранд. Навбати рус меояд. Ў аз дахшати ларзида-ларзида суол медихад: Маҷлиси партиявӣ / хизбӣ / чист? Одамхурон ба ғушае мераванд, байни худ пичир-пичир мекунанд, бозмегарданд, чӣ қадар фикр мекунанду оқибат иқрор мешаванд «ҷаласаи хизбӣ»-ро намедонанд. Он гоҳ рус шердил шуда даъво мекунад, ки уро озод кунанд. Одамхурон ноилоч розӣ шуда, уро аз марзи қабилаи худ берун намуда, илтимосу илтиҷоъ мекунанд, ки чӣ будани «ҷаласаи хизбӣ»-ро фаҳмонад. Он рус беихтиёр ба онҳо тамасхур карда меғуяд: Хе, соддаҳо! Ҷаласаи хизбӣ ҳам монанди пичир-пичирӣ шумо ва мебинӣ, ки одам нест...

Ана ҳамин хел дар ҷаласаҳои хизбӣ / солҳои 30-юму дертар ба ин боз «тройка» (сенафарӣ) илова шуда буд / тақдири моро ҳал мекарданд.

Гуё мо будем, вале дар амал вучуд надоштем.
Хуни мо дар гардани онҳо.

-Эй шафаки доманпурхун! Хунбаҳои қурбониёни бегуноҳ бидех! На танҳо қурбониёни солҳои 30-50, балки 70-80 асри ХХ-ро қай медихӣ?! Ман инро намебахшам ва фаромуш накардаам, ай хунхорони аср?

Ин «шафак», ин сохти беор ба бутҳои бешумор ниёз дорад. Бутҳои бузурги ин сохт /сарбут / Ленин аст. Ҷуро мумиё карданд ва ба маърази тамошо гузоштанд. Нозимон / хосса онҳое, ки Маскавро ба Макка баробар мекунанд / ба фарзандони худ «насихат карданд», ки хангоми ба «Майдони сурх» / ? / рафтанд, албатта, охишта-охишта қадам зада, ба сачдагоҳи бутпарастон-Мавзолей / Оромгоҳ / равад ва ба он бут таъзим кунад. Ба иловаи ин бутҳои бешумор дар хиёбону толорҳо, ҷаҳоннамо ва синамоҳо, маҷлису тамошочойҳо, хулоса дар ҳама ҷо ҳозиру нозиранд. Бутҳо доимо ба зехни одамон бархурда, онҳоро аз асли инсонии хеш дур месохтанду месозанд. Ба мардум арзишҳои аслиро асосан дар ду шакл: аввал, ба таври ҳаёлот, мавҳум, дуюм ва бештар мувофиқаи танҳо ва танҳо бут пешниҳод мекунанд. Инсонҳо дар ин сохт охишта-охишта бо ҳамин роҳ аз хиради умумии инсонӣ рӯ ба гурез ниҳоданд. Ва ин нуктаро эътироф кардан намехостанду / ба ибораи халқӣ гуём «барои ин қор гарданашон ёрӣ накард» / ҳоло ҳам намехоҳанд /мавзӯи «Бутпарастӣ ва замон» алоҳида баррасӣ мешавад/.

Вақте ки фонуси ақлҳои ҳар миллат хомуш шуд, вақте ки генофонди миллатро вайрон карданд, вақте ки аз роҳи инкишофи табиӣ халқҳо бо ин

«шафак» фирефта шуданду ба зулмот афтоданд, идора кардану мутеъ гардонидани халку миллатҳо осон гашт. Аз ин ҷост, ки назария ва амалияи манкуртӣ маҳз ба ҳамин сохти иҷтимоӣ-бихишти коммунистӣ ҳос мебошад. Воқеан, агар якто нимто шахси бофаҳм дар байни миллатҳои мутеъ сар мебардошт / ё хоҳад бардошт / ҳатман уро саркубе мекарданд. Ин кор алҳол идома дорад.

Ривоятҳо аз накли як нафар дӯстам мисол меорам / нусхаи асли онро ман дар даст надорам / .

Ду подшоҳ буданд. Дар мулки яке аз онҳо доимо тағйирот, шӯру ғавғо буду сарбадорон дар талоши озодӣ. Дар каламрави подшоҳи дигар мардум доимо сарҳам, шикаста-нафас ва кашшокона умр ба сар мебуданд, касе оромии онҳоро ҳалалдор намекард / ҷӣ тавре ки ин ҳолат имрӯз дар Тоҷикистон аст / . Подшоҳи яқум аз оромии мардуми ҳамсояаш дар ҳайрат буду меҳост, асрори ҳукмронии подшоҳи дуҷумро бифаҳмад. Бо ин мақсад барои омӯхтани таҷрибаи подшоҳи дуҷум писарашро ба назди ӯ мефиристад. Баъди чанд муддат таҷриба омӯхтан писараш бармегардад. Подшоҳ суол мекунад, ки ӯ чиро омӯхтааст. Писараш китф дарҳам мекашаду меғӯяд

-Он подшоҳ одати ачибе доштааст: ҳар субҳ савори асп ба дидани ғаллазор мерафт ва маро бо худ мебуд. Пиёда мешуд ва аз як ғӯшаи ғаллазор ба хӯшаҳо назар мекард. Чун мидид, ки хӯшае аз дигар хӯшаҳо фарқ мекунад ва баландтар сар кашидааст, онро қайҷӣ карда мепартофт. Аз дигар тарафи ғаллазор нигоҳ мекард. Боз хӯшаи навбари пуркуватро, ки сар мекашид, сар мезад. Ҳамин тавр хӯшаҳои ҳамаи ғаллазор баробар мешуданд. Подшоҳ дилқарор мегардид, ки дигар хӯшаи саркаш нест, ба қасри хеш бармегашту айшу нӯш мекард. Ҳар рӯз машғулияти подшоҳ бо ман ҳамин хел буд. Ман аз ин кори ӯ чизе нафаҳмидам...

Подшоҳ аз накли писараш рамуз гирифта меғӯяд

-Эй писар! Ин кори подшоҳ ҳикмати дорад, яъне ҳар он, ки фарқ мекунад ва сарбаланд аст, бояд сар буррид, то ки дигарон тобеи ту бошанд, то ки мулк ором бошад ва ғаллазор баробар ба ҷашм расад...

Гумон аст, ки хокимони сохти коммунистӣ ин ривоятро намедониста бошанд. Вале як нукта аниқ аст / ва ҳатто ин масъала дар дастуруламалҳои махфии органҳои хуфӣяву роҳбарикунандаи ин ҷомиаи коммунистӣ махсус таъкид ҳам шудааст: тамоми режими коммунистӣ муқобили он ашхосе, ки худшинос, сарбаланд, саркаш ва аҳли фахм аст, мубориза мебарад. Аз байни миллатҳо, омма онҳоеро, ки ба ақлу хирад дониш, дарки маънӣ ва часорати хеш /мисли хушай саркаш/ фарқ меку- нанд, ёфта маҳз ба маҳвашон мекушад. Онҳоро, ки кушт, қор осон асту ҳама ором, боз об ба лаби ҷуй баробар мешавад. Агар ҷисман кушта натавонад, барои маънаван куштани онҳо роҳи аз ҳама осон- ро пеш мегирад / мувофиқи дастуруламал-инст- рукцияи ҳуди ин сохт, ки ҷаридаи «Демократичес- кая Россия» №4, 1990 ҷоп кардааст/ шахсиятҳои пешқадамро аввал миллатӣ эълон мекунад, сони ба муқобили онҳо аз «намояндагони миллат» мак- тубҳои эътирозӣ менависад: аз намояндагони синфҳои коргару деҳқон зархаридонро тайёр карда аз номи онҳо ба он ашхос эътирози қатъӣ изҳор мекунад ва тамоми умр ҳизби коммунистиро пуш- тибонӣ менамояд...

/Аз ин рӯ вақте ки дар рӯзномаҳои дарбории Тоҷикистони коммунистӣ доимо мақолаву номаҳои «танқидӣ» ба муқобили ду-се нафар ашхоси ру- шанфикр ҷоп мешавад, пас бояд шодӣ кард, ки қаламбадастони он нашрияҳо мисли «пордумаш дароз бод ин ҳайвони хушалаф» танҳо сохти мавҷ- удаи худкомагӣ, шафақи дуруғинро фош мекунан- ду халос. Ҳарчанд то вақти марг аз бозичаи дасти дигарон будани хеш огоҳӣ надоранд/.

Шафаке мемирад ва сохтеро бо худ мебарад,
ба душворӣ ва хорию зорӣ, ба шармандагӣ ва
бешарафӣ, бо фошшавии бепоён. Лекин ин субҳи
козиб дар тафаккури наслҳо бо дуруғи бисёраш
сахт накш бастааст. Аз асорати дуруғ берун овар-
дани одамон кори басо душвор ва дар баъзе хола-
тҳо тамоман ғайриимкон аст. Дуруғ, тавассути
рузномаву маҷаллаҳо, родиёву чaxonнамо, чаш-
нҳо, минбарҳои баланду паст, мактабу мадрасаҳо
хар руз ва хар соат дар мағз андар мағзи фикру
зикри одамон ҷой гирифта, таъсири мадхушку-
нандае дорад. Ва душвории рафъи дуруғ боз дар
он аст, ки вақте ки дуруғҳо фош мешавад, пеш аз
ҳама онҳое ба химояи вай меҳезанд, ки бо ин
силоҳи захрпечак фаро гирифта шудаанд. Ва ин
чиз рушанфикронро ба дунёи ноумедӣ тела медиҳ-
ад, онҳоро аз захматкашон дилмонда месозад. Маҳз
бо ҳамин сабаб ихтилофи назари тарафҳо пайдо
мешавад. Рушанфикроне, ки муқобили дуруғи
давлатӣ, хизби коммунистӣ сар мебардоранд,
ҳадафи танқиди беамон ҳам аз ҷониби зимомдо-
рону лагандбардорони дарборӣ / бо роҳҳои гуно-
гун ин амал дар маҷолаҳои Х. М. Саидмуродов ва
И. Усмонов дар «Коммунист Таджикистана» ва
«Паёми Душанбе» зухур кардааст / ва ҳам аз ҷониби
онҳое, ки аз асли ин соҳти ба марг маҳкум огоҳии
кофӣ надоранд, қарор мегиранд. Хонандаи ноогоҳ
аз ин дуруғ раҳой наёфта, баръақс боз як умр дар
банди он зиндагӣ ба сар хоҳад бурд...

Шафақи маҳкум ба марг ҷозибаи назарфи-
ребе дорад. Пешниҳоди масъалаҳои баробарии
адолати иҷтимоӣ, ҷамъияти аз истисмор озоду
зиндагонии пурсаодат, ба кӣ маъқул нест?!

Бигузор ки ҳеч яки ин ваъдаҳо иҷро нашавад, бигузор онҳо такрор шавад, то ки одамон бовар кунанд, ки дар ҳақиқат коммунистон доимо дар ғамаи заҳматкашонанд-чунин аст мақсади ниҳоии ин соҳт, фалсафи шафақи доманпурхун, ки бо ин нуктаҳо дар назарҳо ҷозибадор мегардад. Онҳое, ки имрӯз суккони ин киштии бе қутбнаморо дар даст доранд, бо шиорҳои боло акли киштинишастагонро дуздида, ҳар лаҳза ҳар ҷӣ мецоҳанд бо мардум мекунанд. Ва нағз медонанд, ки онҳо бечазо мемонанд, чунки ҳама чиз тобеи роҳбарони манғиткоммунист аст. Ба суолҳои бародарони калонсолам Х. М. Саидмуродов ва И. Усмонов доир ба он ки "Оё ба тамоми ғочиаҳо ҳизби коммунист гунаҳкор аст?" танҳо бо як ҷумла ҷавоб мегӯям:

-Бале, гунаҳкори асосии ҳамаи ғочиаҳо ҳамин ҳизби коммунисти шумост ва гуноҳи кабиратонро бо бародарони ҳамҳизбатон баробар ба душ гиред!

Ҳизби коммунистӣ ҳарчанд мори замон аст, вале барои тағйири пусти хеш ба бозсозӣ ҳоҷат надорад. Маъмул шудааст, ки мегӯянд, агар М. С. Горбачёв намебуд, бозсозӣ намешуд. Ин дуруғ аст. Огоҳ нестанд, ки М. С. Горбачёв ҳеч гоҳ аз бозсозӣ нияти ба халқ додани ҳокимиятро надошт. У меҳост, ки бо роҳи ҷадид ҳокимияти таназзулётан ҳизби коммунистиро нигоҳ дорад. Ва аҷоибии кор низ аз ҳамин сар зад, ки ҳуди аъзоёни ҳизби коммунист ибтидо мақсади асосии бозсозиро дарк накарданд. Ва вақте ки ин ҳақиқатро дарк карданд, аллакай дер шуда буд. Ҳизби коммунист бо ҳазор маҳмаддононаш аз думи бозсозӣ ҷой гузид ва роҳбаронаш чун суробҳои шафақи беранг як-як

аз сахнаи таърихӣ ба чаҳаннам фуру рехтанд. Ошкорбағии муваққатӣ кори худро кард: сутунҳою деворҳои дуруғи сохти социализми мутаракқию баркамол паси ҳам ғалтиданд. Роҳ ба сӯи худшиносии миллатҳо кушода шуду умри шафақи дуруғинро кутоҳтар кард.

Шафақи сурх даҳшатнок мешавад. Мардумро зери тарсу ваҳм нигоҳ медорад. Вакте ки одамон дар тарсанд ба ҳама чиз имон мебаранд, ба ҳама чиз бовар доранд. Ёд доред замоне ҳамаи рангҳоро бо ранги «сурх» муқоиса мекарданд? Ҳар он чӣ бо «сурх» рақобат мекард ранги хунинро ба худ мегирифтӯ маҳв мешуд. Ёд доред?! Фаромуш накардаед?! Пас боз як бори дигар андеша кунед, ки ин шафақ имрӯз ҳам сурху даҳшатнок аст, дар гардани фарзандони мову шумо ҳамчун галстук / дастмоли пешоҳангӣ / чилва мекунад, парчамҳо, дару деворҳо сурханд, аз рӯзгори талху фоҷиабори мо ово медиҳанд. Шумо намехаросед, бародарон! Ман метарсам.

Барои андеша. Тағйироту замонасозии роҳбарони манғиткоммунисти ҷумҳуриро нисбат ба дини мубини ислом дар ҳамин як соли охир омӯхта, кас ангушти ҳайрат мезазад. Ҳатто қор ба дараҷае расидааст, ки тавассути коммунистҳо / онҳо 94,7% / дар Шӯрои Олӣ оид ба ислом қатъи бароранд / наузамбиллоҳи минаш-шайтони раҷим /. Шумо худатон бубинед, ки ҳамин роҳбарони коммунист як вақтҳо не, балки дигарчакан тамоман нестӯ набуд қардани динро / соли 1963 муносиби КМ ҲКИШ Ильичёв гуфта буд: «мо оянда дар ҷомии бедин зиндагонӣ хоҳем кард» / мақсади ҳеш қарор дода буданду имрӯз мегӯянд, ки мо бо диндорон

ҳамкорӣ мекунем ва ғ.х. Боз ислом ва пайравонаширо ба «расмӣ» ва «Ғайрирасмӣ», «муътадил» ва «фундаменталист» / аввалҳо «вахобӣ» мегуфтанд / ҷудо мекунанд. «Ҳафтоду ду миллат» кам буд, ки боз коммунистҳо тафриқа меандозанду ҳукм мекунанд.

Гӯё солҳои 20-30 айнан тақрор мешавад. Он вақт роҳбарони коммунист ба халқи мусулмон ва рӯхониён мегуфтанд: мо босмачихоро нестунобуд мекунем, шумо ёрӣ диҳед. Онҳо ёрӣ доданд. Баъд навбати ҳуди онҳо расид. Касе барои ҳимояшон нахест. Масҷидҳоро «лоаи ташилотҳои фашистӣ» / Ин ҳарфҳо муболиға нест. Як нафар бо номи Ф. Олешук айнан ҳамин фикрро соли 1938 дар тамоми рӯзномаву маҷаллаҳои тоҷикӣ баён карда буд /. Метарсам, ки пагоҳ ё фардо коммунистҳо боз пӯстинашонро чаппа пӯшанду баъди паҳш кардани ҳизби наҳзати исломӣ ба дигар рӯхониёну диндорон дарафтанд, пас, тарафи онҳоро кӣ мегирифта бошад?

Эй бародарони мусулмон, ба васасаҳои иблис фирефта нашавед, то ба доми найранги ӯ наафтед!

Дар ИҶШС навбати истеъмори фарҳангии як миллат аз ҷониби миллати пурқувват тавассути як созмон, ки ҳизби коммунист мехонанд, фаро расидааст. Он миллате, ки бо каме захираи маънавии хеш дар гирудори бесарунуг инони роҳбариро ба дигар миллатҳо дар даст дорад / ХКИШ танҳо ба ҳамин тартиб асос ёфтааст / барои пешрафт ва рушди ҳаммилатҳояш шароити хубе фароҳам оварда, дар ҳамин асос боз ҳам пеш меравад, камол меёбад. Умуман дар ин соҳа миллате, ки инкишоф

ёфт, зиёиёни пешкадам дорад, ба сатҳи баландтари таракқиёт кадам мегузорад. Ва баръақс миллате, ки туъмаи истеъмори фарҳангӣ гардид ва дар кишвари он майдони таҷрибаи мустамликадорӣ коммунистӣ доман паҳн кард, ҳам аз чихати маънавӣ ва ҳам иқтисодию иҷтимоӣ боз ҳам паस्तтар меравад. Ин сохт барои идораи миллатҳои мутеъ танҳо ба он раҳбароне ниёз дорад, ки сураати одами доранду маҳрум аз сирати инсониянд, раҳбароне, ки танҳо барои боздошти халқи мутеъ метавонанд ҳамаи дасисаҳоро ба қор баранд, то ки аз байни онҳо ягон кас даъвои худшиносию ҳақталошӣ накунад. Ва аз ин рӯ дарҳам шикастани завлонаҳои сиёсӣ иҷтимоӣ ин сохти беадолатона ва аз сари хеш дур андохтани истеъмори фарҳангӣ муташаккилона нафрат кардан ба ХКИШ мебошад. То он вақте ки роҳбарони манқурту манғиткоммунист вучуд доранд, намоёндагии халқро дар ҳама мансабҳо «сазovor» шудаанд, дар ин сарзамин дигаргуниро интизор шудан ҳамонро монад, ки аз шайтон барои қори хайр дуо талабидан аст... Ва ҳол он ки тавқи лаънат дар гардани шайтон мебошад.

Одат шудааст, ки бархе ноогоҳии миллатро сарзаниш карда, рӯй ба ноумедӣ мениханд. Аммо бадбахтии асосӣ дар он аст, ки то кунун роҳҳои ҳалосӣ аз ин истеъмори фарҳангӣ мустамликадорӣ коммунистӣ ба диққати мардум пешниҳод нашуданд. Вақте ки яқуним сол муқаддам Созмони Растохез «дар ин ҳомушии мурда садои зинда» зад ва барномаи амали хешро баён кард фочиан роҳбарони манғиткоммунист фаро расид. Шафақи дуруғин таркиду ру ба фошшавӣ ниҳод. Дидем, ки

ин ҳокимони мо ба чӣ дасисаҳо кодиранд. Кодиранд, ки ҳар лаҳза бо яроқи қатли ом худро, ибодатхонаи худро муҳофизат кунанд. Мисли мор печу тоб хурданд, вале миччаашон аз ғазаби мардум ғам нахурд.

Эй шафақи доманпурхун, эй бихишти коммунистӣ! Мардумон аз ту дар ҳаросанд. Боз чӣ бадбахти ба сари мо фуру мерехта бошӣ, ту эй шафақи дуруғин.

Бимир, ки мо аз банди ту халосӣ ёбем. Марги ту озодии мост.

Ту оқибат хоҳӣ мурд ба душворӣ, ба нафрат, бо хорию зорӣ. Ва дар ёди мо ҳамчун шафақи дуруғину доманпурхун дер боқӣ хоҳӣ монд. Ҷоҷиҳои мо низ дар ҳамин аст@.

@ Дастанвиси ин мақола зери №432
19.12.1990/ дар шӯъбаи тарбияи коммунистии
«Тоҷикистони шӯравӣ» маҳфуз аст*.

*Мақолаи мазкур моҳи августи соли 1990 иншо шудааст. Баъзе иловаҳо-асомии ду нафар идеологҳои Ҳизби коммунист ба он моҳи декабри ҳамон сол, қабл аз ба идораи рӯзномаи «Тоҷикистони шӯравӣ» супурдан, ворид гардид.

Охирҳои соли 1990 дар нашрияти «Як рӯзи пинҳон аз мардум» чоп шудааст.

СЕ ДУРУҒИ АСКАР ҲАКИМ

Аз рузҳои фочиабори феврал беш аз як сол сипарӣ шуд. Дар ин муддат хеле чизҳо рушан гардид. Дуруғу бухтон будани дастгоҳи ҳоким маълум шуд. Вале хануз парда аз руи он ходисаҳо пурра бардошта нашудааст. Гуфтори дуруғини бисёр касон ба ҳамагон ошкор нагардидааст. Дар ин ҷо ман мехоҳам парда аз руи се дуруғи Раиси иттиҳодияи нависандагони Тоҷикистон Аскар Ҳаким, ки дар иртиботи он ходисаҳо гуфта буд, бардорам.

Дуруғи аввал. Мухтарам А. Ҳаким дар Пленуми 17-уми КМ ҲК Тоҷикистон чунин гуфта буд: «Протоколро 14-уми феврал рафиконе, ки дар ин ҷо хузур доранд, тартиб доданд. Ман бо онҳо будам. Варианти аввали онро ба ман нишон доданд. Ман онро имзо накардам» / «Пленуми ғайринавбатии 17-уми КМ ҲК Тоҷикистон»: Душанбе, 1990, сах. 104 /. Зимнан у бо даст ба чор нафар аъзои Кумитаи мардумӣ / Т. Абдучаббор, ки рузи 14.02.1990 дар Душанбе набуд, А. Холикзода, Х. Ҳамидов ва камина /, ки ба Пленум даъват шуда буданд, ишора намуд.

Ин гуфтор дуруғ ва ғалат аст. Бо ин далел, ки Протоколи истеъфоро на аъзои Кумитаи Мардумӣ, балки ба қавли Маҳкамов аппарати КМ ҲК Тоҷикистон фавран тартиб дода буд ва онро худи К. Маҳкамов ба мо пешниҳод карда буд, ки нусхаи он дар дасти мо мавҷуд аст / Дар ин бора ниг. ба «Комсомолец Таджикистана» 23.02.1990; «Сухан», май 1990; «Растохез» №1, 2, 1990 /.

Илова бар он А. Ҳаким хангоми муҳокимаи
Протоколи истеъфо бо мо набуд. Он санаде, ки ба
А. Ҳаким нишон дода буданд ва ӯ имзо накард, на
протоколи истеъфо, балки «Эътирозномаи катъӣ»
буд, ки он нисфирузии 14.02.1990 ба К. Махкамов
пешниҳод шуда буд. Инак матни он санад:

«Ба котиби якуми КМ ҲК Тоҷикистон К. Махкамов
Аз Кумитаи мардумӣ, ки аҳоли
13.02.1990 дар майдони назди КМ
ҲК Тоҷикистон интиҳоб кардааст.

ЭЪТИРОЗНОМАИ КАТЪӢ

Мо, намояндагони Кумитаи мардумӣ аз Шумо,
рафиқ Махкамов талаб мекунем: 1. Ваъдаи дар
назди мардум додаатонро дар бораи истеъфо ва
вазифаи котиби якуми КМ ҲК Тоҷикистон иҷро
намоед. 2. Хукумати чумхурӣ, аъзои бюро ва КМ
ҲК Тоҷикистон раф. Петкель В., Михайлин Г. С.,
Веселков Г. В., Дадабоев А. Д., Каримов Ч. Х.,
Паллаев Ғ. П., Ҳаёев И. Ҳ., Кошлаков Г. В., Олимов
Р. К., Навҷувонов М., Ҷураев А. Ш., Усмонов У. Ғ.,
Мирхолиқов Т. М. ва дигарон хатман аз вазифаҳо-
яшон раванд. 3. Шахсоне, ки ба тирборон кардани
халқи беяроқ фармон додаанд, бояд ба ҷавобгарӣ
кашида шаванд ва мардум номи онҳоро хатман
донад. 4. Вақти комендантӣ, ҳолати низомӣ ҳарчӣ
зудтар бекор карда шавад. 5. Азбаски аз ҷумлаи
шартҳое, ки 13-феврале соли 1990 дар ҷамъомади
майдони назди КМ ҲК Тоҷикистон ба шумо пеш-
ниҳод шуда буд, танҳо яктояш-озод кардани ҳабе-
шудагон иҷро гардид, мо аъзои Кумитаи мардумӣ
тамоми масъулияти минбаъдаи хунрезиро ба души
Шумоён мегузорем».

Аъзон Кумитаи мардумӣ М. Бахтӣ, М. Миррахим, Н. Мусозода, О. Заррабек, С. Мастонзод, Ҳ. Хабибуллоев, А. Холиқов, Ҳ. Хамидов, Ҳ. Файзуллоев, А. Боев, Бозор Собир, М. Имомназаров, Б. Саидов дар зерӣ эътирознома имзо гузоштанд. Чун навбати А. Ҳаким расид ӯ норозиёна пурсид, ки «чаро истеъфои Мирхолиқов ва Р. Олимовро талаб мекунад? Онҳо чӣ айб доранд?» Гуфтанд, ки «дар ҳама пленуму маҷлисҳо Т. Мирхолиқов аввалин шуда ба минбар мебарояд ва эҳтимол меравад, ки ӯ ба ҷои К. Маҳкамов «интиҳоб» шавад. Р. Олимов бошад бегоҳии 8.02.1990 аз тариқи телевизион дар бораи гурезаҳои арманӣ дурӯғ гуфта мардумро гумроҳ кард...» А. Ҳаким Эътирозномаро имзо накард. Шояд нахост, ки ҳамшахриҳояш аз мансаби баланд маҳрум шаванд.

А. Ҳаким протоколи истеъфоро ҳам имзо накард, агарчӣ узви Кумитаи мардумӣ интиҳоб шуда буд ва бинобар ин номаш дар он санад зикр ёфтааст. Даъвои ӯ дар бораи он, ки касе ба ҷояш дар протокол имзо кардааст, асосе надорад, зеро дар протокол имзои ӯ нест.

Дурӯғи дуюм. Муфаттиши КБД Тоҷикистон Ю. Н. Косухин хангоми истинтоқи камина 20.06.1990 гуфт: «А. Ҳаким ва К. Маҳкамов шаходат доданд, ки шумо ба К. Маҳкамов гуфтаед: «Ба хубӣ аз вазифаат рав. Дах пуштат зинда намонанд». Аз Ю. Н. Косухин хоҳиш кардам, ки нусхаи баёноти А. Ҳакимро бароям нишон диҳад. Розӣ нашуд ва илова кард, ки баёноти К. Маҳкамов, А. Ҳаким дар ин бора як хел аст. Талаб кардам, ки дар хузури шохидон маро бо онҳо ру ба ру кунад. Қабул накард...

Ба ҳар сурат ин иддао низ дуруғ аст. Ман 14.02.1990 дар чараёни муҳокимаи Протоколи истеъфо зимни як сӯхбати «самимонае», ки миёни мо ва Маҳкамов сурат гирифт, дар омади гап ба ӯ гуфтам: «-Халқи тоҷик Искандари Мақдуниро бахшид, истилою ваҳшонияти Чингизхони муғулно бахшид, амирони Бухороро ҳам ва ҳатто Гитлеру Муссолиниро ҳам фаромуш кард. Вале хиёнати Шумо ва халқро тирборон кардани Шуморо ҳаргиз намебахшад. Ҳафт не, ҳафтод пушти шуморо намебахшад». Ин суҳанони маро Қ. Маҳкамов бодикқат гуш кард ва ба мазмунаш каме сарфаҳм рафта, аз ҷояш бархесту ба курсии нишастааш ишора карда, гуфт: -Мирбобочон! Ҳамин устал аз сари ҳамамон мемонад...

Ман ин суҳанонамро бори дигар дар назди Ю. Косухин такрор кардам ва фикр мекунам, ки дар онҳо ягон хел таҳқир ё таҳдид набуда, балки ҳақиқати талхе ҳаст, ки ҳоҷат ба шарҳаш нест. Ба иловаи ин А. Ҳаким хангоми он «сӯхбат»-и аъзои Кумитаи мардумӣ бо Қ. Маҳкамов ҳозир набуд. Пас ӯ аз кучо ин қаринаҳоро бофта бошад, танҳо ба ғайбдонҳо равшан аст.

ДУРУҒИ СЕЮМ. Ин дуруғ аз бисёр чихат қолиб аст. Суҳан аз боби бунёди ҷумҳурии исломӣ дар Тоҷикистон меравад, ки гуё банда меҳостаам асос гузорам. Ю. Н. Косухин дар ҳамон истинток ва идомаи онҳо борҳо ба масъалаи ҷумҳурии исломӣ дахл мекард. Маълум аст, ки бунёди ҷумҳурии исломиро бори аввал дар тӯхматномаи КБД Тоҷикистон «Симои ҳақиқӣ» / 16.09.1989 / ба мо нисбат доданд. Ва гуё 14.02.1990 банда дар Протоколи истеъфои роҳбарони ҷумҳурии меҳостаам кушиш кардам /, ки як банди тозае илова намоям,

ки мазмунаш бунёди ҷумҳурии исломӣ будааст. Аммо ҳақиқат ин аст, ки дар ягон ҳуччати рузи 14.02.1990 ва минбаъд сухан аз боби ҷумҳурии исломӣ набуд. Пас А. Ҳаким бо ин дуруғаш чӣ мақсад дорад? Ин ҷо сирре пинҳон аст. Яъне мувофиқи фалсафаи А. Ҳаким вақте ки у ба ман бунёди ҷумҳурии исломиро дар санаи 14.02.1990 бор мекунад, ман бояд бигӯям, ки «Он руз ин гап ҷой нашофт ва ман кӯшиши сохтани ҷумҳурии исломиро нашоштам». Шахсе, ки аз нозуқиҳои сиёсати имруза огоҳ нест, ба таври хеш хулоса хоҳад баровард, ки «ҳа, ин Миррахимоваш ҳам муқобили ислом ва ҷумҳурии исломӣ будаас-дия». Ана, ҳамин аст ҳадафи домолло А. Ҳаким бо дуруғашон. Имруз бошад он чӣ ки ҷумҳурии Тоҷикистон исломӣ мешавад ё на, ин кори тамоми мардуми вай аст...

Аммо ман дар андешаам, ки чаро мардум бешармона дуруғ мегуянд. Ба хотири чӣ?! Ба кадом умед?! Наход хануз бе дуруғу чоплусӣ ба ҷое нарасанд?

Ман ба ин навиштаҳоям соли 1990 нуктаи таммат гузошта будам / имруз пеш аз нашр онҳоро каме таҳрир кардам /. Вале 8-9 апрели соли 1991 маро боз ба Додситонии /Прократураи/ ҚШС Тоҷикистон «лутфан» даъват карда, хамаи ин ҳарзагӯй ва хабарчиноҳои дар 2-3 ҷилд ҷамъ овардаи КБД Тоҷикистонро такрор карданд ва таъкид карданд, ки маро ба се ҷиҳат айбдор месозанд: 1. Низои байни миллатҳо; 2. Бунёди ҷумҳурии исломӣ 14.02.1990; 3. Таҳдид ба К. Маҳкамов.

Ҳикмати ин дуғу пуписа, сиёсатбозихо, тухмат ва таъкиб ба ман равшан аст. Мақсади ҳарифони банда асосан ба як нукта равона шудааст:

аз хамин М. Миррахимоваш халос шавем, халқ ба хулосае меояд, ки «дидӣ, ба вай махмадоно ин давлат чӣ кор кард. Бо ин давлат шухӣ нақун. Роҳбаронаш барои нест кардани ҳарифони худ аз нангинтарин фоҳишҳо даст намекашанд». Чӣ амали зишту нопок доранд ин дуруғгуйҳо ва хабарчинхою роҳбарони онҳо.

Ман, ки алҳол аз ин кашмакашҳо саҳт дило-зурда ҳастам, дар ҳайрат наафтадам ва бори дигар дарк кардам, ки ҳикмати «усул ба дасти нақорачӣ» чӣ мазмунҳое ниҳон доштааст. Дар робита ба ин мавзӯ суханони бисёр ҳикматомези як бародарам ба хотир расид, ки ҳар бор меғӯяд:

-Медонӣ, маро як нукта аҷаб меояд. Охири қароргоҳи амирони манғити Бухоро қаламрави Душанбешаҳр буд. Фочиаҳои зиёде ба бор оварданду баъд онро тарк карданд...

Р. С. Рузи 18.04.1991 дар Додситонии Чумхури Аскар Ҳаким барои рӯбарукуни бо банда ташриф овард ва ба даъвояш устувор буданаҳро бори дигар собит соҳт. Танҳо дар масъалаи «чумхурии исломӣ» А. Ҳаким ва муфаттиш В. М. Гаркуша ба чунин «хулосае» омаданд, ки раиси иттиҳодияи нависандагон «ин суханоро аз даҳони дигарон шунидааст». Дунё, №1, 1991 саҳ. 5*.

* Ин мақола сирри хабарчинии А. Ҳаким ва Гулназар Келдиरो фош кард ва Раиси нависандагон дарҳол дар ҳаққи банда назмаки таҳкиромезе дар «Адабиёт ва санъат» ба ҷоп расонд. Дертар хангоми дар зиндони КГБ боздошт буданам парвандаи «чиной»-иеро, ки хуфиялнависон аз солҳои 80-ум сар карда, дар ҳаққи банда омода сохтаанд, мутолиа намудам ва маълум гардид, ки ҷаноби А. Ҳаким ва бисёр дигар адибон барои ин дастгоҳ хидматҳои арзанда доштаанд.

Он чое, ки маълум аст, ба шарҳи бисёр хочат нест. Яъне дар рӯзҳои ГКЧП-2 дар Душанбе коммунистон-роҳбарони корхонаҳо ба рои химояи манфиатҳои шахсиашон як созмони аҷоибу ғароибро таъсис доданд. Номи ин ташкилоти коммунист-мазҳаб-«Меҳнат» аст. Ман, албатта, ба ин созмон коре надорам, зеро дар он чехраҳои пасипардагӣ пинҳони коммунистон ба рои боз ҳам гумроҳ кардани заҳматкашон чамъ омадаанд. Маро тамоман дигар нукта ба шигифт овард. Яке аз шарикраисони «Меҳнат» Ч. Ансорӣ доир ба афзалияти ин созмон сухан ронда якбора ба суи «Растохез» ва роҳбарони гирдиҳамоии 24-сентябр-7-октябри соли равон дар Майдони Озодӣ санг андохта чунин фармудааст / айнан /: «Ведь ни один лидер оппозиции не сделал твердого заявления в том, что не будет столкновения. Наоборот прозвучали слова поторопитесь или будет поздно» /Ниг.: Народная газета от 15.X.1991/. Чӣ хеле ки мебинем муҳтарам Човид Ансорӣ масъулияти хеле бузургро ба души хеш гирифтаанд. Ва ҳол он ки аз ибтидои гирдиҳамоӣ 29-август сар карда то рӯзи охири он-7.X.1991 хамаи сарварони он такрор ба такрор мегуфтанд, хотиррасон мекарданд, ки ба ҳеҷ гуна бетартибӣ роҳ нахоҳанд дод. Воқеан аз такрори ин нукта даҳони банда мӯй бароварда буд...

Агар рафӣк Ансорӣ ба ин навиштаҳои банда шаке дошта бошад, пас додараширо метавонад пурсад, ки дар гирдиҳамоӣ сухан карда буд. Вале рафтори Ч. Ансорӣ, у барин коммунистҳои роҳбар

дар рӯзҳои гирдиҳамоӣ хӯнати рӯирост ба миллати тоҷик буд. Аз эҳтимол танҳо дар ҳамин нақш симои ҳақиқии худро нишон доданд. Вакте ки Қозидомулло-Ҳоҷӣ Акбари Тураҷонзода, Ш. Юсуф, Т. Абдучаббор, М. Ҳимматзода, Д. Усмон ва муаллифи ин сатрҳо барои гуфтушунид мерафтем, ҳама вақт дар қабулгоҳи Р. Н. Набиев анбуҳи беҳисоби сарварони корхонахоро меидедем ва Ҷ. Ансорӣ ҳам дар байни онҳо буд. Алалхусус хангоми лаҳзаҳои халқунанда ҳамаи он роҳбарон мисли анбуҳи бесарба маҷлисгоҳ медавиданд. Окибат А. А. Собчак Ҷ. Ансорӣ ва роҳбарони коммунист ва 1-2 маҳмадоноро аз Маҷлисгоҳ пеш кард. Вале Ҷ. Ансорӣ аз асп фаромада бошад ҳам аз узангу нафаромад ва дуруғ ҳам гуфт. Модоме ки дар Майдони Озодӣ набуд, чуръат надошт, ки аз минбари он сухан гуяд, пас дуруғгӯй чӣ лозим?! Он кас арз карданд, ки гуё «ҳаракати коргарӣ бо ҳизби коммунистӣ» алоқа надоштааст, яъне «Меҳнат» / номаш бисёр хунук ва бемаънист / ин хоҳиши худӣ коргарист ва ғайра.

Боз як дуруғи дигари Ҷовид Ансорӣ: «Ҳам депутатҳои парламент, ҳам гирдиҳамомадагонӣ Майдони Озодӣ кушиш менамуданд, ки аз номи мо сухан ронанд. Ҳар ду тараф аз номи коргарон сухан ронда таҳдид мекарданд, ки корпартоиҳои бисёрхазорнафара ташкил хоҳанд кард» /Ниг.: Ҷумҳурият, 16.10.1991 /.

Асли масъала дар он аст, ки маҳз ҳамин роҳбарони корхонахое, ки муассисони «Меҳнат» шуданд, борҳо таъкид мекарданд, ки корпартоӣ ташкил мекунанд, дар сурате, ки агар роҳбарият ба талабҳои гирдиҳамомадагон розӣ шавад. Даррав як Қумитаи корпартоӣ таъсис доданд. Шояд

Човид Ансорӣ аз он беҳабар бошад?! Не. Худи Човидчон дар он рузҳо якҷоя бо роҳбарони корхонаҳои «Тоҷиктекстильмаш», Иттиҳодияи газворҳои пахтагини Душанбе, Комбинати шоҳибобии Хучанд, Фабрикаи чуроббобии ш. Душанбе гоҳ дар комитроияи ш. Душанбе пайдо мешуданду гоҳ дар Шурои Олӣ.

Боз як нуктаи аҷоиб. Созмоне, ки ҳоло таваллуд нашуда буд, якбора меҳмони ҷаласаи Шурои Олии Тоҷикистон шуд ва Човид Ансорӣ аз минбари он суҳанронӣ кард. Акнун даъвои Ч. Ансорӣ рӯчӯ ба он ки намехоҳанд «бозичаи дасти роҳбарони хизматҳои гуногуни сӯйӣ» бошанд танҳо хандаи касро меорад. Ҳол он ки онон аллакай бозичаи дасти коммунистон шудаанд, боз чӣ мехоҳанд?

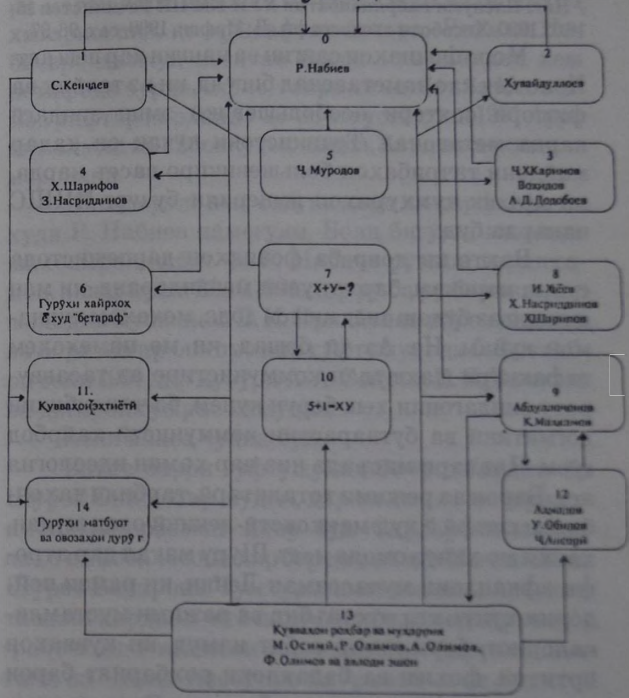
Хулоса, мо бори дигар шоҳиди он гардидем, ки роҳбарони коммунист чӣ тавр барои нигоҳ доштани мавқеи хеш ташкилотҳои нав ба нав созмон медиханду ҳӯсаҳои аҷоибмаҳлуқот меофаранд.

Суҳан

1 ноябри соли 1991, №38/49/.

МУҚАРРАБОНИ "ПРЕЗИДЕНТ"

ё худ пиромуни фочиае, ки ба мо тахдид мекунад

"... Мо торафт хунхотар шуда истодаем. Мо аз хамаи котибони якуми КМ Партияи коммунистии Тоҷикистон танҳо як кас - Чаббор Расуловро бо иззату иқром ба ҳок супурдем. Дигар хамашонро ё парронданд ё аз партия ронданд ва ё барои бадмастӣ / Раҳмон Набиев дар назар аст - М. М. / аз қор гирифтанд..." А. Н. Махсумов, директори Институти набототишиносии АИ Тоҷикистон / алҳол номзад ба президенти ҷумҳури / Ниг.: Пленуми ғайринавбатии ХУ11 КМ ПК Тоҷикистон 15.16.02.1990. Ҳисоботи стенографӣ.-Д.: Ирфон, 1990, саҳ. 96-97.

Моро фоҷиаҳои сангин ва нангин дар пеш аст. Ҳоло ҳеҷ кас наметавонад бигӯяд, ки аз тазйиқ ва фишори сохтори необольшевикӣ эмин зиндагӣ карда метавонад. Тоҷикистони кучак он қадар майдони таҷрибаҳои большевикиро васеъ карда, ки ҳеҷ як ҷумҳуриҳои империяи бузург-ИЧШС накарда буд.

Вақте ки доир ба фоҷиаҳои дарпешистода сухан меронам, бархе чунин мепиндоранд, ки ман онҳоро аз будаш зиёд нишон дода, мехоҳам худнамоӣ кунам. Не. Аз чӣ бошад, ки мо намехоҳем тафаккури шахшудаи коммунистиро аз тасаввуроту зиндагонии хеш берун кунем, бо ҷаҳонбинии догматикӣ ва бутпарастии коммунистӣ хайрбод гӯем. Ҷавҳари масъала низ дар ҳамин идеология аст. Барои аз режими тоталитарӣ, тарбияи ҷаҳонбинии синфӣ ё худ марксистӣ-ленинӣ озод шудан, халқи мо ҳанӯз омода нест. Шуру мағал дар атрофи афкандани мучассамаи Ленин, ки рамзи пайдории ҳукумати мустаъбид ва режими мустамликадорист, бори дигар собит намуд, ки қувваҳои иртиқӣ, фохӣш ва бадахлоқи роҳбарият барои химояи манфиатҳои хеш ба хама гуна дасиса, тухмат ва ҳаромкорӣ кодиранд. Онҳо метавонанд дар як лаҳза муттаҳид шаванд, гирдиҳамоӣ таш-

кил кунанд ва ғайриконунӣ «раиси нав» интиҳоб намоянд.

Вакте ба чехраҳои хеле ошно, пасипардагӣ ва маъмули муқаррабони «раиси нав» менигаред, касро даҳшат фаро мегирад. Худоё! Хамаи онҳо шиносанд ва метавонанд чун морони Заҳҳок шикори мағзи сари инсонҳо кунанд. Онҳо аз он чихат хатарноканд, ки мӯйсафеди бечора -Раҳмон Набиевро ҳамчун воситае барои манфиатҳои хеш истифода бурда, сипас, тавре ки нисбат ба Маҳкамов рафтор карданд / 29-30 августи соли 1991 / уро низ аҳмак ва забонкутоҳ карда, баъд аз ҳокимият меронанд.

Шояд суоле пеш ояд, ки чаро ин ҳарфҳоро ба худи Р. Набиев намегуям. Бояд бигуям, ки андешаҳои мо нисбат ба Р. Набиев рузҳои гирдиҳамой, аниқтараш 28.10.1991, дар ру ба ру бо ишон дар шохидии муовинаш В. И. Приписнов иброз доштам ва бори дигар онҳоро дар гуфтушуниди 5-6 октябри соли 1991 дар ҳузури А. А. Собчак, Е. П. Велихов ва дигарон гушрас намудам.

Асли воқеа чунин буд:

Вакте барои гуфтушунид бо «роҳбарият» ба Шурои Олӣ ҳозир шудем, дар он ҷо низ як гирдиҳамоеи «охирзамон» доир буд. Сарварони корхонаҳо ва касалесони дарбор дар назди Маҷлисоҳои Шурои Вазирони Ҷумҳури ҷамъ омада, масъалаи ташкил кардани «стачком» / «ситоди корпартоӣ» / ё «рабочком» / «кумитаи коргарон» /-ро баррасӣ доштанд ва Ҷовид Ансориро ба «раисӣ»-и он интиҳоб мекарданд. Дар ин лаҳзаи ҳассос Тоҳири Абдуҷаббор ва Шодмони Юсуф дар қабулгоҳи «ҷаноби олӣ» мунтазир менишастанд.

пихост маро ба хузури «раиси Шурои Олии Тоҷикистон Р. Набиев» хостанд. Ман каме хайрон, вале бе ҳеҷ ваҳму тарс, ворида коргоҳи он кас шудам. Он ҷо А. И. Приписнов ва Р. Набиев менишастанд. Пас аз саломуалейк Р. Набиев суол доданд, ки чаро ман он касро бад мебинам. Ман аз ин суол худро каме нороҳат ҳис кардам.

-Охир,-илова карданд он кас,-панҷ-шаш моҳ пештар мо «нағз» будему чаро имруз ганда шудем?

Чун суолҳо ошкоро буданд мо низ муҳри хомушӣ аз лаб баркандему ба он кас гуфтем:

-Муҳтарам Раҳмон Набиев! Шахсан ман нисбат ба Шумо бадбиние надорам. Шуморо ҳамчун шахси калонсол ҳурмат мекунам, лекин чун сие-сатмадор ҳеҷ гоҳ эътироф намекунам. Шумо хатое кардед, ки нобахшиданист.

-Чӣ хел хато! Ба ман фаҳмонед, ки сабаби асосӣ дар чист?- гуфтанд ишон.

-Сабабҳои асосӣ инҳоянд: якум, он ҳурмате, ки мардум нисбат ба Шумо дошт, бо қарорҳои иҷлосияи ғайринавбатии Шурои Олии /23.09.1991/ аз даст доданд. Шумо «раиси» ғайриқонунии Шурои Олии ҳастед. Дуюм, Шумо ҷумҳуриро ба вартал ҳалокат мебаред, маҳалгарой ва шояд ҷанги гражданиро ангезед, яъне тақдири Лубнон ё Молдова-ро ба сари миллати мо оред / Ин пешбини банде ҳақ баромад. Баъди ду-се рӯз дар иҷлосияи Шурои Олии Тоҷикистон депутате фикру зикри намо-яндагони мардумии вилояти Ленинободро чуниб эълон дошт, ки агар кор хамин хел равад «онҳо вилояти Ленинободро ҷудо карда мустақил мешаванд». Шояд у аз авлоди ҳамон А. Раҳимбоев бошад ё ягон пири беимон дар даҳонаш туф андохта

будааст, ки миллатфурушии солҳои 20-умро эҳе карданист/. Сеюм, Шумо дар дасти депутатҳои прокурорҳои ҳуҷа ҳастед. Охир, Шумо метавонистед сиву панҷ рузи дигар сабр кунед. Мефаҳмед, сиву панҷ рузи дигар! 27-уми октябри соли 1991 Шумо ба таври қонунӣ президент интихоб мешудед. Шумо аллакай 99,99 фоиз президент будед. Акнун Шумо ва муқаррабони Шумо танҳо бо роҳи террор мардумро ором карда метавонед. Шумо бо тафаккури прокурорӣ ва прокурорҳои меҳоҳед «раиси ҷумҳур» шавед, охир, дасти ишон олуҷаи хун аст... Ин суҳанони ман ба В. И. Приписнов маъқул нашуданд. Он кас аз ҷой ҳеста изҳори норозигӣ карданд. Ман хайрухушро нася монда ишонро тарк кардам ва гуфтам, ки аз ин зиёд «суҳбат» кардани мо боиси шубҳа хоҳад шуд.

Акнун меҳоҳам як нуқтаи муҳимро ёдовар шавам, ки ба ин навиштаҳо асос шудаанд. Ман ва як бародар аз рузҳои аввали гирдиҷамоии баъди 23.09.1991 нақшаи аҷоиб ва ҳаққонии муқаррабони Раҳмон Набиевро руи қоғаз овардем /Нигаред ба оғози ин мақола ва он нақша дар саҳифаи 33-юми ҳамин китоб /.

Албатта, барои дарки ин нақша аз вазъи иҷтимоиву сиёсӣ, соҳтори давлатдорӣ ва тартиби ҷобачогузории кадрҳои роҳбарикунандаи ҷумҳурии Тоҷикистон оғох будан шарт аст. Ман аз шарҳи ҳамаи ин нақша худдорӣ мекунам. Ва ин на аз тарс, балки аз он ҷиҳат аст, ки бигузор ҳуди мардум фикр кунад ва баҳс намояд. Тавсифи ҳар як доираи одамон ва ашҳоси зикршуда ҷандин сафҳаро пур менамояд. Алҳол ҳаминро гуфтанием, ки тамоми фоҷиаҳои айёми бозсозиро асосан гуруҳҳои

13, 14, 3, 9, 4, 6, 11 барангехтаанд ва сарвари хамаи ин дасисаҳо М. Осимӣ ва Р. Олимов буданд. Махз бо кушиш онҳо ҷумхури чаҳор сол боз аз кашмакашҳо оромие надорад. Вале ба хамаи ин бесомониҳо одамони ноогоҳ ё Растохез ё Ҳизби демократ ё Ҳизби нахзати ислом ё Қозӣётро «айбдор» медонанд. Ҳол он ҷумхури кайҳо ба бекигарӣ ва авлодгарой тақсим шудаасту аксари мардум намедонанд, ки бадбахтӣ аз кучост. Бухрони иҷтимоӣ, сиёсӣ, милли асосан аз дасисаи яке аз ин гуруҳҳо ангехта мешавад. Ҷумхурии мо он қадар бузург нест, вале мавқеи хуби ҷуғрофиву сиёсӣ /геополитикӣ/-и он барои таҷрибаҳои большевикӣ хеле мусоид ва мувофиқ аст, мардум ба бутпарастии коммунистӣ мубталоянд, аз ҳамин сабаб сарриштаи дасисаҳои дарбориро ошкор кардан ниҳоят душвор аст.

Р. Набиев шояд одами хуб бошад, вале баъди таҳлили нақшаи муқаррабони ӯ, ки дар ибтидо овардем, ҳар шахси солимфикр бояд дурустақандеша намояд, ки тақдираш, тақдири аҳли байташ, дар маҷмуъ тақдири миллатро ба дасти кӣҳо месупорад. Ҳоло ба як рӯйхати дигар шинос мешавем. Ин рӯйхати шахсони бозътимоди номзад ба раиси ҷумхур Р. Набиев аст. Тавачҷух фармоёд: Азизов Қ.-директори КХ «Усто» / Хучанд /, Ҳакназар Ғоиб-муҳаррири рӯзномаи «Хатлон», Абдулвосиев М.-сардори экспедицияи геологии Помир, Саъдуллоев М.-собиқ раиси Кумитаи спорт, Миралӣ Махмадалиев-раиси колхозии ба номи Ленини ноҳияи Восеъ, Розикова Б.-муовини раиси комитроияи ш. Панҷакент, Ато Ҳамдам-муовини раиси Кумитаи фарҳанги Шурои Оли, Неъматов Ҷ.-раи-

си колхози «40-солагии СССР»-и ноҳияи Фархор, Орипов А.-дегани факултети иқтисодии Донишгоҳи Тоҷикистон, Ғаниев С.-директори заводи нуриҳои азотии Вахш, Салоҳов А.-муовини раиси комитроияи ноҳияи Фарм, Юсупова Ш.-муовини раиси комитроияи ноҳияи Чилликул, Ҳакимов М.-директори совхозии «Ҳаваскор»-и ноҳияи Кубодиён, Ғиёсов С.-ноҳияи Файзобод, Имомов К.-раиси колхозии ба номи Калинини ноҳияи Куйбышев, Усмонов Иброҳим-дегани факултети филологияи тоҷики Донишгоҳ, Шарифов Ш.-директори совхозии «Гули сурх»-и ноҳияи Орҷониқидзеобод, Якубов В.-муовини раиси комитроияи Душанбе, Холмирозоев Т.-сардори ПМК-и ноҳияи Зафаробод, Рахимов С.-сардори иттиҳодияи Сельхозхимияи ноҳияи Вахш...

Рости гап, дар нақшаи боло ва ҳам дар рӯйхати шахсони бозғатимоди номзад ба президентӣ Р. Набиев ман ягон нафарро наёфтам, ки ба у эътимод кардан мумкин бошад. Ва бузургтарин фоҷиа низ дар ҳамин аст. Оё бечора Р. Набиев метавонад, ки бидуни розигии онҳо кореро анҷом бидиҳад? Не, ва боз не!

Вазифаи ман аз навиштани ин мақолаи кучак танҳо оғаҳ кардани мардум аз иштибоҳи дарпешистода мебошад. Ва чунин огоҳиҳои банди бори аввал нест мардумро. Ёд доред, хангоми раёйшурси/референдум/-и 17 март соли 1991 низ мо оқибаҳои нохуш ва бебунёди онро таъкид карда будем. Махз ҳамин қувваҳо қариб 100 фоиз мардуми Тоҷикистонро гумроҳ карда барои «бақои» Иттиҳоди Шуравӣ «овоз доданд». Аҷобат дар он аст ки боз ҳам махз ҳамин гуруҳҳо дар як шаб Тоҷикие-

тонро «мустакил» эълон карданд. Ё наузанбиллох!
Ин одамон ягон зарра имон дошта бошанд?

Нихоят мехостам боз як тахмин ё худ пешбиниамро баён намоям. Дар интиҳоботи Раиси Чумхура аз эхтимол дур нест, ки маҳз кувваҳои зикршуда дар «иттиҳод бо мардум» Р. Набиевро «дастболо» кунанд, аммо ҳукмронии ишон тулонӣ нахоҳад буд. Чунки ин ашхос ҳеч гоҳ эътимоду боварии инсониро нашоянд. Дар ин гирудор як нукта муҳим ба бебаҳс аст. Набиев бо ин кувваҳо ҳеч гоҳ ба маъноӣ то маш пируз намешавад ва маҳз ҳамоноҳо боз уро маъзули тахт намуда, шармандавор гусел мекунанд. Абадан ва бебозгашт. Фарқи Р. Набиев аз қотили миллати тоҷик-Қ. Маҳкамов дар он аст, ки ҳамин гуруҳҳо як бор ишонро соли 1985 «ба нафақа» гусел карда буданд.

Курасояшро чанд бор гум мекарда бошад?..

Маскав, 27.10.1991.

Адолат, №12, соли 1991, сах. 3.

ПАРЛУМОНИ ИНТЕРНАСИОНАЛИЙ, ЗАВОНИ
ИНТЕРНАСИОНАЛИЙ, УМАРОЮ УЛАМОИ ИНТЕРНАСИО-
НАЛИЙ ВА ТОЧΙΚОНИ ИНТЕРНАСИОНАЛИЙ...

ё посухе ба дуруғгуйҳо, ки дар Шурои Оли
чамъ омадаанд

-Дада! Чӣ менависед?

-Ба дуруғгуйҳо ҷавоб.

-Биёед ҳамин корро накунад. Боз
ҳамаашон ба Шумо хучум меку-
нанд... Ҳоли мо чӣ мешавад? Аз
сӯхбат бо писарам Мирточиконшоҳ.

Рости гап, гоҳо аз рафтору гуфтори умаро ва
уламои коммунистмазҳаб дар хайрат мемонам.
Ва хабари роҷеъ ба мулоқоти умарои Раёсати
Шурои Олии ҷумҳуриро бо «намояндагони илм,
адаб ва маориф» дар «Садои мардум» /29.01.1992/
мутолиа карда, хеле афсус хурдам, ки дар ин ҷомиаи
пургуноҳ зиндагӣ дорам. Ибтидо хостам, ки ба он
эътибор надихам. Вале бодикқат мулоҳиза ва
мутолиа карда ба хулосае омадам, ки бечавоб
мондани даъвои дуруғгуйҳо ин хиёнат ба ҳақиқат
аст. Ва ҳоло бе ҳеҷ як таҳқир ба раддия оғоз
мекунам.

Раиси Шурои Оли мухтарам С. Кенҷаюф изҳор
карданд /айнан/: "Ҷои таассуф аст, ки бархе аз
рузномаҳо, аз ҷумла «Ҷароғи руз», «Адолат», «Дунё»,
«Сомон» /таъкид аз мост-М. М./ нисбат ба ҳукумат
ва роҳбарияти ҷумҳурия мавқеъи оштинопазирро
ишғол намуда, пайваста аз пашша фил месозанд,
ба лахну шеваҳои номатлуб сиёхро сафеду сафед-
ро сиёҳ қаламдод мекунанд" / С.М., 29.01.1992/. Ин
ҷо дуруғ ё худ тухмати хеле фахш ҷой дорад. Як

мулохиза кунед. Оё рӯзномаи «Дунё» пас аз 20-уми ноябри соли 1991 ягон шумора чоп шудааст? Не. Яъне «Дунё» пас аз ба сари ҳокимият омадани Р. Набиюф /24.11.1991/ руи чодро надидааст. Шояд мухтарам С. Кенчаюф худро аз 23 сентябри с. 1991 дар сари ҳокимият медонад?! Шояд...

Пас бо чӣ асос ва бо кадом рӯй раиси Шурои Оли дуруғ мегуяд?! Магар у барои дуруғ гуфтан раис шудааст! Ё тухмат пешаи ҳукуматдорист?! Ба ҳар ҳол ман аз додситони чумхурӣ Н. Хувайдуллоюф мепурсам, ки нисбат ба ин дуруғ ва тухмат, ки С. Кенчаюф оид ба «Дунё» ва дигар рӯзномаҳо мегуяд, парвандаи ҷиноятӣ чунбиш диҳад ва ҳамин сатрхоро ҳамчун ариза бипазирад.

Сониян, магар сиёсати нодуруст ва мавқеи зидди забони давлатӣ ишғолкардаи порлумонро баррасӣ кардани рӯзномаҳо хилофи ягон ҳел қонун аст?! Ҳаргиз не. Охир, ба ҳама маълум аст, ки парлумони бесалоҳияти Тоҷикистон аз забони давлатӣ дида бештар ба узбакию русӣ «булбулакаш» меҳонад. Ин камбудӣ, бесаводӣ, бесалоҳиятӣ, бефарҳангии парлумони интернасионалиро ошкор кардан кори савоб аст. Ҳатто собиқ «президенти ҷавон»-К. Маҳкамӯф, ки пояш ба лаби гур расида буд, нисбат ба забони тоҷикӣ ин кадр беҳурматӣ намекард, чунон ки имруз дар Шурои Оли нисбат ба забони тоҷикӣ рафтор мекунанд.

Ёд дорем, ки аз суханони рамзии К. Маҳкамӯф танҳо як маротиба «Ким тарафдор? Ким бета-раф? Ҳамагӣ!» дар «Растохез» /1990, №1, моҳи май/ чун иқтибос шуд, у дигар ҳамон гапашро такрор накард. У дигар «ким тарафдор?» ва ҳатто «ким»

нагуфт. Имруз бошад хамаи парлумон ва радиою телевизиони тоҷик «димак, демак» гуфта оши мардумро бенамак кунанд ба ин оё «Чароғи рӯз», «Адолат» ва «Сомон» гунаҳкоранд?!

Ва дар ҳақиқат «бисёр хуб аст, ки имруз дар раъси Шурои Олӣ конуншинос қарор дорад» ва метавонад хама гуна улумои интернационалиро ҳам оварда ба болосанг ё тағи Шурои Олӣ боз як Шурочаи олӣ ташкил бинамояд. Ва ин Шурочаи гапдари бо ҳар ишораи бурути боло метавонад ҷи балоҳоро ба нафъи роҳбарон ба сари мардум фуру резад. Аз ҷумла Р. Ғаффорӯф барин лаббайгуён суханони раиси Шурои Олиро таквият медиҳанд, ки «дуруст гуфтанд, ки баъзе рӯзномаҳо масъалахоро яктарафа, бо назардошти манфиатҳои гуруҳи инъикос мекунанд. «Сомон» дар мавриди тағйир надодани рузи Чашни забон тамоми гунохро ба гардани Шурои Олӣ ва раиси он бор қарда, ҳақиқатро ба андозае таҳриф намудааст». Истед муҳтарам Р. Ғаффорӯф! «Сомон» бо он вазъияти носолими зиддитоҷикӣ дар парлумон магар аз худ ягон нуқтаи нав илова қарда, ки ғаши шумою раиси Шурои Олиро овардааст? Барои равшан шудани масъала бе ҳеч иловае аз гузориши фишурдаи Иҷлосияи ёздаҳуми Шурои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон даъвати дувоздаҳум /ҷаласаи рузи 10.01.1992/, ки дар «Сади мардум» /14.01.1992/ ҷой шудааст, иқтибос меорем /айнан/:

«Абдучаббор Т. Пешниҳоди аз 22 июл ба 25 апрел гузарондани Рузи забонро ба овоз монед.

Саидмуродов Ҳ. муовини сарвазир. Ман муовини сарвазир ба татбиқи Қонуни забон мутасадди ва ҷавобгарам.

Дар назди Девони Вазирон комиссияи салохиятнок / бадбахтона, раиси хамин «комиссияи салохиятнок» ҳамон Р. Гаффоруф аст-М. М./ вучуд дорад ва ба он мурочиат нарасидааст / инаш боз як дуруғи дигар. Мурочиатномаи раёсати Бунёди забони форсии тоҷикӣ ба Шурои Олиӣ ва Девони Вазирон расидааст, дар матбуот аз ҷумла «Садои мардум» низ ҷоп шудааст. Агар узви «комиссияи салохиятнок» рӯзнома нахонад мо айбдор нестем!-М. М./ Пешниҳод мекунам, ки рузи забон аз 22 июл ба 25 апрел гузаронда шавад, зеро бисёриҳо ба рухастӣ мераванд. Лекин онҳо аз ҷумхурии намеравад-ку? Ин иди умумихалқист. 22 июл санаи таърихист ва ҳамон рӯз Қонуни забон қабул шудааст.

Раис. Таклифи депутат Т. Абдучабборовро ба овоз менам. Қабул нашуд».

Ин радду бадал дар иҷлосияи Шурои Олиӣ боз як нуқтаи муҳими ҳуқуқиро нишон медиҳад, ки шахси каму беш аз қонун боҳабар, бояд дарк кунад. Сухан аз боби он меравад, ки ҳуқуқи депутат ҳама вақт аз муовини сарвазир баланд аст. Ва раиси боақл таклифи депутатро бидуни дахлати муовини сарвазир бояд ба овоз монад. Лекин ин тур нашудааст, балки баръакс муовини сарвазир бо нутқаш Шурои Олиро тасхир кардааст... Ёбу гир.

Вақте ки мо масъалаи ба 25 апрел ё якшанбеи охири моҳи апрел интиқол додани Рӯзи забонро пешниҳод карда будем, дар назар доштем, ки барои дар мактабҳои миёна, олии боз ҳам тарғибу ташвиқ намудани забони давлатӣ имконият пайдо шавад. Модоме ки парлумони интернасионалӣ, ума-

рою уламои интернасионалий ин пешниҳодро қабул надоранд, лозим меояд, ки чанд далел биёварем.

Якум. Аслан Рузи забон бояд 29-уми апрел эълон шавад. Зеро бори аввал маҳз 29-уми апрели соли 1987 дар толори АИ Тоҷикистон масъалаи забони тоҷикӣ, тозагии он, ваҳдату ягонагии форсӣ-дарӣ-тоҷикӣ баррасӣ гардида буд. Имрӯз ин таърих аст. Бисёр «уламои салоҳиятнок»-и унвондор он вақт муқобили забони тоҷикӣ, мақоми давлатӣ гирифтани он буданд : дузабониро пешниҳод мекарданд, имрӯз бошад ишон «лидер»-болонишинанд. Ба фикрам, гузориши пурраи он баҳси таърихию пурра чоп кардан лозим меояд. Бигузор мардум аз ҳақиқати ҳол огоҳ шаванд. Вақте ки уламо кӯр-кӯрона ба мансаб тамаллуқ зада, манфиати забони давлатиро дастгирӣ намекунанд, вақте ки ҳамин уламои гап-равак ҳамин ки ягон мансабдор аз ҷояш хезад у ҳам часта мехезад ва нишинад менишинад, ҳаққи гапро бояд гуфт, ки ишон эътимодно созовор нестанд.

Дуюм. Ҳам сарвазир ва ҳам собиқ «президенти ҷавон» ва ҳам сарвазири кунунию президенташ нисбат ба забон ва фарҳангу суннатҳои милли назари бадбинона доранд. Барои ин мисол ҷустан лозим нест. Танҳо ҳаминро ёдовар мешавем, ки се сол боз барои Бунёди забони тоҷикӣ ва ду сол боз барои нашрияи «Сомон» ҷой ёфт намешавад. Аммо барои марказҳои маданияти дигар ақвом ин роҳбарони бегонапараст аз бинои Шурои Олӣ ҷой дода, бо ин корашон ба мо тамасхур мезананд. Ин ҷо як байти машҳур ба хотири қас мерасад, ки мефармояд:

Чӣ сон нагирияму хушку тар насузам,
Ки дар каламрави Зардушт харфи Чингиз аст,
Сеюм. Дар Баёнияи Истиклол ва Конуни Асоси
Тоҷикистон «ҷумхурии сермиллат» эълон шудааст.
Магар ин чехраи зиддитоҷикию бесаводии парла-
мон ва ҳукуматдоронро нишон намедихад?!

Чорум. Фармондеҳи гурди миллиро аз Узба-
кистон оварданд ва ин гурди милли ба забонҳои
русӣю узбакӣ касам ёд кард, ки «президентро химоя
мекунад». Имруз ҷенерол Раҳмонов даъво дорад,
ки у «тоҷик аст ва бо шеваи Қароғар ҳарф меза-
над». Эй «тоҷик»! Чаро то имруз хомуш будӣ ва
хамин ки ба мансаб расидӣ «тоҷик» шудӣ! А. Додо-
боев ҳам депутати Фарм аст, вале ҳеҷ не, ки тоҷик
шуда ба он ҷо барои дидорбинӣ равад. Бо «тоҷик»
гуфтаи ҳеҷ гоҳ тоҷик шудан наметавон. «Мушк он
аст, ки худ бибуяд»-гуфтаанд бузургон.

Панҷум. Дар Иҷлосияи Шурои Олии Тоҷи-
кистон рузҳои ҷашну маросим мавриди баррасӣ
қарор гирифт ва умаро ба ҳулосае омаданд, ки
мардум Соли Нав-1 январ, Рузи байналхалқии
занон-8 март, Ҷашни Навруз 21-22 март, Рузи
Ғалаба-9 май, Ҷашни истиқлолияти Ҷумхурии
Тоҷикистон-9 сентябр, Иди рамазон ва Иди қур-
бонро ҷашн гиранд. Ба иловаи ин боз 1 май, 22 июл,
Ҷашни Меҳргон, Ҷашни Сада / бидуни рузи исти-
роҳат / низ ҷашн эълон шудааст.

Акнун ман аз қонундонҳои мухтарам ва парлумо-
ни интернасионалӣ пурсиданиам, ки анъанаи сирф
социалистии болшевичкаҳо-8 март ба шумо чӣ дахл
дорад? Бигирем 1-уми майро. Бигӯед, ки 01.05.1886
полицияи Чикаго хамагӣ се-чаҳор нафар коргар-
ро тирборон карда буд, имруз шумо ба хотира, ба

буд ва рузи якдилӣ табдил додаед, пас, чаро 25 нафар қурбониёни баҳманмохро ба ёд намеоред? Ё чони онҳо чону чони мо чон нест?! Оё шарм намедоред уламои мухтарам! Охир, қонундонҳо қутохотир бошанд ҳам шумо бояд «Фактҳои таърихию» аз ёд набароред! Аҷоиботи қор дар он аст, ки бархе аз уламои тоҷик, ки 27.01.1992 дар Шурои Оли роҳ ёфтаанд, бадбахтона, Мурочиатномаи Бунёди забони тоҷикиро оид ба интиқоли Рузи забон фаромуш кардаанд. Ҳарчанд ишон узви Раёсати Бунёди забон мебошанд...

Ёд дорам, ки даҳ-дувоздаҳ сол пеш аз ин доир ба ҷашни Навруз мақола навиштан ғзаби идеологҳои коммунистро меовард. Ҳатто ба муаллифи ин сатрҳо пичинг мезаданд, ки «ин бача "наврузнома" -и асри ХХ-ро менависад». Оқибат Навруз пируз шуд. Имруз бошад боз парламон ва роҳбаронро чӣ бало зад, ки ба интиқоли Рузи забон мукбиланд? Инро мехоҳанд ё намехоҳанд ҷашни Рузи забон ҳуқуқи таърихиашро пайдо хоҳад кард!

Ва ниҳоят маҳз ҳамин парламон ва роҳбарон нахостанд / ҳатто ягон нафараи ҳам /, ки 12 февралро рузи мотам ва ғайриқорӣ эълон кунанд. Итминон дорам, ки рузе мерасад ва 12 феврал рузи мотам ва худшиносии Тоҷикистон эълон мешавад.

Танҳо русиёҳои парламони интернасионалӣ, умарою уламо ва тоҷикони интернасионалӣ мемунаду халос.

Сомон, №6/30/, Чумъа 07.02.1992, саҳ. 1-2.

ДОКТОРАНТИ «РАСТОХЕЗШИНОС»

ё илми шарқшиносии шуравӣ дар «кашфиёти
нави» хеш ба чӣ хулосаҳои илмӣ омад

Моро лозим меояд, ки сабур бошем. Зеро имруз
бори вазнини илми шарқшиносию таърихшиносии
шуравиро маҳз Тоҷикистон ба душ дорад. Аз каро-
мати Худои таъоло ношукрӣ накунем. Чунки «аз
мост ки бар мост». Чӣ илоҷ... Чӣ хеле, ки мегуянд:
«на чора!»

-Кашфиёт, кашфиёт, кашфиёт,-чор мезананд
олимони ҷавон, докторанти Институти /Пажух-
ишгоҳи / ховаршиносии АИ ИҶШС / албатта,
собик / Музаффар Абдулваққосович Олимов ва
ҳамсари он кас Саодат. Ва бе ҳеч ибто саҳифаи
мачаллаи бонуфузи империяи Коммунистӣ «Вос-
ток» / собик «Народы Азии и Африки» /-ро сиёҳ
мекунанд. Менависанду менависанд. Муҳимаш
навиштан. Он ки навиштаҳои ишон ба ҳақиқат
рост меояд, инъикоси воқеии мавзӯи / объекти /
омузиш аст ё не, ба ишон вобаста нест. Фаромӯш
набояд кард, ки илми шарқшиносӣ дар тарҷумаи
омиёна маънои илми ба «мустамлика табдил ва то
абад тобеъ кардани Шарқро дорад». Ин нуктаро
дар хотир доред. Воқеан яке аз аҷоибулмаҳлуқоти
ҳамин сиёсати «шарқшиносии шуравист», ки дар
сарзаминҳои Қазоқистону Осиёи Миёна на танҳо
аксарияти аҳолиаш, балки аксари уламою удабо-
яш ба манкурт табдил ёфтаанд. Акнун мо танҳо на-
тиҷаашро мебинем, яъне меваи талху захрогини
онро мечашем. Ман аз илми шарқшиносӣ бисёр
хушам меояд. Ва ин бесабаб нест. Ҳар гоҳ ки дар
саҳифаи асарҳои ишон сатрҳои ба Тоҷикистон
оид бударо меҳонам, ҳаловат мебарам. Ин бемуҳо-

бот бисёр аҷоиб аст.

Инак, ба «сарчашмаи бисёр нодири асри ХХ, ки дар вақташ зери танқиду ҳаҷви беамони «мунаққидони» аср қарор гирифта буд», рӯй меорем. Онро беҳаяҷон мутолиа кардан душвор аст. Зеро ин ду олими ҷавон, вале боистеъдоди тоҷик / кош тоҷик мебуданд! / бо як ҳасорати ба худ ҳос ва мушикофона созмони мардумии «Растохез»-ро фаш намуда, аз танқиди ошқоро рӯй натофтаанд». Ин сатрҳои болоро насли нави шарқшиносон дар асри ХХI хоҳанд навишт. Ва он «сарчашмаи нодири таърихӣ» шумораи панҷуми / маҷаллаи «Восток» мебошад, ки соли 1991 бо теъдоди зиёд / боз услуби шарқшиносӣ / нашр шудааст. Мақолаи олимони ҷавону боистеъдоди тоҷик-Олимовҳо «Образованный класс Таджикистана в перипетиях XX века» ном дошта, дар саҳифаҳои 95-103 мундариҷ аст.

Вобаста ба ташаккули табақаи зиёиёни тоҷик муаллифон гоҳ аз боғ ва гоҳ аз роғ сухан ронда, оқибат ба ҷунин «хулосаи илмӣ» таваккуф кардаанд. Он нуктаро бе каму қост айнан меорем: «Националистически настроенная интеллигенция, в основном работников науки, управления, часть сельской интеллигенции, плохо представлены ИТР. Лидерами здесь являются писатели и поэты. Среди этих людей есть сторонники и социалистической ориентации, и рыночной экономики, однако всех их объединяет идея национального возрождения, которое мыслится как построение экономически высокоразвитого национального государства, опять-таки по западному образцу. Для них характерно фактическое неприятие ислама или же использование его в прагматических целях. Наибо-

лее ярко их интересы выражает движение «Растохез» / Восток, 1991, №5, с. 99 /.

Аз хонандагони гиромӣ хошиш мекунам, ки ин иктибоси овардаамонро бодикқат мулоҳиза намоянд. Дар ин навиштаи «олимон» чанд иштибоҳ, сахҳтараш дуруғҷой дорад. Аввалан, аз шоирону нависандагони тоҷик ба истиснои Бозор Собир ва се-чаҳор нафари дигар боқӣ ҳама ҷонибдори режими коммунистӣ буданд, хастанд ва хоҳанд буд. Аз ин ҷиҳат ишон ҳеҷ гоҳ пешвои ҳаракати мардумӣ нашуданд. Сониян, зиёиёне, ки барои худшиносии миллӣ мубориза мебаранд / ба қадре, ки ман огоҳӣ дорам /, дар ҳеҷ ҷо нагуфтаанд, эълон накардаанд, ки онҳо бо роҳи мамлакатҳои ғарбӣ мераванд. Баръакс ба андозае, ки маълум аст, аксарияти мардуми худшинос роҳи Ғарбро ҳама вақт мувофиқи ҳоли мо намедонанд. Ба иловаи ин кӣ гуфт ва кадом вақт, ки зиёиён / агар онҳо ҳақиқӣ ва фарзандони ин сарзамин, ин хок бошанд /, дини мубини исломро намепазиранд. Аз он ҷое, ки медонем, зиёиёни ҳақиқӣ исломро қабул доранд ва эҳтироми бепоён ба ин дин доранд.

Ва чун суҳан аз боби аҳли «Растохез» рафт, муаллифони мақола бисёр дуруяғӣ зоҳир кардаанд. Ва ин бисёрруяғии онҳо аз надонистани аҳдофи созмони «Растохез» набуда, балки ақидаи устувори он табақай уламо ва удабост, ки режими мустамликадориро бо ҳар роҳ ҳақ ва зарур мешуморад. Суоле пеш меояд, ки агар муаллифони мақола аҳли «Растохез»-ро миллатҷӣ мешуморанд пас, далели илмӣ биёранд, то ки хонандагон бовар кунанд. Афсӯс ки ҳам Музаффарҷон ва ҳам Сао-

датхон натвонистаанд, ки «назарияи илмӣ»-и хешро собит намоянд.

Умуман, мақолаи мазкур ба эрод гирифтани ҳам намеарзад. Онро бодикқат мутолиа кардан ҳам шарт нест. Аммо бадбахтӣ дар он аст, ки маҳз тавассути ҳамин хел мақолаҳои «илмӣ», ки аксар вақт баробари навори «Ералаш» арзиш надорад, муаллифони бурунмарзӣ ба Тоҷикистон «шинос» мешаванд, ба вай истинод карда, онҳоро «сарчашмаи асосӣ оид ба омӯзиши қазияҳои Осӣи Вусто» ба қалам медиҳанд...

Олимовҳо дар «кашфиёти илмӣ»-ашон, ба фикри мо, бештар ба навиштаҳои рӯноманигорон оид ба «Растохез» ва он ҳам бошад сарчашмаҳои русӣ тавачҷух доранд. Ва шояд мақсади асосии онҳо «Растохез»-ро сиёҳ кардан аст, ки ба чунин хулосаҳо омадаанд. Ин ҷо ман бевосита ба хабари ифвогаронаи ТоҷикТА «Растохез» чист?», ки 25-уми феввали соли 1990 дар рӯзномаҳо ҷоп шуда буд, рӯй меорам. Маҳз ҳамон вақт баъзе «шарқшиносон» ва «файласуфон» барои таҳияи кардани хабари ифвогарона ширкат варзиданд. Ва ҳамон дуруғ корашро кард, яъне «Растохез» миллатчӣ шуд. Имрӯз «илми шарқшиносӣ»-и шуравӣ ба дуруғи бофтааш пурра эътиқод пайдо карда, акнун онро чун «кашфиёт» ба бозор баровардааст...

Таъкиди он нукта зарур аст, ки агар М. Олимовҳо дар мақолашон ба мо «миллатчӣ», «зардуштӣ» ва боз бисёр сифатҳоро часпонда бошанд, пас, дар ҳамин маҷалла муаллифи дигар А. В. Малашенко боз сифатҳои «бунёдгари давлати исломӣ» ва «пантуркист»-ро раво дидааст. Биёед, он «кашфиёти мустаҳриқи шуравӣ» - ро ҳам мехонем. А. В.

Малашенко навиштааст: «Впервые требование о создании исламского государства прозвучало в Таджикистане из уст муллы Абдулло Саидова, который еще 1986 г. утаваривал своих сторонников направить соответствующую петицию в адрес XXIII съезда КПСС. В последствии идею создания такого государства отстаивал таджикский ученый Мирбобо Миррахимов» / Хамон чо с. 59-60/. О-фарин!

Мо касосгир нестем. Хар чй ин уламои замонй нависанд, ба чону дил гуш мекунем. Бигузур нависанд. Аммо навиштаҳои мусташирикони бояд усулҳои / принцип / илми дошта бошад. Боз ба як нуктаи пурихтилофи Олимовҳо тавачҷух намоед: «Так фактический манифест таджикского фундаментализма был опубликован в республиканской газете «Джавонони Тоҷикистон» от 27 июня 1990 г. за подписью Ш. Абдуллоева-религоведа, исследователя истории ислама» / Хамон маҷалла, с. 100/.

Кайд кардан зарур аст, ки муаллифони мақола ба хулосаҳои аҷоибу ғароиб омада, гоҳо хонандагонро ба олами «фундаментализм», гоҳо ба «зоростризм» ва гоҳо ба дигар «изм»-ҳо мебаранд. Танҳо тахлили мақолаи Ш. Абдуллоев қариб ду саҳифаи маҷалларо ишғол кардааст. «Бардорид зам кун» меғуянд дар урфият. Ва муаллифон боз як мушти сахтро ба саркубии «Растохез» ба ҳаво сар додаанд: «Массовое распространение фундаментализма в Таджикистане вызвано как разочарованием в официальной идеологии и деятельности властей как недоверием к интеллигенции проповедующей националистическую программу возрож-

дения, основывающуюся на идее программа, западной модели развития. Эта интеллигенция дискредитировала себя в глазах низов явной англажированностью режимом одной ее достаточно большой части и слабостью, разрозненностью, оторванностью от народа-другой. Так, движение «Растохез», представленной почти исключительно свободомыслящей интеллигенцией, исповедующей националистические взгляды различной окраски, практически не имеет связей с другими слоями общества и видимо не пытается расширять свою социальную базу» / Хамон чо, с. 101 /.

Гардам аз бандагони бешуморат Аллохи Бузург! Ин кадар донишманду махмадоно. Ва хамин ки қалам ба даст гирифтанд, хар чӣ ба хотирашон омад, менависанд. Ва навиштаанд, ки мавқеи интеллигенция нисбат ба ислом чӣ гуна бошад. Ва худашон ҷавоб навиштаанд, ки «как следовало ожидать; ислам представляется угрозой ее прогрессистским, прозападным идеалам» / Хамон чо, с. 101 / . Наход!?! Аҷоиб! Моро аз мо бештар медонанд. Хулосаи илмии ишон дар ин боб аз хама аҷоибу ғароиб аст: «Негативное отношение интеллигенции к исламу выразилось и в поисках новой религии-альтернативы исламу. Появляется интерес к зороастризму и попытки его возрождения» / Хамон чо, с. 101 / . Аз навиштаҳои боло маълум мешавад, ки таҷдиди назар ба зардуштия аз зиёиён оғоз ёфта бошад. Ва ҳол он ки мувофиқи далелҳо маҳз КМ ПК Тоҷикистон кушиш зиёде ба харҷ дода, то ин ки мардум ба зардуштия тавачҷух пайдо кунанд. Қор ба дараҷае расид, ки роҷеъ ба Зардушт

ва хикмати ӯ асосан дар ду рӯзнома-«Тоҷикистони советӣ» ва «Адабиёт ва санъат» силсилаи мақолаҳо ҷошудаанд. Аммо ин кори онҳо муваффакият пайдо накард. Он гоҳ баъди воқиаҳои 12-уми февралӣ с. 1990 тавассути «муллоҳои СЕКА» ва «генералҳои КГБ» дар кучаву бозор ва масҷиду маъракаҳо ҳамаи мутаассибон айбро ба «Растохез» заданд, ки «онҳо зардуштиянд».

Вақте ки соли 1990 ҳучум ба «Растохез» саршуд, ибтидо намояндагони «синфи коргару деҳқон» зътирозномаҳо навиштанд. Баъдан рӯзноманигорони дарборӣ пайдо шуданд, ки ҳар чӣ каллашон мепазируфт, доир ба «Растохез» менавиштанд. Навбат баъди журналистон ба кормандони додгустарӣ расид. Дар солҳои 1990-91 калами корманди Додситонии / прокуратура / Тоҷикистон Амиркул Азимов дар «растохезшиносӣ» ҷунон ҳам тез шуд, ки мондан гиред. Ин химоятгари ҳуқуқ дар ботлоқи тӯхмат ду сол ғелидаю ҷулида, саҳифаҳои «Тоҷикистони советӣ»-ю «Коммунист Таджикистана»-ро бепул иҷора гирифта, ба «Растохез» даҳон зад. Оқибат чун тӯхматгар аз болои ӯ парвандаи ҷиноятӣ кушода шуд. Ва полковники юстиция А. Азимов аз тарси ҷон бошад ё нафаҳмидани ҳуқуқ чанд муддат шудааст ба маҳкамаи / суди / ноҳияи Октябри ш. Душанбе намеояд.

Агар ҳамаи онҳо дар «растохезшиносӣ» муҳассилини мактаби маҳви бесаводӣ буданд, дертар номзадҳои илм ва академикҳо пайдо шуданд, аммо то имруз мо ягон докторанти «Растохезшиносӣ» надоштем. Хушбахтона, имруз насли нав ба камол мерасад ва метавон ифтихор кард, ки Музаффар

ва Саодат Олимовхо онхоро доир ба «Растохез» сабак хоҳанд дод. Ва он руз дер нест, ки ишонро бо унвони нави илмӣ-«доктори илми таърих» / аслан риштаи «шарқшиносӣ» / табрик гуфта, ба корхояшон муваффақиятҳо таманно намоем*.

Худо тавфиқ диҳад. Омин!

Чавонони Тоҷикистон

Шанбе, 8 феввали соли 1992, №16 /8498/ .

*Дуои банда мустақоб гардид ва Музаффар Абдулваққосович дар ҳақиқат «доктори илми таърих» шуд, вале бо таассуф на дар баҳши «растохезшиносӣ», балки дар мавзӯи «Индийская историография на фарси XI-XIII вв.». Харчанд тавачҷӯи ишон ба мавзӯҳои доғ ва дар бисёр маворид таҳрифи таърихи муосир идома дорад. Пас аз фочиаҳои гушношуниди солҳои 1993-1996 дар Тоҷикистон воқеият дар таҳлили «илмӣ»-и ишон чунин баррасӣ шудааст: «Одна сторона ратовала за исламское государства, а другая-видела перспективу Таджикистана в сохранении модификации прежней модели государственности». Ё худ: «Демонистамисты ориентировались на сильно развитые формы группового контроля над поведением индивида, на нормативность в духовной, социальной и обыденной жизни, тогда как противоположная сторона выдвигала требование значительно большей свободы в этих сферах». Ниг.: Центральная Азия, №5 /11/, 1997, стр. 57.

Хаёев ба истеъфо рафт? Бовар намекунам!

Дахрузаи аввали январ барои банда хотирнишин аст. Он ба хотирам аз мақолаи «То ба кай об аз таги ях меравад?» нақш бастааст. Имсол ин дахруза «армуғони» ғайриҷашмдоште овард И. Хаёев ба истеъфо рафт.

Аввалан, ин бори аввал нест, ки Хаёев ба «истеъфо» меравад. Гумон мекунам, хонандаи гиромӣ ёд дорад: Сарвазир бори аввал 14 феввали соли 1990 тибқи Созишномаи Кумитаи мардумӣ хамроҳи роҳбарони дигари онвақтаи Ҷумҳурии Маҳкамов ва Паллаев ба «истеъфо» рафта буд. Он рӯз-14 феввали соли 1990-ро хуб дар ёд дорам. Хаёев дар оғози гуфтушуниди онрӯза як пайдошуда, лаҳзаяке бовикор сигор дуд доданду зуд ғайб заданд. Баъд тақрибан соатҳои 18[^]40-18[^]45 боз ба толори гуфтушунид ташриф оварданд. Воқеан, гуфтушунид аллакай анҷом ёфта буд ва вақти ба Созишнома имзо гузоштан расида.

Хаёев Созишномаи якунимсаҳифагиро расо даҳ дақиқа қироат карданд. Баъд вазнин аз он сарбардошта гуфтанд:

-Ман ба ин имзо намегузорам! Ҷаро тақдирӣ маро бе ман ҳал кардед? Ман қор қардан мехоҳам. Ба миллатам хизмат мекунам...

Ҳамагон ҳайратзада будем. Ягона шахсе, ки бояд ба ин қор рушани меандохт-Маҳкамов ҳомуш иштиёр қарда буд. Мувофиқи ахбори Маҳкамов Раиси Шӯрои Вазирон розигияшро барои истеъфо тавассути телефон баён қарда буд.

Маҳкамов ҳомуш буд.

Ман токат карда натавонистам:

-Шумо ба қарорҳои Ҳизби /Партия/ коммунистӣ итоат мекунед ё не?

-Албатта, итоат мекунам.

-Пас, даъвоятонро ба котиби якуми КМ ҲК К. Маҳкамов гуед. Ана, ин кас нишастаанд. Шумо ба қарори партия муқобилед?

-Не, -ҷавоб дод ӯ ва якбора кафид, -Кӣ ҷойи мана мегирад?

Рости гап, ин суханон моро моту маҳбут кард. Як лаҳза хомӯш мондем. Ҳамидулло Ҳабибуллоев, ки аз аввал ин дасисахоро дарк карда буд, ба Ҳаёев рӯ оварда оромона гуфт:

-Мухтарам Иззатулло Ҳаёевич! Мо мақсади ҷои Шуморо гирифтани надорем. Шумо дар Президиуми Шурои Вазирон вазифаатонро ба яке аз муовинҳоятон супоред. Мувофиқи қонун бояд муовини аввал вазифаи Шуморо иҷро кунад. Шумо метавонед вазифаатонро ба Г. В. Кошлаков ё В. В. Воҳидов ё ба Зацариний супоред...

-Не, -гарданшаҳӣ кард Ҳаёев, -Ин ҷо Бурӣ Баҷабекович нишастааст, бигузур ваъда диҳад, ки вазифаи маро, ҷои маро мегирад.

Ин даъвои Ҳаёев хатари ҷиддӣ дошт. Боз Ҳамидулло ба қори «фаҳмондадиҳӣ» гузашт:

-Масъалаи интиҳоби Раиси Шурои Вазирон салоҳияти Шурои Олист. Мо ин қорро карда наметавонем. Бурӣ Каримов алҳол Раиси Кумитаи мардумист. Шумо худатон муайян кунед, ки вазифаатонро ба кӣ месупоред. Мо ба ин қор ҳамроҳ намешавем...

-Не, не, ман мехоҳам донам, ки ҷои маро кӣ мегирад, -боз ғур-ғур кард Ҳаёев. Аз сару рӯи Ҳаёев

ба чои арак гуё равған мешорид...

Тоқати хама тоқ шуд ва Хадятуллох Файзуллоев сарриштаи сӯхбатро ба даст гирифт:

-Рафиқ Иззатулло Ҳаёев! Шумо дар Ҳукумати Тоҷикистон балоро ҳам намефахмед. Ҳама корро Кошлаков мекунад. Шумо танҳо имзо мегузореде халос...

-Не, ман корро нағз мефахмам, -пинакашонро вайрон накарда гуфтанд Ҳаёев, -Ин ҷо махалчигӣ /?/ рафта истодааст...

Баъд намедонам ҷӣ шуду якбора ба протокол аввалин шуда имзо гузоштанд он кас.

Аммо баъди як руз ба макр оғоз карданд. Ман Пленуми ғайринавбатии ХУИ11 КМ ПКТ / 15-16 феввали соли 1990 /-ро дар назар дорам, ки ин шахс дар он якбора ду дуруғ гуфтанд. Ва чунон ҳам устокорона ки ...

Дуруғи аввал тафсилоти гуфтушуниди байни Кумитаи мардумӣ ва сарварони Чумхуриро ба ахли Пленум тахрифкорона нақл карданашон буд. Ҳол он ки тавре нигоштем ишон дар гуфтушунид лахзае пайдо шуданду "ман сарварии вазъияти фавқулоддари ба уҳда дорам"-гуён ғайб заданд.

Дуруғи дуюм ва ифвогаронаи Ҳаёев. Ба матолиби /мавод/ Пленуми ХУИ11 ру меорем:

И. Ҳ. Ҳаёев: ман ҳоло сабаби протоколро имзо карданамокро ба шумо нақл карданӣ нестам.

Мо онро сидқан имзо кардем, вале ба ин амр моро вазъият ҳам маҷбур сохт. Мо протоколро танҳо ба хотири ақаллан як соат, ним руз бас шудани хунрезӣ имзо кардем. Дуюм, баъзе

рафиқон софдилона гап назадан. Рафиқоне, ки аз ин ҳолат бохабаранд, ҷурғат накарданд, ки асли воқеъаро гуянд. Бинобар ин тасмим гирифтаам онро худам бигӯям...

Ва он кас гуфтанд дуруғ, ки он оқибат бе ҳеҷ гуноҳ ба қавле сари Каримов ва Табаровро «хурд». Гуё лоихаи Фармони /Укази/ Раёсати /Президиуми/ Шурои Олии РСС Тоҷикистон дар бораи Раиси Шурои Вазирон таъйин кардани Каримов тайёр будааст ва ғ.

Ман аз шарҳи ин дуруғ хуздорӣ мекунам, зеро барои инчандин саҳифаро сиёҳ кардан лозим меояд. Зарур аст, ки ба паҳлуҳои дигари чеҳраи сиёсии Сарвазири собиқи Тоҷикистон тавачҷух намоем. Ёдовар мешавам, ки матни Фармони Раёсати Шурои Олии РСС Тоҷикистон доир ба ҷорӣ намудани вазъи ғавқулӯда ва қуюди шабгардӣ дар Душанбе бо дастони ана ҳамин шахси «беғуноҳ» ва А. Т. Қосимова таҳия шуда, сонӣ, аз номи Паллаев / он кас 12.02.1990 дар Маскав будаанд / бо дасти Маҳкамов имзо шудааст.

Маҳз ана ҳамин «мусичаи беғуноҳ»-И. Ҳаёев шаби 12.02.1990 ба воситаи телевизион эълон карда буд, ки дар Душанбе вазъияти ғавқулӯда ва қуюди шабгардӣ ҷорист. Аз касофати ана ҳамин Фармони ғайриқонунӣ даххо беғуноҳ қушта шуд ва қотилон то ҳол бечазо қайфу сафо карда гаштанд. Ба иловаи ин барои нигоҳ доштани вазъи ғавқулӯда миллионҳо сӯм пули мардум / маоши афсарони бекорхуча ва миршабҳо / ба бод дода шуд. Ҷа қадар зарари маънавию иқтисодӣ овард он Фармон то ҳол ҳисобу китоб нашудааст. Ва ҳамаи ин танҳо ба он хотир, ки Иззатулло Ҳаёев

ва К. Махкамов дар курсии мансабашон ором
нишинанду дар хонахоёшон беташвиш хобашон
барад.

Яке аз сабабҳои асосии истеъфо додани И.
Ҳаёев ҳамин сияхномаи торихии уст. Ин масъ-
алаи муҳими ҳуқуқиро прокурорҳо / додситонҳо/
хуб мефаҳманд. Хуб мефаҳманд, ки Сарвазир ҳеҷ
гоҳ ҳуқуқи аз номи Раиси Президиуми Шурои Олӣ
фармон бароварданро надорад. Барои чунин аъ-
мол бояд ҷои Сарвазир собиқ паси панҷара бо-
шад. Зеро маншаи куштори халқи беяроқ, истис-
мори бешумори мардум ва футур рафтани иктисо-
диёти ҷумҳурӣ аз ҳамон фармони ғайриқонунист.
Инро танҳо чашми аъмо наметавонад бубинад.
Бинобӣ кӯрдил Сарвазирро аз ҷавобгарӣ дар наз-
ди мардум гурезонданд.

Сониян, дар тули шаш соли ҳукмронии ин
Сарвазир иктисодиёти Тоҷикистон ба тамои ху-
роб шуд. Шояд баъзе хонандагон пурсанд, ки «ин
хел шуданашро Ҳаёев аз кучо медонист?» Бубах-
шед, лекин сарваре, ки ғами ояндаро намехӯрад,
дурнамои тараққиёти давлатро намебинад, масъ-
алаҳои иктисоду фарҳангро намефаҳмад, мақо-
ми Сарвазирро барои ҷи шаш сол банд кард? Агар
салоҳият надошт, пас, меғуфт / воқеан як бор
гуфта буд /, ки «бародарон ман ин корхоро намета-
вонам». Ё мисли Қадриддин Аслонов мардонавор
меғуфт, ки «кулоҳи Монамах» ба сари ман рост
намеояд. Ба иловаи ин шахси бемор ва саломати-
аш бад ҳуқуқи маънавӣ дорад, ки шаш сол чунин
вазифаи масъулро ба душ гирад?!

Ин суоли банда барои ҳоли қардани дил нест.
Ман муътақидам, ки ҳар як роҳбар пеш аз он ки

ба ягон мақом пешниҳод шавад ё интиҳоб шавад
/ба вижа ба мақоми Сарвазир ва Раиси ҷумҳур /
бояд аз муоинаи ҳаматарафаи тиббӣ гузарад / ин
нуктаро Шодмони Юсуф хотирнишон карда буд /
Нашавад, ки боз ягон бемори молихулиёро ба мақоми
баланд интиҳоб кунему у бо ноухдабароияш
сари моро ба зери дор барад.

Дафъаи дуюм И. Хаёев / ман ба ин бовар
надорам / гуё рузҳои гирдиҳамоии моҳи август
/29-31.08.1991 / «ба истеъфо рафт». Дафъаи сеюм у
мувофиқи хоҳиши худаш моҳи сентябри соли 1991
ба «истеъфо» рафт. Ёд дорам, ки барои аниқ кардани
истеъфои И. Хаёев раиси ХДТ Шодмони Юсуф
28-уми сентябри соли 1991 аз муовини Сарвазири
Тоҷикистон Ч. Х. Каримов суол кард. Чамшед
Каримов тасдиқ карда буд, ки Хаёев барои «истеъфо»
ариза додааст.

Ва ниҳоят 4 январи соли 1992 аризаи охиринаи
И. Хаёевро С. Кенчаев ва Р. Набиев баррасӣ карданд.

Хамин тавр И. Хаёев рафт. Шахсе рафт, ки
бояд кайҳо мерафт. Ҳар рузи дар мақоми Сарвазир
ичроӣ вазифа намудани И. Хаёев рузҳои ғорати
ҷумҳурии Тоҷикистон буд. Ҳатто дар тақсими молу
мулки хирси калон-ИЧШС овозашро набаровард.
Сарвазире рафт, ки барои рафтани у набояд ғам
хӯрд. Ҳарчанд айби у дар қори ба вартаи ҳалокат
овардани як давлати мустақил-Тоҷикистон дайн
аст. Шахсе рафт, ки ҳама сирри баҳманмоҳи ху-
нинро медонист ва ин асрорро бо худ бурд. Қасе
ҳатто напурсид, ки у дар тули шаш сол чӣ қор кард
ва оё масъулияти қорҳои анҷомдодашро ба душ

мегирад?! Ин суолҳо ба гушу хаёли касе нарасид.

Ман пас аз иншои сатрҳои боло ба куча баромадам. Аз ҳар одаме, ки вомахурдам, мепурсидам:

-Иззатулло Ҳаёев аз мақоми Сарвазири рафт. Шумо уро мешиносед?

-Кӣ буд? -пурсид кампири рус.

-Ба сари мардум сахтиҳои зиёде оварду худ гурехт,- гуфт зани дигар.

-Боз вазири гушту шир нашавад?-сари шубҳа омад мӯсафеде.

Ба хона баргаштам. Ногоҳ симои Аъзам Шерови чавонмарги 16-сола ба хотирам расид, ки дар баҳманмоҳи хунин кушта шудаасту қотилаш холо бечазост. Навҳаи модари чигарасухтаи Аъзам аз Майдони Озодӣ ба хотирам расид:

-Хонаат сӯзад Ҳаёев...

Адолат, №3 /15/, соли 1992*.

*Солҳои 1993-1994 вақте ки банда дар боздошт, дар зиндони КГБ будам, устои Донишгоҳи Давлатии Тоҷикистон Абдулазизов ҳамчун коршинос ин мақолаи моро «тахлил ва баррасӣ карда ба хулосае» омадааст, ки дар чанд маврид нисбат ба чаноби Иззатулло Ҳаёев «тахкир» ҷой дорад.

ТОЧИКИСТОН ДАР ПЕШОРҶИ ИНҚИЛОБ АСТ?!

Мақолаи якум

Аскарӣ замон танҳо нест. Нақшаи аз вазифа сабуқдуш кардани Р. Набиев. Шуроӣ Олӣ ба муқобили Раиси Ҷумҳур. Хавфи диктатура. ХКТ ба ГКЧП тайёри мебинад. Иштибохи Мақсуд Иқромов. Чаро уро ба ҳабс гирифтаанд? Навбати ҳуҷум ба Қозидомулло. Ваъда / паймон, қасам /-и Нурулло Ҳувайдуллоев. Донистани таърих вочиб аст. Иттиҳоди қувваҳои мардумӣ ва ғалаба дар Майдони Озодӣ. Қасами Қозидомулло /Идомаи мақолаи «Муқаррабон»-и президент ё пиромуни ғочиае, ки ба мо таҳдид мекунад» Ниг.: «Адолат», №12, ноябри соли 1991 /.

Дасисаҳои анғехтаи Аскарӣ Замон / чӣ хеле ки дар «Ҷавонони Тоҷикистон» зикр шудааст мард ё зан будани ӯ маълум нест / тавассути «Садои мардум» ва умуман мавқеи кунунии ин рӯзномаи Шуроӣ Олӣ «хидмати» як муаллиф набуда, балки дар занчири макру риё халқай хеле бузургеро дарбар гирифтааст. Маҳз ҳамин Аскарӣ Замон буд, ки нақшаҳои пасипардагии мақомоти Шуроӣ Олиро дар қори Иҷлосияи Х11 Шуроӣ Олӣ пурра ба мардуми Тоҷикистон ғош кард. Нодида гирифтани нақши рӯзномаи «Садои мардум», пурра баррасӣ нашудани паҳлӯҳои хеле доманадори як қатор мақолаҳои, ки дар рӯзҳои охир дар он нашр шудаанд, ба мо гарон меафтад. *Ин рӯзнома беҳтарин намунаи ситод / штаб /-и ҳукумати махфӣ-ест, ки дер ё зуд боғд ба сари қор ояд.*

Ҳоло бармегардем ба бунёди маншаи зидди қувваҳои демократӣ, ки аз қучо сар задани онро аллақай фаромуш кардаанд. Пас аз интиҳоби Раиси Ҷумҳур / 24.XI.1991/ ва Иҷлосияи Шуроӣ Олӣ 1-2.XI.1991/ ба зудӣ /аниқтараш баъд аз як ҳафта /

моҳи асали Раиси Ҷумҳур ва Раиси Шурои Олий сипарӣ шуд. Муоҳидаи сарони давлатҳои славяни дар Минск / 08.XI.1991 / ва пош хурдани империяи коммунистӣ дар тули даҳ-понздаҳ рӯз мавқеи қувваҳои мансабталаш, махсусан Шурои Олиро бо сарвари прокурори хеле «пухтакор» Сафарали Кенчаев ва мақомоти Раиси Ҷумҳур бо раҳбарии шахси рӯзгордида Раҳмон Набиев тамоман тағйир дод. Агар Раиси Шурои Олий расман аз 09.09.1991 чонибдори Набиев бошад, пас аз мулоқоту муоҳидаҳои Алмаато / 12.12.1991 / ва алаҳусус Минск / 30.12.1991 / пурра ба муҳолифати пинҳонӣ пасипардагӣ ва дар назди мардум резонидани обрӯи Раиси Ҷумҳур сар кард. Аз мансаб сари вақт рафтани Иззатулло Ҳаёев / январи соли 1992 / таносуби қуввахоро пурра ба манфиати чонибдорони Кенчаев ҳал намуд. Акнун ашхосе, ки дар атрофи Раиси Ҷумҳур чамъ омада буданд, ба гуруҳҳои тақсим шуда, дар талоши ҷойи гарм ва курсҳои нарм ба ҳамдигар дарфтоданд. Муттаҳид намудани ишон қурбонии навбатиро талаб мекард. Аммо маълум буд, ки раҳбарони дар қураҳои режими коммунистӣ обутобёфта ҳеҷ гоҳ ба ин амал даст наметананд ва ҳатто ягон нафареро ё ҷоеро аз даст додани набуданд.

Роҳи ҳалосӣ дар қучост?! Чунин буд гузориши масъала. Мувофиқи таҳлили равандҳои демократӣ, ки ибтидои соли 1992 дар мақомоти расмӣ ба даст оварданд, барои раҳонидани ҳеш раҳбарони воломақом ба ин ҳулосаҳо омаданд, ки тавассути ин роҳҳо ба пароканда кардани Иттиҳоди нерӯҳои мардумӣ муваффақ шуданашон мумкин буд

Роҳи нахуст. Ин роҳ аз ду зина иборат аст.

Аввал гузориши масъалаи интихоби Қозии мусулмонони Тоҷикистон аз тариқи овоздиҳии умумихалқӣ / ба монанди интихоби Раиси Ҷумҳур / . Барои гузориши ин масъала ва омода сохтани афкори умум аз моҳи октябри соли 1991 мишмиши кучаю бозор ва гоҳе дар Иҷлосияҳои Шурои Оли суханони «халқ бояд Қозиро интихоб кунад» садо медоданд. Ин масъала дар рӯзномаҳо низ каму беш баррасӣ гардид. Ҳарчанд ба ин мавзӯ ҳоҷат набуд. Зеро, аввалан, ислом дар Тоҷикистон дини давлатӣ нест. Сониян, алҳол аз нигоҳи ҳуқуқи шуравӣ ва шариат низ ба ин кор асосе вучуд надорад. Ва ниҳоят чунин масъала гузоштан танҳо ба хоҳири он аст ки иродаи Қозии мусулмонон-Ҳоҷи Акбари Тураҷонзодаро шикаста уро мисли дигар қозихо, ки 60 сол боз танҳо ба ном вучуд доштанд, тобеъи ҳокимони давр намоянд.

Ин «халқ», ки асосан аз се-чаҳор депутат иборат буд, дар як муддати кӯтоҳ, яъне тайи ду-се моҳ он қадар дуруғ тӯхмат ва дасисахоро дар атрофи ин марди шариф паҳн кард, ки дар Тошканд низ чунбишҳои аҳли динро алайҳи Муфти Мухаммадсодиқ Мухаммадҷусуф ба бор овард.

Дуюм. Тарсонидани аҳолии манқуртшуда аз дини мубини ислом ба ибораи худашон «фундаментализми исломӣ». Ин ҷо ҳаминро бояд хотиррасон намоем, ки ин мавзӯ ҳеле доманадор буда, мо танҳо ба ду ишораи кучак иктифоъ мекунем. Таъсири ин таблиғот ва роҳи интихобкардан мақомоти расмӣ филфавр ба ҳадаф расид, ҳатто ИМА

аз душман ба «дуст» табдил ёфт ва чанобон Бушу Бейкар бо як чидду чаҳди ба худашон хос Тоҷикистон Ӯзбекистон ва Туркменистонро ба расмият шинохтанд. Воқеан қисми консервҳои гушти хуқро, ки хангоми ҷанг ба Ироқ ва Арабистони Саудӣ бурда натавонистанд / муҳлати он 01.01.1992 ба охир расид / ба халқи Тоҷикистон чун кумаки бегаразона «садақа» фиристоданд... Сониян, бояд хотиррасон шавад, ки маҳз бо ҳамин роҳ режими большевикӣ аз нав дар Тоҷикистон ғалаба кард. Яъне ҳамаро бо «бунёдгарони исломӣ» тарсонида ҳокимияти коммунистҳоро аз нав барқарор карданд.

Роҳи дуввум. Иғво андохтан миёни Иттиҳоди қувваҳои мардумӣ-Созмони мардумии Растохез, ХНИТ, ХДТ, Козиёт, «Лаъли Бадахшон», «Носири Хисрав», СҶО. Бо ин мақсад машинаи пуриктидор КАМ-газ ба қор даромад ва овозаҳои зиёди бардурӯғе нисбат ба раҳбарони аҳзобу созмонҳо паҳн мешуданд. Қор ба ҳаде расид, ки гаҳ Тоҳири Абдучаббор, гаҳ Қозидомулло ва гаҳ Шодмони Юсуф аз назари мардум «ғайб» мезаданд, ба «садамаи автомобилӣ» меафтоданду оқибат зинда мемонданд. Ин тарҳ / вариант / меваи талх дод ва дар натиҷаи чунин гирудор бархе аз ҳамдигар гумонбар мешуданд. Ниҳоят тавассути рӯзномае мардуми «бедори» Тоҷикистон аз «мусоҳибаи» Ш. Юсуф оғаҳ шуданд. Хулоса, ин роҳи дуюм тавассути минбари ЦРУ-КАМ чунин ҷамъбаст шуд

«Меғуянд, ки Раиси Ҳизби демократҳои Тоҷикистон оқои Шодмон Юсуф мусоҳибаи худро бо муҳбири «Садои Амрико» дасисаи ЦРУ номидааст. Ба

иттилои хонандагон мерасонем, ки фита / кассета /-йи суханронию окои Ш. Юсуф дар идораи рӯзнома махфуз аст ва намояндагони хизби нахзати исломӣ онро баргардон карданд.

Бовар кунед: хатто ЦРУ низ ягон амалиёти хешро чунин устокорона анҷом намедихад, чунон ки дар Тоҷикистон ин кор воқеъ гардид.

Роҳи сеюм. Дар сурати бароргирифтани роҳи дуҷум бояд «Садои мардум»-и М. Шералиев радио ТВ-и Сайфуллоев ҳамраъӣ ва ҳучуми муттаҳидонаи / комплекси /-и хешро ба Қувваҳои демократӣ ва махсусан ХДТ оғоз мекарданд. Хамин тавр ҳамшуд. «Садои мардум» барқосо мусоҳибаи роҳи Ш. Юсуфро дар саҳифаи худ ҷоп кард. Акнун боз як фидокорӣ намунавӣ лозим буд. Ва филҳол А. Очилов ва М. Самиев ба кӯмаки болонишинон расиданд.

Роҳи чаҳорум. Аз дохил вайрон кардани аҳзобу созмонҳо. Барои ин бояд дар Растохез, ХНИТ, ХДТ ва ҳам Қозиёт одамони дарқорӣ ба ҷунбиш мебароманд. Дар Қозиёт ин кор пештар анҷом ёфта буд. Хайдар Шарифзода ба муқобили Қозидомулло ва боз дигар дасисаҳо. Навбат ба Растохез ё ХДТ расид. Дар Растохез ҶП нашуд. Даъвои як-ду нафар аъзои он, ки «Халифабобо Ҳамидоводами Раҳмон Набиев аст» ба ҳадаф нарасид. Дар ХДТ бошад ба ин мақсад А. Очилов аллақай тайёр буд. Мирзо Самиев бошад танҳо барои рангорангӣ метавонист воситае шавад. «Садои мардум» саҳифаҳои худро барои ин ашҳос ройгон воғуздор кард. Дар як вақт ба телевизиони Сайфуллоев Ҳудо дод. Ҷ П Д П аз иҷрои плони ширсупорӣи колхозу совхозҳо зӯр баромад ва диққати ТВ - ро онҷунон

ба худ кашид, ки ба таври очил конфронси матбу-
отии Очиллов ва Самиевро пахш кард.

Роҳи панҷум. Аз роҳбарони гирдиҳамони
Майдони Озодӣ / моҳҳои август-октябри соли 1991
/ қасос гирифтани С. Кенҷаев. Ин дасиса хануз
24.09.1991 оғоз ёфта буд ва коллегияи суди «одило-
на»-и шаҳри Душанбе нақшҳои худро хеле хуб
бозид. С. Кенҷаев тавассути Н. Хувайдуллоев ва С.
Шаропов аз Мирбобо Миррахим қасос гирифт.
Боз бародари Аскарӣ Замон ба ёрии Кенҷаев омад.
«Садои мардум» боз ба хидмат омода шуд ва
29.02.1992 «Алҳазар аз тухмати ноҳақ»-ро роҷеъ ба
ин суди «торихӣ» бо таҳрифи зиёд чун хабарӣ
таъҷили чоп кард. Албатта, муаллифи ин хабар
низ имзои мустаор ба худ гирифт. Вале мо уро
мешиносем...

Роҳи шашум. Мақсуд Икромовро ҳабс карда-
ни Нурулло Хувайдуллоев. Ин кори ноҷавонмар-
дона дар ҳаққи Мақсуд Икромов бояд пештар
анҷом мепазируфт. Вале шароит мусоид набуд,
фароҳам набуд. Дар арафаи Рузи ёдбуди шаҳидо-
ни Баҳманмоҳ М. Икромовро ҳабс кардан ба ота-
ши ғазаби мардум равшан рехтанро мемунад. Аз ин
рӯ вақти аз ҳама мусоид моҳи шарифи Рамазон
буд ва Иҷлосияи Шӯрои Олӣ ба ҳамин вақт кучони
да шуд. Маълум буд, ки баъди сафари Эрон ва шарт-
номаҳои ба имзо расондааш обрӯи сиёсии Мак-
суд Икромов хеле афзуд. Акнун рақибони ӯ дар
озодӣ буданаширо чашми дидан надоштанд. Зиёда
аз ин хангоми ба ҳабс гирифтани Икромов додси-
тонҳо ба қонуншиканҳои зиёд роҳ доданд /«Ча-
роғи рӯз», №12/33/. Имруз барои роҳбарон ҷои М.

Икромов зарур аст, на худи у. Мири шахри Душанбе бояд одами командаи Р. Набиев ё С. Кенчаев шавад.

Роҳи ҳафтум. Боз ҳам пора-пора кардани Тоҷикистон, тақсим кардани ноҳияҳо, деҳаҳо, колхозу совхозҳо, ба вилоят табдил додани Фарм, дар ояндаи наздик бунёди вилоятҳои Зарафшон, Ӯротешпа, Ӯсор ва ғ. Бо ин мақсад дар ангеваи маҳалчигӣ партократҳо ба мансабҳои нав кучонида ва боз ҳам мустаҳкам намудани сафҳои ХКТ дар мақоми роҳбарӣ.

Роҳи ҳаштум. Низои миллӣ ангеҳтан ва оқибат Растохез, ХНИТ ё ХДТ-ро айбдор кардан. Воқеаҳои Ёвон бесабаб набуд. Як сол пеш дар Кубодиён айнан ҳамин хел ҳодисаҳо рух дода буданд.

Роҳи нӯҳум. Ба ҳар ҳол гул задани мардум. Аз ҷумла дар «Народная газета», «Ҷумҳурият» ва махсусан «Садои мардум» ҷоп кардани мақолаҳои, ки гуё Иттиҳоди муҳолиф бо Раиси Ҷумҳур ҳамкорӣ кардан намехоҳанд, уро таҳқир мекунанд, имконияти қор кардан намедиханд. Маҳз дар ҳамин самти гулзани, таҳриф кардани чехраҳои сиёсӣ, тухмат зада, онҳоро майхора, фосик, миллатчи нишон додан. Боз навбати Аскарӣ Замон расид ва у бо як ишора ба сар давида «Як су мотаму як су тараб»-ро навишту худаширо покдоману дигаронро бадахлоқ тарошид. Лозим аст, чанд нуктаи дигарро ёдовар шавем. Ибтидо бо мақсади дурусттар ба ҳадаф расидани тир Шодмони Юсуфро ба мусоҳиба кашиданд. Боз ба «Садои мардум» аз 30.01.1992 муроҷиат менамоем

«Ҷавоби сазовор хоҳем дод? - мегӯяд раиси ХДТ Шодмон Юсуф» чунин ном дорад мусоҳибаи куча-

ки у. Лекин бо номи шарх тафсиргарони «СМ» / эхтимол Аскари Замон / аз номи идора дар поёни мусохиба ду баробар зиёдтар мақола чоп меку- нанд. Як рӯз пеш дар «Народная газета» низ мусохи- бае бо Шодмони Юсуф чоп мешавад / НГ. 29.01.1992 /. Тавачҷух фармоед, ки дар тамоми ГҶЧП-ҳои собиқ Иттиҳоди Шуравӣ низ онҳое, ки ҳадаф қарор мегиранд, аввал, суҳбат ё аксашон дар рӯзномаҳо чоп мешуд. Ин қонуни нонавиштаи иғвоангезӣ мебошад. Ва ҳамин ки суҳанронии ҳариф муайян шуд, сарнагун қардани ӯ осон мешавад. Метавон Шодмони Юсуфро танқид қард, ки ба мусохибаҳо саргаранг шуда ба доми Аскари Замон афтодааст.

Роҳи даҳум ва хотимат-ул-Раиси Чумхур. Дар маҷмӯъ ҳамаи ин роҳҳо Тоҷикистонро ба Макка не, балки ба Туркистон мебарад. Зеро ҳамаи бад- бахтӣ ва фишор ба қувваҳои демократиро одамон аз Раиси Чумхур Раҳмон Набиев мебинанд. Бояд хотиррасон шуд, ки байни роҳбарияти чумхурӣ ва гирдиҳамомадагон 06.10.1991 Шартнома ба имзо расида буд, ки нисбат ба роҳбарон ва иштирокчи- ёни гирдиҳамоӣ ягон ҳел парвандаи ҷиноӣ ва маъмури кушода намешавад. Вале Додситони чумхурӣ аз қавлаш гашта М. Мирраҳимовро ба суд /махкама/ бурд ва ин мазҳака бомуваффақи- ят анҷом пазируфт. Вобаста ба баргирифтани муҷассамаи Ленин низ бояд ба Максуд Икромов қордор намешуданд /06.10.1991 дар шохидии А. Собҷак Е. Велихов Р. Набиев аъзоёни Раёсати Шурои Олӣ ва роҳбарони гирдиҳамоӣ Н. Хувай- дуллоев ваъдаи катъӣ дода буд: «Нисбат ба М. Икромов ҳеч гуна парвандаи ҷиноӣ кушода насту-

дааст ва намешавад»/. Додситон касамашро шикаст. Кӣ гунахкор? Албатта, Раиси Чумхур... Касам шикаст. Ахдномаро поймол карданд. Паймоншиканӣ анъанай деринай большевикҳо мебошад...

Азбаски хамаи нуктаҳо махсусан дар сиёсат бо муқоиса бештар равшан мегардад, лозим аст ки ду Раиси Чумхурро, ки мардуми мо салтанати якеро аллақай пушти сар карду дигарашро имрузҳо мебинанд, бо ҳам киёс намоем.

«Хирадмандӣ»-и Кахҳор Маҳкамов дар он зоҳир гардид, ки у ҳеч гоҳ ба иттифоқу бародаршавии Н. Хувайдуллоев ва С. Кенчаев роҳ наметод. Аслан ситораи ишон бо ҳам мувофиқ набуд. Вақте ки Н. Хувайдуллоев вазифаи мудири Шӯъбаи ҳуқуқ ва давлатро дар КМ ХКТ ба уҳда дошт, С. Кенчаев ҳамагӣ прокурори нақлиёт буд. Н. Хувайдуллоев ҳама вақт метавонист аз болои С. Кенчаев «назорат барад». Албатта, С. Кенчаев ҳам хомӯш наменишаст. Таҳмин меравад, ки эҳтимол С. Кенчаев хеле барвақт фаъолияти кории Н. Хувайдуллоевро мадди назар дошт. Баъд аз воқеаҳои февралӣ соли 1990 таносуби қувваҳои хеле тағйир ёфт. Бо пешниҳоди Мирбобои Миррахим прокурори номашхури нақлиёт якбора ба Комиссиони Шурои Олии Тоҷикистон оид ба тафтиши воқеаҳои февралӣ шомил гардид / қиссан ба Комиссион пешниҳод шудани С. Кенчаев алоҳида зикр мешавад /. Аз эҳтимол дур нест, ки дар Иҷлосияи дуҷуми Шурои Олии Тоҷикистон / август соли 1990 / Кахҳор Маҳкамов ба Сафарали Кенчаев мақоми Додситони Чумхурро ваъда дода бошад ва барои ба таври «демократӣ» баргузидани

Додситон хеле хангомаҳо барпо кард. Окибат, ҳам ба С. Кенчаев ва ҳам ба Н. Хувайдуллоев мансаб дода, бо як азоб аз чанчолу кашмакаши калушдепутатҳо халос шуд. Ҳатто барои С. Кенчаев кадом як идораеро дар Шурои Олӣ ва хосса дар рикоби Раиси Чумхур фикр карда баровард, ки ному нишонии он идора дар Қонуни Асосии Чумхурӣ вучуд надорад. Вале Қахҳор Махкамов бо як тир се нишон зад: Аввалан, дили Кенчаевро ба даст овард; дуюм, аз чанчоли мансабхоҳии ду додситон халос шуд; сеюм, гуё ба мардум нишон дод, ки «ана, бинед С. Кенчаев одами демократхост ва мо дар Шурои Олӣ ба у вазифа додем».

Воқеан ба мақоми раиси Шурои Олӣ расидани С. Кенчаев / декабри соли 1991 / ачибу ғариб аст.

Чаро иттифоқи Кенчаеву Хувайдуллоев барпо шуд?! Ба фикри мо, ишон ҳис карданд, ки решаҳои танҳо дар идораҳои додситонӣ махкамаҳо устувор аст дар байни мардум не. Ба иловаи ин ҳар ду дар чашми мардум хеле шум шудаанд. Ва ниҳоят бародаршаҳр шудани Қулобу Хучанд барои нақшаҳои ояндаи додситонҳо хатарнок аст. Ногуфта намонад, ки барои вайрон шудани таноқуби қувваҳои ҷохталаб ва ҳадафҳо, ки имрӯз дар паси дарҳои пушида идома дорад, чанд «иштибоҳи» М. Икромов баҳонаи хубе шуд. Доир ба як иштибоҳи ҷиддӣ Максуд Икромов сухан рондан аз аҳамият холи нест. Ин нуқта маъноӣ танкидро надорад, балки ба доми Додситон афтодани М. Икромовро равшантар менамояд.

Вакте ки «масъалаи» муҷассамаи Ленин ҳал

шуд, дархол ба ҷои он гузоштани дигар пайкара ба миён омад. Ибтидо, М. Икромов / наредонам бо маслиҳати кӣ бошад / изҳор карда, ки «ба ҷои хайкали Ленин акнун пайкараи Абуабдуллоҳи Рудакиро меорем». Ман изҳор намудам, ки ба ин кор ҳоҷат нест. Пас аз гирдиҳамоии Майдони Озодӣ дар «Адабиёт ва санъат» мусоҳибаи М. Икромовро мутолиа карда фаҳмидам, ки маслиҳатчиӣ у боз ҳамон М. Осимӣ будаанд. Имруз М. Осимӣ «маслиҳат» додаанд, ки мучассамаи Фирдавсро мохи сентябри соли 1992 дар Майдони Озодӣ мегузоранд / қаблан маслиҳатчиӣ доимии ишон додистон С. Шаропов буд /.

Дурусттар мулоҳиза фармоем, барои роҳбарони воломақом «қурбонӣ» қардани М. Икромов якҷанд сабаб дорад. Пеш аз ҳама ба онҳо на М. Икромов, балки ҷои у-мақоми мири шаҳри Душанбе лозим аст. Сониян, муҳтарам Р. Набиев Иҷлосияи ҷаҳоруми Шӯрои Олии Тоҷикистон / ноябри соли 1990 /-ро фаромуш нақардаанд. Ҳамагон хуб медонанд, ки он вақт М. Икромов нақшаҳои Р. Набиевро дар бораи шаҳри Душанбе «авантюристӣ» номида, дар роҳи ба Раиси Ҷумҳур интиҳоб нашудани ишон нуқтаи таммат гузошт. Ва ниҳоят, М. Икромов фаромуш қард, ки ҳамаи «дӯстӣ»-ҳои С. Кенчаев, Ҷ. Муродов, Х. Шарипов, З. Насриддинов ва боз даххо нафар «ҳамшаҳриҳо» танҳо то замони ба охир расидани ҳокимияти Маҳкамову Ҳаёев буду ҳалос. Дар амал қобилият ва қорчаллонии М. Икромовро ҳамаи онҳо ҷашми дидан надоштанд. Аз эҳтимол дур нест, ки номбурдагонӣ боло суҳанони Қозидомуллоро шунида бошанд, ки дар Майдони Озодӣ гуфта буданд: «Мо Икромовро

Елцини тоҷик мекунем». Азбаски имруз елциншавандаҳо хеле зиёданд, барои М. Икромов дар минбар чой тангӣ кард.

Ва ниҳоят як чашмандози ояндаро аз мадди назар набояд дур андохт. Чунин ба назар мерасад, ки ҳабси М. Икромов асосан бозии сиёсӣ беш нест ва метавонад боиси аз вазифа ва сахнаи сиёсӣ рафтани баъзеҳо шавад.

Аз ин ру, тақдирӣ Максуд Икромов аз эҳтимол ба «таърихи» Аҳмадҷон Одилов монандӣ пайдо хоҳад кард. Алҳол ҳаминаш равшан аст, ки мақомоти олий кушиш дорад, ҳар чӣ бештар қувваҳои демократӣ-ҲДТ, ХНИТ, Растохез, Қозӣёт ва дигар хизбу созмон аз М. Икромов пуштибонӣ кунанд. Ҳадаф ин аст, ки вақте М. Икромовро «фош» мекунанд, бо ҳамин усул меҷӯянд оброи қувваҳои демократиро дар назди аҳолии паст зананд. Чунин аст кушишҳои додари Аскарӣ Замон «Барзӯи Шохмирзо» дар «СМ» / аз 20.03.1992 /, ки бо Т. Почомуллоев мусоҳиба ташкил кардааст. Чӣ хеле ки мебинем Аскарӣ Замон танҳо нест ва кори «ҳаққи» у идома дорад...

Бояд зикр шавад, ки ин андешаҳои болоро боз чанд далели дигар қавӣ месозад. Пас аз пошхурии ИЧШС тақягоҳи Раиси Чумхур низ аз даст рафт. Аз ин хотир ноустувории Раиси Чумхур дар ҳар қадам мушоҳида мешавад. Иҷлосияҳои Шурои Олий гуё спектаклҳои драмавӣ ва мазҳакавиро мекунанд, ки дар онҳо Раиси Чумхур мавқеи аниқ надорад. Мисоли аз ҳама аҷоиб Иҷлосияҳои охиринаи Шурои Олий / 4-15 мартӣ соли 1992 / мебошад, ки масъалаи кишоварзиро баррасӣ кард ва ягон

конуни муфиде барои деҳконон таҳия насохт. Кор ба ҳадде хандаовар шуд, ки Муқаррама Тошматов ба мисли ин ки шоҳиди зодрузи Раҳмон Набиев бошад, ба ҳама эълон кард, ки «ҳамин Набиев дар шаби лайлатурқадр таваллуд шудагӣ». Магар Иҷлосияи Шурои Олӣ ҷои ҳамин хел ҳарфхост?!

Вале ҷони гап дар дигар ҷост. Имруз дар дастгоҳи Шурои Олӣ С. Кенҷаев, Ҷ. Муродов, Д. Ашуров, М. Шералиев, К. Абдулов, Х. Шарипов ва боз чанд нафари дигар обу ҳавои ҷумхуриро муайян мекунанд. Дар воситаҳои ахбори оммавӣ чилави пахши «хабарҳои тоза» дар дасти З. Насриддинов / ТоҷикТА /, М. Султонов / радиотелевизион / мебошад. Ин гуруҳ дар сурати мусойид метавонад қувваи бузурги муҳолифат ба Раиси Ҷумҳур шавад. Ва ҳамин аст фарҷоми тамоми талошҳо дар мақоми Олӣ.

Растохез, №11,

Фарвардинмоҳи 1371, Марти соли 1992, саҳ. 3.

ТОЧИКИСТОН ДАР ПЕШОРҶИ ИНҚИЛОБ АСТ?!

11. Ру ба ру бо КГБ

Одатан таърихро дар асоси равандҳою тағйироти ҷомеа, далелҳои хаттию шифоҳӣ, баёноти шохидон, тасвири воқеаву ходисаҳо, мулоҳизаҳои / ҳамчунин тарҷумаи ҳоли / ашхоси таърихӣ, тахлили илмии гардишҳои муайян, тасодуф ва қонуниятҳои менависанд. Ва ин илми таърих бояд мавриди / объекти / омӯзиши худро дошта бошад. Ба ин сабаб лозим аст, ки аз тахлили воқеаҳои наҷандон дури ҳаёти сиёсии Тоҷикистон ба ояндаи тира / ё худ дурахшони / ин ҷумҳурии аз ҷиҳати маънавӣ хеле кашшоқ назар дӯзем.

Таърихи мустақилияти Тоҷикистон пас аз инқирози империяи коммунистӣ аз бисёр ҷиҳат ба тахлили воқеаҳои алоқаманд аст, ки то ҳол таърихшиносону таърихнависон, хосса таърихи нав ва наварин, ба ин мавзӯҳо тавачҷӯх зоҳир накардаанд. Ва ҳол он маҳз падидаҳои солҳои 1988-1989 ва махсусан воқеаҳои моҳҳои август / пас аз ГКЧП / ва октябри соли 1991 дурнамои ин ҷумҳуриро муайян намуданд. **ДАЪВОИ ҲАМАИ РОҲ-БАРОНИ КУНУНИИ ТОЧИКИСТОН, КИ ГҶЁ ОНҲО НИЗ «БАРОИ МУСТАКИЛИЯТИ ТОЧИКИСТОН МУБОРИЗА БУРДААНД»**, натавонанд дуруғ, балки як амали хиёнаткорона буда, онро фаромӯш кардан нашоёд. Агар ҳамин руз аз Маскав ё Минск ягон хел фармони муттаҳидшавӣ ё худ барқароршавии ИЧШС ирсол шавад, аз тамомии 15 ҷумҳурии собиқ шӯравӣ раҳбарияти ҳамин Тоҷикистон аввалин шуда, онро дастгирӣ хоҳад кард.

Бояд зикр шавад, ки масъалаи мустақилияти Тоҷикистон дар ин шӯрзамин / ва ҳатто аз ИЧШС тамоман чудо шудани он / бори аввал маҳз тавасути Созмони мардумии Растохез, ки ханӯз аз соли 1988 ба фаъолият шуруъ карда, моҳи сентябри соли 1989 нахустконфронсаш доир гашт, гузошта шуд. Ҳамагон бояд дар дар ёд дошта бошанд, ки нахустин падидаҳои истиклолиятҳои аз ҷониби аъзоёни ҳамин Созмон маҳз дар «Комсомоли Тоҷикистон» / алҳол «Ҷавонони Тоҷикистон» / баррасӣ гардида, дар биебони хушки мустаъмараи коммунистӣ чун ҷарас ба одамон расид / Таъриф нахоҳад буд, ки банди маҳз ба ҳамин хотир доимо бо «Ҷавонони Тоҷикистон» ҳамкорӣ дорам ва ҳатто нобарорие дар рӯзнома ба ман хеле таъсири сахт мерасонад /.

Ҳамчунин ҷонбозиҳо барои пурзӯр намудани равандҳои демократӣ, густариши ақидаи ҳештаншиносӣ, эҳёи фарҳанги миллӣ, забон, баргаштан ба алифбои форсӣ низ аз ҷониби аъзои Созмони Растохез сурат гирифт. Яке аз сабабҳои асосӣ ё худ ангеизиши воқеаҳои феввали соли 1990 маҳз ба он хотир буд, ки КГБ-и СССР баъди шикаст дар маҳфили сиёсии «Ру ба ру» / 29.09.1989 / дигар наметавонист, тамшобини равандҳои истиклолиятҷӯнаи рушанфикрони тоҷик бошад. Ин дастгоҳи хиёнаткор, давлат дар батни ИЧШС ва асобадасти мустаъмарадорони коммунист, барои баргардонидани шӯҳрати «шамшери бараҳанаи Инкилоби Уктабр» / ибораи таърихии Ф. Э. Дзержинский / буданаш ба ҳама қор кодир буд.

Зарур аст, ки ба се-чаҳор масъалаи муҳими таърихӣ низ рушанӣ андозем.

Якум. Даъвои бархе аз ашхос, ки гоҳо маҳфили сиёсии «Ру ба ру» ва Созмони мардумии Растохезро муқобил гузошта, меҳоханд якеро аз дигаре боло гузоранд, асосе надорад. Пайдоиши «Ру ба ру» ва ҷонбозиҳои Ҷ. Исоев, Б. Мақсуд, С. Мақдонзод ва ҷанде дигарон дар таъсиси он пеш аз ҳама барои он буд, ки бе минбари сиёсӣ, бе маҳфиле, ки тавонад ақлҳоро муттаҳид намояд, баррасӣ ва ба мардум арза доштани арзишҳои волоии Озодӣ, Мустақилият, бедорӣи миллӣ, озодии ҳақиқии динимкон надошт. Маҳфили сиёсии «Ру ба ру» парда аз хиллаҳои роҳбарони бефарҳанги коммунистӣ бардошт.

Гузоришҳои фишурда аз маҷлисиҳои «Ру ба ру», ки дар «ҶТ» ба таъбир мерасид / то он вақте ки Т. Нигорова муҳаррири он буд / , ин маҳфилро маҳбубӣ мардум ва рӯзномаро мақбултарин ҷаридаи айёми бозсозӣ гардонд. Вузурою мансабдорони Тоҷикистон ба маҳфили «Ру ба ру» бо шикамҳои пурраваған меомаданду бо сари ҳам зери обу арак шармандаю шармсор шуда мерафтанд. Ҳамаи таъсисдиҳандагони ин маҳфил ба ниҳоди Растохез шомил буданд.

«Ру ба ру» озодихоҳонро муттаҳид кард, шахсиятҳои барҷаста / мас. Т. Абдуҷаббор / -ро ба мардум шинос намуд ва дар муборизаҳо обутоб дод. Боз як нуктаи бисёр муҳим «Ру ба ру» барои КГБ ҳам марғ ва ҳам туъмаҳо бахшид. Марғ ба он сабаб, ки маҳз дар ҳамин маҳфил бори аввал ошкоро дар таърих ин аждаҳоро сарқуб ва шармсор карданд / 29.09.1989 / , туъмаҳо ба ин сабаб, ки масъули ин маҳфил Зафар Шералиевич Саидов

/собик мудирӣ Шуъбаи КМ ЛКСМ Тоҷикистон, алхол сармутахассиси дастгоҳи Раиси Ҷумҳур / ҳамаи он суҳанронӣҳои рушанфикронро «нарезондаю начаконда» ба КГБ мерасонд / ба қарибӣ манду баёноти ӯ ва боз якчанд шарҳи таъриҳиашро дар парвандаи ҷиноятӣ №100 оид ба М. Мирраҳимов мутолиа карда фаҳмидам, ки ин ҷаноб дар қори «фошсози миллатчиҳо» хизмати арзандае дорад / . Бояд хотиррасон шавад, ки тағйироти кулли ҷомеаро сарварони коммунистмазҳаби ҷумҳурӣ хуб дарк мекарданд. Бо ҳамин мақсад моҳи октябри соли 1988 КМ ХКТ бо номи «Ёварони бозсозӣ» / ё худ «Ё...арони бозсозӣ» / як ташкилоти махсусе ташкил дод, ки ҳадаф аз он асосан гумроҳ кардани мардуми Тоҷикистон буд. Албатта, коммунистҳо «қобилияти ташкилотчигии» Аскар Ҳакимро дар ин ҳел дасисаҳо / ба хотир оред, ки чӣ тавр уро дар воқеаҳои февралии соли 1990 ба Ҷумҳурии мардумӣ ворид карданд ва ишон дар Пленуми ғайринавбатии ХУИ КМ ХКТ ҳамаи аъзоёни Ҷумҳурии айбдор сохт, ки «онҳо протоколи истеъфоро тайёр сохт»-аанд ва ғ. / ба инобат гирифта маҳз уро ба он «Ёварони бозсозӣ» баргузиданд / Ниг.: АС 15.09.1989 / . Вале «Ёварони бозсозӣ» ҳамон тавре ки пайдо шуда буд бе ҳеҷ осоре аз сахнаи таҳрих нопадид гашт.

Дуҷум. Ба бедорӣи миллии мардуми Тоҷикистон Растохез навиди тоза бахшид. Растохез Барномаҳои бозсозии кулӣ мустақилияти иқтисодӣ ва сиёсии Тоҷикистон ва ниҳоят Қонуни Асосии ҷаҳиди ҷумҳуриро пешниҳод кард. Нахустин бор суруди миллию озодихонаи «Аз ҳоби гарон ҳез»

махз аз забони аъзои ин Созмон дар фазои Тоҷикистон танинандоз шуд. Зиёда аз ин бори сангини тухматҳои КГБ К. Махкамов, В. Петкель, рӯзномаҳои дарборӣ баъди воқеаҳои хунин ба души Рстохез афтод ва, хушбахтона, аз онҳо бегазанд баромад. Харчанд дар ин ҷомеаи бутпарастон арзишҳои барномаи ин Созмонро хеле тахриф карда, чашми мардумро тарсониданд.

Сеюм. Воқеаҳои 12-18 феввали соли 1990 дар Душанбеи хунин такони бузурге ба худшиносии миллӣ гардид. Ибтидо мардум / аксарият / чизе нафахмиданд. Танҳо бо гузашти айём дарк карданд, ки хуни мардуми Тоҷикистон-ин гушаи фаромушшудаи мустаъмараи коммунистӣ ба қадри як тин барои роҳбаронаш арзиш надорад. Душанбеи хунин майдони таҷрибавии империяи коммунистӣ буд ва дасисаҳои дарборӣ алҳол фош шудаанд.

Чаҳорум. Дар худшиносии мардуми Тоҷикистон саҳми ҷаридаҳои «Растохез», «Сухан», «Согдиана» ва дертар «Адолат» беандоза бузург аст. «Растохез» нахустин моҳномаи сиёсӣ буд, ки тамоман махфӣ / дар хорича / нашр мешуд. Хамагӣ панҷ шумора дар соли 1990 ва як шумора дар соли 1991 / бо ҳамон ном / чоп шудааст. Баъзе ибораҳои ин моҳнома вирди забон гашт / бигирем номи мақолаи А. Хакдод «Ким тарафдор? Ким бетараф? Хамагӣ» аз шумораи №1, май 1990 / . «Растохез» тарсро аз чашми мардум дур кард. Тамоми рӯзномаҳои дарбори коммунистӣ ва махсусан як рӯзнома, ки имрӯз даъвои ваҳдат дорад, бо тамоми қуввае, ки доштаанд, канавор ба ин ҷарида часпидаанд.

«Растохез» дар рӯзноманигории ин мустамликадо-
рии коммунистӣ қолабҳои маъмулиро шикаст. Ин
мохнома ба пусти чигари бархе аз муҳаррирони
рӯзномаҳои дарборӣ чунон ҳам мурчу қаламфур
ҷой кард, ки аз таъсири он ишон то имруз ба худ
наомадаанд. КГБ бо тамоми пурқудратиаш дар
пешгирии ҷопи «Растохез» ҳеҷ коре карда натаво-
нист. «Сухан» ба таври расмӣ тухматҳои В. Поно-
марёв, П. Пулодов ва дигаронро оид ба воқеаҳои
февралӣ ҷош кард. «Соғдиана» нахустин бор матни
комили ахбори Комиссияи Шурои Олии Тоҷи-
кистон доир ба воқеаҳои февралӣ ба таъъ расонд.

Панҷум. 9-уми июни соли 1990 дар Аштархон
Анҷумани нахустини Ҳизби Наҳзати Исломи /
ХНИ / баргузор шуд, ки аксарияти муассисони он
аз Тоҷикистон буданд. КГБ баъди ин зарбаи ҷонкох
ба худ наомад. Таъкиб, тухмат, «хизмати хукона»
ва дасисабозиҳои даҳсолаи ин дастгоҳ нисбат ба
фаъолини ХНИ тамоман таъсири баръакс доданд.
Аҷобати қор дар он буд, ки дар тарғиби барномаи
амали ХНИ на рӯзномаҳои тоҷикӣ, балки расо-
наҳои паём ба забони русӣ хизмат кардаанд. Бори
нахуст Барномаи ХНИ дар нашрияти «Анонс» / ша-
ҳри Саратов, №15 (19), августи соли 1990 / баъдан
бо кушиш А. Лукин дар «Комсомолец Таджикиста-
на» / 21.XI.1990 / ҷоп шуд. Танҳо моҳи ноябри соли
1991 ХНИ аз қайди пинҳонкорӣ баромад. Бояд хо-
тиррасон шавад, ки ҷонибдорони ХНИ солҳои 1985-
86 бо номи «Ҳақиқати ислом» ва дертар «Ҳидоят»
варақаҳо / баъзан мохнома / нашр мекарданд. Аз
соли 1982-83 сар карда дастгоҳи идеологии му-
стамликаи коммунистӣ-Тоҷикистон нисбат ба фаъ-

олони ҳаракати динӣ асотири ваҳмангез-«ваҳхобиён»-ро паҳн карда, мардумро хеле тарсонд. Ин тарс то имрӯз аз байн нарафтааст.

Дар растохези дини мубини ислом дар Мовароуннаҳр, алалхусус Тоҷикистон хизмати се тан-
Ҳочӣ Муҳаммадҷон Рустамов / машхур бо номҳои «Мавлавӣ», «Қорӣи Хиндустонӣ», ки соли 1892 дар Қуканд таваллуд шуда, соли 1989 дар Душанбе фаътидаанд / Раҳматуллоҳ Алломаи Андичонӣ, /соли қатл 1979 дар Намангон / ва Абдуллоҳ Саидов / Ҳочӣ Абдуллоҳи Нурӣ, соли тав. 15.03.1947, алҳол сардабири «Минбари ислом»-нашрияи Идораи Қозиёти Тоҷикистон / шоистаи таҳсин аст.

Шашум. 9-августӣ соли 1990 дар Мачлисоги АИ Тоҷикистон конфронси муассисони Ҳизби Демократи Тоҷикистон барпо гардид. Дар сахнаи сиёсии Ҷумҳурӣ ҳизби нав ба майдон омад. Ин Ҳизб аз Партияи Коммунистӣ фарқ дошт.

Ҳафтум. Худшиносии миллию динии мардуми Тоҷикистон бидуни фаъолияти Қозии мусулмонони ҷумҳурӣ Ҳочӣ Акбар Тураҷонзода / А. Қаҳҳоров 16.02.1954 / тасаввур кардан душвор аст. Садои ширину хушдори ӯ аз соли 1989 сар карда аз дару девори масҷид берун баромад. Таи 70 сол КПСС ва Давлати Шуроҳо аз раҳбарони дини ислом танҳо итоати бечуну чаро ва тарбияи ғуломони ҳалқабардушро ба ин сохти мустамликадорӣ талаб мекарданд. Зиёда аз ин озодии вичдон танҳо дар рӯи қоғаз буду ҳалос. Шикасти ин «тилисми ҳайрат» бо осонӣ ба даст наомадааст. Дар шиносонидани Ҳочӣ Акбари Тураҷонзода ба мардуми шарифи Тоҷикистон Бобҷони Шафъ ва

Олими Зарробек кушишҳои зиёд ба харҷ додаанд.

Дар воқеаҳои февралӣ соли 1990 барои ба оромӣ овардани одамон Қозидомулло кушишҳои зиёд карданд...*

Растохез-Сухан

Наشري муштарак, №13, Фарвардинмоҳи 1371.

Апрели соли 1992

* Мутассифона, дар ин нусхаи «Растохез»-е, ки мо дар даст дорем / ин ҷо аз Тоҷикистон ҳазорҳо фарсаҳ масофа аст /, идомаи мақоларо касе қайчӣ зада ва фикр нотамои мондааст. Мо дигар нусхаи ҳамин нашрияро пайдо карда натавонистем, ки ин мушкилро бартараф созад.

ТОЧКИКИСТОН ДАР ПЕШОРҶИ ИНҚИЛОБ АСТ?!

III Иттиходи қувваҳои мардумӣ ва ғалаба дар Майдони Озодӣ / Андешаҳои шахси дар хошияи вараки таърих /

Акнун ба Майдони Озодӣ / собиқ Майдони Ленин дар ш. Душанбе / ру меорем ва ба садон «Озодӣ! Озодӣ! Аллоҳу Акбар!» гуш фаро медихем. Зеро дар таърих ҳеч гоҳ ягон қувваи сиёси дар муборизҳо яқубора ғолиб нашудааст. Ғолибияте, ки яқубора, дар як они воҳид ба даст омадааст, метавонад бо як вазидани боди муҳолиф аз сахнаи таърих биравад. Чунин ақидае устувор аст ва китобчаҳои таърихии большевикӣ меоранд, ки ғуё «Инқилоби Уктубр» 07.11. соли 1917 бо тайёрии зӯр сурат гирифта буд» ва боз ҳазёни дигар. Хамаи ин дурӯғ аст.

Шоҳиди он даъвои большевикӣ, нахустин адиби рус, ки сазовори Ҷоизаи Нобел гардидааст, Иван Бунин 12 марти соли 1918 дар ин бора чунин навиштааст / айнан /: «...большевики до сих пор изумлены, что им удалось захватить власть и что они все еще держатся: -Луначарский после переворота недели две бегал с вытравленными глазами: да не, вы только подумайте ведь, мы только демонстрацию хотели произвести и вдруг такой неожиданный успех!»¹

Озодие, ки бидуни ҷидду ҷаҳд ва ҷонбозихо ба даст меояд, маъно надорад. Аз ин ру Иттиходи қувваҳои мардумӣ, ки бо кушиши Растохез ва ХНИ 26.08.1991 ба арсаи сиёсии Тоҷикистон қадам гузошт, ХДТ, Идораи Қозиеъи мусулмонони

¹ Бунин И. А. Окаленные дни.-М.: Современник, 1991, с. 39.

Тоҷикистон, «Лаъли Бадахшон», Чамъияти Носири Хисрав, Созмои Чавнони Озод ва умуман мардуми озодихоҳро муттаҳид намуд.

Вазъияти сиёсӣ низ пухта расид. Режими Кахҳор Махкамов баъди он ки ГКЧП-и Маскав / 18-21 августи соли 1991 /-ро дастгирӣ кард, мавқеи зиддиҳалқашро ошкор сохт ва дар назари мардуми истиқлолиятҷу бисёр манфур гардид.

Гирдиҳамоиҳо дар Майдони Озодӣ аз 29-уми августи соли 1991 оғоз ёфта, бо фосилаҳо то 07.10.1991 идома дошт. Ин гирдиҳамоиҳо аз тамомии чунин тазоҳурот дар собиқ «Ватанам СССР» ба қуллӣ фарқ дошт.

Аввалан. Талабҳои асосии гирдиҳамомадагон аз ҳабдаҳ номгӯй пеш аз оғози тазоҳурот таҳия шуда буд / баъдан онро «Садои мардум» дар гузориши фишурда аз Иҷлосияи Шурои Олӣ моҳи сентябри соли 1991 чоп кард / .

Дуюм. Гирдиҳамоиҳо дар Майдони Озодӣ идорашаванда буданд. Яъне «назарияи илмӣ»-и Ғарб ба ақидаи маъмуле, ки гуё гирдиҳамоӣ аз рӯи эҳсосот аст ва онро идора кардан душвор аст, тамоман ғалат баромад.

Сеюм. Тартибу интизом дар гирдиҳамоиҳои Майдони Озодӣ он қадр ба дараҷаи аъло буд, ки назирашро дар ягон ҷой қасе надида.

Ва ниҳоят гирдиҳамоиҳо бори аввал пешвоёни дини мубини исломро ба минбари сиёсат баровард. Аз истилои муғул то ба ҳол ва махсусан дар шароити сад соли охири Осиёи Миёна пешвоёни дин ҳеч гоҳ дар қиёми мардум алайҳи ҳукуматдорон тақдиршарик набуданд ва садои хешро ба хи-

моёи захматкашон баланд накарданд. Шояд бандар охири асри XIX боре танҳо як нафар аз эшонҳо дар Андиҷон мардумро ба муқобили мустамликадорони Русия бархезонида буду халос. Бояк аксари руҳониён ба омма, авом талқин мекарданд, ки сабур бошед, бо ҳукуматдорон ихтилоф накунад ва ғ. ва х.

Амиқтар оид ба ин мавзӯ мулоҳиза ронда ба хулосае меоём, ки яке аз омилҳои паст будани худшиносии миллию динии тоҷикон дар он аст, ки ҳамин чанд асри охир ҷунбишҳои рушанфикрони миллат бештар аз ҷониби пешвоёни дин / на худӣ дини ислом / сарқуб мегардид. Барои мисол низои ҷадиду қадим дар ибтидои асри XX, ки баъзе ҷадидхоро ба ботлоқи бузургманишии туркӣ / пантуркизм / тала дод, маҳз ҳамин тағйирнопазирии мавқеъ ва анъаналарастии / традиционализм / пешвоёни дин мебошад. Маълум аст, пешбарандагони ғояҳои пантуркистӣ асосан тоҷикон буданд / А. Фитрат, А. Раҳимбоев, А. Мавлонбеков ва ғ. / . Аҳли Майдони Озодӣ бори аввал тавонист ба дасисакориҳои коммунистон, ки ҳама вақт низои миллатхоро меангехтанд, монеъ шавад ва баръакси ҷашмдошти ҳукуматдорон ба ҳеч гуна иғво роҳ надод. Танҳо гирифтани мучассамаи сарбут-Ленин ба тамоми қорҳои минбаъда андаке халал расонд. Ҳарчанд хуб шуд, ки «девор ба як бор биғалтид» ва мо аз ин рамзи хеле захҳокмонанди империяи коммунистӣ халос шудем.

Гирдиҳамоиҳои Майдони Озодӣ ба пешвоёни дуруғин, ки худро мехостанд, дар ниқоби «демок-

ратӣ» чилва диҳанд, охири имконият фароҳам овард. Ин ҷо ман танҳо ба фаъолияти А. Очилов ва М. Самиев ишора менамоем, ки ишон он рузҳои таърихӣ мехостанд, ҳар ҷӣ бештар дар назди мардум худнамоӣ кунанд. Он ҷо шояд бори охири бошад баъзе «ашхоси таърихӣ»-ро аҳли гирдиҳамой ру-руи даст бардошта аз Майдон ба минбар оварданд. Саҳеҳтар карда гуем дар «сабукдуш шудани К. Маҳкамов» ҳиссаи арзандаи Ҳочӣ Чурабек Муродовро ба инобат гирифта уро хеле эҳтиром карданд. Вале баъд аз ГКЧП-и 23.09.1991 аҳли Майдони Озодӣ «хидматхояшро кадр накарданд». Ё худ чилваҳои А. Сайфуллоев дар Майдони Озодӣ низ аҷоиб буду гириҳояш дар Иҷлосияи Шӯрои Олӣ ва хангоми гуфтушуниди 06.10.1991 ҷашмрас.

Гирдиҳамоиҳои Майдони Озодӣ мардумро саводи сиёсӣ омӯхт. Имруз онҳоеро, ки дар Майдони Озодӣ бо садои «Аз хоби гарон хез» ва «Озодӣ»-ю «Аллоҳу Акбар!» сабаки ҳештаншиносӣ гирифтаанд, гулом гардонидан хеле душвор аст. Баъди он гирдиҳамоиҳо дигар тоҷиконро халқи парешон, маҳалгаро қаламдод кардан хуб нест. Ҳарчанд «доғҳои модарзодии социализм» дар рағу устухони мардуми мо то дер боқӣ хоҳадмонд.

Майдони Озодӣ тоҷиконро ба оламиён шиносонд. Пеш / ва бадбахтона имруз ҳам / ҳар гоҳ ки раҳбарони Тоҷикистон дар ТВ Маскав намудор мешуданд аз забони онҳо танҳо «пахта, плон, мо миннатдор»-ро мешуниданд. Вакте ки моҳи октябри соли 1991 доир ба «тафаккури мустамликадорӣ бародарони бузургу кучак» сухан гуфтем, ҷӣ кадр ба ғазаб омаданд ҷанобон коммунистҳо. Аммо

зиндагӣ аз мо хирадмандтар будааст. Даре нагу-
зашта завлонаҳои мустамликадорӣ пора-пора
шуданд. ИЧШС пош хурд. Агар дар воқеаҳои
февралии соли 1990 моро раҳбарони коммунист-
мазҳаб ба оламиён «ифротӣ», «миллатчӣ» ва Ғ. Ғуён
тӯҳмат заданд, пас, дар бораи гирдиҳамоиҳои
Майдони Озодӣ садои онҳоро ҳатто пуштибонхоя-
шон дар Маскав ҳам гуш накарданд.

Рушан аст, ки дар афкори умум ба назди
гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ ташриф овар-
дани фиристодаҳои Президенти собиқи ИЧШС А.
А. Собчак, Е. П. Велихов ва тавассути ишон сурат
гирифтани гуфтушуниди Иттиҳоди қувваҳои мар-
думӣ бо раҳбарияти ҷумҳурӣ / Р. Набиев, С. Кенча-
ев ва диг. / ҳар хел шарҳу тафсир меёбад. Зеро
аксарият гумон доранд, ки А. А. Собчак ва Е. П.
Велихов маҳз ба дастгирии гирдиҳамомадагон ба
Душанбе омаданд. Хақиқати ҳол тамоман дигар
буд. Баъди гирдиҳамоии 10-12 руза таносуби
қувваҳо асосан ва ба манфиати Иттиҳоди қув-
ваҳои мардумӣ майл дошт. Раванди воқеаҳо мухо-
лифат ба он дараҷа расида буд, ки пас аз он як
роҳи ҳалли қазия буд-пурра муҳосира намудани
Шурои Олӣ ва Девони Вазирони Ҷумҳурӣ. Ин кор
имконият дошт. Аммо чунин сурат гирифтани воқеа
барои давлатҳои абарқудрат як ҳатари ҷиддӣ пеш
меовард. Ин ҳам бошад такроршавии ҳодисаҳои
Чечен, ки дар натиҷаи тазохурот сурат гирифта,
оқибат ба шикасти ҳақиқии раҳбарони комму-
нистӣ анҷом ёфт. Маҳз ҳамин таҳдид тамоми ро-
баронро аз Душанбе то Маскав ва Санк-Петербург
гу Вашингтон муттаҳид сохт ва роҳи ҳалосӣ аз ин

ғазаби мардумро дар дур андохтани гирдиҳамо-
мадагон аз Майдони Озодӣ медиданд. Аз ин ру,
даъвои маддохони ҳукумати оид ба он ки гуё «де-
мократҳои Русия» барои химояи гирдиҳамомада-
гон ташриф оварданд, тамоман ба ҳақиқат рост
намеояд. Зиеда аз ин А. А. Собчак ва Е. П. Велихов
дар симои Раёсати Шурои Оли ҳамон дастпарва-
рони собики хешро диданд, ки минбаъда низ ба
онҳо содиқона хизмат хоҳанд кард. Аммо гирдиҳ-
амомадагон на ин ки гарданшах, балки хатарнок
ҳам буданд. Ҳамчунин ин Иттиҳоди қувваҳои мар-
думӣ ҳар лаҳза метавонист аз доираи таъсири
Русия берун равад.

Бояд хотиррасон шавад, ки гирдиҳамоиҳои
Майдони Озодӣ ба инкилоб шабоҳат дошт. Ин
чунбиш метавонист ба тамоми сарзамини Осиёи
Миёна доман паҳн кунад. Ва аз ҳама муҳим он буд,
ки ба Майдони Озодӣ фавҷ-фавҷ рехтани одамон
барои тамоми ҳукуматдорон воқиян зухуроти
гушношунид ва пешбинишуда гардид.

Майдони Озодӣ сохибистеъдодхоеро кашф
кард, ки чанд сол пеш тасаввур кардан душвор буд.
Сухан аз боби ташкили радиостанцияи «Озодӣ»
дар мавҷи мутавассита меравад, ки бори аввал
дар фазои Тоҷикистон паҳш гардид. Ин радиостан-
ция дар доираи 100-150 км. ахбори Майдони Озоди-
ро бепарда, бидуни ҳеҷ як сензура ба мардум
мерасонд. Ҳамчунин шиору плакат, рӯзномаҳои
Маркази матбуоти Майдони Озодӣ, ҳаҷвияҳо, ка-
риқатура, ки дар ҳамон ҷо тайёр мешуданд, аз ко-
билият ва саводи баланди сиёсии одамон шаҳодат
медоданд. Воқеан ташкили амният, таъмини озуқа,
муносибат ба аҳолии русзабон ва махсусан ба да-

сисаҳои ИДА / ГАИ / фирефта нашудани ахли
Майдони Озодӣ, бехтарин далелҳост барои рад
намудани даъвои душманони миллат, ки баъзан
халки моро ба нотавонӣ айбдор мекунанд. Набояд
фаромуш кард, ки кормандони ГАИ ронандагони
наклиётро, ки барои мардуми Майдони Озодӣ нону
хурук меоварданд, бисёр азоб медоданд, тахқир
мекарданд. Ман шохид будам, ки хамин «гаишни-
кҳо» дар зери борон одамонро маҷбур карданд, то
ин ки аз назди Хонаи Радио то Майдони Озодӣ
хурук, нон ва ангур кашонанд. Ҳатто бераҳмии
онҳо ба дараҷае буд, ки ман ба сарбозони вермахт
ташаккур гуфтам / Рақами сарисинагии корман-
дони ГАИ-ро, ки дар он рӯзҳои саҳтгирашон шӯх-
рат пайдо карда буданд, мисол меорам: 50-ГАИ-
ДУ-0055, ДУ-0041, ДУ-0026, ДУ0071 / Албатта, аз ин
корҳо ҳокимони давр огоҳӣ доштанд ва мо набояд
фаромуш кунем, ки дар рӯзҳои душвор чӣ қасоне
барои мансаб дар муқобили мардуми бесилоҳ
ҳиёнат мекарданд.

Гирдиҳамоиҳои Майдони Озодӣ ба ҳаракати
миллию озодихоҳии мардуми Тоҷикистон шакли
муқаммал бахшид. Бидуни он гирдиҳамоиҳо мин-
баъд пеш рафтаи душвор буд. Ин гирдиҳамоиҳо
ҷеҳраҳои нотакрори ашхосеро ба мардум шино-
сонд, ки дар ҳақиқат пешвоёни ҳаракати миллию
озодихоҳӣ мебошанд. Майдони Озодӣ ахли масҷ-
идро ба доираи васеъ, ба майдони муборизаҳо
пайваст. Бори аввал баъд аз 1000 сол пешвоёни
дини мубини ислом ба ҳимояи ҳуқуқҳои заҳмат-
кашон бархестанд.

Алайҳи истибдод ва қонуншиканиҳои Шурои Олии
Тоҷикистон дар Майдони Озодӣ гуруснанишинӣ

эълон кардани шайхҳои бузург дар таърихи халқи тоҷик ҳодисаи тамоман ғушношунид буд. Маълум аст, ки табақаи болонишини машоих ва рӯхониён дар аксар ҳолат ҳукуматдоронро дастгирӣ мекарданд ва ҳатто як навъ муттақои ишон дар байни аҳоли буданд. Аммо Майдони Озодӣ ҳамин «анъанаро» низ шикаст. Акнун давраи нави таърихи оғоз ёфт. Азбаски ин гардиш маҳз дар Тоҷикистон дар Майдони Озодӣ воқеъ гардид, онро бояд фоли нек шумурд.

Таъкид шуд, гирдиҳамоиҳои Майдони Озодӣ аҳли масҷид ва пешвоёни онро ба майдон овард. Зарур аст, ки барои рушан намудани ин казбия, ду-се нуктаи муҳимро ёдовар шавем:

Аввалан, Майдони Озодӣ ҳунари наптоқӣ, суҳанронӣ ба забони фасеҳи форсии тоҷикии бисёр бузургонро кашф кард. Ин ҷо танҳо аз Ҳочӣ Саидқӣёмиддини Ғозӣ ёдовар мешавем, ки ҳар як суҳанронии ӯ ханчаре бар синаи ҳокимон ва нушдоруе барои озодихон гардид.

Сониан, рӯхониён ва қавми ислом низ / албатта, на ҳамаашон, балки доираҳои муайян / аз ҷаҳорҷубаи таассуб берун частанд ва ба мардуми Майдони Озодӣ пайвастанд. Ин ҳодисаи хурсандибаш, пайку ливоӣ ҳаракати миллии озодихоҳӣ дар Осӣи Миёна / Шуравӣ / маҳз дар Тоҷикистон воқеъ гардид.

Ва ниҳоят, бори аввал дар таърихи ислом Қозии Идораи Қозӣёти мусулмонони Тоҷикистон Ҳочӣ Акбари Тураҷонзода ба дастгирии гирдиҳамомадагон ва талабҳои онҳо ва дигарбора гуфтушунид накардан бо ин ҳукуматдорони Тоҷикистон дар санаи 07.10.1991 дар Майдони Озодӣ савганд ёд кард. Ман онро айнан меорам:

Бародарону хоҳарон, ҳамдиёрон, дустони
ниҳоят азизу гиромӣ, мардони ғаюру боҳиммату
боимони Тоҷикистон! Имрӯз Шумо дар натиҷаи
истодагари 15-рӯзаӣ худ тамоми аҳли ҷамоати
дунё, тамоми мардуми Тоҷикистон ва ҷумҳуриҳои
ҳамсои онро ба ҳайрат гузоштед. Ин қуввату
имон, ин қуввату вичдону ҳиммати мардуми мо
буд, ки дар бунёди ҳизби коммунист ва ҳукумати
лӯхтакмонанди он залзала ёфта, иншоааллох, дар
натиҷаи ин бунёди зулму золимии онҳо сарнагун
хоҳад шуд. Он қарори Раёсати Шӯрои Олие, ки ин
ҷо кироат шуд, дар натиҷаи музокироти серуза,
дар натиҷаи пофишориҳои таҳдидҳои ниҳоят зи-
ёде имзо шуд, ки ин як ҳалли ниҳой нест, ҳалли ми-
ёнаест. Ин як қадами аввалест, як ғалабаи ниҳоят
кӯчакест, ки барои ин ҳоло хурсандӣ кардан дар-
кор нест. Ғалабаи ниҳоят муҳим дар пеш аст, ки
дар натиҷаи интиҳоботи президент мо бояд шахси
аз дарди миллат боҳабар ва дар роҳи таъмин на-
мудани демократияю озодию саодат хизмат ме-
кардагӣ ва тамоми ваҳдати мардуми таъмин ме-
кардагӣ суннатҳои урфу одатҳои миллии милла-
ти ҳуда эҳтиром мекардагиро интиҳоб намоем ва
ин порлумони коммунистиро, ки ғами мардум на-
хурданаҷ дар ин 15 рӯз ошкор шуд, барои аз байн
рафтанаҷ мо ба он овоз диҳем, дар он вақт ғала-
баи мо ғалабаи ниҳой мешавад.

Дустони азиз! Ман аз номи Идораи Қозийёт, аз
номи Ҳизби наҳзати исломӣ, аз номи Ҳизби демок-
ратии Тоҷикистон, аз номи ҳаракати мардумии
Растохез ва аз номи шайху машорифи пешвоёни
исломе, ки дар ин ҷо ҳастанд ва номҳои онҳо дар

рӯзҳои аввал зикр шуда буданд, ин аз он қатор
Ҳазрати Эшони қумсангирӣ, Қиблагоҳи мо дар ин
ҳастанд, Ҳазрати Домуллои комсомолободӣ писа-
рашон ҳастанд, Эшони Домулло Муҳаммадӣ
ҳастанд, Мулло Қорӣ Абдулҳолиқ ҳастанд, мо
шуморо шоҳид мекунем, Худоро шоҳид мекунем,
ана, ҳамин ҷо қасам ёд мекунем: Қароре, ки ҳамин
коммунистон дар моҳи феввали соли гузашта /
1990 - М. М. / имзо карданду ба ваъдашон вафо
накарданд ва имруз инро имзо карданд ва агар
моро фиреб доданӣ бошанд, мо ба Худои ягона
қасам ёд мекунем, ки ин ваъдаи ахири онҳо буд, ин
шонси ахири онҳо буд, ки ҷумҳуриро оянда бо роҳи
сулҳ бо роҳи тинҷӣ ба демократия баранд. Агар ба
ин ваъдашон вафо накунанд, дар оянда мо ба ин
ҳукумат ҳеҷ хел гуфтушунид намекунем ва тамо-
ми василаро, ҳатто шавад, қувваро истифода
мебарем, то ки он аз беҳу бунаш сарнагун шавад.
Ба ҳамин мақсад қасам ёд мекунем.

Тамоми намояндаҳои матбуот, ман мехоҳам
ин калимаро дар рӯзномаҳо фардо нависанд,
Қумитаи бехатарӣ, ки гапи маро гӯш карда исто-
дааст, ба мансабдорон, ба ҳукуматдорон расонанд,
намояндаҳои Вазорати корҳои дохилӣ низ ҳас-
танд ва дар хотири худ ниғаҳ доранд. Онро низ роҳ
надиҳанд, ки ин ин ҳукуматдорони коммунист
дигарбора мардуми худро фиреб диҳанд ва ба
ҳоку хун оғӯшта намоянд. Роҳ надиҳанд, агар
қормандони Вазорати корҳои дохилӣ, қувваҳои
амнияти давлатии Тоҷикистон, агар коммунистон
ба ваъдаҳои худ вафо накунанд, мо аз шумо талаб
мекунем, то ки қарзи фарзандии худро ба ин мил-

лат ошкоро эълон кунед ва тарафи мардум боз-
гашта, барои ин ҳукумати коммунистиро аз байн
бурдан кумак бирасонед. Ин ваъдаи қатъист. Ё
галаба ё марг! Худо бо мост!» / Ниг.: Чумхурият,
09.10.1991 /.

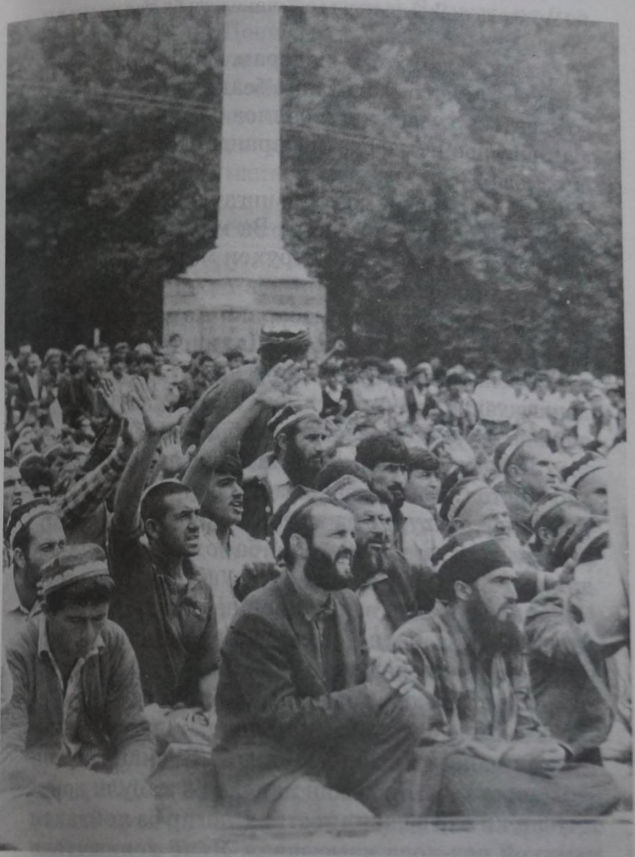
Майдони Озодӣ мардуми бедори Тоҷикис-
тонро муттаҳид намуд ва бо пешвоёни ислом ба
шохроҳи муборизаҳои озодихоҳӣ раҳнамун сохт.
Савганди Қозидомулло ро ҳеч кас набояд фаро-
муш кунад. Қавме, ки савганди пешвои худро
мешиканад, ояндае надорад. Оё Тоҷикистон дар
пешоруи инқилоб аст?!

Чавонони Тоҷикистон

№12 / 8524 /

Шанбе, 11 апрели соли 1992

/23 Фарвардинмоҳи 1371/

Майдони Озодя. Гирдиҳамони соли 1991.

ТОЧИКИСТОН ДАР ПЕШОРҶИ ИНҚИЛОБ АСТ?!

1У. Таҷрибаи Ўзбекистон дар Тоҷикистон ба қор наомад

Саҳех дар хотир надорам. Ба фикрам, Бисмарк фармуда буд, ки танҳо беақлон ба таҷрибаи хеш интизор мешаванд, боақлон бошанд аз таҷрибаи дигарон истифода мебаранд. Шояд Бисмарк ҳақ бошад?

-Магар мо беақлем, ки нигарон менишинем?-суол хоҳанд дод сарони мо. Ва мунтазир нашуда дар пароканда сохтани нерӯҳои мардумӣ аз таҷрибаи ғании оқои И. Каримов / раиси ҷумҳурии Ўзбекистон / истифода мебаранд. Аз ҷумла, ҳамин ки тазохурот дар Майдони Шаҳидон авҷ гирифт роҳбарони Тоҷикистон қарор қабул карданд, ки донишҷӯёро ба муҳлати ду ҳафта / аз 13 то 27 апрели с. 1992 / ба таътил ҷавоб диҳанд.

Ба хотир меоварем, ки ин қорро ду сол боз дар Ўзбекистон амалӣ менамоянд. Ҳар боре, ки дар Тошканд тазохурот ба миён ояд, президент фармон медиҳад, ки донишҷӯёро ба зодгоҳашон ҷавоб диҳанд. Ҳатто автобусҳоро аз шаҳру вилоятҳо муҳайё месохтанд ва волидайнӣ донишҷӯёро аз тариқи ТВ ва радио огоҳ мекарданд, ки тезтар омада фарзандонашонро бибаранд.

Имсол ин қорҳо ба дили роҳбарияти Ўзбекистон зад. Онҳо ба ҳулосае омаданд, ки роҳи беҳтарини аз донишҷӯён ҳалос шудан ба Тошканд роҳна-додани онҳост. Бо ҳамин мақсад ба қабули донишҷӯёне, ки аз Тошканд нестанд, дигар ба пойтахти ҷумҳурия роҳ дода намешавад. Яъне донишҷӯёни ҳар як вилоят дар маркази вилояти худ таҳсил хо-

ханд кард. Як катор Донишкадаҳои омузгори / масалан, Институти педагогии ш. Самарканд /-ро бархам зада ба Донишгоҳҳо тобеъ намуданд. Ва дар як вақт ҳуқуқи тоҷиконро боз як бори дигар поймол карданд. Албатта, хамаи ин як бало, вале бадбахти дар он аст, ки илму илмомузӣ ба бозичаи «музофотӣ» табдил меёбад. Воқеан И. Каримуф дар тақсимунии мактаби олий ягон навигарие ворид насохтааст. Се сол пештар хангоме ки маҳфили сиёсии «Ру ба ру» ба фаъолият оғоз намуд, собиқ котиби якуми кумитаи ХК Душанбе Чамшед Хилолович Каримов айнан ҳамин хел пешниҳод карда буд, ки бигузур бахши филологияи Донишгоҳу Донишкадаҳо ба Панҷакент кучонида шавад. Донишкадаи политехники ба Хучанд ё Конибодом ва боз дигар корҳо. Афсус ки ба он «пешниҳоди муфиди Ч. Х. Каримуф» касе эътибор надода буд. Дар Ўзбекистон бошад комилан ин пешниҳодхоро ба хотир оварданд ва онро амалӣ сохтанд.

Роҳбарони Тоҷикистон аз тарси тазоҳуроти Майдони Шаҳидон ба таҷрибаи дигари И. Каримуф рӯй оварданд. И. Каримуф ҳамин ки ягон тазоҳурот ё адолатчуиро бинад, филфавр фаъолони ХК, колхозу совхозҳо, роҳбарони вилоят, шаҳру ноҳияҳо ва ҳатто маҳаллахоро чамъ оварда, гуё «маслиҳат» меорояд. Баъд «воҳурии роҳбарони чумхури бо аҳолии» оғоз меёбад. Хулоса, аҳмак ва гумроҳкунии мардум аз тариқи ТВ, радио, рӯзномаҳо, КГБ оғоз гардида, оқибат ба пирузии қувваҳои иртиқой анҷом мепазирад. Ин таҷрибаро хоستانд дар Тоҷикистон амалӣ намоянд. Бо ҳамин мақсад барои нишон додани «зинда гардонидан

баъд аз миронидан» ХКТ ба ҳаракат даромад ва якбора ба Майдони Озодӣ омаданд. Аммо як иштибоҳи бузург ҳамаи корхоро дулоб кард. Замондорон мавзуи гирдиҳамоиро ба муқобили Қозиюлк-уззоти Тоҷикистон Ҳоҷӣ Акбари Тураҷонзода ва дини мубини ислом нигрониданд. Вақте ки мардумро ба муқобили сарвари дини ислом дар Тоҷикистон-Қозидомулло мешуронанд, вақте ки шиору даъватҳои «Марг ба Ҳоҷӣ Акбар Тураҷонзода!» «Нест бод қозӣ!» «Нест бод ислом!» чашми хирадро кӯр мекунад, аз оқибати ноҳуши он Худо худаш нигоҳ дорад.

Таърих дар ёд надорад ва ман дар ягон таърих нахондаам, ки дар ягон давлати дунё, низоми давлатдорӣ, ба муқобили дин бархоста ғолибшуда бошад. Дурасттар мулоҳиза карда ба хулосае меоем, ки ҳукуматдорони Тоҷикистон ба муқобилгузори давлат ва дини мубини ислом даст задаанд, аз доираи ҳамагуна меъёр берун рафтаанд. Ҳеч гоҳ Давлат ба Дин / ба вижа дини Ислом / ғолиб нашудааст. Мисоли барҷаста давлати Албания мебошад, ки расо панҷоҳу панҷ сол, шабу рӯз мусулмононро таъкиб карданд, масҷиду мадрасаҳоро несту нобуд карданд ва ҳатто давлати атеистӣ сохтанд, вале имрӯз мебинем, ки ба кучо расиданд. Ҳар гоҳ ки ягон Давлат ба муқобили дини Ислом мубориза мебард, тамоми низоми / система / мавҷудаи он бори охирин ба чунбиш медаромад, мисли аждаҳо ҳазорон-ҳазор ақлҳои бехтаринро фуру мебард ва ниҳоят худро ба марг маҳкум менамуд. Имрӯз Тоҷикистон маҳз дар ҳамин вортаи хатарнок қарор гирифтааст. Акнун роҳи ҳалли ин масъала на ҳокимияти президентӣ,

балки ҳукумати коалитсионӣ, на чудо кардани Идораи Козиёти Тоҷикистон аз Муфтиёти Мовароуннахр, балки ба кори дин, масъалаҳои дохилии он даҳлат накардани давлат, на ташкил кардани гирдиҳамой, балки риояи Протоколи созиш аз 22.04.1992 мебошад.

Вакте ки 22.04.1992 Протоколи созиш байни роҳбарони Ҷумҳурӣ ва гирдиҳамомадагон имзо шуд ва дар Иҷлосияи Х111 ШО тасдиқ гардид, маълум буд, ки ин гуфтушунид ва Протокол марги нерӯҳои мардумӣ ва пеш аз ҳама ХДТ, Растохез ва ХНИ Тоҷикистон аст. Зеро ба зӯрӣ розӣ шудани ШО ба талабҳои гирдиҳамомадагон аллақай маъноӣ ҳучуми ҷавобиро дошт. Инро бояд ҳама хис мекарданд. Роҳи беҳтарини ҳалли масъала дар Иҷлосияи Х11 ШО дар Сарқонуни ҳозира дохил кардани нуктаҳои зерин буд:

1. Маҷлиси Миллӣ / Қонунгузор / таъсис дода мешавад. Ин Маҷлис дар ҳайати 70 нафар / 35 нафар аз ХКТ, КГБ, Ошқоро, депутатҳои ШО ва 35 нафар аз ХНИ, ХДТ, Растохез ва «Лаъли Бадахшон» / ташкил меёбад, ҳуқуқи қонунбарор ва доимамалқунанда дорад;

2. То қабули Сарқонуни ҷадид ва интиҳоботи нави депутатҳои ШО ҳамаи вақолатҳоро маҳз ҳамин Маҷлиси Миллӣ ҳаллу фасл менамояд;

3. Радио, телевизион ва КГБ ғайрихизбӣ ғардонада мешавад;

4. Парламент баъди қабули ин қонуну қарорҳо мунҳал мегардад.

Ин роҳи идеалӣ буд. Афсус ки на роҳбарони опозиция ва на ШО ин гузариши беқурбониро ба хотир наоварданд. Имруз бошад «мазза аз қайла

гузашт». Тоҷикистон ба кишвари бародарбадбинӣ ва шубҳа табдил дода шуд.

Тавассути дастгоҳи давлатӣ ва садою симо ба муқобили дини Ислом ва махсусан Қозӣ Ҳочӣ Акбарӣ Тураҷонзода шуронидани аҳолии вилоятҳою шаҳрҳои Тоҷикистон, раванди ба исломи ҳақиқӣ дини ноби Муҳаммад / с / пайвастанӣ одамонро метезонад. Одатан, танҳо дар лаҳзаҳои хеле душвору ҳассос нерӯҳои бунёдкори исломи ҳақиқӣ ба арсаи сиёсат қадами устувор мегузорад. Албатта, барои як-ду сол «қозии қисағӣ» ё худ «қозии давлат»-ро ёфтан интиҳоб кардан мумкин аст. Вале он чӣ ки Ҳочӣ Акбарӣ Тураҷонзода бунёдгузошт, самарайи нек медахад /Ин ҷо лозим меояд, ки як камтар иштибоҳи уро сарфи назар намоем/. Ҳочӣ Акбарӣ Тураҷонзодаро «нест бод!»-кардан мумкин аст, вале дини Исломро нест кардан наметавон, Тоҳири Абдучабборро куштан мумкин, вале Растохезро душвор аст. Шодмони Юсуфро маҳв кардан осон, аммо рӯҳияи демократхоҳонро шикастан осон нест. Давлати Усмонро аз Тоҷикистон ба Сибир «бадарға» кардан метавон, вале ХНИТ-ро пароканда сохтан наметавон.

Ҳамаи ин нишонаҳои бӯҳрони иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣю давлатии Тоҷикистон аст. Бо мисрае онро имруз ҷамъбаст мекунем:

«Шоҳ агар одил набошад, мулк вайрон мешавад!»

Ва мегуем, ки Бисмарк ҳақ набудааст. Таърибаи дигарон дар Тоҷикистон ба қор наомад ва намеояд.

Ҷавонони Тоҷикистон, 5 май соли 1992.

Матни сухани охирин дар муурофияи дод-
гоҳи шаҳри Душанбе 24.02.1992

Мухтарам Раиси Додгоҳ! Мухтарам аъзоёни
Шурои додгустарии шаҳри Душанбе! Ва онҳое, ки
ин ҷо ширкат доранд.

Пас аз чанд дақиқа шумо ҳукмеро, ки алла-
кай тайёр аст, мехонед. Ва ин ҳукми шумо одилона
аст ё не таъриҳ қазоват мекунад. Ман холо наме-
тавонам бигӯям, ки ҳамаи асноде, ки дар ин пар-
вандаи ҷиноӣ чамъ овардаанд, аз руи вичдон буд ё
бо омодагиии пухтае оғоз ёфтун имруз анҷом мепа-
зирад.

Акнун бевосита доир ба он хатчае, ки ман
25.09.1991 дар Майдони Озодӣ хондам.

1. Тибқи баёноти ман маълум шуд, ки то кироат
кардани ман онро ду бор ва зиёда аз он дигарон низ
хондаанд ва ҳамагон шунида буданд. Ва бо ҳамин
мазмун боз навиштаҳо омада будаанд. Вакте ки ба
ман мактубро пешниҳод карданд онро нахонда
наметавонистам. Зеро таъкид шуд, ки «инро хат-
ман хон»-ам. Ман бе ҳеч айбдоркуниё онро хондам.
Ва нағз дар хотир дорам, ки «қорманди ГАИ»-ро ба
хаймаи матбуот даъват намудам, то саҳеҳияти
хатчаашро тасдиқ намояд. Ҳамчун яке аз баран-
дағони гирдиҳамой камина пиромуни пора гирифт-
тан ё нагирифтани Сафаралӣ Кенҷаев чизе наме-
донам. Хатто дар нома низ калимаи «ришва» зикр
нагашта буд. Яъне мувофиқи моддаи 7 УҚ /Кодек-
си Ҷиноӣ/ таркиби ҷиноят дар рафтори мо мушоҳи-
да намешавад. Ғайр аз ин гунаҳкор донишманди

ман мувофиқи моддаи 8 УҚ дар ихтилоф аст.

2. Мактуб танҳо бо мақсаде омода сохта шудааст, то онро маҳз М. Миррахимов манзури ҳамагон намояд. Пас, чаро пеш аз ин хонда шудани хатчаро ҳамаи шохидон инкор мекунанд? Ҳамаи шохидон бо ҳамдигар ошноянд ва тамоми онҳо маҳз 25.09.1991 барои шунидани ҳамон хатча ба Майдон омадаанд. Шуниданд ва махсусан бо маслиҳати Ботур Исҳоқов ва танҳо баъди мулоқот бо Сафаралӣ Кенчаев ба Додситони шаҳр рафта баёнот додаанд. Шохидонро Додситон тибқи банди 296 УПК пурсиш ва тафтиш накардааст. Дар натиҷа талаботи банди 15 Кодекси мазкур вайрон карда шудааст.

3. Шохид Равшан Раҳмонов ҳини рубарусозӣ маро нашинохт. Ман бо ҳамон сару либосе будам, ки ҳангоми гирдиҳамой ба бар доштам. Равшан Раҳмонов баъди ишораву суолҳои ёвари додситон дарк кард, ки дар ру ба руяш М. Миррахимов қарор дорад. Мувофиқи банди 67 УПК Р. Раҳмонов ва дигарон шохид буда наметавонанд, зеро баёноти аксари онҳо аз гуфтори дигарҳо асос ёфтааст.

4. Доир ба ташҳиси ҳусни хат. Хатча бо сохтакорӣ навишта шудааст. Аз ин ру шахси ташҳисгар, яъне эксперт, бояд ҳамин ҷиҳатро ба инобат мегрифт. Мувофиқи муқоиса ҳарфҳои у, с, а, ф, р, ч, х, ва боз дигар ҳуруф айнан як хеланд. Барои муқоисаи ин ҳарфҳо ҳато мутахассис будан шарт нест. Аз ин ру мувофиқи банди 74 УПК ташҳис-замима ва ё ташҳиси такрорӣ бояд гузаронида шавад.

5. Ҳам додситон ва ҳам мувофиқи дар бораи

иғво ва маҳз барои сиёҳ кардани Мирбобои Миррахим истифода шудани ин воқеахоро ба инобат нагирифтанд. Хол он ки маълум мешавад, аз омадани хатча як муддати муайян гузаштааст, онро ду-се бор хондаанд ва боз Мирбобо Миррахимовро водор кардаанд, ки онро хонад. Имруз ба гуфтан осон аст, ки айбдоршаванда қабл аз хондани хатча наандешид, онро надид, ки имзо дорад ё не. Акнун бигӯед, ки агар он имзо сохта ҳам мебуд боз ман гунаҳкор мебудам ё на?!

6. Рафти тафтиш низ аз бисёр чихат яктарафа ва танҳо ба манфиати С. Кенчаев буд. Воқеан, ибтидо маро чун «шоҳид» ва баъдтар ҳамчун «айбдоршаванда» пурсиш кардаанд. Ин ҷо Додситони шаҳри Душанбе аз ғалабаи нируҳои ҷонибдори Р. Набиев ва С. Кенчаев илҳом гирифта кушидааст, то корро бар нафъи Раиси Шурои Олӣ ҳал намояд. Вобаста ба ҳамин парвандаи ҷиноӣ ман низ С. Кенчаевро барои тухмат ба додгустарии ноҳияи Октябр супоридаам, вале то ҳанӯз қасе аз додгустарӣ ба ин қор тавачҷӯх накардааст. С. Кенчаев ҳангоми гуфтушунид-06.10.1191 ба ман тухмат зада буд, ки «М. Миррахимов ҷавононро, аз ҷумла Шафқати Рачабиёнро, иҷборан ба гуруснанишинӣ водор намудааст ва ҳамаи гуруснанишинихоро Мирбобо Миррахимов ташкил кардааст».

7. Мувофиқи Шартномае, ки байни гирдиҳамомадагон ва роҳбарияти Шурои Олӣ ба имзо расида буд ва онро Иҷлосияи Шурои Олӣ 22-23 октябри соли 1991 тасдиқ кардааст, нисбат ба ҳамаи ходисаҳои дар гирдиҳамоии 21.09.91 то 07.10.91 рухдода набояд ҳеч гуна парвандаи ҷиноие

боз шавад. Азбаски аризаи чабрдида С. Кенчаев
26.09.1991 ба Додситони Чумхури омадааст ва
Шартнома 06.10.1991 имзо шудааст, он ариза ботил
аст. Зеро дар Шартнома махз хамин чихати масть-
ала пешбинӣ шуда буд. Аз ҷониби гирдиҳамомада-
гон ягон банди Шартнома то кунун вайрон нашуда.
Пас чаро Додситони шаҳр дидаю доништа ҳамон
талаботи Паймони гуфтушунидро вайрон карда-
аст?!

Мухтарам Раиси маҳкамаи шаҳри Душанбе!
Ман хохишмандам, ки хамин нуктаи охириро
ҷиддан ба инобат бигиред. Ин иловаи ҷиддӣ ба
банди 300 УПК мувофиқат мекунад. Шумо огоҳ
хастед, ки чанд рӯз не, балки қариб се сол боз дар
Маҳкамаи шаҳр даъвои банда ба КГБ-и Тоҷикис-
тон оид ба тӯхмат аз 16.09.1989 мавҷуд аст. Ва ба
муҳокимаи он низ ба қарибӣ оғоз карданд. Оё
шумо ҳалқаҳои як занҷир будани ин иғво ва тӯх-
матро мушоҳида намекунед? Охир, банда он мак-
тубчаро нанавиштаам, онро касдан нахондам,
калимаи «ришва»-ро истифода набурдам, пас, бо
кадом далоил маро айбдор медонед?

Бори дигар мехостам таъкид намоям, ки дар
рафтори ман аз 25.09.1991 таркиби ҷиноӣ нест. Инро
ман ба худи Сафаралӣ Кенчаев ҳам гуфтаам. Ва
радиҳои у оид ба хамин нома дар матбуот, радиё
ва тилвизиён интишор гашт. Бори дигар баргаштан
ба ин мавзӯ ба ҳеч кас манфиате намедихад.
Ташакикур. 24.02.1992.

Адолат, №13 /25/, 1992, сах. 4.

ЧАНГИ КУФРУ ИСЛОМ

Аз муаллиф. Ман ба ин озмун мехостам порчаеро аз китоби нотамомам-«Тарбияи атеистии КГБ», ки соли 1989 оғоз карда будам, пешниҳод намоям. Вале то имруз, яъне 3-юми май соли 1992 худдорӣ мекардам. Фикр доштам, ки мувозинуни байни Давлати Шуравии Социалистии Тоҷикистон ва Дини Ислом боз мисли пештара барқарор менамояд ва ба ҷошоҷош нишон додани сиёсати зиддиисломии ин давлатдорӣ баъди соли 1917 ҳочат нест. Иҷтимоии ҷаҳордаҳуми ШО Тоҷикистон, ки 2.05.1992 ба Қонуни озодии вичдон ва ташкилотҳои динӣ тағйироти кулӣ ворид сохт, маҷбураам кард, мухтасар роҷеъ ба ҷанги Куфру Ислом андеша ронам. Умед аст, ки ин мавзӯ бо ҳамин мақола анҷом нахоҳад ёфт.

Он ҷи солиёни зиёд зери пардаи махуфи идеологияи коммунистӣ ба таври пинҳону рушод меорафт, хушбахтона, дуҷуми май соли 1992 ба якборагӣ ошкор гардид. Бори аввал баъди ҳафт соли тағйири сиёсати худ коммунистҳо, Давлат, алайҳи Дин ҷанги беамон ва ноҷавонмардона эълон кард. Ва бояд иқрор шуд, ки ин воқеаи гушношунид фарҷоми мафкура, ҷаҳонбинии коммунистӣ, ба хусус марсиетӣ-ленинӣ буда, пирузии Исломо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон хоҳад тезонд. Раванди исломигардонии Тоҷикистон аз ҳамин тағйироти оғоз хоҳад ёфт.

Бори дигар ба сарҷашмаҳои марсиетӣ-ленинӣ ва махсусан адабиёти атеистӣ назар меандозем ва дармеёбем, ки депутатҳои Шурои Олии Тоҷикистон сад дар сад коммунист-экстремист буда, дар масъалаи муносибат ба дин ҳатто устодони худашон-Марксеу Лениноро бо ин тағйироти дар Сарқонун, Қонун оид ба озодии вичдон ва ташкилотҳои динӣ ворид сохташон, бо як қул за-

данд. Шояд оламиёро низ коил карда бошанд. Акнун дар Тоҷикистон мувофиқи Қонун ва Қарори ШО Идораи Қозиёти мусулмонони Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Идораи муфтиёти Мовароуннаҳр ҷудо карда шуд. Давлат бевосита ба корҳои дохилии Дин, пеш аз ҳама дини мубини Ислоҳ, даҳолат кард. Оё ин қонунсозии Шурои Олии Тоҷикистон ба қонунҳои байналхалқӣ ва ахлоқию динӣ мувофиқат мекарда бошад?!

Суоле маро ором намегузорад. Меҳоҳам аз депутатҳои муҳтарам бипурсам: Шумо, ки ба муқобили Идораи Қозиёти мусулмонони Тоҷикистон ҷанги салибӣ эълон кардед, нисбат ба Собори Никольск, ки дар шаҳри Душанбе воқеъ аст, чӣ ақида доред? Маълуми Шумо бод, ки Собори Никольск тавассути Епископати Тошканд тобеи идораи Калисои православию рус дар Маскав мебошад. Акнун ин Собори Никольск ва боз ҷандин Собор /калисоҳои ҷомеъ/-ро ки дар Тоҷикистон воқеъ ҳастанд оё аз Тошканд ҷудо мекарда бошанд! Ба қонунбарорҳои ШО ёдовар мешавем, ки дар Душанбе ва дигар шаҳру ноҳияҳои Тоҷикистон боз калисоҳои Адвентистҳои рузи ҳафтум, Насронӣ-баптистҳо, ҳамчунин Синагогаи яҳудиён амал мекунад. Оё қонуну қарорҳои шумо дар масъалаи озодии вичдон ба он калисову синагога низ дахл дорад ё на? Агар ҳа, пас, чӣ гуна? Охир маркази ҳамаи он калисоҳо /ба забони содда гуем «муфтиҳои онҳо»/ аз ҳудуди Тоҷикистон берун аст. Биноан бори дигар зикр менамоем, ки сиёсати зиддиисломии ҳукумати қонунии Тоҷикистон ва махсусан Раиси Ҷумҳур Раҳмон Набиев бисёр ру-

шан аст, ки аз тамом сиёсатҳои зиддинии тоим-
рузаи коммунистҳо бо бесалоҳиятиаш дар таъри-
хи давлатдории ҷаҳон фарқ мекунад.

Агар ҳамин тӯр нест, пас, тавассути радио ва
телевизион шабу рӯз / аз 26.04.1992 сар карда /,
тахкир намудани Қозидомулло, шиору даъватҳои
«Нест бод ислом» / ин шиорро тавассути телевизи-
они Сайфуллоев, ки аз Майдони Озодӣ репортаж
медод, ҳамагон диданд /, «Нест бод козӣ», «Нест бод
Ҳочӣ Акбар Тураҷонзода» / Наузамбиллоҳ /, ки
дар рӯ ба рӯи бинои Шурои Оли ва Раиси Ҷумҳур
истодааст, бояд аз он ҷо дур андохта мешуданд.
Баръакс ҳам Раиси Ҷумҳур Р. Набиев, ҳам С.
Кенҷаев, ҳам Н. Дустов, ҳам Н. Хувайдуллоев
одамони бо ин шиорҳо ба Майдони Озодӣ омадаро
«хайра макдам» гуфта, намояндагони онҳоро бо
иззату иқром ба Иҷлосияи ХҶШО даъват наму-
данд. Ҳамаи ин идомаи сиёсати зиддиисломии
Давлати Шуравии Тоҷикистон мебошад, ки ба
тамоми ин сохт, реша, тана ва шоҳу баргаш ҷой
гирифтааст. Ва то он рӯзе, ки ин сохт бо намоянда-
гонаш вучуд доранд, экстремизми атеистии онҳо
мемонад. Ҳато дар Албания, ки чихилу ҳафт сол
давлати атестӣ ба шумор мерафт, ҳукуматдору-
наш ба чунин истерикаи зиддиисломӣ роҳ надода
буданд.

Баъди чунин муқобилгузориҳо, таҳкири
Қозидомулло, аз хонахошон рондани муллоҳо дар
вилояти Қулоб, истеъфои Мулло Маъруфҷонро
талаб кардани уротепшағиҳо, агар тамоми Тоҷи-
кистон тиловати Куръони азимушшаъро ёд ги-
рад, шабу рӯз онро азбар хонад ҳам, ман ба мусул-
монии онҳо бовар надорам. Бигузор ин шаккокии

маро домуллоҳои давлати генералҳои КГБ, ки дар баъзе масҷидҳо вазифаи имомӣ ё мушовириро бар гӯшаи собиқ империяи ИЧШС чунин вахшониётро нисбат ба ислом дучор нашудаем.

Умуман гирдиҳамоии Майдони Озодӣ, ки бо кушиши ҳукуматдорон ташкил шудааст, бояд сие-сати зиддинию зиддиисломии ин сохти пусида-ро тарафдорӣ намояд. Аз ин рӯ мардуми Майдони Озодиро гумроҳ шуморидан иштибоҳи махз аст. Зеро агар онҳо ба таври қонунӣ бастанӣ масҷидҳо-ро талаб мекарданд, тамоман барҳам додани Идораи Қозиётро пешниҳод мекарданд, он кадр аламовар набуд / ҳеч боке нест оянда боз «ҷойҳои наҳои сурх» ташкил мешаванд / . Афсус, ки онҳо пешвои дини мубини Ислом дар Тоҷикистон-Ҳочӣ Акбари Тураҷонзодаро таҳқир карданд. Мақсади ишон тобеи Давлат сохтани Дини Ислом, тобеи, ана, ҳамин сохти пусидаи стода гардонидани Идораи Қозиёти мусулмонони Тоҷикистон ва «қозини қиссагӣ» интиҳоб кардан асту бас. Махз ана ҳамин беадолатӣ ва таҳқири рӯиристи дини мубини Ислом таъсири баръакс дод ва мардумро ба Майдони Шаҳидон овард.

Воқеан ин бори дуюм аст, ки коммунистҳо кушоду рушан ба муқобили пешвои дини ислом мебароянд. Бори аввал онҳо 23-юми сентябри соли 1991 дар Майдони Озодӣ уро ҳақорату дашном дода буданд. Ва ҳамон лаҳза ҷонибдорони дини мубини ислом коммунистҳоро аз Майдони Озодӣ дур андохтанд. Ин навбат коммунистҳо аз нируҳои мардумӣ сабақ гирифта он Майдони муқаддасро ичора гирифтаанд. Магар ин ҷанги Қуфру Ислом нест?

Ба хар хол бояд ёдовар шуд, ки дер ё зуд ширкат-кунандагони Майдони Озодии шаҳри Душанбе, ки чанд руз суханҳои зиёд шуниданд, ба ислом рӯй меоранд, дустро аз душман фарқ мекунанд ва аз Раиси Ҷумҳуру муқаррабонаш даст хоҳанд кашид. Зеро дар ягон ҷои дунё касе нашунидааст, ки аз раиси КГБ пуштибонӣ карда бошанд.

Имруз ба ҳама рушан аст, ки Ҳукумати Шуроҳои Тоҷикистон алайҳи дини мубини Ислом ҷанги беамон эълон кардааст. Дар ин ҷанг, албатта, ғолиб ва мағлуб пайдо хоҳад шуд. Аз эҳтимол дур нест, ки ибтидо Ҳукумати Шуроҳо мисли соҳҳои 20-ум ғалаба кунанд. Аммо ман аминам, ки ин ғалабаи даргузар ва козиб аст. Зеро дар ҷунин ҷангҳо ҳеҷ гоҳ давлатдорон бар ислом ғолиб наомадаанд. Ва хар вақт ки давлатдорон алайҳи Ислом ва диндорон ҷанги салибӣ эълон карданд, рӯзи шикасти кулии онҳо фаро мерасад. Иншоааллох пирузӣ насиби Ислом аст. Пирузии Ислом ин пирузии мост. Ислом ҳама вақт бар Қуфр ғолиб шудааст. Бигузур инро ҳама дарк кунанд. Алҳақ мувофиқи ҳоли мо дар Куръон омадааст: «Муминон дар роҳи Худо пайкор мекунанд ва аммо онон, ки кофаранд, дар таҳкими қудратҳои аҳриманӣ ва тоғутӣ /бутпарастӣ, шайтонӣ/ мечанганд. Пас, Шумо, ай муминон бо ёрони шайтон ва посдорони қудратҳои тоғутӣ мукотала ва пайкор кунед ва боке аз онон ба худ роҳ надихед, ки макру найранг ва бозигарихои шайтон басе суст асту ҷун тори анкабут пушолӣ».

Ҷароғи руз, 5 май соли 1992, сах. 6.

БАХШИ ДУВВУМ

ТАЪРИХИ ИНҚИЛОБИ

ХУНИН

ВА

ЧИНОЯТҲОИ БЕПОЁН

Ба қарибӣ сарони КГБ-и Тоҷикистон-боқияи ҳамон чекистҳою Комиссияи диктаторӣ ва Қушунҳои Сурх дар Бухорои Шарқӣ, ки аз дасти ишон дар сарзамини тоҷикон ҷуяҳои хун аз соли 1918 сар карда, то охири соли 1991 пур-пур гардидааст, «кашфиёти бузурги илмӣ» карданд. Онҳо боз ҳамон алами сурхи «Инкилоби Сурх»-ро бо дарду алам бардошта, ба миллати шарифи Тоҷикистон ҷунин тухмат заданд: «Босмачиҳои олудаи хун, гунаҳкорони қатли ҳазорҳо одамони бегуноҳ, ба ахли ҷомиа-хамчун муборизони роҳи озодии миллат пешниҳод карда мешавад». Ва ин «кашфиёти» авомфиребонаи КГБ аввалин ё охири нест, балки кори доимию таърихӣ вай аст.

Ташкилоте, ки маҳз ташкилкунандаи террори / киркунӣ, маҳвкунӣ / сурх буд, имруз ҳудафро покдоман ва бегуноҳ ҷилва доданист. Аммо хайҳот, ки дер шуд, катора рафт. Империяи бебунёди ИҶШС барҳам хурд...

Ҳар саҳифаи ин китобчаи таърихшиноси ҷавон ҳукмномае ба КГБ ва ҷиноятҳои большевикон-коммунистон-социалистон-коммунистони Тоҷикистон аст. Муаллиф бори аввал ба собиқ таърихшиносии «шуравӣ» баҳои ғайриқаноатбахш медиҳад. Қосими Одинабеки Ғорифӣ дар таърихшиносии тоҷик тавонистааст сухани бикр гуяд, қолабҳои расмӣ садди ҷиниро барҳам занад. Охир, то имруз ба мо мегуфтанд, ки Аскарӣ Сурх «озодкунанда»-и тоҷикон буд ва ҳаст». Ва ҳатто вақте ки моҳи фев-

рали соли 1990 хамин Аскарӣ Сурх, КГБ ва кал-такдорони сурх мардуми тоҷикро тирборон карданд, 23-юми февралӣ ҳамон сол «гулдухтарони тоҷик» танкҳои онҳоро гулпуш намуданд ва садоқаташонро ба истилогарон намоиш доданд. Шармнадоштанд, ки маҳз ҳаминҳо барин истилогарон падару бобои онҳоро қатл кардаву ба номусӣ зану фарзандон тачовуз карда буданд.

Саҳифаҳои китобро мутолаа карда набояд хулоса баровард, ки Аскарӣ Сурх танҳо ба қатлу ғоратгарӣ машғул буду бас. Баръакс ғоратгарӣ, куштори ом танҳо воситае буд дар роҳи ба мустамликаӣ воқеӣ таъдил додани Бухорои Шарқӣ. Қатлу ғоратгарӣҳои Аскарӣ Сурх ҷашми мардуми тоҷикро тарсонд ва большевикҳо-коммунистҳоро ҳокими мутлақи ин сарзамин гардонд. Акнун истисморӣ ҳалқи тоҷик бо пардаи хеле ғафси «мехнати социалистӣ», «деҳқонони колхозию совхозӣ», «муСОБИҚАИ СОЦИАЛИСТӢ» пушонида шуд.

Ин сатрҳоро навишта истода чанд пораи ҷолиб аз китоби «Красный террор» ба хотирам расид. Яке аз асосгузори «террори сурх» Петерс, ки аз раҳбарони воломақоми ВЧК / муовини аввали Ф. Э. Дзержинский / буд ва дертар ба Осиеи Миёна омада, ҳазорон-ҳазор мардуми бегуноҳро сарбурид, моҳи ноябри соли 1918 чунин эълон карда, ки: «баръакси ақидаи пахншуда, ки маро хунхор мегуянд, ман он қадар хунхор нестам». Мо ин ҷо танҳо се мисол меоварем, то ин ки андозаи ин хунхорӣҳои ишон ва ҳамкасбони уро нишон бидиҳем.

Мисоли аввал. Ханӯз соли 1919 дар Туркист

тон русхой ба мукобили режими большевикон бархостанд. Муаррих овардааст: «Возьмем отделенный от центра Туркестан, где в январе произошло восстание русской части населения против деспотического режима, установленного большевиками. Восстание было подавлено. «Начались массовые повальные обыски,»-рассказывают очевидцы. «Все казармы, все железнодорожные мастерские были переполнены арестованными. В ночь с 20-го на 21-го января были произведены массовые расстрелы. Груды тел были навалены на железнодорожное полотно. В эту страшную ночь было перебито свыше 2500 человек... 23-го января был организован военно-полевой суд, в ведение которого было передано дело о январском восстании и который в течение всего 1919 г. продолжал арестовывать и расстреливать».~1

Мисоли дуюм. Соли 1920 дар қатли оми шахри Ростови лаби Дон шахсан худи Петерс ширкат дошт. Муаллифи «Красный террор» дар асоси ҳуҷҷатҳо аз он таърих чунин шаҳодат пеш меорад: «Черезвычайка, вдохновляемая Петерсом, заработала. Чтобы не слышно было выстрелов, два мотора работали беспрерывно... Очень часто сам/Петерс/ присутствовал при казнях... Расстреливали пачками. Был случай, когда в одну расстрелянных насчитывалось до 90 человек. Красноармейцы говорят, что за Петерсом всегда бегают сын, мальчик 8-9 лет, и постоянно пристает к нему: «папа, дай я»...~2

~1. Мельгунов С. П. Красный террор в России 1918-1923.- Москва, 1990, 5-е изд. стр. 22.

~2. Там же, стр.151.

Мисоли сеюм. Маълум аст, ки кормандони ВЧК ба занҳо шавку рағбати беандоза доштанд ва хосса занҳои зебо аз дасти ишон чон ба амон бурда наметавонистанд. Диккати хонандагонро ба ин сатрҳо чалб менамоем: «Одну молодую женщину, приговоренную к расстрелу за спекуляцию, начальник контрразведки Кисловодского ЧК «изнасиловал, затем зарубил и глумился над ее обнаженным трупом». В черниговской сатрапии, как рассказывает достоверный свидетель в своих не напечатанных воспоминаниях, при расстреле жены генерала Ч. и его двадцатилетней дочери последняя предварительно была изнасилована».

Ин хел мисолҳо аз таърихи ВЧК-КГБ чандин лак мебошанд. Чекистҳо аз рузи ба сахнаи таърих омаданашон бо халкҳои русу украин раҳм накарданд, оё ба мардуми мусулмон раҳму шафкат мекунанд?! Хайҳот Чекистони покдоман. Акнун бигӯед, ки дастони кӣ олудаи хун аст?! Воқеан беҳтарин ҷавоб ба ин табақа ва манкуртшудагон мақолаи Хочӣ Акбари Тураҷонзода мебошад, ки 25 январи соли 1991 бо унвони «Шумо кистед?» дар «Тоҷикистони шуравӣ» ҷоп шудааст.

Доманаи баҳс дар боби истилои аморати Бухоро аз ҷониби Кушунҳои Сурх хеле васеъ буда, бо ду-се саҳифа онро наметавон рушан кард. Танҳо ҳаминро ёдовар мешавем, ки ҳаракати мучоҳидин дар Тоҷикистон то имруз ба таври кофӣ омӯхта нашудааст.

Сониян, он тадқиқоти уламои шуравӣ дар бораи «босмачигарӣ» на аз нигоҳи илмӣ, балки бештар ба хости дастгоҳи идеологии КПСС анҷом мепазируфт. Ноилоҷ аксари таърихшиносон са-

бабҳои ҳаракати мучоҳидонро дуздӣю ғоратгарӣ тафсир мекарданд. Он чӣ ки дар бунёди ҳаракати мучоҳидон буд, яъне мубориза барои Мустақилияту Озодӣ аз большевикҳо, режими тоталитарӣ, касдан таҳриф мешуд. Таҳлили яктарафаи далоили таърихӣ асосан ба хотири он буд, ки режими мустамликадорӣ коммунист дар назари одамон хуб чилва наояд. Бо таассуф, бояд қайд кард, ки идеологҳои КПСС ба ин қор муваффақ шуданд. То имрӯз таърихшиносон ва ахли чома аз қайду хияли он чаҳорҷубаи идеологӣ намеҷоҳанд бираҳанд.

Ин Охирсухан ба китоби зерин аст:

Қосим Одинабеки Ғорифӣ. Аморати Бухоро: тахти воҷгон ё истилои булшевикӣ. Душанбе: Бунёди забони форсии тоҷикӣ, 1992.

П Е Ш Г У Ф Т О Р

Ростӣ, навиштани пешгуфтори ин мачмуа бароям хеле душвор ва сангин аст. Зеро вақте ки кас таърихи иншои Паём, Эълomia, Изхорот ва суханрониҳо дар нишастҳои матбуотӣ ва посух ба суолоти хабарнигорон ва ба вижа мавъизаҳои Устодро дар хутбаҳои намози чумъа ва хангоми хичрат ва дар давраи чиҳои мардуми Тоҷикистон пеши назар меоварад ва тақдири ҳазорон-ҳазор марду зани муҳоҷир ва кӯдакони бепадари модар ва шаҳидони гулгункафан ва наварусони бешавҳар, нолаву гиряи волидайн ва дустони аш-хоси гумшуда ва чехраҳои пурнури мучоҳидони ғайр, мисли навори синамо аз пеши назар мегузаранду Инсонро ба риккат меоварад / Он кас, ки соҳибдил аст, бидуни ихтиёр мегирад / ва садои ин пешво ва олими дурандеш аз паси наворҳои ваҳшигарии коммунистон ва оғози чиҳои ҳақ алайҳи ботил ба гуш мерасад, ки меҳодад, инсонҳоро аз бадихо, хиёнат, тӯхмат, ҳамокат ва душманӣ боздорад.

У дар гуфтани ҳар як суҳан таамул мекунад ва онро дар тарозуи ақлу хирад бармекашад. Гоҳе он кадр шунавандаро мунтазир месозад, ки оғоз ё идомаи чумла ё фикрро худ шахс меҳодад ба ҷои ӯ биғӯяд. Ҳеч кас мисли ӯ дар ёди шаҳидон нагирифта ва ҳеч кас ин бори сангину душвори масъулияти ҷомииро нақашада. Лизо шумо худ мулоҳиза хоҳед кард, ки андешаҳои илмии ӯ мисли ҳикматҳои барҷастаи риёсафҳаҳо сабт шуда ва тавачҷуҳи ҳар як инсонӣ бофарҳангро ба суи худ ҷалб менамояд.

Устод Сайид Абдуллоҳи Нури дар понздаҳу-

ми марти соли 1947 / баробар бо 25 Хут-Исфанди 1326 хичрии шамсей / дар хонадони инсонҳои нек чашм ба чаҳон кушуд. Мусаллам аст, ки хоки поки ин хонавода ба мардуми шарифи Тоҷикистон чунин гавхарро бахшида аст, аз ҳамон сарзаминест, ки имруз турбати Имом Бухорӣ / муаллифи «Ас-сахих»-и Бухорӣ / он ҷо ҳобидааст ва руҳи он бузургвор мададкору ҷароғи маърифаташ имруз ин мардро аз кунҷи кулбаи танг ва хонақову масҷид ба фазли Худованд берун кашида ва ба ин дунёи пур аз шуру шарри сиёсат андохта аст, то ин ки нури имон ва ҷиходи муқаддас ва маъноии Озодиву Истиклолро ба ҳамаи мусулмонони дар ҳоби гарон будаи Мовароуннаҳр бирасонад.

Баъди он ки нерӯҳои мардумии Тоҷикистон охири соли 1992 бо дасти абарқудратҳое ҳамчун артишҳои Русия ва Ӯзбекистон шикаст дода шуд ва мунофиқин монанди Акбаршоҳ Искандаров ба ин корҳо қумак расонданд, Сайид Абдуллоҳи Нури танҳо шахсе буд, ки аз муборизаҳо ноумед нашуд, дилшикаста ва руҳафтада нагардид. Баръақсе бо як азми росих муҳочирини Тоҷикистонро муттаҳид сохт ва дубора ҷунбиш-Наҳзати Исломии Тоҷикистонро эҳё намуд. Дар як нишасти матбуотӣ он рӯзхоро пас аз се сол бо тавозӯӣ чунин ёдовар мешавад: «Дар он ҳолат, инро барои миннат ниҳодан намегуям, балки барои он ки воқеиятро бояд мардум бифаҳманд, ҷӣ чизе буд ки дар он вақт касе ёрои онро надошт, ҳато гумон ва тасаввур намекард, ки баъд аз ин ҳама шикаст, парокандагӣҳо боз ба истилоҳ опозисион боз дар микёси чаҳонӣ дар музокирот бо иштироқи мақомоти баландпояи чаҳонӣ менишинад ва боз даъвоҳои

хукук мекунанд. Мулоқоте доштам бо лидерҳои
хамин опозицион, ки дар он вақт заъфи руҳии
онхоро дидам ва нобоварии онхоро мушохида
мекардам».

Бале, у тавонист ин рисолатро бо дилпурии
анҷом диҳад ва масъулияти хеле бузургро ба душ
гирифт. Роҳ ва масъулияти, ки Паёмбари ислом / с.
хангоми хичрат бар уҳда гирифта буд, маслаки
хеш интихоб кард. Бо вучуди он ки мархалаи авва-
ли ин кори бузургро анҷом дода ва дар мархалаи
дуввум, яъне чиҳод низ муваффакият насибаш
гардид ва пешвои ҳақиқии мусулмонони минтақа
эътироф шуд, дар рафтору гуфтори у ягон такаб-
бур буруз накард. Балки боз ҳам роҳи хешро идо-
ма дод ва аз нигоҳи ахлоки исломӣ нисбат ба ин
рисолаташ бо тавозуъ чунин андеша меронад.
«Шумо гумон накунед, ки ман китоби зиёде хонда-
ам ва шогирди бисёре тарбият кардаам ва аммо-
маву саллаи калоне дорам ва риши зебоне дорам ва
чехраи хубе дорам ва Худованд маро ноил ба
дараҷаи рафеъи шаҳодат мекунад. Шумо ин гуна
ҳаёл накунед. Як инсон, ки ҳеч ба назар намоён
нест, вале қалбаш, вучудаш, ҳаракаташ, сукуташ
ва тамоми қорхояш чунон ба Худо бахшида шуда-
аст, ки Худованд уро қабул мекунад ба назди худаш,
на маро. Мартабаи инсонӣ ва дараҷаи исломии у
дар назди Худованд аз улумо ва пешвоён болотар
аст, ки Худованд уро ба даргоҳаш қабул кард.»

Ин абармард ҳатто дар лаҳзае, ки ба мучо-
идини ҷон бар қалб насихат мекунад, аз даргоҳи
Худованди мутаъол ба ишон роҳи сафед, икболи
нек ва пирузиро таманно дорад ва ба онҳо рӯй
меовараду меғӯяд, ки : « бо як гардани қач хо-

хиш мекунам ва дар он сангархое, ки шумо ба Худо хеле наздик хастед, моро аз дуои хайратон фаромуш накунед ва дар ҳаққи мо дуо кунед». Хамаи ин суханон намунаи ахлоқи неки инсонӣ ва исломии уст. Кам воқеъ гардида, ки гуфтору рафтори пешвоёни ислом дар минтақаи Мовароуннахр, махсусан дар тули се ва чаҳор қарни охир бо ҳам мувофиқ омада бошад. Аз ин ру ҳатто дар байни мардуми мо як нақли машхуре ҳаст, ки мегуянд: «Гуфтаи муллоро куну қорашро на». Ин нақл намунае аз диди мардум нисбат ба гуфтору рафтори рухониёнӣ мо мебошад. Зеро таи чанд асри охир рухониён дар Мовароуннахр на хидматкори дини мубини ислом буданд, балки хидматкори нафси хеш ва муҳофиз аз манфиати ашхоси чоxtалаб, давлатдорон ва хонигарихои алохида шуда буданд. Ба ҳамин сабабҳо дар давраи шуравӣ ба таври зехнӣ мақоми муллоҳо / албатта, ман пеш аз ҳама онҳо — дар назар дорам, ки дар хидмати режими коммунистӣ буданд ва ҳоло ҳам ҳастанд / ба як мартабаи дастнорас бардошта шуд, ки дар як давлат / ҳатто исломӣ / ва ҷомиаи дунё, мулло, эшон, тӯра, хӯча ва ғайра ин кадр манзалат надошт, чунон ки дар замони шуравӣ буд. Бояд зикр шавад, ки коммунистон хеле хуб дарк карда буданд, ки бо роҳи эълон доштани сиёсате чун «ҷудо кардани калисо ва масҷид аз давлат ва мактаб аз калисову масҷид» бояд дили пешвоёни динро ба даст овард ва дар минтақаи мусулмоннишин битавонанд, як падидаи тамоман нав-руҳбоният* / на руҳбоният /-ро

*Рухбоният ҳоси дини ислом нест, вале ҳамин нуқтаро бояд ба назар гирифт, ки дар Осси Миёна аксарият раҳбарони дини ғумоштаҳои КГБ буданд.

бо як исломи масхшуда руи кор оваранд. Исломи давраи шӯравӣ иборат буд аз чунин шиор: «намотро дар хонаат бихон ва рузаатро бигир, ягон садақа, ки дорӣ ё фитри рузаро ба ягон мулло ё эшон бидех, дигар ба кори давлат, дунё, зиндагӣ ва чомиа даҳолат нақун».

Ин шиор ва низоми зиндагӣ имруз ҳам дар тамоми ҷамоҳири шӯравии собиқ ба ном «мусулмонӣ» побарҷо мебошад. Танҳо чанд нафар аз пешвоёни дини дини ислом, ки дар гузашта дар хидмати давлати шӯравӣ набуданд ва зери парчами: **Ло илоҳа илаллоҳ Муҳаммад расулаллоҳ** дар Наҳзати Исломии Тоҷикистон гирд омаданд, истисно мебошанд. Имруз раҳбарии ин чунбиши исломиро Устод Сайид Абдуллоҳи Нурӣ бар уҳда дорад.

Вақте ки ӯ заъфи мусулмононро мебинад, ки чӣ тавр онҳо бозичаи дасти дигарон шудаанд, хуни дил меҳӯрад ва вақте ки боз ҳамон муллонамоҳо ба мардум хиёнат карда ва аз дорулҳичрат ба дорулқуфр мераванду дар хидмати коммунистон дасту остин барзада «давлати демократии ҳуқуқбунёди дунявӣ пиёданизоми тирандози халқаш гурехтаи» Раҳмоновро таърифу васф мекунанд, Устод Нурӣ дастонашро руи хеш мекашад ва аз хоршудани фарҳанги исломӣ аз дасти мунофиқин ашк мерезад. Вақте бархе аз муртадкоммунистҳо, ки дар як они воҳид демократмаоб шуда боз аз нав ба коммунизм сачда оварда ва Раиси Ҷумҳур интиҳобшудани Раҳмоновро «гирён-гирён табрик» мегуянд, ӯ ғазабашро фуру бурда ин кори мунофиқонро танҳо «хиёнат» мегуяду халос.

Хангоме ки хиёнаткорон дар байни мухочирон даст ба корҳои ғайришаръӣ заданд, у танҳо бо чунин суханҳо амали онҳоро маҳкум кардааст: «Чӣ дар Кундуз /на «Кудуз» чӣ хеле ки дар рузномаҳои Тоҷикистон менависанд, яъне ба маънои «Кухандиз, Кухандиж ё Кандиз»-М.М. /ва чӣ дар Кампи Саҳи ва дигар ҷоҳо бисёр аз ин афрод ҷомиро фурухтанд, инсонҳое буданд, ки ё худро рушанфикр ё сардори қабила мегуфтанд, ё мавлавиҳо /яъне муллоҳо / ва эшонҳо буданд, вале ин гуруҳҳо ва кишрҳое, ки бисёр ҳам пастинат ва хоин буданд ва мардуми моро барои бақои вучуди худашон фурухтанд, инҳо гумон накунанд, ки аз азоби Худои таборак ва таъоло худро раҳо мекунанд...»

У хатто онҳоеро, ки бо шиори «Нест бод ислом» дар моҳи Саври /ҷаҳоруми Урдибиҳишт-24 апрели соли 1992 / ба Майдони Озодии Душанбе рехта буданд, гунаҳкор намешуморад ва ҳамчун миллати хеш дӯст медорад ва танҳо ашхоси муайян-коммунистонро ба ин ҷиноятҳо айбдор мешуморад...

Ҳадафи асосии душмани ҷунбиш тафриқа ва адами ваҳдат аст. Ин нуктаро у борҳо ба ҳама гушзад кардааст ва меҳодад, ки ин амалҳои шайтонӣ аз байни мусулмонон бардошта шавад ва ғоҷиҳои Афғонистон ба сари мардуми Тоҷикистон тақрор нагардад ва аз ин рӯ дар хутбаҳои намози ҷумъа барои мусулмонони Тоҷикистон дарсҳои одоб, ахлоқи ҷиҳод ва ахлоқи исломиро ба тамоми мӯҷоҳидин ва муҳоҷирин тақрор ва бо баррасии нав ба нав талқин менамояд. Мавъизаҳои у дар намози ҷумъа аз бисёр ҷиҳат сазовори таъриф ва диққат аст.

Баррасии масъалаҳои ахлокии чиҳод дар суҳанронҳои Устод Сайид Абдуллоҳи Нури аз мантиқи қавии илмӣ ва заковати фитрии у бархурдор аст. Таҷрибаи даврони зиндагӣ ва ба викасе соли чиҳод имкон додааст, ки ба пахлуҳои то имруз пушидамондаи он чашмандозихо кунад. Қайд кардан бамаврид аст, ки то ба имруз ягон касе аз пешвоёни дини ислом дар Мовароуннаҳр доир ба ин мавзӯ ва масоили марбути он ягон ҳарфе нагуфтаанд. Аз ин сабаб диди мушикофонаи ин олимӣ бузургвор дар ин бахш суҳани тозае ба шумор меравад ва суҳане, ки дар холи ҳозир ба амал пайванд шуда ва рушд меёбад.

Таърих ба сари миллати тоҷик дар асрҳои нуздаҳум ва бистум фоҷиаҳои зиёде ба бор овард. Ибтидо солҳои 1860-1870 шаҳрҳои бостонии Тошканду* Самарқанд ва Хучанду Қуканд ва Фарғонаву Истаравшан мавриди ишғоли истеъмогарони Русия қарор гирифтанд ва тоҷикон қатли ом шуданд. Сипас, қудатои большевикии соли 1920 тоҷиконро аз охири давлатдориашон-Аморати Бухоро маҳрум кард. Тасаллути беш аз ҳафтодсолаи режими коммунистӣ ба андеша ва тафаккур, маъишат, одоб, дин ва ойину суннатҳои ин мардум зарбаҳои ҳалоқовар зад.

*Ёдовар бояд шуд, ки соли 1865 вақте ки Артиши ишғолгари Русия Тошкандро тасарруф кард, сарбозони рус ин шаҳро онқунон ғорат, таҷовуз ва қатли ом карданд, ки тамоми дунё ин амали истеъморгаронро маҳкум кард. Он гоҳ император Александрӣ дуввум маҷбур шуд ченерол М. К. Черняев /1828-1897/-фармондеҳи худро дар Тошканд аз вазифа дур созад.

Миллате, ки дар гузашта бо забону адабиёт ва илми форсиаш фарҳанги исломиро дар ҷаҳон густариш дода буд, бозичаи дасти коммунистма-зҳабон гашт ва онҳо дар як даҳсола / аз соли 1929 то 1940 / ду бор алифбои ин халкро: аввал форси-ро лағв ва ба латин баргардониданд ва баъд латинро ҳам барҳам заданд ва ба кириллӣ табдил доданд. Бо назарияи дуруғини ҳеш-марксизм-ленинизм, моддигарой, тарбияти одами нав-одами шуравӣ ва монанди онҳо иддаеро ба ахлоқ ва одоби бутпа-растона махлут сохтанд ва тарзи тафаккурашонро тобеи Маскав намуданд, ҳатто бархе аз шуаро ва удабои шуравии собиқ Маскавро барои ҳеш ша-риф ва Макка медонистанд.

Ҳеҷ кас гумон намекард, ки пас аз он ки ин халқ дар асри охир борҳо қатли ом шуд ва таҳқир дид / мо истилои Чингизхонро дар асри сздах мисол намеоварем, ин ҷо фақат асрҳои нуздаҳум ва бистумро дар назар дорем /, алифбояшро иваз карданд, динашро масх намуданд, ёдгориҳои фарҳангиашро оташ заданд, бо зур ҷавононро ба минтақаҳои дигар фиристоданд, куштанд ва ғорат карданд, сиёсати манкуртсозиро ба сараш таҳмил сохтанд, бо халқҳои ғайримусулмон омехтанд ва чанд насл зери султанӣ Русия / сиёсати истеъмори-гарон ҷӣ Русияи тезорӣ ва ҷӣ шуравии кунунӣ нисбат ба тоҷикон фарқе надошт. Фарқ танҳо дар рангҳои байрақҳояшон буд / ба дунё омаданд ва зиндагӣ доштанд, боз аз ҳамин халқ пешвие аз дини ислом падид омад ва боз аз ҳамин мардум, халқ мучоҳид пайдо мешавад. Ин ҳам аз фазли Худованд аст ва тасдиқи ҳамон ҳадиси набавӣ аст, ки Паёмбар / с / фармуда буданд:

«Агар дин бар Сурайё бошад боз ҳам марде аз Форс овро ҳосил хоҳад кард».

Ва хангоме ки кишри бедори ин мардум бо рухонияти тараккапарвар аламбардори Истиклол ва Озодии кишвар шуданд, тамоми абаркудра-тҳои дунё, бегонапарастон ва аҳли куфр якҷо ба муқобила пардохтанд ва нерӯҳои мардумиро шикаст доданд. Он гоҳ мардум хичрат карданд ва муборизаи ҷиҳодии онҳо шуруъ шуд. Мутассифона, ҳатто пас аз хичрати мусулмонони Тоҷикистон, мамолики исломӣ аз ҷинойтҳои Санғак Сафаров, Эмомалӣ Раҳмонов, Ислом Каримов алайҳи мусулмонон дар дохил ва хориҷи кишвар ҷашм пушида, мисли давлатҳои ғарбӣ пас аз ду сол Наҳзати Исломии Тоҷикистонро аз ҷиҳати сийёси ба расмият нашинохтанд. Ва ҳол он ки суҳан аз боби ҳуқуқи як миллати мусулмон ва мубориза барои Истиклол ва Озодӣ буд, барои дифоъ аз Дину ойин буд. Ҳар кумаке, ки ба ин миллати мустазъаф ва ҷабрдида дар Афғонистон расид, аз бародарони мусулмонаш буд. Ҳатто пас аз яку ним соли хичрат маҳалли муҳочирини тоҷик / дар шимоли Афғонистон / хангоми намоз тавассути ҳавопаймоҳои низомии Ўзбекистон ва Русия бомбарборон мешавад ва дахҳо зану қудак ва мӯйсафедони бегуноҳ дар пеши ҷашм кушта ва захмӣ мешаванд. Оё метавон ором нишаст ва хомуш буд? Оё метавон ин ҷинойтҳои нангинро фаромуш кард ва бахшид?!

Ва садои марде, ки аз як ҷониб молмоли дарду ғам ва андуҳу ҳасрат аст ва аз ҷониби дигар садои гилаву надоматаш ба фалак мепечад ва меғӯяд: «Мо дар шимоли Афғонистон беш аз ду сол

аст, ки зиндагӣ мекунем ва мумину мусулмон ва ахли мазҳаб ҳастем. Ва забони мо бо забони аксарияти инҳо / Давлати исломӣ / якест ва ваҳдати бисёре дорем. Бисёр ҳам озурда ҳастем, ки Давлати Исломии Афғонистон моро ҳамчун муҳочир ба расмият нашинохт, агарчи кумакҳои зиёде карда бошад, лекин аз лиҳози сиёсӣ ва исломӣ барои мо коре накард. Давлати Исломии Покистон ҳам моро ба расмият нашинохт ва дар ин мусибатҳое, ки барои мо пеш омада, онҳо ҳеч кумаке ба мо накарда ва аз лиҳози сиёсӣ моро кумак накарданд. Чумхурии Исломии Эрон ҳам аз лиҳози сиёсӣ барои мо коре накард ва ӯ ҳам наметавонад, ки дар ин ҳолатҳо моро кумак кунад. Умуман тамоми давлатҳои исломӣ ё ғайриисломӣ, араб ё ғайриараб ва он демократҳо, масалан Амрико, ки фарёд аз ҳукуқи башарӣ ва дифоъ аз башарият мезанад, барои мо коре накарданд».

Аммо душманони ин миллати мусулмон ҳеч гоҳ ором наменишинанд. Дар чоҳҳои оби муҳочирин захр мерезанд / мисли даҳаҳои бистум ва сиюми карни бист /, созмонҳои ҷосусии собик шӯравӣ тавассути ҳамтабакҳои ғарбияшон мардумро гул зада ва аз дорулхичрат ба дорулкуфр мебаранд. Кор ба ҷое расида, ки барои ноил шудан ба аҳдофи нопоки хеш дар байни муҳочирон ҳавопаймоҳои «онҳо меоянд ва агар зурашон нарасад хайвонҳоро аз байн мебаранд, гусфандҳоро аз байн мебаранд, говҳоро бомбаборон мекунанд, ин қадар хайвоният! Ин қадар бешарафӣ! Камтар дар таърих чунин рафтори зиште ривоят шудааст».

Шояд бори аввал Устод Нурия дар ҳаёташ

ба ғазаб меояд ва лахни гуфтораш тунду сахт ме-
шавад. Ва ин ҳам танҳо як бор дар тамоми мубори-
заҳои сиёсии қариб ба бистсолааш аст. У хиёнат
дидааст, душманиҳо дидааст, дар мурофияи дод-
гоҳӣ ҳешро дифоъ кардааст. Беш аз якуним сол
дар зиндону маҳбасҳои шуравӣ дар қайду банд
шудааст, вале ҳеҷ гоҳ ин қадр азоб ва ранҷ нака-
шидааст чуноне ки дар Кундуз хорӣ ва зиллати
миллати мусулмон ва пора-пора гаштани бачаҳои
беғунохро дида ва хабари кушта шудани мардум-
ро мешунавад...

Ман аз хонандагони гиромӣ пузиш мецоҳам,
ки бидуни ихтиёр шояд аз доираи ин пешгуфтор, ки
ҳадафаш шиносондани маҷмуаи мазкур буд, бе-
рун рафтаам. Ин ба хотири таъсири суҳанронихои
Устод мебошад, ки хангоми нашр сабти овозро гуш
мекардам, борҳо гиря гулутирам карда ва ашк
мерехтам.

Номи маҷмуаро «Он сӯи сиёсат» гузоштем. Як
нуктаро мецоҳам махсусан таъкид намоям, ки
нашри ин маҷмуа бидуни хоҳиши Устод анҷом
непазирад. Агар дар ин китоб камбуд, нуксоне
дорад ё Пешгуфтор бо лахни сахт иншо шудааст
айб аз мост.

Чамъоварии ҳамаи навиштаҳо, Паём, Ёлло-
мия, мавъизаҳо, суҳанронихои Устод дар давраи
ҳичрат ва чиҳод хеле мушкил ва руи сафҳа овар-
дани сабти овоз боз ҳам мушкилтар. Зеро то имрӯз
ба ин қор ба таври қиддӣ машғул нашудаем ва ҳар
ҳар он чӣ чамъоварӣ шуда дар бисту чаҳор навор-
кассетаи сабти овоз аст. Ин сабтҳои овоз аз ҷони-
би масъулони «Садои Тоҷикистони Озод», Бахши
фарҳангии Наҳзати Исломии Тоҷикистон

ва чанд тан аз мухлисони Устод анчом пазируфта-
аст. Хидматҳои бузурги Сайидимодидини Сайиди-
ро дар кори чамъоварии сабт ва руи коғаз оварда-
ни онҳо махсусан таъкид карда, аз бародарони
гиромӣ Фазлуллоҳи Дуочу, Хикматуллоҳи Сай-
фуллозода ва дигарон, ки маро дар ин кори хайр
мадад намуданд, ташаккур мекунам ва аз хама
бародароне, ки барои интишори ин китоб ба банда
кумакҳои бегаразонаи хешро расонданд, аз сами-
ми қалб миннатдорӣ баён менамоем.

Мачмуаро ба чанд бахш тақсим намудем. Боби
аввал «Исломи-кафили амнияти Тоҷикистон» шо-
мили Паём, Эълумия, Изҳорот, нома, табриқот,
суханронихо дар нишастҳои матбуотӣ ва посу-
хҳои Устод мебошад, ки мувофиқи таърихи иншо,
ирсол ё баргузориҳои онҳо ҷой дода шудааст. Ҳамон
тавре ки дар боло ишора шуд, аз бемаъсулияти
бархе дар аксари ин осор, санадҳо таърихашон
набуд, ки ҷобачогузориашонро душвор гардонд ва
мо мачбур шудем, ки пас аз ҷустуҷӯи зиёде баъзе
аз онҳоро бидуни таърих интишор созем.

Қисмати дуввуми китоб «Хутбаи намози
ҷумъа-нури имон барои ҳар як мусулмон» ном дорад,
ки аз хутбаҳои намози ҷумъа гирд овардем. Баъзе
мавзизаҳо нотамомад, дар сабти овоз ҳамон кадр,
ки буд, дар руи сафҳа оварда шудааст.

Ҳангоми суханронихо ва мавзизаҳои Устод шу-
навандагон борҳо бо садон тақбир: «Аллоҳу Ак-
бар!» ҳамбастагӣ ва эҳсосоти хешро изҳор наму-
даанд ва сурудҳои ҷиходи хондаанд, ки мо аз
овардани онҳо худдорӣ намудем. Дар ҳамин боб

инчунин мавъизаҳо дар намози Идҳои Рамазон ва Курбон ҷой гирифтааст. Ин қисмати китоб аз бисёр ҷиҳатҳо пурарзиш аст ва бигузор ҳуди хонандагон онро қазоват намоянд.

Як боби китоб «Муроди мо насихат буд гуфтем...» ном дорад. Ин боб шомили чанд насихатнома мебошад, ки Устод Сайид Абдуллоҳи Нури ба Эмомалӣ Раҳмонов, Ризвоншоҳи Алимардон ва Курбони Ҷол ирсол намудааст. Дар ҳамин бобномаи «Хушдор»-ро низ овардем, ки як навъ насихат ба Шаҳбозов мебошад. Ин қисмати таъриҳӣ арзиши баланде дорад. Насихатномаи Устод ба Ризвоншоҳи Алимардон дастуре аст, барои ҳар як фармондеҳи ҷабҳаҳои ҷиҳодӣ, муҷоҳидон ва ҳикматҳои баргузидаеро менамояд, ки ин раҳбарии хирадманд чун гавҳарҳои камназир ба риштаи андеша кашидааст. Умед аст, хонандагони пурзаковати адабиёти оламгири форсӣ онро кадрдонӣ намоянд.

Дар «Тавзеҳот» кушидаем баъзе аз асоми ва нуқтаҳои шарҳ диҳем. Ёдовар мешавем, ки ҳангоми суҳанронӣҳо ва мавъиза аъзои ҷумла пасу пеш меоянд, баъзан ба назар меояд, ки ҷумла такрор шуда. Сониян, Устод дар бисёре аз ҳолатҳо ба роҳати суҳанронӣ ё мавъиза кардааст, ки ин намунаи заковат ва дониши амиқи уст. Ва ҷозибаву ширинии забони форсии тоҷикии Устод низ дар ҳамин ҷост. Мо низ ҳангоми руи сафҳа овардани онҳо аз таҳрир ё илова ҳудудонӣ намудем. Ҳар ҷое ки фикр нотамо аст, яъне дар сабти овоз идомаи он нест, ба ҷояш се нуқта гузоштаем. Агар дар ин иштироки мадорик ҳамаи роҳ ёфта бошад, аз хонандагон узр мехоҳем.

Ин аввалин китоб аз хаёти сиёсии Устод нишонаи садоқат ва эҳтироми мо ба мақоми ишон аст ва бояд иқрор кард, ки аз камбуд низ холи нест. Аз хама касоне, ки сабти овоз, мақола, тафсир ё тарҷимаи ягон китобе аз Устод Сайид Абдуллохи Нуриро дар даст доранд бо камоли эҳтиром хоши мекунем, ки онҳоро ба муаллифи ин сатрҳо ирсол намоянд, то дар нашрҳои оянда китоби мукамма-лоро ба хонандагон пешкаш намоем. Худованд хамаи мову Шуморо тавфиқ ато фармояд. Васса-лом*.

*Пешгуфтор ба китоби:

Устод Сайид Абдуллохи Нури.

Он сӯи сиёсат.

Чилди аввал, соли 1375 хичрии шамсӣ,
сах. 1-9.

НИҚОРНОМА

Дар пиromуни як рисолаи профессор Р. Мусулмонкулов*

Ба номи Худо!

Навиштани накде ба чунин китоб кори сахлу осон нест. Аввалан, ин китобро бо сабру таҳаммул бояд то охир мутолиа кард. Сониян, хангоми мутолиаи китоб хонандаро лозим меояд, ки асабхояшро эҳтиёт кунад, то хароб нашавад. Солисан, агар намунаи таҳрифи таърих, ба вижа таърихи гузашта ва кунунии тоҷикон ва Тоҷикистон лозим ояд, хочати ру овардан ба китоби дигар нест. Махз ҳамин нукоти зикшуда моро водор сохт, ки чанд муддат аз иншои ин сатрҳо худдорӣ намоем. Вале ба хотири он, ки мабодо ояндагон ба мо тамасхур ва таъна назананд ва тамоми ғалату таҳрифоти муаллифро ба сари муосирон бор накунанд, маҷбур шудем, барои рушан кардани як қатор масоили ҷиддӣ, ки муаллиф дар баёни онҳо ба сахлангорӣ роҳ додааст, қалам ба даст бигирем.

Китоби мазкур ба қалами профессори шӯравӣ таллуқ дорад. Ва табиист, ки ҳар хонанда аз муаллифи он таҳлил ва баррасии илмиро интизор аст. Вале қас аз нахустин ҷумлаҳои профессори мухтарам ба хулосае меояд, ки ҳадафи аслии муаллиф на баррасии қазияи «Озодӣ ё марг»-и Тоҷикистон, балки тамоман ҷизи дигар аст, яъне ниқоргири. Одатан, ҳар бозингари сиёсӣ дар муборизаҳои хеш пастиву баландиҳои зиёдеро меби-

* Профессор Раҳими Мусулмониёни Кубодиёни Тоҷикистон. Озодӣ ё марг.-Техрон. Дафтари нашри фарҳанги исломӣ, 1373, ҷопи аввал, 100 саҳифа, теъдод 2 ҳазор нусха.

над ва ҳеч гоҳ ба он роҳ намедихад, ки ҷонибдоронаш ба шикасти ҳам маънави / руҳи / ва ҳам ҷисмонӣ мавоҷеҳ шаванд / ва аз он мубориза сабаке нагиранд /. Аз ин ру, ба унвони илмии муаллифи китоб, ки профессори мухтарам мебошанд, боз вазифаи сиёсии он кас-муовини раиси Ҳизби Демократи Тоҷикистон илова гардад, пас, комилан рушан хоҳад шуд, ки чаро маҳз ҳамин китобдар аввал мавриди мутолиоти мо қарор гирифтааст.

Китобча аз «Се тавзех», «Дебоча», аз се фасл: «Чӣ буд?», «Чӣ шуд?», «Чӣ мешавад?», «Фаровард» ва «Ду замима» иборат аст ва бо ишораи хеле дақиқи муаллиф: «Руи сухани нигоранда бо Тоҷикистон аст, бо иронӣ аст, бо аҳли ислом аст, бо рушанфикрони дунёст» / сах. 2 /. Пас, боистӣ бунёди ҳар як ҳукм, далел ва асноди китобча қавӣ, ҳар гуна ишора ё нуқта барҷаста ва ҳар як иқтибос дақиқ бошад. Афсус, ки чунин нест.

Муаллиф чунин ҳаде задааст, ки «ғумон меравад, ки дар ин амали зишт исмоилимазҳаб будани вазири номбурда низ сабабе шуда бошад, ки душманони миллат аз ин тухми низоъ нафъе ҷашмдор буданд» / с. 27 /. Барои он ки асли мақсади муаллиф ба ҳамагон рушан гардад, зикри як нуқта лозим аст: сухан аз боби муҳокимаи дафтари аъмоли вазири кишвар М. Навҷувонов дар ҷаласаи вижаи Раёсати Шурои Олии Тоҷикистон / 24.03.1992 / ва паҳши навори он дар симои Ҷумҳурии меравад. Ин яке аз барҷастатарин «кашфиёти илмӣ»-и муаллиф ва намунаи равшани таҳрифи фаҳши таърихи Тоҷикистон мебошад. Он чӣ ҳақиқат

аст, ки мавзуи мазҳаб ё дин барои вузарои коммунистии Тоҷикистон, ба вижа М. Навҷувонов, ҳеҷ гоҳ матраҳ набуд ва нест. Вале чӣ мегӯед, ки профессори мухтарам ба гумони худ «гурбаро дида каромот кардаанд, ки ҳатман барф меборад».

Муҳокимаи дафтари аъмоли М. Навҷувонов дар Раёсати Шурои Олии Тоҷикистон як дасиса ва бархурди ҳаштпоён / мафия / дар мақомоти расмии Тоҷикистон буд, ки «дунёи тақсимшударо» меҳостанд аз нав тақсим кунанд. Пас, чӣ зарурат пеш омадааст ба мавзӯе, ки аслан ба он воқеа дахл надорад, «исмоилимазҳаб будани» М. Навҷувонов илова шавад Ҳадафи муаллиф аз ин таҳрифи таърих ва боз чанд ишора тамоман дигар аст. Ӯ меҳаҳад диққати хонандаи иронӣ ва сиёсатмадорони ирониро аз масоили кулии ислом, фарҳанги умдаи исломӣ дур сохта, ба як мавзуи тамоман ҳассос-мазҳабгарой / ва он ҳам бошад бо дуруғ / ҷалб намояд.

Маҳз ҳамин омилҳо чашмандоз ва бардошти илмии профессори мухтарамро доир ба сабабҳои асосии низоъ ва куштор дар Тоҷикистон дар тағбирҳои мазҳабӣ ва маҳаллӣ қарор додааст. Муаллиф навиштааст: «нерӯҳои коммунистии Тоҷикистон тасмим гирифтанд ва муваффақ ҳам шуданд, ки аҳли Бадахшон ва навоҳии Фарро бераҳмона террор кунанд. Инро иллати асосӣ, агар хато накунам, ислом ва бедории миллӣ мебошад: аҳли Бадахшон, ки аксар аҳли ташайуъ ҳастанд, инсонҳои бас ғаюр ва шарофатманд, ба Ватан ва шарофу номус бо чашми бедор менигаранд» / с. 6 /. Инчунин дуруғи маҳз ва таҳрифи таърих асту бас.

Ба «Ғаюру шарафманд ва бошарафу номус» будани аҳолии ин минтақаи зикршуда шубҳае нест, вале ҳақиқати зиндагӣ гиребогир хоҳад буд, агар он гуфта нашавад. Яке аз омилҳои асосӣ ва анге-заи бархурдҳо дар Тоҷикистон дар солҳои 1991 ва 1992 маҳз чанд тан афроди ноустувор аз қабилҳои М. Навҷувонов, Акбаршо Искандаров, Давлат Худо-назаров, Шодмони Юсуф ва дигарон буданд, ки ба қасофат ва хиёнати ишон мардуми Бадахшон ва Ғарм аввал ба гирдиҳамоиҳо дар Майдони Шаҳи-дон ва баъд ба хоку хун кашида шуданд. Ин аст воқеият ва ҳақиқат, на «аҳли ташайуъ» будани аҳолии Бадахшон.

Сониян, бояд зикр шавад, ки низои маҳалла-роии қулобию помири солҳои сол дар Тоҷикистон як рӯки давлатдори маҳсуб мешуд ва аз ҷониби ҳокимони Маскав ва ғумоштаҳои ишон барангех-та мешуд.

Ва дар замони Ҳукумати Мусолиҳаи Миллӣ /моҳ-ҳои май-ноябри соли 1992/ бархе аз гуруҳҳо дар пойтахти Тоҷикистон худро ҳокими мутлақ мему-мориданд ва ҳатто ба Ҳукумати Мусолиҳаи Миллӣ сарнафуруварданд, ба талаву торочи молу мулки мардум машғул шуданд. Пушида нест, ки маҳз ҳа-мин қабилгуруҳҳо /на мардуми Бадахшон / дар қуштори бархе аз мардуми беғуноҳ аз ҷумла аҳолии вилояти Қулоб даст доштанд. Ин дасисаҳо хиёнат ба ормонҳои Истиклол ва Озодиҳои миллат буд. Табиист, ки ин бадномӣ ба души муҳолифин ва Ҳукумати Мусолиҳаи Миллӣ бор карда шуд.

Чун ҷонибдорони Фронти халқӣ бо роҳбарии Сангак Сафаров ба сари қудрат омаданд, пеш аз ҳама ба қасосгирӣ пардохтанд ва ҳазорон-ҳазор

беғуноҳонро катли ом карданд. Вале муаллифи китоб бо ҳар гуна гумон ва дуруғи бефуруғ ба низои маҳалгароён ва гуруҳбозону қавмпарастон пирохани мазҳабӣ пушонида, мекушад ба торҳои нозук ва ҳассоси иронӣ чанг занад. Беҳабар аз он ки ин роҳе, ки у дар тафсири воқеоти Тоҷикистон интиҳоб кардааст, «ба Туркистон аст», на ба Каъба-дилҳои хонандагон.

Профессори муҳтарам ҳатто дар оддитарин муқоисаи воқеоти таърихи гузашта, ки барои хурду бузург маълум ва машҳур аст, дидаю доништа дуруғ меғуяд. Ба ин ҷумлаҳо тавачҷух фармоед: «мисли он ки таърих такрор ҳам меёбад. Чунон ки соли 1388 милодӣ дар поёни руди Ому ҳоразмиёро, ки як қавми фарҳангии иронинаҷод буданд, Темуриён маҳв сохтанд. Ва акнун ки 604 сол аз он ҳодисаи машғум сипарӣ шудааст, дар зодгоҳи ҳамин руди Ому тоҷикони иронинаҷодро болшевикҳо қасди маҳв кардан доранд» / с. 80 /. Инсоф мебояд, профессори муҳтарам! Агар матлаби шумо ҳоразмиён ба ҳайси қавми иронинасл бошад, пас, хеле барвақт Абурайҳони Берунӣ аз инкирози онҳо ба ҳайси халқ афсус хурда буд. Вале агар матлаби профессори муҳтарам сулолаи Хоразмшоҳиён бошад, пас, дар ин маврид низ дуруғи маҳз рӯи сафҳа ҷой гузидааст. Зеро Муҳаммади Хоразмшоҳ ва тамоми авлоди ӯ, ҳатто кудакони дар гаҳвора бударо Чингизхон / 1157-1228 / аз соли 1218 милодӣ сар карда несту нобуд кардааст. Ва ҳақиқат низ он аст, ки маҳз Чингиз ва чингизиён Муҳаммади Хоразмшоҳ ва ҳоразмиёро дар поёноби руди Ому маҳв карданд, на Темур ва темуриён.

Масъалаи зан ва накши он дар ҷомеаи Тоҷикистон низ аз назари муаллифи китоб дурнаафтааст, лекин ин мавзӯ маҳз дар ҳамин китоб бори нахуст ба таври аҷоибу ғароиб баррасӣ шудааст, ки ибораҳои зарифона хонандаро ба як сардари гӯӣ мебарад. Хадафи муаллиф аз таъкиди ин мавзӯ асосан нишон додани накши занҳои машғури Тоҷикистон дар даргириҳои солҳои ахир мебошад. Профессори мухтарам ба мавзӯи бисёр хассос даст зада, бо як часорат меҳода ба суоли: «Чаро ғармиён мавриди террор қарор гирифтанд?» посух гуяд ва дар талоши худ дар ин замина мефармояд: «3. Суннатҳои зиндагисоз ва одамсози миллиро дар рӯзгордории хеш хеле хуб риоят менамоянд. Аз ҷумлаи ин ҳол бесабоб нест, ки дар ин минтақа қанони забондароз ва роҳбарикунанда / ҳамчун Адолат Раҳмонова ва Рафика Мусоева / ба майдон наомаданд, балки қанони ин минтақа бештар аз ҳама бо бузургтарин ва пурмасъулияттарин қори дунё-парвариши фарзанд ва қочоли хона машғул мешаванд яъне дунболи иҷрои рисолати хешанд» / с. 69 /.

Ин «кашфиёти илмӣ»-и профессори мухтарам низ ба сифати бозёфти нестандарҷаҳон дар китоби «Рекордҳои Гиннес» бояд сабт шавад. Зеро ибораи «қанони забондароз ва роҳбарикунанда / ҳамчун Адолат Раҳмонова ва Рафика Мусоева /» барои хонандаи иронӣ тамоман номафҳум аст. Ва ҳангоме ки ин ҷо ба он нуқта рушанӣ биандозем, хонанда хоҳ ноҳох: «ло ҳавла вало қуввата...» гуён бо даст гиребони хеш мегирад. Лучу пустандаи сухан ҳамин аст, ки профессори мухтарам ба суи

махалҳои Кулобу Хучанд таъана мезанад, ки танҳо аз он ҷойҳо «занони забондароз ва роҳбарикунанда» дар ҷомеаи Тоҷикистон ва собиқ шӯравӣ баромадаанду халос.

Муаллиф инчониз / дуруғгуфта / аз хақиқат ҷашм пушидааст. Ҳол он ки «занони роҳбарикунанда» дар ҷама ҷо ҳастанд, ки намунаи хуби онҳо шоираи машҳур Гулруҳсор Сафиева, Сониябибӣ Муҳаббатова, Махбуба Раҳимова, София Ёфтакова, Б. Аҳмадова, Б. Додихудоева, Махмадраҳимова ва боз даҳҳо нафари дигар мебошанд. Воқеан, «занони забондароз ва роҳбарикунанда» парвардаи маҳаллу миллат ва рангу ӯи хос нестанд, балки дар ҷама ҷо буданд ва зиндагӣ доштанд. Сониян, устод Бозор Собир / ҷун муаллифи китоб ба ашъори ӯ беш аз аз ҷама истинод мекунад / дар робита ба яке аз «занони забондароз ва роҳбарикунанда», ки зикрашон рафт, ҷанд мисраъ шеърӣ обдоре эҷод кардааст, ки мисол овардани он ин ҷо аз руи одоб нахоҳад буд.

Лозим ба ёдоварист, ки нависандаи китоб мутахассиси адабиётшиносӣ, хосса назм ва ва адабиёти шӯравӣ мебошад. Аммо бо таассуф бояд кайд кард, ки дар аксар маврид ашъоре, ки ба хайси намуна дар ин китоб омадааст, «хат ғалат, имло ғалат, иншо ғалат» ва дар натиҷа маъно ва шеър ҳам ғалат иқтибос шудааст.

Аҷоибаш дар он аст, ки ҳатто байтҳои машҳур, ки вирди забони мардум мебошад, дар китобча амдан ё бидуни ихтиёр таҳриф шудааст. Бигузур ҳуди хонандаи гиромӣ қазоват кунад, ки ин ду катор лафзи зерин ба кадом навъи калом-манзум ё мансур тааллуқ дорад ва ин муаммои нави про-

фессори мухтарамро чӣ тур шарҳ бояд дод:
Аз Бухорои шариф кӯр рафту кар ба ҷои вай омад,
Дар Бухорои шариф карбалои дигар аст / с. 26 /.

Шакли дурусти он шоҳбайт чунин аст:

Аз Бухоро кӯр рафту кар ба ҷои у нишаст,
Дар Бухорои шариф ин кар балои дигар аст.

Ин байт мазмуни баланде дорад ва дар робита ба он ҳодисаи таърихӣ эҷод гардидааст, ки як аср қабл аз ин рӯзгор дар Бухорои шариф Қозие буд, ки чашмони хира дошт ва мардум уро «кӯр» лақаб ниҳода буданд. Чун у даргузашт ҷояшро Қозии нав гирифт, ки гушҳояш вазнин буд. Ҳар ду Қозӣ дар Бухоро бо бадахлоқӣ ва бетаквояи машхур буданд. Ва мардум он байтро дар ҳаққи ишон офаридааст. Ва вожаи «кар бало» ба ду маъно аст. Ин шарҳ барои муаллифи китоб аст, ки дар оянда мешавад, аз он дуруст истифода барад.

Профессори мухтарам ҳатто ин шоҳбайт-ҳикмати машхур:

Ҳишти аввал чун ниҳад меъмор қач,

То ба охир меравад девор қач, -

ро дар мисраи аввал ин тур «тахрир» кардааст:

Чун ниҳад ҳишти аввал меъмор қач / с. 81/.

Гузашта аз ин як мисраъ аз ғазали Ҳофизӣ Шерозӣ дар китоб чунин шакл гирифтааст:

Маърифат нест дар ин қавм худое маписанд... / с. 9 /.

Ва ҳол он ки дар «Девони Ҳофиз» ин мисраъ чунин аст:

Маърифат нест дар ин қавм, Худоё, мададе...

Албатта, профессори мухтарам ҳақ дорад ашъори шоирони гузаштаро тавре ки хоҳад тах-

рир ё тахриф созад, вале шеъри Мухаммадали
Ачамӣ чӣ гуноҳ дошта бошад, ки мисраи асосӣ аз
сугномаи у ҳазф шудааст. Лозим аст он мисраъро
ин ҷо биёварем, то дар оянда хато наравад:

Ба вақти пора кардан пешаам гардид,

Шимоливу чануби решаам гардид /илова ба сах. 45/.

Барои ба таври комил нишон додани ҳамаи тах-
рифоти профессори мухтарам аз боби воқеоти
Тоҷикистон бояд китоби тозае навишт, на нақде
чун ин мақола дар рӯзнома. Зеро ҳар мавзӯе, ки
муаллиф ба он даст задааст, дар он ҳатман ишти-
боҳ, тахриф ва ҳатто таҳқир ҷой дорад.

Масалан, муаллифи китоб накши Раиси
Ҷумҳури Ўзбекистон Ислоҳ Каримовро дар қазияи
Тоҷикистон «сиёсати кӯтоҳназарона» / с. 69 /,
«номардона» / с. 67 / мешуморад ва ҳатто ба у ва
Раиси Ҷумҳури Федерасияи Русия Борис Ель-
цин ҷунин таҳдид мекунад, ки оянда «агар писар ва
падарон посух надиханд, ном ва устухони ишон
ҷавоб хоҳанд гуфт» / с. 64 /. Ё худ бо силоҳ ба
Кулоб баргаштани гирдиҳамомадағони Майдони
Озодиро муаллиф ба души Ҳукумати Тоҷикистон
бор кардааст / с. 39 /. Ва ҳол он ки Ҳукумат дар
пойтахти Тоҷикистон он шабу рӯз / 5-8 майи соли
1992 / умуман вучуд надошт ва сабабгори аслии ин
фочиа Давлат Худоназаров ва роҳбарони муҳоли-
фин буданд, ки онро ба хотири сулҳу озоиш, вале
дар амал аз бетачрибагии хеш содир карданд...

Роҷеъ ба масъалаи гирдиҳамоии ҷавонони
шаҳри Душанбе дар Майдони ба номи Айнӣ ва
гирифтани Маркази телевизион / 05.05.1992 / низ

профессори мухтарам дуруғро ба ҳадди игрок мерасонад / с. 37 /. Шукри Худо, шоҳидони асосии он корнома имрузхо зиндаанд ва метавонанд шаходат диҳанд, ки асли воқеа бо кадом тарх сурат гирифт ва ҷи тур гирдиҳамоӣ раванд пайдо кард ва Маркази телевизион ба дасти муҳолифин даромад. Ин ҷо зарур аст танҳо ҳамин нуктаро рушан созем, ки гирдиҳамоии Майдони ба номи Айнӣ бо кушиш ва ибтикори бархе аз ҷавонони Майдони Шаҳидон сурат гирифта буд...

Камбудии чиддӣ пажӯҳиши муаллиф дар он аст, ки нависанда аз оғоз то анҷоми китоб саргарми накли воқеот ва ҳаводис мебошад ва он ҳам бидуни таҳлилу баррасии аҳдофи муҳолифин ва нақши мунофикин.

Ҳолдонҳо мегуянд, ки дастнависи муаллиф, ки онро бархе дар шаҳри Ишқобод соли 1993 мутолиа кардаанд, аз шакли интишорёфтааш ба кулӣ фарқ дорад. Дар дастнавис муаллиф пеш аз ҳама ба мардуми қӯҳистон ба вижа Қаротегин / Фарм / дарафтада будааст...

Профессор Раҳими Мусулмонӣни Қубодиёни имрузхо нисбат ба воқеаҳо ё худ қиссаи «озодӣ ё марг»-и Тоҷикистон ақидаашро тамоман тағйир додааст. Муаллифе, ки соли 1993 дар китобчааш Сангак ва сангакиёноро бо қабхтарин алфоз ёд овардааст, дар соли 1994 бо иддае аз мунофикин «ғалабаи» Эмомалӣ Раҳмоновро дар интиҳоботи раиси ҷумҳурии гирён-гирён табрик гуфта, ба пойбӯсии ин «Алп-Арслони» навбаромад камар бастааст. Ростӣ, агар ин китобча бидуни ягон таҳрир ё ихтисор дар Тоҷикистон нашр шавад, шаке нест, ки барои таҳқирҳои бепоён дар шаъни Сангак ва

сангакиён-меросхурони кунунии Фронти халқӣ му-
аллифаширо террор хоҳанд кард.

Иншои никорнома дар адабиёти шуравии
тоҷик пас аз кудатои нангини большевикии соли
1917 ба майдон омад. Устод Садриддини Айни бар
ивази 75 дарра, ки аз шербачаҳои Амир хурда
буданд, аз Сайид Олимхон қасос гирифтани шуда,
тамоми таърихи тоҷикро ҷӣ дар адабиёти бадеӣ ва
ҷӣ дар осори илмӣ бо маҳорати фавқулодда сиёҳ
карданд. Ва Устод тамоми умр аз ақидаи хеш даст
накашиданд. Аммо ин никорномаи профессори
шуравипарвард роҷеъ ба ҷиноятҳои сангакиён ва
нақши онҳо дар таърих тамоман ҷизи дигар аст.
Зеро ин китобча на асари илмӣ аст ва на аз ҷумлаи
каломи бадеӣ.

Имруз иншои никорнома дар Тоҷикистон ва
берун аз он дар ҳоли рушд аст. Пешдастӣ дар ин
мактаби таҳрифот ба Сафарали Кенчаев, Шодмо-
ни Юсуф, Нарзулло Дустов, Иброҳим Усмонов,
Ҳикматулло Насриддинов, Карим Абдулов ва
монанди онҳо барин навқаламони сиёсатнома-
вис ба онҳое, ки ҷанги бепоён дар Тоҷикистон ва
ғорати миллату кишвар натиҷаи заҳмат ва куши-
шҳои ишон мебошад, тааллуқ дорад.

Танҳо як нукта боиси таассуф аст ва он таҳ-
аввулоти фикрӣ ё худ «инқилоби фикрӣ»-и профес-
сори мухтарам мебошад. Агар ҳамаи коммунист-
маобон аз ронанда Нарзулло Дустов сар карда, то
устоди кудатогарон Кенчаев, аз никорномаҳоя-
шон барои манфиатҳои шахсӣ истифода бурда,
дар сари шоҳасарҳояшон санги мармар гузошта-
анд, пас, профессори мухтарам Раҳими Мусул-

монкулов фарзанди норасидаашро зинда ба
зинда дар гур андохтааст...

Як чехраи барчастаи таърихи фалсафа
барои устувор будан дар ақидааш роҷеъ ба дин
чунин фармуда буд: «Бовар дорам, барои он ки
сафсатта аст».

Имруз профессор Р. Мусулмонкулов ба он
никорномае, ки се сол пеш навишта буд, як сари
му бовар надорад ва бо аъмолаш «шоҳасарашро»
рад менамояд.

Чароғи руз
№3 /92 /, 1996, сах. 15.

Майдони Озод. Созмони Чавонони Озод ба Шу-
рои Оли эътироз мекунад. Гуруснанишиния.

Гурӯҳи ҷавонони Озодӣ дар Майдони Озод

1979

ЖЕНЩИНА ИЗ ЛЕГЕНДЫ
(Вместо предисловия)

Перед Вами, уважаемый читатель, необычная книга. Автор ее ученая, но не историк, а доктор медицинских наук, заслуженный деятель науки Таджикистана, член - корреспондент Российской Академии медицинских наук, профессор Саъдинисо Хафизовна Хакимова - ученая, известная у себя на родине, в бывшем Советском Союзе и далеко за его пределами. В книге автор с глубоким знанием существа обсуждаемого вопроса прослеживает трагическую судьбу своего народа, начиная со второй половины XIX столетия - со времен колонизации Центральной Азии Россией, и до "возрождения" таджикского народа при коммунистическом строе. Цель автора - показать планомерное уничтожение под мудрым руководством ЦК КПСС таджикского этноса, которое получило необычайный размах в Узбекистане, населенном, главным образом, таджиками, и в самом Таджикистане. Она документально показывает метаморфозу самой гуманной науки - акушерства, и отрасли медицины - родо-вспоможения, трансформировавшихся в орудие геноцида, и превращение родильных домов в своеобразные крематории. В послевоенные годы именно в родильных домах планомерно истреблялись сотни тысяч новорожденных для того, чтобы недопустить увеличения численности таджиков. Такова была колониальная политика партии большевиков по отношению к таджикам.

Я пишу "партии большевиков" не с иронией, а, имея в виду те ее действия, которые с целью создания "человека новой формации" сопровождалось беспощадным уничтожением миллионов людей и формированием сотен тысяч манкуртов. Тех манк-

уртов, которые привели некогда цветущий край таджиков к пропасти, обратив его в самую отсталую и нищую страну на всем постсоветском пространстве.

Заметим одно: если царские колонизаторы смогли из политической и духовной жизни народов Средней Азии убрать важные звенья - Козикалона и шариатский суд, то большевики, дважды заменив за одно десятилетие алфавит таджикского и других народов края, вынесли приговор не только родному языку таджиков, но и смогли полностью взять под контроль всю духовную жизнь целого народа.

Многие в Таджикистане помнят по сей день пронизанное болью выступление профессора С. Х. Хакимовой на осенней сессии Верховного Совета Таджикской ССР в октябре 1991 года. Сидящим в зале равнодушным и безразличным депутатам, подавляющее большинство которых являлись членами партии коммунистов, Саъдиниссо Хафизовна рассказала всю правду о проводимом в родильных домах Таджикистана геноциде, о своем обращении в КПК при ЦК КПСС, оставшемся гласом вопиющего в пустыне. Закончила она свое выступление так: "Когда наступит день суда над партией коммунистов, я приду на этот долгожданный суд первой и не с пустыми руками, а с пачкой вот этих обвинительных документов". Но этому дню не суждено было сбыться. Однако ее гневные слова, прозвучавшие тогда в зале Верховного Совета, запомнил народ. И оценил.

Пройдет всего год и именно эти депутаты Верховного Совета Таджикской ССР двенадцатого созыва, которые слышали крик души профессора С. Х. Хакимовой, не колеблясь, проголосуют на своей ХУI сессии в Худжанде за манкуртизм и геноцид, но уже открытый, таджикского народа, по-

казав еще раз истинное лицо всей партии коммунистов и ее верных членов.

Вскоре Саъдиниссо Хафизовна стала невольным свидетелем ужасов спровоцированной великими державами гражданской войны в Таджикистане. Не выдержав бессмысленного кровопролития, профессор С. Х. Хакимова в апреле 1993 года подает заявление об освобождении ее с занимаемой должности директора Таджикского НИИ охраны материнства и детства. Института, бывшего ее детищем, выстраданного в нелегкой борьбе с собственным Минздравом и еще более могучим имперским центром, преодолев при этом невероятные трудности. Не дождавшись приказа Министерства здравоохранения республики, она сама пишет на себя приказ и уходит, оставив свое детище, которое вскоре было разорено.

Уход ее был сознательным актом гражданского мужества, протестом против продолжающегося кровопролития неизвестно ради кого и чего. И она об этом заявила открыто и громко.

В настоящем труде профессор С. Х. Хакимова лишь вскользь пишет о том нелегком пути борьбы за жизнь и здоровье матерей и детей Таджикистана, который суждено было ей пройти. И она прошла этот путь мужественно и с достоинством. Борьба, которая выпала на ее долю, продолжалась долгих 40 лет. В этой тяжелой борьбе монстры коммунистического центра испробовали против нее все, за исключением лагерей ГУЛАГа. Она не согнулась. Напрасно Вы, уважаемый читатель, будете искать на страницах этой книги описания этой долгой борьбы, о ней лишь можно догадаться, прочитав все приложенные документы - обращения в органы центральной печати и в центральные органы власти, в частности, в КПК при ЦК КПСС, причем с верой в торжество справедливости. Но и

здесь она не была услышана, ибо проводимый в Таджикистане геноцид был запланированным действием партии коммунистов по уничтожению умственного потенциала Центральной Азии - таджиков.

Я не склонен подробно останавливаться на научных подвигах Саъдиниссо Хафизовны Хакимовой. О них говорят создание в Таджикистане под руководством профессора С. Х. Хакимовой уникальной школы акушеров-гинекологов, в стенах которой ею были выпестованы 30 кандидатов и 11 докторов медицинских наук, рассеявшихся по всему миру, - они работают в США, Германии, Израиле, России, Украине, Узбекистане и в других странах, двух (1 и 11) съездов акушеров-гинекологов Таджикистана, множества республиканских, Союзных и международных научных форумов в г. Душанбе, вызывавших всегда живой интерес научной общественности страны. Они явились результатом подвижнического ее труда.

Я был первым читателем и первым оппонентом новой книги профессора С. Х. Хакимовой. Предлагаемая Вашему вниманию книга совершенно отличается от многих монографий последних лет ученых Таджикистана и посвященных Таджикистану. По моему убеждению, эту книгу отличает прежде всего строгий научный подход к изложению материала. Второе ее достоинство - это принципиальная и честная научная полемика. Третье - это гражданская честность самого автора, его честный подход по отношению к фактам, событиям и людям. И последнее - это глубокое проникновение в суть вопроса, обширное знание предмета исследования. Я не говорю о проблемах медицины, а имею в виду вопросы истории, философии, статистического анализа, демографии и, наконец, политологии, чего лишены работы историографов Таджикистана.

Возможно, выход этого уникального труда не убавит число недоброжелателей профессора С. Х. Хакимовой. Но, женщине-ученой, перенесшей сороколетнюю борьбу с могущественным центром советской империи в одиночку и не сломившейся, наверное, это уже не так страшно. А доброжелательный читатель, прочитав книгу, узнает много ранее неизвестных ему исторических фактов, тщательно оберегаемых в фондах библиотек, познает горькую правду о трагической судьбе своего народа.

Более того, её концепция, совершенно новая на наш взгляд, о появлении на исконно таджикских землях ряда других государств-союзных республик и о замысле их создателей заставляет нас о многом задуматься.

Это мое напутствие, уважаемый читатель, Вам в мир новой книги*.

Рим-Мальта, октябрь 1997 года.

* Сарсухан ба китоби :

Хакимова Саъдиниссо Хафизовна
(Хакимова Софья)

Название: *Заложники империи*. - 540 стр. с
приложениями

Вступительное слово: Мирбобо Миррахимов

Год издания: 1998

Бахши саввум

КРОВАВЫЕ ДНИ

В ДУШАНБЕ.

КОМУ ЭТО БЫЛО

ВЫГОДНО?

КРОВАВЫЕ ДНИ В ДУШАНБЕ. КОМУ ЭТО БЫЛО ВЫГОДНО?

События, которые происходили 11-14 февраля 1990 г. в городе Душанбе, по трагизму и масштабности потрясли всю республику. Эти события были подготовлены не каким-то отдельным лицом или неформальными организациями, как это сегодня хотят представить некоторые средства массовой информации и три Пленума ЦК КП Таджикистана, проходившие в течение 15 дней. И то, что поводом для кровавых дней февраля 1990 г. в г. Душанбе, как и в других республиках Средней Азии, стали беженцы, заставляет нас вновь и вновь задуматься об их истоках. Однако, обсуждение резолюции, действия участников трех Пленумов (ХУ1, ХУП и ХУШ) ЦК КП Таджикистана, особенно на проходившем в те же дни бюро ЦК Компартии республики, не только не внесли ясность в политическую подоплеку трагедии, но, наоборот, еще больше подстегнули их.

Мои предварительные размышления об истоках этих трагических событий являются лишь моим личным мнением, а я, как их автор, не претендую, чтобы их рассматривали как истину в последней инстанции. Настало время поднять наконец занавес с "дворцовых" интриг в Таджикистане, приведших народ к февральской трагедии. Известно, что нынешнее руководство республики, пришедшее к власти после апреля 1985 г., вполне устраивало своих хозяев свыше... Тихая окраина, тихие руководители республики, постоянно пребывающие в ро-

ли просителей и, естественно, никогда не сующие свой нос в какие-либо дела (как по Джонатану Свифту, предвидевшему будущие лилипутские государства). Вполне возможно, что среди руководства республики найдутся один-два деятеля со светлым умом, но в существующей клановой системе никто из них не может изменить ни стиль работы, ни внести малейшее изменение в сложившуюся кадровую политику. Фундамент нынешней серости руководства был заложен и узаконен еще в 1937 г. Еще тогда были уничтожены Мыслящие, Думающие люди. Именно тогда клановая система в Средней Азии вновь получила возможность возвратиться себе власть. Разница была только в одном. Если до 1917 года у них не было партии и четкой системы облачения властью потомков, то Советская власть и КПСС предоставили им всю необходимую структуру. Сегодняшняя партийная иерархия и узурпированный режим в Таджикистане таков: Двоевластие-Первое, это чисто номинальная власть Советов, которая не имеет никаких прав. Второе, это клановая партийно-административная мафия республики, которая окутана и опутана нитями родственных и местных отношений. Следует заметить, что эта страшная полуфеодальная система ограбления нынешнего и будущего населения своей республики. Тут ни о каком социализме не может быть и речи, поскольку первая (т.е. власть Советов) всегда подчинена воле и желанию второй. И на ключевые посты проходят только представители клановой системы (власти). Многие сегодняшние руководители республики (и не только Таджикистана) генеалогически выходцы из старых ишанских (тура), сейидских, шейхских и прочих родов. При таком соотношении сил практически никакие изменения невозможны в республике и в целом в Сред-

ней Азии. Этому во всех сферах способствует страшная болезнь таджиков-местничество. Итак партийно-клановая мафия в руководстве, местничество, традиционное преклонение перед руководством-выходцами из ишанских, шейхских и сейидских родов - в этом наша боль и трагедия.

В этой системе страшен авторитет интеллигенции, больно воспринимается талантливая молодежь, строго преследуется свободо-и инакомыслие. Кстати, нынче и в союзном масштабе тоже наблюдается ненависть к интеллигенции, в первую очередь к ученым и думающим людям. Исходя из вышеизложенного, можно отметить, что в структуре бюро и ЦК КП Таджикистана существуют четыре (главные) партийно-клановые мафии (касты). Чтобы укрепить свою позицию, каждый клан должен в любом случае скомпрометировать других. И только одна цель их объединяет-сохранение нынешнего режима. Они давно потеряли всякую связь с массами, рядовыми членами партии и переросли в особую элиту, воспроизводящую только руководящие кадры.

Причем, селекционный подбор кадров "снизу" и вхождение в структуру существующего руководящего клана, способствует поднятию авторитета и "косметического" приукрашивания режима в глазах населения. С другой стороны, представитель низов в знак благодарности за вхождение в клан полностью теряет свою волю и свои прогрессивные устремления, если они были. Он становится как бы марионеткой в руках клана. Все вместе эти кланы давно стали классами с кастовыми признаками. Для них характерно чувство принадлежности к отдельным группам, гордости за свое прошлое и будущее-элита, должность, обеспеченность себя и своих потомков на сегодня и завтра, а

также неприязнь ко всякой форме обновления или изменения нынешней структуры управления республике. Самое главное в том, что среди этих четырех кланов (группировок) очень мало думающих людей, но зато мастеров интриг предостаточно. И то, что происходило в феврале, было только началом будущих бурных страстей за сохранение режима и не более.

Далее, начиная с середины прошлого года, всем этим кланам грозила смертельная опасность: появление новых двух сил: молодежного политического клуба "Ру ба Ру" ("Лицом к лицу") при ЦК ЛКСМ Таджикистана и народного движения "Растохез" ("Возрождение"), которые шаг за шагом разоблачали существующий режим, разрушали стену местничества, бездарность нынешних руководителей. (Хотелось бы отметить, что партийное руководство старалось сделать все возможное для того, чтобы не сеять семена своего детища-местничества и в народное движение). Словом, если в последние полгода происходили какие-либо изменения, принятие демократических законов в республике, то это заслуга именно здоровых сил—"Ру ба Ру" и "Растохеза". И все это происходило на глазах у народа, что способствовало активизации политических сил, политического и национального самосознания населения, демократизации общества, а также авторитету их руководителей.

И последнее. Намеченные выборы народных депутатов республики в конце февраля (25.02.90 г), вопрос о выборах президента (как в Союзе, так и в республике), дискуссии об отмене 6-ой статьи Конституции показали настоящее лицо этих кланов. А февральские события вывели эти кланы на чистую воду.

Обращает на себя внимание и такой факт: 23-го

февраля одновременно во всех газетах (вплоть до районных) был опубликован пасквиль ТаджикТа "За кулисами", который был специально подготовлен на основе подслушивания телефонных разговоров председателя "Растохеза" Т. Абдуджаббора, автора этих строк и других товарищей. Чуть позже, ровно в день выборов, т.е. 25 февраля, был опубликован (причем тоже в извращенном толковании) новый пасквиль того же ТаджикТа "Что такое Растохез?". Все это было сделано с дальним прицелом руководителей кланов-обвинить и заклеить в глазах людей, рядовых членов КПСС видных ученых, которые якобы являются членами объединений, противостоящих перестройке. Именно по этой причине не прошли в народные депутаты, такие видные люди республики, как доктор философских наук А. Турсунов, М. Диноршоев, доктор исторических наук Р. Масов, член-корреспондент АН Таджикской ССР Ш. Рустамов, кандидат философских наук Ш. Юсупов, замечательный журналист Д. Атовуллоев и десятки честных товарищей. Все они члены КПСС.

Даже этого, наверняка, было мало. И для того, чтобы свалить вину на других, редактор "придворной" газеты "Тоҷикистони Совети" ("Советский Таджикистан") т. М. Мухаббатшоев признал, что надо было расправиться с "Растохезом" еще в прошлом году. Вот уж действительно "у страха глаза велики". Поэтому у многих людей в республике появилось чувство недоверия к партийному руководству.

Сценарий событий в г. Душанбе давно вынашивался в чреве этих четырех кланов административно-бюрократической системы режима республики с согласия такой же мафии центральных органов (которая поддерживает один из таких кла-

нов). Далекo не каждый из участников и свидетелей еще не отдают себе отчета в том, в чьих руках была политическая карта, и как все это протекало и почему нужно было именно кровопролитие 12-го февраля (т.е. до введения чрезвычайного положения). Однако, даже неполный анализ событий последних лет в республике показывает, что только таким путем можно было скрыть свои злодеяния и завоевать себе дешевый политический авторитет. Да и сейчас, после массового политического гипноза никто не застрахован, что такие события не повторятся снова здесь или в другом месте.

Остается сожалеть еще о том, что некоторые зависимые журналисты, особенно центральных изданий, шаг за шагом во всех сферах искажали события в г. Душанбе, сеяли межнациональную рознь и, тем самым, способствовали аппетиту кровопролития этих кланов, сохранению режима. Дошло до того, что якобы население требовало создания исламского государства.

В дополнение к вышеизложенному несколько штрихов к хронологии событий. Еще в конце прошлого года поползли слухи о том, что будто приезжают беженцы и Горисполком за счет коренных жителей г. Душанбе предоставляет им квартиры.

Более того, в г. Душанбе и его окрестностях усиленно подогревались слухи о том, почему беженцы приезжают к нам. Не обошлось и без эмиссаров из других регионов. На ХУП Пленуме ЦК КП Таджикистана (15-16.02.1990 г.) председатель КГБ Таджикской ССР, народный депутат СССР В. В. Петкель о роли эмиссаров, их прибытии и сигналах об этом деле сказал следующее: "Были, товарищи, такие сигналы... У нас проживают определенные азербайджанцы... Наверное, этот канал был исполь-

зван. Кстати, когда приходили, значит, эти задержанные лица, подозреваемые в организации, там были лица этой категории”.

Далее. Председатель КГБ на конкретный вопрос по этому поводу, а также относительно призывов пантюркистского толка сначала очень старался извратить суть вопроса. Но потом с явной неохотой признал: “Эти кассеты нам принесли уже, наверное, полсотни, которые пришли сюда к нам в республику. Пантюркистские, конкретно враждебной направленности с призывом: “сколько вы будете терпеть Советскую Власть... Давайте ее быстро сметайте...”

Вопрос вопросов заключается именно в этом. Но здесь возникают сопутствующие вопросы - Почему не были пресечены эти слухи? Почему ни один из руководителей органов госбезопасности или республики за последние два месяца ни разу не обратили внимание на это? Это первое. Второе, когда были опубликованы материалы внеочередного ХУП Пленума ЦК КП Таджикистана 15-16 февраля 1990 г. (Стенографический отчет. Душанбе, Ирфон, 1990 г.) именно для этой информации председателя КГБ Таджикской ССР В. Петкеля не нашлось места в нем. Наверное, тов. Петкель подумал, что о “секретах” своей конторы сказал лишнее. Но вот, что удивительно, обозреватель ТАСС В. Пономарев точь в точь использовал эти слова В. Петкеля в своей статье “Колокола надежды” теперь в новом амплуа. В “Правде” (10 мая 1990 г.) она печаталась в такой редакции: “Распространялись записанные на магнитофонную пленку и видео выступления вожаков исламского фундаментализма: “Пора создавать исламское государство!”

В районах появились “посланцы” из Баку. 20 че-

ловец было задержано за подстрекательские призывы. Еще в январе они рыхлили здесь почву, бросая в нее "семена вражды". Вот так гладко работала КГБ республики для подготовки февральской трагедии.

Третье, и очень существенное, это число беженцев и вообще армян, которые проживают в г. Душанбе. Непонятно, почему эти цифры стали тайной за семью печатями и ради чего это было необходимо?

Следующий момент касается роли средств массовой информации и в первую очередь телевидения. Вот уже второй год таджикское телевидение стало каким-то удивительным образом предвдвять наступающие события, как бы заранее их программируя. То ли умышленно, то ли злонамеренно любой факт по вопросам межнациональных отношений (благодаря участию должностных лиц) преподносится в какой-то подчеркнуто вялой форме. Тут и некоторые сотрудники, приближенные к кланам, очень стараются создать образ "мини-Сталина" для "пресечения слухов" или вообще похожих на него "лидеров" перестройки. Может быть по этим соображениям вечером 8-го февраля по таджикскому ТВ была спецпередача "Навиди Душанбе" ("Новости Душанбе"), в которой секретарь ГК партии т. Р. К. Алимов (с участием мэра города М.Икрамова) сообщил о мерах, принятых по устройству беженцев и, между прочим, обмолвился о том, что каждому беженцу сначала по 80 рублей, а потом по 30 рублей выплачено пособие (хотя и здесь была искажена реальная действительность и почему-то цифра беженцев каждый день изменялась). 9-го февраля город уже был полон слухов о прибытии 20.000 армян.

Когда готовился "Устав армянской общины го-

рода Душанбе", община армян, проживающих в Душанбе, обратилась в Горисполком. Там сначала им назвали цифру 25.000, потом остановились на 20.000. Таким образом, в Уставе появились сведения о том, что "в настоящее время более 20.000 армян по различным причинам проживают в г. Душанбе и на территории Таджикской ССР". Позже выяснилось, что цифры очень завышены, но это было уже в канун февральских событий (можно было даже сослаться на перепись 1979 г., чтобы ознакомиться и сопоставить цифры). Остается загадкой, почему цифры об армянах стали "тайными" и завышенными. Наконец, выяснилось, что в г. Душанбе живут около 3.800 армян, но не по "различным причинам", а в качестве настоящих равноправных граждан г. Душанбе. А всего по республике их около 5.000. Но все это, конечно, выяснилось после событий.

Тогда 8-9 февраля эта цифра (т. е. 20.000) нагнетала недовольство. Более того, именно в одной из телепередач был призыв к гражданам столицы республики ("а не к кишлачным") так расправиться с беженцами: -Если найдете хоть одного армянина, приведите его ко мне...(Не кроются ли в этом причины обласкания этого человека со стороны клановой системы, когда даже после доноса он стал героем февральских событий?). После такой идеологической подготовки, как метко выражается Н.Озеров "остальное было делом техники". Стремительно накалялись страсти. И 11-го числа к 13 часам перед ЦК состоялся несанкционированный митинг и люди требовали объяснений руководства республики. И руководство республики, и глава духовенства кази А. Т. Каххаров обещали, что всю правду сообщат народу. Была даже

создана комиссия. Срок тоже был оговорен 24 часами. Но, к сожалению, вся информация не была доведена до народа. После 26 часов ожидания, ровно к 14 час. 40 мин. перед зданием ЦК КП Таджикистана вновь собрались люди. Сначала ожидали выступления К. Махкамова, но к нашему стыду им объявили, что “Махкамов в Москве (сессия)”.

Ну, а далее все шло так, как того хотели режиссеры этого преступления. Сначала дубинки, а потом вода, потом слезоточивые гранаты и в конце отборные снайперы и автоматчики. Потом через полтора часа выходит сам первый к народу, но время и нить связи были уже потеряны.

Вечером к 22.00 часам 12.02.90 г. по ТВ было объявлено о чрезвычайном положении и по сообщению председателя Совмина Таджикской ССР И. Хаетова 5 человек (а на самом деле 16) были убиты и 70 ранены. Вопрос о беженцах сразу же отпал, как только события стали неуправляемыми. Город с 11-го числа практически был отдан преступным элементам. Общественный транспорт работал плохо, и к 12-му в 14 час. 30 мин. трудно было его найти и выловить. Как уместно здесь вспомнить повторения событий лета 53-го года. Нечто похожее в нашей жизни слишком часто повторяется. До сих пор остаются невыясненными вопросы:

1. Кто сообщил, что “Махкамов в Москве”?
2. Кто дал указание стрелять в безоружных людей?
3. Почему руководители, обещавшие через 24 часа донести до народа правдивую информацию об армянах, обманули его?

4. Можно ли верить словам тех руководителей, которые ежедневно лгут, даже подписывая протокол соглашения, потом занимаются интригами?

5. Как Политбюро ЦК КПСС расценивает миссию кандидата в члены бюро ЦК КПСС, председателя КПК т. Б. К. Пуго в Таджикистане?

Хотелось бы здесь упомянуть об очень важном психологическом и нравственном моменте, на который ни один из представителей из партийной иерархии ЦК КПСС не обратил внимания. Давно замечено, что руководители, которые не выполняют свои обещания не имеют ни Авторитета, ни Уважения у народа, тем более в Таджикистане!

На этом можно завершить описание хронологии событий, так как подробности о них займут ни одну сотню страниц и десятки фамилий его участников, убитых и раненных.

Следует отметить, что за последние годы масса социального напряжения нарастала. Темпы прироста реальных доходов на душу населения за последние 20 лет снизились в 4 раза, а потребление продуктов питания снизилось значительно ниже среднесоюзного уровня и физиологических норм потребления. Например, молока на 48 проц., мяса на 50 проц., яиц на 40 проц., картофеля на 35 проц. от среднесоюзного уровня. Но эти вопросы никогда не волновали эти четыре клана.

Но мысленно возвращаясь к этим событиям, переговорам, пленумам, встречам, пресс-конференциям убеждаешься в том, как искусно был пожертвован Б. Б. Каримов, как хорошо, всесторонне был оболванен целый народ и страна, как легко вышли сухими из воды виновники этой трагедии! На ХУП Пленуме (15-16 февраля 1990 г.) ЦК КП Таджикистана, для пробы сил, сначала бывшие идеологи

республики Н. Зарипова и И. Рахимова, а затем актриса М. Исаева напали на духовенство и обвинили их в этих событиях. И тут же-сильная реакция со стороны священнослужителей и верующих. Не вышло, не туда стреляли. Потом снова, как и в годы застоя, все свалили на экстремистов. Близка была к истине оценка сотрудников КГБ с оговоркой о том, что "на арену вышли коррумпированные и уголовные элементы, действующие в смычке с рядом националистически настроенных лидеров и лицами, умело спекулирующими на религиозных чувствах верующих республики" (см. "Вечерний Душанбе", 02.03.90 г.).

Хотя именно данная версия ближе к истине и совпадает с предварительным анализом событий, но кому-то в голову пришла идея: чтобы сохранить режим руководящих кланов, все свалить на "бедную" интеллигенцию и, в первую очередь, на "Растохез". Причем все они знали, что благодаря преданности своему народу именно растохезовцы встали на путь остановки кровопролития, именно они жертвуя собой, не боясь провокации, призывали народ к спокойствию. Но именно партийно-клановая мафия за все это отомстила им.

Кому же все это было выгодно? В результате кровавой трагедии почти 4 партийно-клановые мафии, о которых мы упоминали выше, еще больше укрепили свои позиции в системе власти. Некоторая растерянность и неприязнь друг к другу в ЦК и Совмине-временное явление и в скором времени кланы вновь объединятся ради сохранения "стабильности режима". События потрясли руководящий клан и нанесли большой урон его авторитету... Для восстановления своего статуса и пошатнувшихся позиций они сделают все возможное, вплоть до принесения в жертву каких-

то своих кадров (это уже свершилось, но именно эта оплошность стоит им жизни). Но вряд ли удастся восстановить всю славу прошлого. Слишком большие потери! Да и сам факт расстрела безоружных людей (их уже десятки) будоражит всех, и в конце концов, народ потребует возмездия за его обман. Тем не менее, позиция первого (не руководящего) клана республики на всех трех Пленумах ЦК снова укрепилась и некоторые его молодые кадры (особенно женского пола) добились определенных успехов.

Другие кланы полностью контролировали события и не потеряли ни одного из своих членов. Хотя со стороны руководящего клана было одно существенное предостережение (о бездарности его главы) в адрес исполнительного клана. Но это было ни к чему, так как именно этот клан вел расследование для выявления "виновников" и легко навязывал свои идеи участникам последнего Пленума ЦК КП Таджикистана.

В результате сильного давления и гипноза партийной пропаганды "Растохез", ученые, и в первую очередь философы стали объектом ненависти (но все это давно испытанный метод создания образа "врага"). На выборах победили главы и выдвиженцы этих четырех кланов, и как было официально объявлено, "члены бюро и секретари ЦК получили больше всех голосов". Слава Аллаху, аминь! Не греша можно сказать, что будущий парламент нашей республики будет похож на небольшое "собрание" партийно-хозяйственного актива.

Таким образом, партийно-клановый режим в Таджикистане сохраняет право быть "лидером" перестройки. Но почему именно такими изощренными

методами: расстрелом людей, введением войск и чрезвычайного положения и ежедневной его корректировкой с помощью Постановлений и Указов Президиума Верховного Совета республики, обманом своего народа, клеветой в адрес людей вплоть до монтажа и подтасовки фактов, пасквилей ТаджикиТа и т.п.?

Вопросы, вопросы? Так и не получившие широкого обсуждения ни в печати, ни на трех Пленумах, ни в выступлениях на заседаниях Верховного Совета СССР. Хотя наши взоры были обращены именно к Москве.

РАСТОХЕЗ, №1, Май 1990 г.

ПРИНЕСУТ ЛИ НАДЕЖДУ "КОЛОКОЛА НАДЕЖДЫ"

От редакции: Как известно, на страницах "Правды" от 10-11 мая были опубликовано статья обозревателя ТАСС В. Пономарева "Колокола надежды". Эта статья вместо того, чтобы помочь разобраться в том, что произошло в Душанбе 12-14 февраля, напротив, во многом осложнила ситуацию вокруг февральских событий. Редакция газеты "Сухан" ежедневно получает отклики на статью В. Пономарева, а также просьбы и пожелания скорее развернуть дискуссию по февральским событиям.

Исходя из пожелания наших читателей редакция сочла необходимым опубликовать письмо М. Миррахимова академику АН СССР, главному редактору газеты "Правда" И.Т.Фролову. Письмо публикуется с сокращениями.

Прочитав статью обозревателя ТАСС В. Пономарева, опубликованную в газете "Правда" за 10-11 мая с.г., я долго думал: стоит ли писать это письмо? Но одна интереснейшая деталь заставила взяться за перо.

Дело в том, что, когда мы в печати читаем официальное сообщение под рубрикой "Заявление ТАСС", то сразу же становится ясно, что данный материал отражает позицию Политбюро ЦК КПСС и Советского правительства. "Колокола надежды" мне напомнили нечто похожее на "Заявление ТАСС", но с претензией на большее, чем любое заявление. Только по этой причине я решил взяться за перо.

Итак, попытаемся на основе нескольких фактов рассмотреть "доводы" автора статьи. Первое это то, что автор решился не на трезвый анализ, а на детективный пересказ материала внеочередного ХУП Пленума ЦК КП Таджикистана (15-16 февраля 1990 г.) В частности, миф о "перевернутых фургонах и втопанном в грязь хлебе" впервые про-

звучал с уст второго секретаря Октябрьского райкома партии А. А. Костыри. Он, спекулируя грубо выдуманным "фактом", с трибуны Пленума чуть ли не кричал: "они (кто они?-М.М.) переводили машины, хлеб втапывали в грязь".

Когда комиссия Верховного Совета Таджикской ССР, созданная для расследования февральских событий, тщательным образом проанализировала "доводы" А. А. Костыри, то они не подтвердились (см. "Сухан" №2, 1990 г.).

Второе. Когда автор статьи на страницах главной газеты нашей страны оперирует сомнительными, а порой просто надуманными (а потому и ложными) фактами, то у человека появляется не только недоумение, но и желание хоть один раз посмотреть в глаза тому, кто дал приказ стрелять в безоружных людей. Доводы автора типа: "сзади нее, вдали от войск, падали люди от выстрелов в спину", для несведущего человека ассоциируются с тщательной подготовкой военных формирований в Таджикистане. А на самом деле советские снайперы еще 11 числа ждали приказа, а 12 февраля они, вооруженные биноклем и оптическим оружием, в первую очередь выстрелили в первого свидетеля - водителя троллейбуса Мажнунова С. Р. В окончательном врачебном свидетельстве о смерти за №84/91, выданным 15 февраля РВСМЭ МЗ Таджикской ССР пишется, что смерть последовала 12.02.90 г. и Мажнунов С. Р. "умер в РКБ №3 с огнестрельным ранением." Далее в этом бланке подчеркнуто, что "я, врач Одинаев А. О., удостоверяю на основании вскрытия сложное пулевое огнестрельное ранение груди с повреждением легкого" и т.п.

Как показывают данные нашего анализа, снай-

перы стреляли в очевидцев, кинооператоров и тех, кто наверняка мог бы рассказать очень многое. Только так был убит кинооператор "Ленфильма" Н. Матросов, а кассеты с его съемками исчезли. Русская женщина, которая смотрела эти события (12 февраля) тоже была убита снайперским выстрелом по той причине, чтобы потом заявить будто таджики убили ее. Фотографии советских снайперов, этих молчаливых свидетелей трагедии, вы можете увидеть на первой полосе газеты "Джавонони Точикистон" от 16 февраля 1990 г.

Честно говоря, "Правда" настолько "обрадовала" меня, что не нахожу слов благодарности. Цены нет той информации, где говорится следующее: "В районах появились "посланцы" из Баку. Двадцать человек было задержано за подстрекательские призывы. Еще в январе они уже рыхлили здесь почву, бросая в нее семена вражды". Ах, боже мой, это же "секреты" КГБ республики, которые его председатель товарищ В. Петкель тщательно скрывал в своем выступлении на ХУП Пленуме ЦК. Тогда на вопрос о причинах февральских событий и о роли "эмиссаров" из Баку, то ли случайно, то ли в запале т. В. Петкель сказал: "Были товарищи, такие сигналы. У нас проживают определенные азербайджанцы... Наверное, этот канал был использован. Кстати, когда приходили задержанные лица, подозреваемые в организации, там были лица этой категории".

Далее. Председатель КГБ на конкретный вопрос М. Мабатшоева по этому поводу, а также относительно возникавших призывов пантюркистского толка, сначала старался не замечать вопроса, но потом с явной неохотой признал: "эти кассеты нам принесли уже, наверное, с полсотни, которые по-

пали сюда к нам в республику. Пантюркистские, конкретно враждебной направленности с призывом: "Сколько вы будете терпеть Советскую власть... Давайте, ее быстро сметайте..."

Как пишется в статье, "не ищите эти" слова в стенографическом отчете ХУП Пленума ЦК. Вместо стенограммы вопроса и ответа скромно отмечено: "далее оратор (т.е. тов. В.Петкель-М.М.) ответил на ряд вопросов из зала" (см: Стеногр. отчет, с.66). Но я рад, что главная газета опубликовала сообщение председателя КГБ тов. В. Петкеля, хотя с опозданием и с соответствующей редакцией. Магнитофонные записи его выступления намного интереснее газетной статьи.

Интересным было бы узнать реакцию центра и ЦК, когда автор статьи опирается на якобы разговор с людьми, которые "видели, как толпа сбросила с моста русскую женщину. Но я от русских слышал рассказ о групповом изнасиловании таджички с семимесячной беременностью". Автор прекрасно маневрирует методом спекуляции сенсационности газетного материала (избегая ответственности перед законом), отмечая "не ищите сообщений об этом в милицейских протоколах". Автор все время выпячивает милосердие русских и зверства таджиков. Кому это выгодно?! Как можно непроверенные факты обнародовать на весь мир? Создается впечатление, что эта заказная статья была необходима для разжигания ненависти проживающих в Таджикистане русскоязычных и таджиков.

Вызывает удивление, что автор не скрывает своего недоверия к таджикам, следователям Таджикистана, указывая, что следствие ведут надежные ребята из Москвы и других городов страны.

Как наивно автор избегает настоящей сенсации февральских событий, когда не русская женщина, а бронзовый бюст Ч. Путовского был выброшен в озеро.

Особое место занимает показание секретаря ЦК ЛКСМ Таджикистана П. Пулатова, где говорится, что "я два дня присутствовал на всех этих переговорах". Это тоже из стенографического отчета ХУП Пленума. Однако факт остается фактом: переговоры с народным комитетом шли только один день - 14 февраля. Если П. Пулатов имеет в виду еще другие переговоры с Народным комитетом, избранным митингующими 13-го числа, то я не знаю. Таких переговоров не было. Во время переговоров 14-го февраля через каждые 15 минут не какие-то неизвестные люди, а именно сам секретарь ЦК ЛКСМ Таджикистана П. Пулатов постоянно заходил в кабинет и паниковал о каких-то поджогах и погромах. Тогда я лично ему сказал, что подобным слухам нельзя верить, равно как нельзя верить подобным людям, именно такие, как П. Пулатов довели республику до такого положения. Вся сегодняшняя трагедия заключается в том, что все наши руководители заигрывают с "народом". Кто сказал, что "народ отставку не принял"? А вот коммунисты-руководители отставку не приняли. Вот и все. Когда руководители-коммунисты через военные кордоны, через автоматчиков и снайперов разговаривают со своим народом, о чем еще можно говорить.

В статье говорится о том, что неформалы из "Растохеза", вошедшие во "Временный комитет" (явная перетасовка фактов) будто вырвали у правительства протокол об отставке! Так ли на са-

мом деле?! Я лично присутствовал с начала до конца на переговорах Народного комитета с руководителями республики 14-го февраля. Так вот, инициаторами переговоров были не члены Народного комитета, а лично Председатель КПК при ЦК КПСС, кандидат в члены Политбюро Б. К. Пуго. Это он вдохновлял руководителей республики, которые в свою очередь сами подготовили листок - проект переговоров. Первый секретарь ЦК КП Таджикистана К. Махкамов в тот момент даже попытался отшутиться, показывая этот документ: мол, видите, как и аппарат хорошо работает.

Более того, так как Б. К. Пуго просил, чтобы его фамилия не была упомянута в этом документе, протокол совместного заседания руководства республики с Народным комитетом был отредактирован самим К. Махкамовым и отпечатан в ЦК. И никто их не заставлял, чтобы они его собственноручно подписали. При этом отмечу, что на переговорах товарищ И. Х. Хаев отсутствовал и лишь около 18.30 14-го февраля пришел в ЦК и первым его словом было: "Почему без меня решили мою судьбу".

Теперь несколько слов о протоколе официального предостережения, которым "наградил" меня КГБ Таджикской ССР. Автор статьи с явной натяжкой пишет, что это "выдумка". "Эта выписка из протокола прошлого года, когда ему, т.е. мне, Комитетом госбезопасности объявлялось официальное предостережение о недопустимости его действий". То, что он приводит в виде протокола, на самом деле не является подлинником. Все это он переписал с сообщения пресс-группы КГБ Таджик-

ской ССР, опубликованного во всех газетах Таджикистана под заглавием "Кто есть кто" 16-го сентября 1989 г. Да будет известно, что не КГБ, а я подал на КГБ в суд в прошлом году. Вот уже седьмой месяц длится эта эпопея. Мне не хотелось, но придется и на газету "Правда" тоже подать в суд за ложь, клевету и оскорбления чести и достоинства. Чтобы быть объективным я привожу формулировку официального предостережения, где говорится, что "13.07.80 г (он, т.е. Миррахимов М. -М.М.) вызван в органы госбезопасности за высказывания и подстрекательские призывы, могущие привести к групповым антиобщественным проявлениям на почве межнациональных проблем в г. Душанбе и в других регионах республики, а также за суждение о необходимости создания на территории Таджикской ССР самостоятельного исламского государства".

Вот такая странная формулировка протокола предостережения. А впрочем, ничего странного нет, ведь был же 1937 год! Почему бы опыт 37-го не перенести на перестройку?

И вообще, что за журналистский стиль, когда тщательным образом скрываются фамилии зам. министра юстиции Х. Хамидова и зам. пред. Совмина О. Латифи? Это говорит о том, что, когда у автора нет никаких аргументов, то он прибегает к таинственности. Далее. Почему бы не написать о том, кто же виноват в подборе и расстановке кадров в республике?! Не кажется ли, что здесь вина центра, когда более 150 должностей являются номенклатурой Москвы?

Остается непонятным еще одно: автор статьи, говоря о презумпции невиновности, не чувствует

никакого угрызения совести, обвиняя других. Он заранее программирует некоторые будущие контуры о зарубежной умелой руке, чтобы иметь возможность еще раз вернуться к этой теме.

Хочется задать вопрос: кто все таки дал приказ стрелять в безоружных людей? Во имя правды истории необходимо поименно назвать тех, кто дал приказ и восстановить поименно всех погибших. Если во имя той же исторической правды мы сегодня поименно знаем погибших солдат из Таджикистана на афганской земле, то тем более о трагических событиях 12-14 февраля необходимо рассказать всю правду. Не дав исчерпывающую оценку кровавым событиям 12 февраля, не поймем, что же случилось 13-14 февраля. 12 февраля пролита невинная кровь десятка людей. Вот об этом почему-то В. Пономарев молчит, ибо согласно данной ему кем-то инструкции, - это не входит в его задачу.

А жаль, ибо рассказав истину о 12 февраля, автор, вероятно, вышел бы на вопрос: кому было необходимо и выгодно, чтобы замаять трагедию 12 февраля, разыграть чудовищную карту межнациональных трений. Эти непростые вопросы требуют и непростых ответов.

СУХАН, №4, Май 1990 г.

ЛИТВА В КРИВОМ ЗЕРКАЛЕ ПЕЧАТИ ТАДЖИКИСТАНА

Странное ощущение у меня. Каждое утро открываю газеты нашей необъятной страны, такие как "Правда" и "Известия", и невольно задумываюсь над тем, какими будут новые сообщения из Литвы. С ними то ясно, что будут писать и вообще, как нужно преподносить материал. А вот что печатают газеты Таджикистана - это нечто ошеломляющее в истории журналистики. И самое главное, - столько сейчас в них пассажа и необъективности, что даже сатира М. Жванецкого не всегда может конкурировать с ними.

У нас в Таджикистане не только швейники, рабочие, комсомольцы, но и доярки (хотя я на 99,99 процентов убежден, что вряд ли какая-нибудь доярка читает газеты, тем более прессу независимой Литвы) осуждают суверинитет Литвы, да так, что у коммунистов из КПЛ, КПСС и ЦК ЛКСМ вызывает восторг. По правде сказать, лично я, как житель коммунистической колонии, всегда буду поддерживать акт независимости Литвы и то, что Литва в конце концов будет самостоятельным государством, - у меня нет никаких сомнений.

Зададимся вопросом: как положение в Литве отражается в печати Таджикистана? Начну с самого свежего материала прессы. Недавно первый секретарь ЦК ЛКСМ литвы В. Овдиенко направил письмо главному редактору "Комсомолец Таджикистана," в котором жаловался на "жесткий контроль" "Саюдиса" в области печати и просил, чтобы опубликовали шедевр старшего лейтенанта И. Руднико-

ва (корреспондента "Стража Балтики" - есть, оказывается, и такая газета!) под названием "Комсомольцы...из подполья". Статью опубликовали в номере "Комсомолец Таджикистана" от 1-го июня с.г. Сам факт того, что старший лейтенант освещает события Литвы, - представляется далеко безотрадным. Из статьи И. Рудникова явствует, что верные силы ВЛКСМ, как молодогвардейцы, в Литве работают подпольно, своего здания не имеют, и, наоборот, экстремисты "недавно в Радвилишкисе до основания" разрушили памятник двадцати бесстрашным комсомольцам и т.д. и т.п. Весь смысл писанины И. Рудникова заключается не только в том, чтобы создать объективное представление о настоящей блокаде Литвы, а наоборот, льет крокодиловы слезы и предупреждает: не дай бог в Таджикистане будут говорить о суверинитете Литвы, что же тогда будет. Словом, В. Овдиенко лучше знает как надо вести подпольную работу в Литве. А почему бы не организовать "Молодую гвардию"? Ведь у комсомольцев есть богатый опыт подпольной диверсии...

Сообщение о том, что на "общем собрании трудового коллектива осуждали "сепаратистские" требования Верховного Совета Литвы и "группу авантюристов" - печатаются на первых полосах газет Таджикистана под рубрикой "SOS". Непонятно одно: читают ли проимперские газеты Таджикистана в Литве? Особенно, когда придворная газета "Тоҷикистони совети" ("Советский Таджикистан"), выходящая на таджикском языке, обсуждает и осуждает независимость Литвы, то мне от такой фальши становится не по себе. Все равно с этими газетами парламентарии Литвы даже в туалет не пойдут, то о каком уровне профессионализма жур-

налистов можно говорить?

История осуждения "сепаратистских" движений Литвы началась с прошлого года. Приведу лишь один пример. Детище ТАСС в нашей республике-Таджикистан 23 декабря 1989 года подготовил "рождественский подарок" коммунистам Литвы под названием "Митинги в рабочих коллективах", который тут же опубликовали "Коммунист Таджикистана" и "Тоҷикистони совети". Прошу прощения, что только на один абзац сократил это сообщение. Ну начнем чтение:

"Недоумение, боль и тревогу вызвало в трудовом коллективе Душанбинского производственного объединения "Памир" решение внеочередного съезда Компартии Литвы о выходе из состава КПСС. Об этом говорили рабочие на состоявшемся здесь митинге. Его открыл секретарь парткома А. Султонов:

- Решение XX съезда компартии Литвы противоречит не только ныне действующей Программе и Уставу КПСС, но и задачам перестройки, - сказал он, - я, как коммунист, против раскола Коммунистической партии Советского Союза. Наша сила в единстве.

- Призываю членов КПСС Литвы к мудрости, благоразумию, - сказал, выступая на митинге, Генеральный директор объединения В. Лисин. - На протяжении всей истории КПСС была примером интернационализма, и нельзя допустить ее размежевания по национальным признакам.

Аналогичный митинг, на котором осуждено решение XX съезда КПЛ о реорганизации Литовской республиканской организации КПСС, состоялся на Хорогской швейной фабрике №3. Высту-

павшие на нем швеи Б.Тахсирова, Х. Бекназарова и другие говорили о пагубности сепаратистских действий литовских товарищей. Коллектив призвал к сплочению вокруг КПСС”.

Конечно, стиль подобного сообщения ТаджикТА, как дурной пример, - заразителен. Тому примером может служить крик души Ю. Архипова, члена парткома завода “Таджиктекстильмаш”, под названием “Кому это выгодно?”. Обратим внимание только на два предложения автора: “Скажу прямо мы (кто Вы? - М.М.) чувствуем и понимаем, насколько пагубна политика литовских сепаратистов. Решение XX съезда Литовских коммунистов прямо ошеломляет (см. Коммунист Таджикистана, 24.12.1989 г.). С решением XX съезда Компартии Литвы несогласны верные коммунисты Таджикистана. Понятно.

Когда 11 марта сессия Верховного Совета Литвы приняла свое известное постановление о независимости, наверное, они забыли спросить у последнего оплота большевизма - моей родной республики. Возмущению и боли печати республики не было предела. Прошу обратить внимание только на названия материалов газеты “Коммунист Таджикистана”: “Пограничные посты в Литве” (18.03.1990 г.); “К положению в Литве” (21.03.1990 г.); “Обстановка в Литве” (27.03.1990 г.); “Антиармейская компания” (29.03.1990 г.). Теперь все сообщения ТАСС о Литве были на первой полосе газет. Но митинги! Наша родная Компартия Таджикистана в этом деле собаку съела. Телевидение показывает лица собравшихся на митингах для осуждения суверинитета Литвы. Боже мой, а где же чрезвычайное положение после февральской

трагедии? Ничего, для такого дела всегда можно найти повод и место! Наш народ настолько политизирован, что с полуслова знает о том, как плохи дела в Литве и выступает...

После известной статьи И. Рудникова другая русскоязычная газета "Коммунист Таджикистана" теперь готовит дайжест Союзной прессы. И что?! События в Литве освещаются через призму сообщения корреспондента БелТА А. Гладышевой, перепечатанной из "Советской Белоруссии" (см. "Коммунист Таджикистана" 03.06.1990 г.).

Остаются неясными: считает ли печать Таджикистана Литву равноправным братом, так как она осуждает ее "сепаратистские" действия? Если да, то почему в дайжесте Союзной прессы нет сообщения от официальной "Эхо Литвы"? Если нет, то какое дело ей до Литвы?

Вот такие ощущения вызывают сообщения советской печати о Литве. Дело, конечно, - нехорошее. Разрушается союз нерушимый "равноправных республик", поэтому проимперская печать Таджикистана бьет в набат. Ложь, обман читателей на страницах печати коммунистической колонии создает общественное мнение. Надолго ли это все?!

РАСТОХЕЗ, №2, 1991, стр. 6

“РАСТОХЕЗ” - ПЕРВАЯ СВОБОДНАЯ ГАЗЕТА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Подготовительная работа по организации народного движения в Таджикистане началась в январе-феврале 1989 года. Тогда состоялись несколько собраний инициативных групп, на которых обсуждались цели, пути их достижения, организационные вопросы, а также решение проблем в том русле, которое могло бы повлиять на объединение народов Таджикистана. Наиболее актуальными вопросами были экономическая самостоятельность республики, защита окружающей среды, отмена 6-ой статьи Конституции СССР, возрождение культуры Таджикистана и, в первую очередь, статус таджикского языка.

Нужны были трибуны. Первую трибуну мы нашли быстро: под крылом ЦК ЛКСМ Таджикистана был создан политический клуб “Ру ба Ру” (“Лицом к лицу”). При этом нам доподлинно было известно, что куратор политклуба из ЦК ЛКСМ Зафар Саидов (ныне пресс-секретарь Президента Таджикистана-ред.) был информатором Комитета госбезопасности. Одновременно за стенами политклуба (заседания клуба проходили в малом зале Дома политпросвещения ЦК КП Таджикистана) шла интенсивная работа по подготовке Устава и Программы Народного движения, о чем никто не подозревал.

Очень скоро остро встал вопрос о народной трибуне-газете. В разных частях Советского Союза уже разрабатывался Закон о печати, а в некоторых городах даже пробивались ростки новой свободной печати. Движение “Растохез” (“Возрождение”)

родилось 14 сентября 1989 года в Душанбе. Однако первые попытки выпустить газету или бюллетень не увенчались успехом. Мало кто хотел рисковать деньгами и брать на себя ответственность. В конце декабря 1989 года в Доме литераторов Таджикистана прошла первая конференция Народного движения "Растохез", на которой делегаты предложили издать газету. Сразу же после конференции я разговаривал с Дододжаном Атовулло и пригласил его на работу в качестве редактора будущей газеты. Мы решили заняться этим вопросом сразу же после выборов 25 февраля в Верховный Совет республики.

После февральской трагедии 1990 года, когда началась самая настоящая травля членов Народного движения "Растохез", и некоторые даже заговорили о закате движения, я счел крайне вредным промедление с изданием газеты. Дододжон Атовулло, сначала согласившись стать главным редактором, вдруг наотрез отказался от работы. Как позже выяснилось, причиной его отказа стал мой просчет, поскольку в качестве ответственного секретаря я предложил кандидатуру только что присоединившегося к движению бывшего редактора таджикского телевидения Ахмадшо Комилова, а Дододжон Атовулло ни в коем случае не хотел сотрудничать с ним. Тем не менее, в подготовке и обсуждении материалов первого номера газеты "Растохез" Дододжон принял участие.

Мы с Ахмадшо Комиловым уехали, чтобы заняться изданием газеты. Это было в конце мая 1990 года. Тогда меня, как "виновного", начали часто вызывать в следственные органы, поэтому издание газеты для меня было большим риском. Когда же

был готов к печати второй номер "Растохеза", возник вопрос об указании места издания, и тогда я решил пошутить, написав: "Published in Bambahy". Эта шутка так и сохранилась в выходных данных газеты.

Первый номер "Растохез" вышел на двух языках - русском и таджикском. На первой полосе были помещены слово о газете, фотография, запечатлевшая одно из мгновений февральской - 1990 года-трагедии, и стихотворение в прозе, написанное никому не известным учеником десятого класса. Это стихотворение было так созвучно февральским событиям, что многие потом усмотрели в нем портрет первого секретаря ЦК Компартии Таджикистана К. Махкамова. Каково же было удивление многих, когда я рассказал, что оно было написано до февральских событий.

На второй странице газеты мы поместили самый интересный материал - о первой сессии Верховного Совета Таджикистана двенадцатого созыва, которая прошла в апреле 1990 года. Тогда председателем ВС был избран К. Махкамов, а во время голосования произошли курьезные моменты. Для положительного исхода голосования было использовано всего одно "магическое" слово: предлагая на должность кандидатуру кого-либо из "своих" людей, председательствующий на сессии председатель Центризбиркома Махмудов, а затем и избранный председателем ВС К. Махкамов во время голосования ставили вопрос таким образом: "Ким?" ("Кто?"), что, по всей вероятности, означало - "отвечайте положительно".

Слово "Ким?" настолько могущественно влияло на голосующих, что даже простые телезрители уловили его значение во время трансляций сессии

ВС. В первом номере газеты "Растохез" мы хотели осветить именно эту ситуацию. Тогда состав депутатов ВС республики на 97% был коммунистическим. Статья "Ким тарафдор? Ким бетараф? Хамаги!" ("Кто за? Кто против? Всего!") была настолько удачной, что на последующих сессиях лишь только раз прозвучал вопрос "Ким?", за что К. Махкамов тут же извинился перед депутатами. Раскрывая в статье интриги, автор очень корректно, в саркастической форме высмеял суть первой сессии.

Одну страницу первого номера газеты полностью занимала статья председателя движения "Растохез", кандидата экономических наук Тохира Абдуджабборова. На последней странице я поместил свою статью: "Кровавые дни в Душанбе. Кому это было выгодно?!"

Четыре года спустя, когда я уже сидел в СИЗО КГБ Таджикистана, следователи и члены Верховного суда республики (суд был над народным движением "Растохез"), показывая мне тот номер газеты, обвинили меня в том, что я задел честь органов госбезопасности и государства.

Первый номер "Растохез", как ежемесячник, вышел из печати в начале июня 1990 года тиражом в пять тысяч экземпляров. Мой друг Баходур ее привез в Самарканд, когда там проводилось организационное совещание движения "Самарканд". Делегаты этого совещания и стали первыми читателями газеты "Растохез". Почти тысяча экземпляров была распространена за короткое время перед началом совещания, а остальные экземпляры мы с моим "другом", заместителем министра юстиции Халифабобо Хамидовым, привезли потом в Душанбе.

В Душанбе, а затем и во всей республике первый номер "Растохез" вызвал эффект разорвавшейся бомбы. Это было весьма неожиданно для многих - не только сами материалы, но и информированность газеты были необычными. Я распределил по списку экземпляры, вернул в кассу одолженные деньги, а также отдал правлению движения "Растохез" тысячу экземпляров. Все желающие могли купить номер газеты за пятьдесят копеек, а через некоторое время на улицах Душанбе и, например, в чайхане "Рохат", я был свидетелем того, что как за первый номер газеты люди отдавали баснословные по тем временам деньги - по пятьдесят и даже сто рублей.

Вслед за первым номером в газетах ЦК Компартии Таджикистана на русском, таджикском и узбекском языках появились статьи с яростной критикой в адрес "Растохез". Особенно рьяно за это дело взялся редактор партийной газеты "Тоҷикистони Совети" ("Советский Таджикистан") Мазхабшо Мухаббатшоев. Критике газеты "Растохез" он посвятил целую страницу в своем издании, однако не успокоившись, переключился лично на меня. Три автора: следователь А. Азимов (в последнее время он был Генеральным прокурором Таджикистана, а с сентября 1996 года назначен секретарем Совета Безопасности Таджикистана-ред.), сотрудник КГБ М. Мавлоназаров и журналист Х. Хайдаршо так усердно описывали "злодеяния" Миррахимова, что простым читателям трудно было понять, о чем вообще велась речь. Однако стало ясно одно: газета "Растохез" обрела такую популярность, которой бы позавидовал любой издатель.

Реакция партийных и советских органов республики на появление "Растохез" была однозначна

-газету они осудили и потребовали наказать ее издателей. В Душанбе были арестованы несколько человек, у которых изъяли номера газеты, но, найдя в их действиях состава преступления, освободили. Все это только способствовало популярности и быстро растущему успеху газеты "Растохез".

Сразу же были подготовлены второй и третий номера, однако клевета в "письмах трудящихся" в партийных изданиях, на все голоса требовавших арестовать и наказать издателей не прекращались ни на один день. Но с каждым выпуском авторитет "Растохез" возрастал. В октябре 1990 года я попросил у московских друзей логотип газеты "Согдиана" и опубликовал на ее страницах полный текст отчета комиссии Верховного Совета по расследованию февральских событий. Из 15 тысяч номеров я смог привезти в Душанбе только пять тысяч. Все думали, что появление этого номера-это "рука Москвы", но только близкие люди знали, кем и как была подготовлена газета.

В середине декабря 1990 года прошла третья сессия ВС республики, на которой за закрытыми дверями обсудили, а точнее, осудили демократические силы и, в первую очередь, народное движение "Растохез", обвинив его в февральской трагедии, хотя всем было ясно, что "Растохез" не имел никакого отношения к подготовке февральских митингов, а наоборот, его лидеры пытались отвести беду 13 февраля, выйдя на площадь с просьбой к людям проявить благоразумие и разойтись.

Весной 1991 года газета "Растохез" была официально зарегистрирована в Комитете по печати Таджикистана согласно заявке Тохира Абд-

уджабборова и Ахмадшо Комилова (Но не как "Растохез", а как новая газета "Дунё"- т.е. "Мир"- М. М.). С тех пор я мог спокойно заниматься своим делом, и в Фонде таджикского (форси) языка, где я был заместителем председателя, организовал еще одну газету - "Сомон". Много препятствий было в регистрации новой газеты. Только после того, как мы заранее объявили об этом, газета "Сомон", а также газета "Чароги руз" в один день были зарегистрированы в Комитете по печати Таджикистана.

Газета "Растохез" ("Дунё") всего год издавалась после легализации, но ее выпуск уже не был регулярным. Из-за разногласия с лидером Народного движения "Растохез" Тохиром Абдуджаббаровым 22 апреля 1992 года я официально вышел из Движения и газета прекратила свое существование.

"Растохез" была первой свободной газетой в Центральной Азии. До этого попытки издания регулярной газеты или бюллетеня в нашем регионе не увенчались успехом.

Во время допросов в 1994 году я признал свою "вину" в подготовке и издании газеты "Растохез" и всю ответственность за это взял на себя.

Что сделала газета "Растохез" для нашего общества? Первое, что мне представляется нужным отметить, - то, что она преодолевала страх. Если в других регионах СССР были заметны какие-то ростки инакомыслия, то в Центральной Азии об этом даже нельзя было мечтать. Думать об альтернативной прессе для простых жителей этого региона было слишком большой роскошью.

"Растохез" была свободной газетой в полном смысле этого слова: мы исходили из того, что цензура мысли, которой нас учили с первых шагов

жизни, не приводит к доверию и к свободе общества. Освободив себя от цензуры, мы тем самым отходили от предрассудков, которые тесно окружали нас со всех сторон. Поэтому в "Растохезе" сразу же появилось много самородных авторов, как таджиков, так и русскоязычных. У нас не было возможности издавать нашу газету и на других языках, в частности на узбекском, хотя необходимость в этом была. Как только появилась газета "Растохез", началась новая эпоха в таджикской журналистике - эпоха конкуренции, борьбы за умы и сердца. Позже появилась газета "Адолат" ("Справедливость"), "Чароги руз" ("Светоч дня"), "Минбари ислом" ("Трибуна ислама") и другие издания, стремящиеся к единой цели, но до них уже была газета "Растохез".

Газета "Растохез" внесла новизну в жанры таджикской журналистики: если раньше по уязвимым местам общественной жизни можно было нанести удар только в жанре фельетона, то в "Растохезе" мы создавали образы и в рассказах, и в критических заметках, и в интервью, в политических портретах и даже в простых сообщениях с мест, на что наши оппоненты вынуждены были отвечать подробными публикациями в своих газетах, реагируя даже на наши самые простые материалы. Мы, собственно, этого и добивались.

Мы печатали самые свежие материалы - интервью, выступления, секретные инструкции ЦК КПСС и советских органов, рассказы, стихи, статьи, которые никогда бы не увидели свет в других изданиях. Это, например, стихи Бозора Собира-о февральской трагедии, статья академика Мухаммеджона Шукурова-о Бухаре и Самарканде.

Некоторые авторы вызывались в КГБ и даже отказывались от авторства или вынуждены были писать пространные объяснения тому, как их статья или выступление попали в редакцию "Растохез", выражая при этом, естественно, свое недовольство действиями редакции, и пр. и т.п.

Газета "Растохез" открыла путь многим начинающим авторам - журналистам и ученым.

Мы опережали наших оппонентов в предвидении событий и в поиске путей преодоления кризиса. Многие из того, что предполагали авторы материалов газеты, оказывалось горькой правдой. Можно сожалеть о том, что эта традиция не нашла продолжения в свободной журналистике Таджикистана того времени. Некоторые новые газеты пошли по ложному пути: они сотворили много героев, которые очень скоро "лопнули", как мыльные пузыри. Это не было служением правде и свободе, а скорее - определенному кругу людей и ловких новых политиканов.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ

№6, 1996, стр. 85-88

Барои К.

Даврони бако чу боди сахро бигзашт,
Талхию хушию зишту зебо бигзашт.
Пиндошт ситамгар, ки чафо бар мо кард,
Дар гардани у бимонду бар мо бигзашт.

БАХШИ ЧАҲОРУМ

ДУШАНБЕИ ХУНИН*

в а

ЧАНГ БО КАЛЛАМУШХО**

* Ин китобро ҳамон рӯзҳои воқеаҳои соли 1990 на-
вишта будам. Танҳо ҳамин чанд пораи он пайдо
шуд, ки ба дасти чоп супурдем. Қисматҳои дигари
он ҳануз дар «хабсанд».

** Ин ҳикояи воқеи ва чанд иншои дигар дар зин-
дон-солҳои 1993-1994 эҷод шудаанд.

Бисмиллоҳир раҳмонир раҳим

ДУШАНБЕИ ХУНИН

Ба ҷои сарсухан

Ин китоб китоби фоҷиаҳо, китоби андух, китоби тақдири талхи халқи тоҷик аст. Ва ин китобест, доир ба дасисаҳои сиёсии дарбори лух-такмонанде, ки ба сари мардум тачовуз ва фоҷиаҳои февралиро овардааст, китобе, ки ҳар як лаҳзаю воқеаҳои солиёни ахир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бепарда баррасӣ шудаанд. Ин китоби шахидони роҳи озодӣ, сатрҳои нотамоми онҳост, ки косаи сабрашон аз беадолатиҳо, таъқибу таҳқир, лабрес шуда буд ва бехтиёр ба Майдони Шаҳидон рехтанд. Дарахти сабзи умри он бегуноҳон бо тирҳои автомат ва камони мерганҳои шуравӣ вожгун гардид. Халқи бесилож, бегунохро тирборон карданд. Дидор ба қиёмат монд...

Хуни ноҳақи онҳо он рӯзи боронӣ бо обу барф омехту дар таърихи 12-уми феврал / мутобиқ бар 23 /24/ Бахманмоҳи соли 1368 хичрии шамсӣ / ва тамоми рӯзҳои ҳамон ҳафтаи соли 1990 Майдони Шаҳидон ва Хиёбони Путовский / алҳол Исмоили Сомонӣ /-ро дар шаҳри Душанбе гулгун кард ва «Душанбе хунин»* ном гирифт. Хуни ҷавонони гул-

* «Душанбе хунин» ба ду маъност: рӯзи воқеа, ки рӯзи аввали ҳафта буд ва, дуҷум, номи шаҳр, пойтахти Тоҷикистон. 12 феврал дар тақвими соли 1990 мелодӣ рӯзи душанбе буд.

басар, чавонони «аз сад гул як гулашон нашукуф-
та» чуйҳои обро рангин кард ва гуё чуйҳои кано-
раҳои Хиебонҳои Ленину Путовский пури хун буд.

Оре, хун рехта шуд ва чуйҳои хунин ашки
маро хушк карданд ва калам руи ин саҳифаҳои
сафед ба ёди шаҳидон бори аввал нола кард. Хун
хун талаб кард ва боз хуни ноҳақ рехта шуд...

Ба зудӣ он рузҳо фаромуш шуданду даси-
саҳои нав ба нави дарбор оғоз ёфт.

Буд набуд, рузе буд душанбе дар шаҳри
Душанбе. Он руз, нисфирузӣ ҳангоми намози пе-
шин буд, ки ҳама ба суи бинои Кумитаи Марказии
Ҳизби Коммунистии Тоҷикистон давиданд. Дави-
данд ва ба он ҷо расиданд. Талабашонро арз кар-
данд. Посух хостанд. Вале...

Ба ёди шаҳидон, ба арвоҳи поки он бегуноҳон
дуо мекунем, ки ҷояшон ҷаннат шавад. Ёдатон ба
хайр, шаҳидони роҳи Озодӣ. Омин!

Асрори дарбор ё оғози душанбеи хунин

Агар инсон фақат ба нафъи худ захмат кашад вай метавонад, шояд олими машҳур, хирадманди бузург, шоири барҷаста ба камол расад, вале вай наметавонад инсони воқеан баркамол ва бузург ба бор ояд.

Таърих онҳоеро бузург медонад, ки дар роҳи ҳадафи умум ранҷ бурда, ба ҷавонмардӣ расиданд, таҷрибаи рузгор он касро саодатманд мешуморад, ки ба мардум хушбахтӣ овардааст.

Карл Маркс

Он рӯз борони барфолуд меборид. Осмонро абри сиёҳ гирифта буд. Гох-гоҳ шамоле ҳам вазида гуё хотири одамонро парешон мекард. Таърих субҳи он рӯзро душанбе 12 феввали соли 1990 дар вараки сафедаш сабт карда, оғози ҳафтаи кори дар кишвари шуравиро эълон дошт. Душанбе дар он субҳи душанбе ором буд. Мисли чандин даҳсолаҳо одамон ғуломворона бо дили хоҳам-нахоҳам ба сӯи корхонаҳо мешитофтанд ва ҷунин мепиндоштанд, ки дунё ҳамин хел офарида шудаасту ҳамин хел хоҳад монд-яке ғуломдор ва дигаре ғулом.

Танҳо унвони «ғулом»-у «ғуломдор»-ро касе дар ин ҷомеа ба забон намегирифт ва дарк карда ҳам наметавонист, ки ин таҳқири нангин ба шаъни инсон ҷӣ тавр амалӣ мешавад. Зеро аз ғавғое ба номи «инкилоб», ки 70 сол бештар из ин рӯзҳо бар сари ниёғони онҳо рехта буд, хотираи таърихии мардумон танҳо ибораҳои «муборизаи синфӣ», «хушёрӣи синфӣ», «сурх»-у «сафед»-ҳо, «кулаку» «зиддипартиявӣ», «троцкичиён», «бухаринчиён»-ро якҷо ба «шамшери бараҳанаи инкилоб»-«чекистҳо» медонистанду бас.

Ба миён омадани хароина тафаккури нав ё падидаи тозаеро танҳо бидъат мешумориданд. Вой бар холи шахсе, ки каме аз қолаби мавчуда берун пой мегузошт. Аз бозсозӣ, ки мохи апрели соли 1985 оғоз ёфт, панҷ сол сипарӣ шуда бошад ҳам дар ин ҷумҳурии мустамликабунёд тағйироти ҷиддие ба миён наомад.

Ягона навигарие, ки ман метавонам бо он ифтихор намоям, ин қомат афрохтани нимпайкараҳои М. В. Фрунзе, Ф. Э. Дзержинский ва Ч. А. Путовский буд, ки ба ҳусни шаҳр ҳусни нав зам карда, ба дилхо ваҳму харос меандохтанд. Онҳое, ки аз таърих каму беш огоҳанд, нағз мефаҳманд, ки ашхоси зикршуда, ба халқи мазлуми минтақаи мо чӣ «қорномаҳо» доранд.

Маро аз андешаҳои воҳиманок мавҷи бенизоми одамон ба худ овард, ки ба сӯи маъбадгоҳи коммунистон-бинои КМ ҲК Тоҷикистон мешитофтанд. Соат расо чаҳордаху сӣ дақиқа буд. Мани танҳо аз ақиби издиҳом раҳсипор шудам.

Дар як они воҳид Майдони назди маъбадгоҳ аз одам пур шуд.

«Сареву савдое» гуён ман ба анбуҳи одамон, ки бори аввал дар он ҷо медидам, назар дӯхтам. Дархол аён гардид, ки ин хуруҷ муттаҳид нест, балки ғайримутташаккил ва бештар ҷунбиши худбахудӣ дорад. Қувваи пешрави он низ хеле гуногун: аз ҷавонон, одамони миёнсол, занҳо иборат буд.

Дар назди бинои Иттифоқи рассомони Тоҷикистон каме таваккуф карда, бори дигар ба он қисми одамоне, ки аллақай ба дари марказии бинои КМ ҲК Тоҷикистон даст мезаданд, ҷашм дӯхтам. Ақарбаки соат наздики понздаҳро нишон меод.

Боз понздах-бист дақиқаи дигар он чо таваккуф намудам~1. Як троллейбус /автобуси барқӣ ва якчанд автобус дар мобайни издиҳом беҳаракат меистоданд. Ронандагонаш бо ҳарос ба анбуҳи одамон менигаристанд. Як автобуси «Икарус»-и дароз бо «азобу машаққат» аз анбуҳи одамон «халос» шуда, ба суи шимол равона шуд.

Ман бо душворӣ то мобайни Хиебони Ленин: байни маъбадгоҳи коммунистон расидам. Одамони зиёде дар ҳайрат буданд, асли воқеа чист касе намедонист. Ҳар кас ба дарди худ андармон буд. Баъди каме таваккуф ногоҳ Раиси маҳфили сиёсии «Ру ба ру» Чумъахон Исоев ва дустам Абдусаттор Гаффоровро дучор омадам, ки ба суи қомичроияи шаҳри Душанбе мешитофтанд. Онҳо низ аз ин гирудор дар ҳайрат буданд.

Мо каме дуртар аз издиҳом ба ин бесарусомонӣ нигоҳ карда бори дигар ба хулосае омадем, ки ин чунбиши ғайримуташаққил тамоман идора-

1.Баъди як соли ин фочиа капитани милиция С. Раҳматуллоев ба дуруғи К. Маҳқакмов ва Г. С. Михайлин зарба мезананд. Мувофиқи нақли ӯ рузи 11 феввали соли 1990 «ҷавонон ба роҳбарияти Чумхурӣ барои рондани арманиҳо як шабонарӯз муҳлат дода пароканда шуданд ва пагоҳ соати 15 дар ҳамин чо ҳозир шуданашонро таъин карданд. Рузи 12 февраль мо аз пагоҳӣ ба он чо ҳозир шудем. Мувофиқи нишондод мо бояд ба мардум муомилаи хуш карда, аз доираи ҳуқуқи вазиҷаҳои худ набаромада, ба онҳо муомила мекардем. Қарибҳои соати 14 ҷавонон ҷамъ омадан гирифтанд»(Ниг: Дар он рӯзҳои пуртахлуқа. Паёми Душанбе, 19.02.1991). Аз хонандагони гиромӣ бисёр хоҳиш дорам, ки ба вақт ва муҳлати муайяншуда-соати 15-и 12.02.1990 эътибор диҳанд. Зеро роҳбарони Чумхурӣ дертар вақтро ба соати 17 мекуҷонанд, то ки тирборони мардумро ҳақ бароранд. Шарҳи муаллиф дар соли 1991.

нашаванда аст. Ҳазор афсус, ки дар чуни лаҳзаҳо ҳамдигарнофаҳми мо баҳонаи дасисаҳои сиёсӣ мегардад.

Ман хуб дарк кардам, ки намоишномаи кайҳо тайёркардаи дарбор оғоз ёфт. Бадбахтона, аз он ҷиҳе, ки доимо ҳарос доштам, яъне баҳонаи он ки гуё даҳҳо ҳазор арманиҳоро ба Душанбе оварданду ба онҳо аз маҳаллаи навбунёди «Зарафшон» хонаву ҷой додаанд, ҳамаи ин қору дасисаҳо ғизо мегирифт. Мардуми аз сиёсат беҳабар бо чуни рафтори худ танҳо ба сараш балои нав меовард.

-Ба ин қор умуман ҳамроҳ шудан дарқор нест. Рафтем аз ин ҷо, - гуфта дустонамро хидоят кардам ва мо ба суи бинои комичроияи шаҳри Душанбе равон шудем.

Аллақай роҳи нақлиёт баста буд ва одамоне ғавҷ-ғавҷ ба майдони назди КМ ҲКТ мешитофтанд.

Дар назди мағозаи «Тухфаҳо» ба инструктор / мушовир /-и КМ ҲК Тоҷикистон Искандар Асадуллоев вохурдам.

-Муборак шавад, ин хел митингҳои ғайрирасмӣ. Кумитаи Марказӣ ҳам метавонистааст, ки қувваи яғонагиашро бо халқнишон диҳад, - гуфтам ба Искандар Асадуллоев баъд аз ҳолпурсӣ.

У аз ин воҳурии тамоман ғайриоддӣ ва гуфтугуӣ мо каме даступо гум карда буд. Вале бо ҳамон хандонлабии доимиаш:

-Мо ҳам метавонем. Дидед, ҷӣ хел одамоне чамъ меоянд, - гуфта монд.

Ман ҳис кардам, ки у оқибати ин хел дасисаҳои сиёсиро пурра тасаввур карда наметавонад.

Мо хайрухуш карда рохамонро давом додем. Вакте ки ба бинои комичроияи шаҳри Душанбе / хиёбони Ленин 48 / расидем соат қариби 16.00 буд. Пас аз каме таваккуф Халифабобо Хамидов ва Абдулқодир Холиқзода расида омаданд. Онҳо чаҳор нафар-Хамидов, Исоев, Холиқзода ва Гаффоров ба ошонаи дуҷоми бинои комичроия баромаданд ва ба ман таъкид карданд, ки дар ҳамаҷо назди милиса, дар табақаи аввал мунтазири онҳо бимонам. Бо таассуф ҳамаҷо лаҳза ба ман нагуфтанд, ки барои чӣ ва ба назди кӣ мераванд~1.

Ман дар назди посбони комичроияи шаҳрдорӣ даҳ-дувоздаҳ дақиқа мунтазир истода, сонӣ, дилбазан шуда, берун баромадам, ки каме бошад ҳам вазъиятро бо чашмони хеш бубинам.

Ҳама сӯи бинои КМ ҲК Тоҷикистон мерафтанд. Ман боз каме ба издиҳом нигариста, оқибат маҷбур шудам, ки ба тарафи Президиуми / Раёсати АИ / Фарҳангистони Улуми Тоҷикистон / хиёбони Ленин 33 / роҳ пеш гирифтаам. Ба ҷои қорам-Шуъбаи фалсафаи Фарҳангистон рафта мақолаам-«Наврӯзи наву Соли Наву Чашни чаҳонам орзу»-ро аз машинистка гирифта таҳрир карда, ба идораи рӯзномаи «Сухан» бурдам. Вақти дар Фарҳангистон буданам рафиқони ҳамқорам Аҳмад

~1. Бегоҳии 12 феврал барномаи махсусро, ки оид ба фирории Озарбойҷонӣ / арманиҳо / ва тарки Тоҷикистон карда аз ТВ намоиш доданд. Агар ман медонистам, ки онҳо маҳз барои ҳамин намоиш ба комичроия мераванд, хатман монет мешудам. Шарҳи муаллиф с. 1990.

Мухаммадхочаев, Суннатуллох Чонбобоев, Абду-
самад Самиев ва бисёр дигарон маслихат доданд,
ки ба назди намоишчиён рафтаним лозим аст. -
Дар чунин лахзаҳо мардумро танҳо гузоштан аз
роҳи хирад нест, - таъкид мекарданд онҳо.

Ман мақолаамро ба идораи нашрияти «Сухан»
супорида / чанд муддат пештар ваъда дода будам,
ки мухлати охирин барои мақолаи банда рӯзи
душанбе 12.02.1990 аст /, баъд ба идораи рӯзно-
маҳои «Чавонони Тоҷикистон» ва «Комсомолец
Таджикистана» сар задам. Онҳо аз воқеаҳои ба
миён омада, ҳама саҳт дар ташвиш буданд. Дар
ҳамон ҳолат котиби ташкилоти ҳизбии Шӯъбаи
фалсафаи АИ Тоҷикистон Шодмон Файзуллоевич
Юсупов / дертар Шодмони Юсуф / муҳаррири
рӯзномаи «Чавонони Тоҷикистон» Талъат Нигоро-
ва ва бисёр рафиқони дигар чанд лахза радду
бадал кардам. Онҳо аз маслихат доданд, ки ба Май-
дон назди намоишчиён наравам.

Дар Хиёбони Ленин аллакай бесарусомонӣ
саршуда, одамон ҳар тараф метохтанд. Акнун ман
боз муқобили мавҷи одамон қадам мезадам. Баъ-
зеҳо ба ман бо ҳайрат менигаристанд, ки чаро ин
қадар шитоб дорам. Дар назди «Телефони байни-
шаҳрӣ» / Хиёбони Ленин / бо Рустами Ваҳобиён
вохурдам. Ман то бинои Кумитаи агросаноатии
Ҷумҳурии Шуравии Социалистии Тоҷикистон
расидам ва Сафари Масъулдорро дучор омадам. Ҷ
маро боз дошт ва маслихат дод, ки аз роҳам бар-
гардам. Зеро тирборонкунии мардуми бесилоҳ сар
шуд ва рафтани ман ба Майдони назди КМ ХК
Тоҷикистон метавонад боиси марғам шавад.

Зиёдуллохро~1 вохурдам. Хар ду аз кучаи ба номи Максим Горький, Хонаи афсарон ва кучаи Чапаев убур карда, ба назди бозори «Баракат» расидем. Автобуси хати №23 «Баракат-Сано» моро то назди мағозаи «Мелодия» / шахристони 82 / овард.

Одамоне, ки аз тирборон амон ёфта буданд, бо харос накл мекарданд, ки чӣ тавр сарбозон ба суи одамон тир холи мекарданд. Воқеан, садон дахшатноки мошинҳои «Ёрии таъчилӣ» / Ambulans / гушхоро ба қомат оварда буданд ва худи хамин шаходат меод, ки хуни ноҳақ рехта шуд.

Садои тирпарронӣ ба тамоми шаҳр танинандоз шуда, ба дилҳо ваҳм меандоخت.

Мардум дахшати ба сарашон омадаро холо пурра дарк накарда буданд. Садои хазлу шӯҳӣ низ гоҳ-гоҳ дар дохили автобус ва истгоҳ ба гуш мерасид. Дар истгоҳи «Қаряи Боло» ман боз як рафиқамро дучор омадам. У шиб-шилта ва аён буд, ки аъзои баданаш саҳт нам кашидааст. У низ шохиди воқеаҳо. Аз истгоҳи «Мелодия» мо ният кардем, ки пиёда то хонахоёмон-шахристони 102 ва «Зарафшон», ки дар як самт буданд, биравем. Ногоҳ автобуси хати «Баракат-Испечак» / №26 / омад ва ман чахида ба он даромадам. Рафиқонам ба автобус расида натавонистанд.

Ба манзил расида бори дигар ба суи шаҳр нигаристам. Рузи хунин-душанбе дар Душанбе ба поён мерасид. Рузе, ки дар таърихи халқи мазлуми тоҷик бо хати хунолуд сабт шуд. Рузе, ки аз он таърихи нав оғоз шуд. Рузе, ки, хазор афсус, на ха-

~1. Зиёдуллоҳ Абдучалилов-устоди Донишгоҳи Давлатии Тоҷикистон.

ма дарк карда тавонистанд Рузе, ки таҷриба дар сари халки бепушту паноҳи тоҷик сар шуд.

Ва аз ҳама муҳимаш рузе, ки дарбори муқаддаси большевикӣ бе ҳеч пардапуши асрори қариб 70-солаи худро фош кард: -симои ғайриинсонияш дар як они воҳид ба чашми мардумон аён шуд. Барои ин хикматро фаҳмидан, албатта, солҳои зиёде дар пешанд. Ҳамон рӯз на ҳам хис мекарданд, ки оқибати душанбеи хунин бо чӣ меанҷомад...

Дуруғи аввал

«Маҳкамов дар сессия/ичлосия/»~1

Дар сиёсат дуруғ гуфтан ҳеч гоҳ оқибати нек надорад, бидуни он ки агар ин дуруғи маслиҳатомез набошад. Вале он рӯзи душанбеи хунин дуруғ боиси фоҷиаи миллати тоҷик гардид.

Вақте ки гурӯҳи пешрави тазоҳуроти худбахудӣ ва ғайри муташаккил ба дари Марказии бинои КМ расид, ягона талаби онҳо ин буд, ки бигузуротиби якуми КМ ҲК Тоҷикистон Қаҳҳор Маҳкамов ба онҳо бигуяд, ки дар ҳақиқат чӣ қадар гурезаҳои озарбойҷонӣ ба Душанбе

1. Чӣ хеле ки дар боло зикр шуд, вақтро дар хотир нигоҳ доред. Зеро Қ. Маҳкамов ва ҳамаи ҳокимони вақт дертар вақтро тағйир дода мехоҳанд, тирборон кардани мардумро дар 12.02.1990 ҳақ бароранд. Онҳо, ҳатто даъво мекунанд, ки /масалан, Г. С. Михайлин/ гуё «қарибҳои соати 17.00 аз намоидагони ҳукумат, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, рӯҳонӣ ва намоишчиён комиссия ташкил шуда буд». Ин дуруғи маҳз аст.

омадаанд ва чаро рахбарияти Чумхури дар ин масъала бо мардум маслиҳате наоростааст...

Ин суол бесабаб набуд. Як руз пештар, яъне 11-уми феврал байни соатҳои / ба шарҳи саҳифаи кабли доир ба вақти тазохурот мурочиат намоед / 12 то соатҳои 13-30 як гуруҳи начандон калон ба назди бинои КМ ХК Тоҷикистон омада, таъкид карда буданд, ки расо баъди 24 соат ба ин ҷо меоянд ва ба суолашон ҷавоб талаб мекунанд. Бисту чаҳор соат-як шабонаруз муҳлати он қадар кам нест. Дар як шабонаруз / 11-12 феврал / аз кулӯҳ алов напарид. Табиист, ки одамон боз ба даргоҳи хизбиён омаданд. Акнун онҳо кам набуданд. Ҳазорон-ҳазор даъвогарони суоли зикршуда. Ва боз ҳазорон-ҳазор дойрхабарҳою одамони раҳгузар.

Дари дарбор саҳт пушида шуд. Чавонон ба он даст куфтанд, талаб карданд, ки: «рафик Маҳкамов» ба назди онҳо баромада бо мардум сухан гуяд. Вале хомӯшии мурдамонанд хашми онҳоро овард. Баъди қариб ним соат хабар расид, ки «рафик Маҳкамов дар сессияи Шурои Олии ССРС», «у дар Душанбе нест» ва боз дуруғҳои дунболодори дигар. Ин хабарро агар онҳое, ки дар остонаи бинои КМ ХКТ буданд шунида бошанд, пас, то ба тамоми издиҳом расиданаш чандин тобу пахлу хурд.

Ин дуруғи аввал, яъне «Маҳкамов дар сессия» иштибоҳи нахустини дарбор дар оғози он ғоҷа буд. Таъкиди як нуктаи хеле муҳим лозим аст, ки ба ин мавзӯ саҳт марбут аст: пештар аз 11-уми феврал дар барномаи симои «Навиди Душанбе» аз 08.02.1990 котиби дуҷуми Кумитаи хизбии

/ коммунистии / шаҳри Душанбе Рашид Кутбидинович Олимов чунин фикрро ба одамон талкин карда буд, ки овозаҳои омадани арманиҳо ба Душанбе тамоман беасос аст. Дертар маҳз ҳамин фикр дар мулоқотҳои ишон бо мардуми интихобкунанда дар хавзаҳои интихоботи Испечакӣ / рақами 15 / Душанбе низ гушзад гардида, овоза ва гумонро дар атрофи фирориёни арманӣ беш аз пеш афзуд.

Акнун танҳо ишорае ба ин мавзӯ кофӣ буд, ки қиёмат қоим шавад. Азбаски қои мардуми моро аҳли дарбор бо дуруғ бардоштаанд, эътиқоду эътимоди мардуми мо ба онҳо қайҳо аз байн рафтааст. Дуруғи «Маҳкамӯв дар сессия» на танҳо шуруъ эҳсосоти одамонро паҳт накард, балки ба дили одамон қувват бахшид, ки барои талабашон пофишорӣ кунанд. Ин дуруғ ба дарачае рӯҳияи ҷамъомадагонро муттаҳид кард. Ҳатто онҳое, ки то ҳол аз асли мақсади ин тазоҳурот огоҳ набуданд, бо исрор ба талаби онҳо ҳамроҳ шуданд.

Ҳар лаҳза ба ин издиҳом садҳо одами нав ба нав ҳамроҳ мешуд. Баъзан бехтиёр шиорҳои шифоҳӣ ба миён омаданд. Акнун риштаи алоқаи дарбориён бо издиҳоми ҷамъомада торафт бориқтар мегардид ва дар ҳар лаҳза имкони пора шудани он намоён буд. Ин ҳатари бесарусомонӣ буд.

Дуруғи дуввум: «Ман маълумот надорам»

Оқибат, дарбориён ба тазйиқи издиҳом тоб оварда натавонистанд ва муншини хизбашонро ба дидорбинии тазоҳуркунандагон бароварданд. Вале

вакт, вакти кимат аз даст рафта буд. Зиеда аз ин, одамон якуним соат дар дар зери борону барф истода чонашон ба лаб расида ва ба гушашон ово-зи булбул намефорид.¹

Дар ин як якуним соат имконият буд, ки дар-бориён баландгуй-радиоҳои дар гирду атрофи май-дон бударо ба кор дароранд ва ҳеҷ набошад аз ки-ностудия ё телевизион як-ду мошин ё автобуси мучахҳаз бо баландгуйро биёваранд ва бо митин-гчиён тамос барқарор кунанд. Ин кори оддитарин низ анҷом напазируфт. Шаҳр аллакай бесохиб шуда буд.

Вакте ки кас ба оғози ин тазохуроти ғайри-муташаккил менигарист ба хулосае меомад, ки ягона роҳи ором кардани ин издиҳом бо садои ба-

1. Лозим аст, ин ҷо боз ба як дуруғи дигари Г. С. Михайлин / ниг: «Садои мардум» 12.12.1990 / посух бигӯем. Додситони гурезпо чунин меорад, ки гуё Маҳкамов «баъди соати 14 ва 15 ду бор ба назди митингчиён баромад». Ман ҳамчун шохиди айнии он воқеа ҳаминро медонам, ки Қ. Маҳкамов то соати 15-у 25 дақиқаи 12.02.1990 ба назди намоишчиён набаромад. Ҷанҳо пас аз реҳтани хуни ноҳақ маҷбур шуд ба назди митин-гчиён барояд. Худи Қ. Маҳкамов дар як мусоҳибааш ба ду-руғи Михайлин чунин замина меорад: «наздики соати се ман ба назди митингчиён баромаданӣ шудам... кормандони орга-ноҳои бехатарӣ, прокурори шаҳр ба ман гуфтанд, ки шумо набароед, ба намоишчиён наздик нашавед, зеро онҳо ҳеҷ гапро шунидан намехоҳанд / Ниг: Чавонони Тоҷикистон, 14.12.1990 / . Пас аз як рӯзи нашри ин мусоҳиба дар Иҷлосияи махфии ШО Г. С. Михайлин мегуянд: «Рафик Қ. Маҳкамов бо нияти ором кардани иштироккунандагони митинг ва пеш-гири намудани бетартибҳои имконпазир мунтазири ахбори комиссия / кадом Комиссия? - М. М. / дар бораи натиҷаи таф-тиш нашуда, баъди соатҳои 14-15 ду маротиба ба назди онҳо баромад ва кушиш кард, бо онон гуфтугу намояд» /СМ, 12.01.1991/

ланд ва хеле баланд ба онҳо гуфтани ҳақиқати ҳол буд. Танҳо сухани ҳақ метавонист мардумро ором созад. Дар чунин лаҳзаҳо ҳеч гуна зуроварӣ ва таҳдид ба қор намерафт, балки баръакс мардумро ба шӯр меовард. Ва ҳамчунин ки ишора рафт риштаи алоқа иртибот бо мардум бисёр борик ва дар арафаи кандашавӣ буд.

Ва соат, вақт зуд сипарӣ мешуд. Хангоме ки мардуми ба шӯромада аз забони Муншии Хизби Коммунист харфи: «-ман дар бораи омадани арманиҳо маълумот надорам»-ро шуниданд, риштаи иртибот бо мардум канда шуд. Онҳо бовар доштанд, ки Муншии аввал ҳамчун шахси Аввали Чумхури ҳамаи ин гапу калоча ва ҳақиқати ҳолро медонад.

Ин ҷо лозим аст ба ду далели қавӣ, ки ҳеч кас онро рад карда наметавонад, ишора намоем, зеро бидуни зикри онҳо тамоми фоҷиаҳои душанбеи хунин норавшан менамояд:

Аввал. Рузи 11-уми феввали соли 1990 вақте ки тазохурқунандагон ба даргоҳи КМ ХКТ омада буданд ва талабу дархост намуданд, баъд аз муддате дар назди онҳо ҳуди Қахҳор Махкамов суҳанронӣ карда буд.

Дуюм. Дар ҳамон рузи 11 феврал Қозии мусулмонони Тоҷикистон Ҳочӣ Акбари Тураҷонзода низ ваъда дода буданд, ки «дар 24 соат хабари аз Тоҷикистон рафтани гурезаҳои арманӣ» ба мардум расонда мешавад.

Акнун баъд аз сипарӣ шудани муҳлати муқарраршуда одамон ба Муншии КМ ХКТ Қ. Махкамов бовар надоштанд. Ва харфҳои: «ман дар бораи омадани арманиҳо ба Душанбе маълумот надорам!» танҳо ба оташ рӯған рехтан буду ҳалос...

...Акнун аскарон ба мардуми бесилох чун гургони хунхор дармеафтанд. Рузи 12 феврал то соатҳои 18 ба бемористони №3 Қарияи Боло муовифики маълумоти расмӣ 51 нафар захмиро оварданд / Комсомолец Таджикистана, 25.02.1990/. Ахборе, ки мо дар даст дорем, чунин аст: танҳо дар корпуси нейрхирургияи бемористони №3 ҳамон рӯз то бегоҳ 16 нафар ҷон доданд, ки аз Майдони назди КМХКТ мунтақил шуда буданд. Холо куюди шабгардӣ эълон нашуда буд ва расман ҳеҷ ҳарфе дар бораи вақти он набуд.

Расо соати 22.55 тавассути ҷаҳоннамо Раиси Шурои Вазирони Тоҷикистон И. Ҳаёев чунин изҳорот медиҳад: -Имрӯз ғочиа руҳ дод. Авбошон ва наврасон дар Майдони рӯ ба рӯи Комитети Марказӣ намоиш барпо карданд. 70 кас захмдор шуданд, 5 кас ҳалок шуд. Ман аз номи Комитети Марказӣ ба аъзоёни оилаҳо таъзия баён мекунам. Имрӯз аз соати 22.00 дар Душанбе вазъияти ғавқулодда, вақти комендантӣ эълон шудааст...

Баъд аз И. Ҳаёев вазири корҳои дохилии РСС Тоҷикистон Муҳамадаёз Навҷувонов суханронӣ кард: -Ман комендантӣ шаҳри Душанбе эълон шудагӣ... Тамоми яроқи дар даст доштаи худро супоранд...

Боз Иззатулло Ҳаёев риштаи суханро ба даст мегирад:

-Ҳамаи гурезаҳои аз Кавказ омадагӣ рафтанд. Онҳо 137 нафар буданд...

Баъд навбат ба Халифабобо Ҳамидов / у ин ҷо чӣ кор мекунад?! / мерасад. Ишон аз боби рафтани арманиҳо, сонӣ, доир ба риояи қонун сухан мегӯяд.

Мудири Шуъбаи «Ахбор»-и симо Рахматихудо Додихудоев:

-Мо дар ҷои воқеа будем. Пеш аз нишон додани онҳо аз рафик Навҷувонов хоҳиш мекунем, ки Укази Президиуми Совети Олии РСС Тоҷикистонро ба забони русӣ хонанд.

Навҷувонов бо ҳазор азобу машаққат Указро дар бораи ҷорӣ кардани вазъи ғавқулодда кироат мекунад, ки фаҳмидани он тамоман душвор аст.

Лахзаҳои пуртахлукаи тазохуроти душанбеи хунин аз навори симо мегузарад. Ҷобир Азизмуродов аз суҳанони Рашид Олимов иқтибос меорад:

-Мо демократияро бояд аз ҷумҳуриҳои Прибалтика омӯзем...

Баъд саркуби тазохуркунандагон намоиш дода мешавад. Ҷобир ва Рахматихудо мусобиқакунон дар бораи демократия ҳарф мезананд. Акнун истилоҳҳои «авбош», «толпа», «экстремист» зуд-зуд дар суҳанони онҳо шунида мешавад.

Стоп-кадр. Мусоҳиба бо милисае, ки ягон ҷояш захмӣ нест. Ин милиса барои ҷонашро аз ташвишҳо ҳалос кардан ҷуссаашро ба руи занбари духтурон мепартояд.

Телевизиони давлатии Тоҷикистон аз ҳамин лаҳза сар карда ба «шикори гунаҳкорон» шурӯъ мекунад*...

1990-1991

*Хамин аст он чӣ ки аз «Душанбеи хунин» дар холи ҳозир дар даст дорем.

1

Шаб. Хама масти хобанд. Уро садои дахшатноке аз хоб бедор мекунад. Аз чояш мехезад. Хомушӣ. Боз ба болин сар мегузорад. Аз таххона, аз хучраи зери замини зиндон садои кубидани дари оханин ба гуш мерасад. Касе фарёд мезанад, илтичо мекунад.

Ва боз чанд лаҳза хомушӣ.

У аз кати оханин баланд мешавад. Дар рӯи фарши хучраи зиндон кадам мезанад.

-Шояд чунин намояд, шояд ин кобус, хоб, як рӯё бошад, -бо худ меандешад у. Тамоми баданашро араки сард пахш мекунад. Меларзад. Ба худ печида, боз ба зери кӯрпа медарояд.

-Не, холо ҳам садои кӯфтани дари оханин, худ ба худ мегӯяд у.

-Ин хоб нест, ин бедорӣ. Оре, ман бедорам.

У сарашро боз ба болин монда, ба садо гуш медиҳад. Аз кати оханин поён меояд ва гушастро ба рӯи фарши зиндон мегузорад.

Аз таххона, аз зери замин, садои дахшатнок ба гуш мерасад. Касе дар он ҷо бо марг даст ба гиребон аст. Ёрӣ металабад. Имдод мехоҳад...

11

Дар поён таххонаи зери замини зиндон воқеан ҳам инсонро бо марг даст ба гиребон буд. Ва ин шаби нахустин буд, ки у дари оханини таххонаи зери зиндонро мекуфт. Ва ин инсонро Абдулкарим ном буд. Айбаш то ҳол рушан набуд, бо кадом гуноҳ

муттахам кардани у барои бозрасҳо муаммо гашта буд. Аммо боздошти уро рахбарияти зиндон мехост, мақомоти боло мехостанд. Хаминаш якин буд, ки у касе надорад, бе пуштибон, бе кас буд...

Ва шаби якум аст, ки у бо марг даст ба гиребон. У бо калламушҳо баҳри ҳаёту мамоти худ мубориза мебурд. Хучраи зери замин, таххона он кадр бузург нест. У сатҳи фарш ва баландиву пасти онро бо андозаи пойфзол-кафш чен кард.

Деворҳои таххона бетонӣ, дар оҳанин ва як сӯроҳие ҳаст аз пахлуи дар, ки гоҳо барои ҳавои тоза боз мешавад. Дигар сӯроҳие дар ин таххона нест. Ин ҷо на шаб ва на рӯзро кас наметавонад муайян кунад.

Абдулкарим фаро расидани рӯзро танҳо аз пайдо шудани одамони пирҳани сафедпуш / халатдор / ва боз шудани дари оҳанин ташҳис медихад.

-Чаро ниғаҳбонҳо пирҳани сафед мисли пишишон доранд?-ба ҳеш суол медихад Абдулкарим. Ва дар ҷавобаш лол мемонад. Зеро беҳол шудааст аз ҷанг бо калламушҳо. Баробари кушудани дари оҳанин ва дидани одамони сафедпуш у аз ҳуш меравад.

Руи бистари сафед ба худ меояд. Дар болои сараш боз ҳамон одамони сафедпуш. Дар сари Абдулкарим каллапуши оҳанин пушониданд. Гушҳояш дард мекунад. Меҳоҳад аз сар бигирад онро вале дастҳояш баста. Сафедпушон уро наззора мекунад. Ногоҳ ба гушҳояш садои пурғиреву дахшатноки калламушҳо, хучуми онҳо ба туъмай ҳеш баланд мешавад.

У фарёд мезанад, илтичо мекунад, дар тахлу-
каи чон мехоҳад аз кати хоб бичаҳад, каллапуши
оханиро аз сараш дур андозад. Аммо дасту пой
уро саҳт бастаанд. У чунбида наметавонад...

Абдулкарим боз аз хуш меравад. Ва ин бори
чандум аст, ки у аз хуш меравад, дар ёд надорад.

111

Шаби аввал Абдулкаримро пайдо шудани як
даста чонзод дар хучраи зиндон бедор кард. У
ибтидо чизе нафаҳмид, баъд зуд ба хеш омад ва
хис кард, ки дар атрофаш галаи калламушҳо даву
тоз доранд. Аз ҷои хобаш баланд шуд ва зуд муза-
ашро пушида ба дифоъ тайёри дид.

Пасон аз кучое як садо расид. Ва калламу-
шҳо ба у хучум карданд. Ба пойҳояш дарафто-
данд, часпида ба танаш баромадан мехоҳанд. У бо
дасту пойҳо худро химоя мекард. Лагадқуб ме-
кард онҳоро, аз рӯи пой ё танаш калламушҳоро
гирифта ба девор мезад ва садои шуми марги онҳоро
мешунид. Бо муза ба замин калламушҳоро мемо-
лид, мезад. Вале калламушҳо низ аз туъмаи хеш
даст кашидан намехоҳанд, паст намеоманд,
баръакс бо як хирси гурусназадаги ва ваҳшиёна
хучум мекарданд. Онҳо кам намешуданд, балки
боз қувваҳои тоза мерасид ва бо ғирев ба Абдул-
карим хучум меоварданд. Ин ҷанг чанд соат давом
мекард, маълум набуд.

Абдулкарим ҳисоби вақтро гум кард. Ба суи
дари оханин рафт. Онро бо мушту лагад қуфт.
Садое наомад. Чавобе нест.

-Сардор, гражданин навбатдор!-фарёд зад у.

Касе ба додаш намерасид. Касе уро намешу-
нид. Чанг бо калламушҳо идома дошт. Ҷ тамомои
қувваташро чамъ карда, пойҳояшро ба замин ба
руи фарши зиндон задан гирифт. Фарши бетонӣ
садо вазнин мебаровард. Гоҳо пойҳояш ба сари
калламуше мезад ва хангоми марг калламуш са-
дое дахшатноке бароварда, чон медод.

Лашкари калламушҳо аллакай сокҳои муза
ва шалвори уро пора-пора карда буданд. Ва чис-
маш то зону хуншор. Акнун ӯ азоби ҷонгудоз-аз
пойҳояш лахт-лахт кандани гуштро мечашид. Ва
дар ин лахзаҳо беихтиёр:

-Модар! Модарҷон, модарҷонакам!-гуён фарёд кард.

Калламушҳо ҳучуми худро давом медоданд.
Аллакай навбати ҳучум ба узви таносули ӯ сар
шуда буд.

Баъд садои вижае ба гуш расид ва калламу-
шҳо дар як они воҳид нопадид гаштанд.

1Ҷ

Вакте ки ҷароғи зиндон фурузон шуд ва дари
оҳанин боз пеш аз он ки ба одамони сафедпуш
нигоҳ кунад, ҷашмонаш ба фарши зиндон афтод.
Дахҳо калламуш мурда мехобид...

Баробари ба хуш омадан боз одамони сафед-
пушро дид, ки уро муоина мекунанд.

Пойҳояш ҳеҷ чизеро хис намекарданд. Аз
камар поён Абдулкарим вучуд надошт. Сузандору
шиддати дардро паст кард. Ӯ ба худ омад, ғизо
доданд. Чанд соат дар он утоқи шифо хобид маъ-
лум нест.

Боз уро ба ҳучраи зиндон оварданд. Касе бо ӯ

харф намезад. Ба у кафш ва шалвори нав доданд. Ба душворӣ гом мебардошт. Ба хучраи зиндон ворид шуд.

Ин хучраи нав низ мисли хучраи дишаба. Танҳо дар гушае боз як даричаи оханин дошт.

-Худоё! Аз ин азоби дузах озодам кун,-зери лаб худ ба худ гуфт Абдулкарим.

Чароғи хучраи зиндонро чанд лаҳза фурузон нигоҳ доштанд. У дару девори ин хучраро низ аз назар гузаронд. Хамааш мисли хучраи зиндони дишаба...

-Ва ин дарича барои чӣ бошад?-дар ҳайрат монд у.

-Дишаб аз кучо калламушҳо пайдо шуданд?-акнун андеша мекард у.

Абдулкарим ҳар як вачаби хучраи дишабаро пеши назар овард. Ва якбора тамоми баданаш ларзид, тамоми устухонҳояш вачарос заданд. Муйҳои сару танаш рост хестанд.

Ба хотир овард, ки дар гушаи фарши зиндон ҷои казои хочат буд ва руи он кушода, боз. Пас маълум мешавад, ки хучуми калламушҳо тасодуфист.

У ба хамин хулоса омад, ки фарши ин хучраро аз назар гузаронад. Дар ин ҷо ҷои казои хочат набуд. Дар гушае як сатил меистоду халос. Барои дилкарор шудан у сатилро ҳам дид. Он ҳолӣ буд ва об надошт. -Аз эҳтимол то омадани ман дар ин ҷо касе набудааст,-боз худ ба худ ҳарф зад Абдулкарим,-Аз калламушҳо эмин хоҳам буд.

Аммо у иштибоҳ кард.

Чароғ хомӯш шуд. Хучраи зиндон ба торикистон мубаддал гашт. Абдулкарим ҳеч чизро намедид ва намешунид.

Ногоҳ садои ғалоғулаи одамон, даъватҳо, доду фарёд, даводавии онҳо шунида шуд. Охист-охиста ҷароғи хучра нимрангу рушан гардид. Ва якбора...

Абдулкарим аз забон монд. Ӯ тамоман дар ҷояш шах шуд.

Дар ру ба руи у галаи калламушҳои мисли гурба ва аз он ҳам бузургтар меистоданд. Онҳо саф кашида, ба сайд-туъмаи хеш менигаристанд. Мунтазир буданд, ки кай фармони хучум мешавад.

Садои хуштаки миршаб баланд шуд. Хучуми калламушҳо ба Абдулкарим оғоз ёфт...

У

Ӯ тамоми рӯз зери таъсири воқеаи дишаба, садо, даркуфтани умр гузарнд. Гуё як умри инсониро паси сар кард. Бо ҳазор андешаву таҳминҳо. Акнун у мавқеи зиндон, дар кадом гушаи шаҳр ҷой гирифтани он, бо кадом идораҳо, иморатҳо ҳамшафат будани зиндонро ба хеш тасаввур кард...

Хангоме ки ба «сайругашт» бурданд, тасодуфан у ба берун чашм духт. Дафъаи дуввум вақте ки ба назди бозрас бурданд, бо як хисси кунҷқобӣ ба гирду атроф нигоҳ карда, дар кучо ҷой гирифтани зиндонро муайян кард. Ва ба дахшат афтод.

Зиндон дар ихотаи се Пажухишгоҳи илмӣ ҷой гирифта буд: аз Шимол Пажухишгоҳи тиббӣ; аз ҷануб Пажухишгоҳи биологӣ ва аз шарқ Пажухишгоҳи бемориҳои руҳӣ ва Бемористон. Ӯ аз роҳ рафтани бозистод. Зиндонбонро даъват кард ва

аз «сайругашт» даст кашид.

Ин кори у хамаи зиндонбонхоро моту махбут сохт. Онҳо дар хамин ду-се мохи охир медиданд, ки ин зиндонӣ ба «сайругашт», ки хамагӣ ним соат дар як шабонаруз буд, бо хурсандӣ рохпеш мегирифт.

Дар хучраи зиндон у фаро расидани шабромунтазир шуд.

У1

Чашмони Абдулкарим ба калламуши бузургчусса ки дар пеши сафи калламушҳо чой гирифта буд афтод. Ин калламуш аз дигар калламушҳо бо кадом як чихате фарқ мекард. У намедонист, ки ин калламуш пешво-шохи дигар калламушҳост. У инро намедонист.

Ва садо хуштак худ ба худ Абдулкаримро аз чояш баланд кард. Абдулкарим чӣ кор карданашро намедонист. У ҳатто намедонист, ки чӣ хел аз ин даррандаҳо худахро ҳифз кунад. Вакти андеша кардан набуд. Барқвор ба сӯи сатили холи даст бурд.

Калламуши бузург бо як частан ба китфи Абдулкарим баромад: аввал ба гуш ва баъд ба чашму биннии у дахон зад. У сатилро дар чояш гузошт ва бо ду даст калламушро хост аз сари худ дур андозад. Калламуш аллакай гуши тарафирост ва биннии уро канда буд. Хун аз биннияш фаввора зад. Чашмонашро сиёҳӣ пахш кард. Тамом кувваташро чамъ оварда, калламуши бузургро аз сараш чудо кард. Хост онро ба девор занад. Натавонист. Дигар калламушҳо ба тамоми бадани у дарафто-

да буданд. Ушохи калламушхоро ба як су ҳаво дод ва барои аз дигар калламушхо халос шудан ба чанг даромад. Вале ҳайҳот. Аз кучо. Бо тамоми вучудаи фарёд зад ва ба сӯи дари оҳанин рафт. Онро куфт. Калламушхо дар ин ҳолат гуштро аз пои Абдулкарим тоза карда буданд...

У11

У имшаб хост аз кати оҳанин сарфи назар намуда, рӯи фарши зиндон дароз кашад. Зиндонбони имшаба хобаш бурда буд ва садои хурроккашиаш дар роҳрав паҳн шуд. У зуд ҷойхобашро ба рӯи фарш густурд.

У худ муайян карда буд, ки садои қубидани дари оҳанин ва доду фарёд аз зери замин баъд аз нисфи шаб сар мешавад.

Дар рӯи фарш гуш ба замин гузошта, садои қадамзании одамонро, ки дар зери замин дар таххонаҳо буданд, ба роҳати шунидан мумкин буд. Агар садои хурроккашии зиндонбон, ки аз роҳрав гоҳ-гоҳ ба гуш мерасид, истисно шавад ҳатто садои суханони одамонро, ки дар зери замин буданд, шунидан метавонист.

Интизории у дер напӯид. Садои фарёду илтиҷо ва қуфтани дари оҳанин сар шуд. Ин фарёд ҷунон ҳам баланд, сахт буд, ки ҳатто зиндонбонро ҳам бедор кард.

У зуд ҷойхобашро ба рӯи кати оҳанин гузошт. Тугмаҷаи занги даъватро паҳш карда, зиндонбонро ба наздаш хонд.

-Дар поён, таххона касе дари маҳбас мекубад ва имдод металабад, - гуфт у ба зиндонбон.

-Ахмак, девона. Хеч хел доду фарёд нест! Чаро дуруғ мегуӣ?!- борони дашноми кабехро ба сари у рехт зиндонбон.-Афсус, ки фардо рузи таътил, Сардор нест. Рузи душанбе туро ба назди пизишкон мебарем.

У аз кори кардааш сад пушаймон шуд.

У111

Абдулкарим аз нав ба хуш омад. Чисмаш докапеч буд. Пойҳояш хеч чизро хис намекарданд. Забонаш гирифта, харфе гуфта наметавонист.

Сафедпушон ба у чанд дақиқа нигоҳ карданд. Баъд дари оханин пушида шуд.

Абдулкарим вакте чашм кушод дуртар аз кати оханин дар хучраи зиндон хайвони даррандаеро дид, ки аз у чашм намеканд. Ин хел даррандаро у дар хеч кучое надида буд, хатто аксашро хам. Дарранда на ба сағ, на ба гург ва на паланг монандӣ надошт. Қаллаи дарранда ба қаллаи шоҳи қалламушҳо монанд буд.

Абдулкарим дар пеши чашмонаш марги хешро медид.

Боз садо ғалоғулаи одамон, даъватҳо, равуо ва ниҳоят хуштаки миршаб.

Дарранда бо як чахиш аз гулуи Абдулкарим гирифт...

1X

У шаби сеюм садоеро нашонид. Хама чо хатто таххонаи зиндон сокиту ором буд.

Субхи рузи душанбе уро назди Сардори зин-

дон бурданд. Сардори зиндон бо у хеле муомилаи
хуш намуд ва хатто бо як пиёла чой пазирой кард.
Баъд аз ахволи саломатиаш пурсон шуд. Аз са-
дохое, ки гуё шабҳо мешунавад, суол кард.

У дар ҷавоб посух дод, ки шояд он шаб хоб
дида бошад, зеро дигар ҳеч садое нашунид.

-Дишаб зиндон тамоман ором буд, хатто пар-
рандае пар намезад,-гуфт у ба Сардор.

Ин ҷавоб ба Сардор писанд омад ва аз ҷониби
худ хабар дод, ки уро ба зиндони дигар, ки дар
гушаи ороми шаҳр воқеъ аст, мегузaronанд.

Х

Гуруҳи сафедпушон пас аз дидани хучраи
зиндон, ки ҳамагӣ ду соат пештар он ҷо Абдулка-
рим рӯи кати оҳанин мехобид, ба хулосае омаданд,
ки таҷриба бомуваффакият анҷом ёфт. Барои пурра
боварӣ ҳосил кардан, ҷамъбасти таҷриба ва ин-
шои хулосаҳои илмӣ видеотасвири сешабро аз
назар гузарониданд.

Раҳбари Пажӯҳишгоҳи тиббӣ дар «Хулосаи
илмӣ»-и ин таҷриба чунин сатрҳоро сабт карда, ба
идораҳои салоҳиятдор фиристод

«Пажӯҳиш ва таҷрибаҳои зиёда аз даҳсолаи
олимони Пажӯҳишгоҳи тиббии мо якҷоя бо дигар
муассисоти илмӣ ва ислохотӣ моро ба хулосае
меорад, ки насли аз пешвои /лидери/ калламушҳои
нар ва мода ба майдон омада, дар мубориза барои
ҳаёт фаъол ва ҷасур аст.

Гуруҳи яқум, ки бевосита аз калламушҳои
оддӣ иборатанд, ба одам хучум карда, метавонанд
уро махв созанд.

Гуруҳи дуюм, калламушҳое, ки дар натиҷаи бордоркунии маҳсул пайдо шудаанд ва аз гурба калонтар мебошанд, аз одам ҳеҷ ҳарос ва нигронӣ надоранд ва дар чанд лаҳза ба гуруҳи одамон метавонанд голиб бароянд.

Гуруҳи сеюми калламушҳо, ки ҷисман хеле бузург-баландии қад як метр / то як метру даҳ сантиметр / ва дарозӣ то яку ним метр мерасад, барои парокандасозӣ ва маҳви тазохурот шуришҳои зиддиҳукумати, одамони сарқаш, истифодашавад ба мақсад мувофиқ аст. Гуруҳи сеюм пас аз маҳв кардани одамон аз онҳо нишоние боқӣ дар ҷой боқӣ намегузорад.

Ҳамаи се гуруҳи калламушҳо тавассути садоҳои вижа-хуштак / сигнал /-ҳо идорашавандаанд. Вақти он расидааст, ки ин таҷрибаи муфид дар доираҳои васеъ мавриди истифода қарор бигирад.

Раҳбарияти Пажӯҳишгоҳ бо ҳамин мақсад ба сардорони маҳбасҳо, зиндонҳои кишвар ва дигар созмонҳо нома фиристод. Бовар дорем барои амалӣ гардидани ин иқдоми неки мо монеае ба миён нахоҳад омад..."

XI

У пас аз се моҳ аз зиндон ба озодӣ баромад. Рӯзҳои аввал ҳаёли мегашт. Оҳиста-оҳиста роҳи зиндағониашро пайдо кард. Бо дӯстон равуо барқарар сохт. Боре дар як маърака дӯсти табибашро дид. Аз дӯсташ иттилоъ пайдо кард, ки Пажӯҳишгоҳи тиббӣ роҳи зеризаминӣ ба дигар Пажӯҳишгоҳҳо ва зиндон дорад. «Зери зиндон боз як Пажӯҳишгоҳи тиббии вижа ҳаст ки на ҳар касро дар он

чо ба кор мегиранд», - гуфт он дусти табибаш дар
поёни сухбат.

У пас аз ин дигар аз боби воқеаи зиндон ба
касе харф назад.

X11

Соли 198... дар яке аз маҷаллаҳои илмӣ
Маскав доир ба таҷрибаи гуруҳи олимони як
Пажӯҳишгоҳи илмӣ тадқиқиоти мақолае чоп шуд.
Дар он мақола сухан аз боби муайян кардани
пешвои калламушҳо мерафт. Пас аз муддате ҳамаи
нусаҳои маҷалларо ҷамъ оварданд ва муалли-
фаш дигар рӯи озодиро надид.

X111

P.S. Соли 1936 раиси яке аз кооператив /колхоз/
ҳои вилояти С. писарбачаи даҳсолаеро ҳангоми
дуздани харбуза дастгир кард. Писарбачаро дар
анбори ғалла ки қайҳо боз ҳолӣ буд, ҳабе намуда,
ба посбон дастур дод, ки то субҳ озод накунад.

Тамоми шаб садои дилхароши писарбача аз
анбори ғалла ба атроф паҳн мешуд. Субҳидам
раис ва посбон дари анборро кушода, писарбачаро
наёфтанд. Аз косоҳонаи сар ва либосҳои пора-
пора машаххас карданд, ки писарбачаро шабона
калламушҳо хурдаанд.

Раиси кооператив пас аз он ба маризии кал-
лаҷунбон гирифтोर шуд ва дар поёни умраш пояш
шикаст.

Охирҳои солҳои ҳаштодуми ҳамин аср дар
вилояти Сурхондарё воқеае рух дод: Падар писа-

рашро барои чазо додан дар оғили гов хабс кард.
Пас аз чанд муддат доду фарёди писарбача ба
осмон печид. У имдод мехост, вале на падар ва на
модар ба нолаву фарёди писари хеш эътибор надо-
данд. Бегоҳи писари хешро дар пеши дари оғил
мурда ёфтанд. Чондоре писаракро аз гулуяш буги
карда кушта буд...

Мегуянд, ки чанд калламушҳои таҷрибашу-
даи гуруҳи сеюм аз он Пажӯҳишгоҳи тиббӣ гурех-
таанд...*

*Ин хикояи воқеӣ дар зиндони КГБ, ҳучраи №19,
соли 1993 иншо шудааст.

Хар руз ман интизори туам, ай мусичаи бегунох. Хар руз ва хар соат. Ман беруно намебинам, танхо аз равзанаи кучаки ин зиндон гоҳо шуои Хуршеди оламоро ба чашмам намоён мешавад. Вале дар назди равзанаи зиндон нишастани ту ва садо-ятро мешунавам.

Ман бе ту ғамгин ва дилозурдаам, эй мусича. Вакте ки назди равзанаи зиндон менишинӣ, қалби ман аз шодӣ лабрез мешавад. Охир, ман ин ҷо ҳамсухбате надорам, ки бо у рози дил бигуям. Ва туро дустӣ хеш мешуморам, ки ба аёдати ман меояд. Ин ҷо касе маро намеурсад ва ҳатто моҳҳо сипарӣ шуданд, аммо инсонеро намебинам. Ман зиндониям. Вале садои туро мешунавам, ки маро ово мекуни:

Ку-ку! Ку-ку-ку. Ку-ку...

Гуё садои қалби маро дар ин шуразор танхо ту мешунави ва тафсир мекуни. Ту маро ба озодӣ даъват мекуни, ай мусичаи хушбахти ман.

Чаро ту хар руз намеой! Чаро дер мекуни?!
Магар аҳди дустӣ чунин аст?

Хар гоҳ ба Озодӣ бароям ба мусичаҳо-ҳамчунинҳои ту обу дона-ғизо хоҳам дод. Аҳд мекунам, ки фарзандонам туро дуст хоҳанд дошт. Ва ман дар бораи ту, ай мусичаи бегунох, ба фарзандонам, ба набарҳоям афсонаҳо хоҳам накл кард. Афсонаҳои ширин, пур аз меҳру муҳаббат ва дустии бепоени ману ту.

Ту дигар дер макун, дур марав. Ман пазмони садои туам.

Зимистон гузашт, баҳор ҳам пушти сар шуд.

Ин ду фасл ман бо ту будам ва ту барои ман пушти ин равзана ба аёдат меомадӣ. Қалби мари-зи маро даво мебахшидӣ. Ман туро намедидам, аммо бо ту сухан мегуфтам.

-Омадӣ, пайки Озодии ман! Хуш омадӣ, дур марав. Биншин, бихон, ки садоятро дӯст дорам. Касеро надидӣ?! Зери болат нома наёвардӣ? Магар дӯстони маро намешиносӣ, ки аз онҳо нома биёри? Наход онҳо маро фаромуш кардаанд?! Пас, саломи ман ишон бибар. Пушти тиреза ё руи боми хо-нахошон биншин ва садо бикун, ки:

-Аҳди дӯстӣ кучо шуд, эй дӯстон!

Ва баъд:

-Ку-ку,-бигӯ барояшон, шояд қалби онҳо эҳсос кунад.

Ман туро интизорам, ай мусичаи бегуноҳ. Мехоҳам туро бибӯсам, руи дастонам бигирам, руи дилам гузорам, болои сарам бардорам, болхо-ятро бибӯсам. Парвози туро бубинам, дар чашмо-нам ашки шодӣ дурахшанд...

Аммо имрузу ин сол ман зиндониам, зиндонӣ!

Мешунавӣ маро?!*

* Субҳи рузи якшанбе 07.03.1993. Зиндони КГБ, хучраи №19.

ЗАМІМХО

ШАРҲИОМАИ

МУЗОНИРАИ БАЙНИ КУМИТАИ МАРДУМ ВА РОҶБАРОНИ ҶИЗБУ ДАВЛАТ

Мо намоиядагони мардум ва роҳбарони ҷизбу давлат пас аз музокират ба қулли қарор омадем:

1. Ҳукуматдорон ҳамаи он касонеро ки ҳабс карлаңи овоз кунани ва минбаъд ба муқобили иштирокиёни намоиш ягон тақдироти ҷаной бурда напевад.
2. Вазъияти Ҷавқуллода ва соати комендантӣ бекор карда шавад.
3. Роҳбарони ҷизбу давлат, ки дар қорӣ намулани вазъияти Ҷавқуллода гунаҳкорани бояд ҷазо дола шавад. Ба ин ҳрлиса аз тарафи комиссия, ки аҳли ҷалъият ва ҳуқуқиёносон берун аз республика ташкил карда мешавани тафтиш гузаронила ба он баҳри сиёси диқад.
4. Баромалҳри ралион телевизион аз руи мейри одобу ахлоқи мардуми тоҷик тартиб дола шавад ва намоишҳри он аз руи одобу ахлоқ берун набошани. Саломҳри видео пурра барлошта шавад.
5. Сохтёони манзил дар шаҳру қишлоқ тезонила шавад ва ба хоҳишмандон участкаи наздиҳавлиғи дола шавад.
6. Кубориға бо авбон, дуалон, пораҳурон, байронкунадагони ахлоқ бояд пурзур карда шавад.
7. Иҷрои амали Қонуни забони тоҷикӣ бояд тезонила шавад, ба Буяёди забон бияо таъмин карда шавад.
8. Қарори Совети Вазирони СССР дар бораи ба ивази ҳуҷҷатҳри паспортӣ 50 сӯм додан бекор карда шавад.
9. Рузҳри 14-15-16 февраль рузи хотам эълон карда шавад.
10. Дар бораи ошкорбаёни ва ҳақиқатгуӣ дар матбуот бо Ҳукумат гузастуғуғиз давом дола шавад.
11. Роҳбароне, ки аз уҳдаи иҷрои вазифашон намобарони аз вазифаҳри он овоз карда шавад.

12. Мудожилар корхони Ҳизб ба корхони Шурои депутатҳар бас карда мешавад.
13. Пагоҳ, соати 12 руз дар майлони назди Кулитаи Марказӣ ҷанозаи қурбоншудагон таъмин карда шавад. Агар дар ҷаноза наса маст ояд ба ҷаноза роҳ дода нашавад.
14. Ҳамагуна имтиёзҳои ғайриқонунии роҳбарон бекор карда шавад. Поликлиникаю беморхонаҳои ҳисуматӣ, магазинҳои махсус, бустонсаройҳо аз ҷумла дачаи Шурои Вазирони ҷумҳурӣ ба ихтиёри меҳнатқашон дода шавад.
15. Қабри мавоҷиҳи радиоактивӣ дар райони Ҷайзобод барҳам дода шавад.
16. Сарбанди ГЭС-и Роғун на болд аз 100 м боло бардошта шавад.
17. Барои барҳам долани бекоҳӣ дар ҷумҳурӣ чораҳои таъҷилӣ дода шавад. Пеш роҳи миграция гирифта шавад. Дар ноҳияҳои кризӣ бештар корхонаҳои саноатӣ сохта шаванд. Табиёр намунаҳои калрӯи маҳаллӣ барои ҳамаи касбҳои лозимӣ танҳо аз ҳисоби ҷавонони маҳаллӣ вусъат дода шавад.
18. Концепсияи мустақиллияти иқтисодии Тоҷикистон ки дар газетай "Ҷавонии Тоҷикистон" эълон шудааст ба эътибор гирифта шавад.
19. Дар сари қабри шахшон аз ҳисоби давлат сангҳои ёлгорӣ гузошта шавад.
20. Намояндаи Ҳукумат ба воситаи телевизион баромала эълон кунад, ки ҳамаи гурезаҳои аз Озарбойҷон омада ба ватанашон баргаштанд.
21. Ба аъзоёни Комитет шахрдатинома дода шавад.
22. Барои висту зидагии мардуми тоҷик ҳукумати Тоҷикистон ғамхорӣ намоил. Дар кушонаҳои мол аз рӯи қридаҳои шарияти исломӣ қасосия карда шавад.
23. Ҳамаи комиссия аз натиҷаи кори худ мутаваза

бо воситан матбуот, радио, телевизион ахборон дода
истаф.

3

Аъзои комиссия мубтадил таъбири мардумро ба ҳисобгирифта
ба Ҳукумат тақлифари мушаххас пазирои мекунад.

АЪЗОНИ КОМИССИЯ:

Ашотчи зароб
Шауришев
Бобоев
Боев
Азимова
Назаров
Заробов
Заробов
Рабибулов

Ин шартнома нисфирӯзи 13.02.1990 бо раҳбарияти
Чумхура мувофиқат карда шудааст. Ман ба ин
Шартнома ҳеч алоқае надорам. М. М.

Ин шартнома ~~ба~~ нисфирӯзи
17.02.1990 аз раҳбарияти
Чумхура мувофиқат карда шудааст.
Ман ба ин шартнома ҳеч алоқае
надорам. М. М.

Ба котиби якули КМ Т.К.
Тозикистон р. Қ. Маҳкамов
аз номи кумитаи мардумӣ,
ки оҳолӣ 13 феврал ¹⁹⁹⁰ дар маъ.
доми назди КМ иштирок кар-
дааст

Дастурномаи катъӣ

Мо намояндагони кумитаи мардумӣ
аз Шумо, рафиқ Маҳкамов, талаб меку-
нем, ки Вақдаи дар назди мардум додаён
ро дар бораи истифоро аз вақираи коти-
би. якули КМ Т.К. Тозикистон изро ка.
манд. Иш. якули. Дуҷум. ^{Зубайраи Ҷаҳири} аз ҷониби вақиро ба
Теткел В. Миддлин
КМ Т.К. Тозикистон роф. ^{Василов Ҷ.В.} Адо-
даев А.Д., Каримов Ҷ. Ҳ., Таллаев Ф. Ҳ.,
Ҳаев У. Ҳ., Комилков Т. В., Олимов Р. Ҳ.
Ҳавзувоков М., Ҷираев А. ш. ^{Чиркитов Ҷ. Ҳ.}
Тотил, ва дигарон хатман аз вақира-
ро ҳамак равақ.

Сети. Шахсоно, ки бораи тирборон мар-
даки халқи берақ фармон додааст, вазд
ба заводгари қашиди шавау ва мардум
номи онхоро хатман докақ.

Чорум. Вақти командакти, ҳуқуқоти ки.

30 ми ҳар ги зудтар беқор карда ма.
Вид.

Танзула Азоеви мувофиқи шартнома, ки

13 феврал соли 1990 дур тамбомади мей.
доки назди КМТК Тӯзикистон бо Ш.
мо шуда ва шартҳои пемиздорита тан.
ҳо ҷаъли - озода кардани ҳабишуда.
гон изро гардиш, мо авзаёни қумиша
мардуми тиломи масъулияти мин.
Баъдан ҳуқуқиро ба дӯши шумоён
мегузорем.

Авзаёни қумишони мардуми:

Мирабоб Мирраҳони Мов	Бозорбод
Сулҳона Нодир Мов	
Ошима Зоробек	
Сафар Абдуллоев	Мехмон Бахт
Ҳабидуллоев Ҳ. Ҳафиз	Н. Бахт
Ҳамидов Ҳ.	Маммадзаров Н. Ҳ
Ҳомас Ҳ.	
Ҳайдаров Ҳ.	Саидов Б.
Ҳамидов Боев	

Ба мақолаи «Се дурӯги Аскар Ҳасим»

Д А Р Х О С Т

1. Хуни ин шаҳидон ба гарани аввалан Маҳмамов ва чорпанч, нафар дигар аст. Хуни онҳо ро бо роҳи суди ҳарбӣ мехотам, чунки ин қор аз даст ҳарбӣхр б. ромад.

2. Чрч мánзил шаҳидон? Ба андешаи ^{ман} ~~ман~~ ғ сахти Комитая Марказӣ, ё аз қисми шимолии ҳай'ати Ленин. Ва майдони Ленин ба ном шаҳидони Душанбе ^{су} хуни монда шавад.

3. Декларацияи ҳақили ва таъзия ба намоёндогони халқро сокини сарзамини Тоҷикистон.

4. Хулосаи комиссия Шурои Олии ҷумҳури оид ба тадқиқи кимиёвӣ ва ^птксикологии с^узуи хуни, аз 12 то 14 феврал 1990.

5. Хулосаи комиссияи тиббӣ.

6. Хулосаи тадқиқи комиссияи оид будан ё набудан ба соатхр комендантӣ дар шаҳри Душанбе аз 12 феврал соли 1990.

6. Декларация ва ҳарду хулосаи тадқиқи комиссияи дар ғузномаҳри ҷумҳури "Тоҷикистони Советӣ" ва маҷаллаҳри "Салони Шарқ"-у "Помир" таъриас гардад.

7. Таъриқи давлатдорӣ Бухорои Шарқӣ омӯхта ва оид ^{су} очерку рисола ва китобхр нашр гарданд.

8. Ба андешаи ман, Қаримов Бури Бачабеков ^б аз уҳдаи вазиғат котиби якум ва Мирбобоев Мирраҳим аз уҳдаи вазиғат котиби дуюм даҳ, баробар аз ҳрзира беҳтар мебароянд.

Гачабон Мардон

РЕЗОЛЮЦИЯИ

иштирокчиёни митинги бештар аз 40: ҳазор нафараи эътирози бахтида ба воқеаҳои ғоҷианоки рӯзҳои 12-15 февраль ва Пленуми февралӣи ҶМ ПХ Тоҷикистон, 19 февраль соли 1990.

Иштирокчиёни митинги имрӯза пас аз музокироти зиёде ба чунин ҳамафироқ омаданд:

1. Ғармони ба қор бурдани яроқи оғашфшонро ба сӯи иштирокчиёни митинги рӯзҳои 12-14 февраль яқдилона маҳкум менамоем ва чунин меҳуморем, ки ҳамаи оқибатҳои ғоҷианок маҳз аз ҳамаи амалиёти зиддиҳалқӣ баромаданд.

2. Қарори Пленуми февралӣи ҶМ ПХ Тоҷикистон маҳкум карда шавад ва истеъфои пурраи бюрои ҶМ ХК Тоҷикистон ва Бюрои кумитаи ҳизбии ш. Душанбе талаб карда шавад.

3. Аз Президиуми Шӯрои Олии Тоҷикистон талаб карда шавад, ки комиссияе, ки барои таҳқиқи воқеаҳои ғоҷиавии Душанбе ғароҳам овардааст бо сабаби бесалоҳиятӣ бекор карда шавад.

Аз Шӯрои Олии СССР талаб карда шавад, ки аз ҳисоби депутатҳои халқии СССР Давлат Худойназаров, Гулрухсор Сафиева, Лоик, Шералӣ, ҳамчунин намоёндагони Шӯрои Олии СССР аз ҷумҳуриҳои Лаби Балтик, Маскав ва Ленинград мураттаб сохта шавад.

4. Кӯшиши аз тарафи органҳои давлатӣи ҳизбӣ, ки ҳодисаҳои ғоҷианокро ба гардани ташкилоти "Растк хез" ва "Рӯ ба рӯ" бор карданианд маҳкум карда шавад. Ҳамчунин хабарҳои воситаҳои ахбори умумииттифоқро, ки ба он характери миллатгарон медиҳанд беасос шуморида шавад. Аслан омадани гурезаҳои озорбойҷири танҳо бахона буданд. Косаи сабри мардуми тоҷик кайҳо аз ноадолатҳои, соқҳои шахспарастӣи қарахтӣ, бедодгарӣи, суистеъмомкунии мансабдорон аз вазифаҳои давлатӣи ҳизбӣ, паст бурдани сатҳи зиндагӣ

беҳорӣ, вазъи экологӣ, хизматрасонии пасти тиббӣ ва ғайра лабрез гапта буд.

5. Вазъи фавқуллода дар пойтахт ҳаҷми зудтар беҳор карда шавад, армия аз шахр хориҷ, гардад.

6. Таъқиб ва таъзиқи Бӯри Каримов ва дигарон бас карда шавад.

7. Интиҳоботи депутатҳи Халқии Тоҷикистон бе даҳолати ҳизб ва риояи бечунуҷарои қонуни интиҳобот гузарад. Ба роҳбарони об-рӯғумкарда овоз дода нашлавад.

8. Ба роҳбароне, ки сабабгори фоҷиаи рӯзҳи 12-15 февраль гапта-танд делои ҷиноӣ кӯшода гунаҳкорон ҷазои сазовор бинанд.

Бо супориши иштирокчиёни митинг имзо карданд:

Аъзоёни Комитети ташкилӣ ва аҳкомнамас 19.02.1991

Имзоҳо

А. Боев

Ишанмуродов

Мирзаев

В. Мадашиев

М. Мисозада

Ҷ. Шиев

О. Зарробоков

Бозар садир

М. Бахтӣ

Таваранӣ

Нозиртурп Зийин

М. Бурханова

Ҳ. Муҳаббатова

В. Соҳиқов

А. Шайхонаев

Бабаев

Ҳайдаров

А. Мусо

А. Раҳмонов

Матри истинтоки М. Миррахимов аз чоңиби боз-
раси КГБ РСС Тоҷикистон Юрий Николаевич
Косухин дар 16.05.1990 / баъди соати 14 / , хиббони
ба номи Дзержинский №8, утоки 110.

11.02.1990г. (период с 12³⁰ до

12⁵⁰ қолме приехал гость Ф.Атовуллоев. Примерно
в 12³⁰-13⁰⁰ звонил С.Аббасов из к-да. "Арабист во
санҷат", хотел посоветоваться с организаторской
компании т.к. он был кандидат в народные
депутаты. Я его попросил, чтобы он шарил на
площади Ленина поскольку были слухи о каком-то
митинге. 12.02.1990 приблизительно к 14⁰⁰ часам
я обедал в кооперативном столовой рынке "Ба
накат". В 14³⁰-14⁴⁰ стал свидетелем скопления
людей на площади напротив ЦК (пр. Ленина).
Я наблюдал это до 10 минут, тогда я близко
встретил Ф.И. Исоева и Н.Тарфарова, которые
хотели идти в горисполком и с трудом
проходили через толпу. Я сказал им, что
остаться здесь нежелательно, потому что
все это стихийно и тихим непомыслно отъез
тают люди спешат в сторону ЦК. Мы направи
лись в сторону горисполком и около маг.
"Товарки" (Тарфаров) встретили инструктора
ЦК КП Таджикистана И.Асадуллоева. Я его
поздравил (целую) с этим и вчерашним
митингом. В проходной горисполкома я встре
тил Н.Холцкова, потом Х.Хамидова. Они попра
сили, чтобы я их всех издал внизу. Они подняли
на второй этаж. Я издал 10-15 мин потом
пришел в отдел философии. Взял свою статью
от машинистки, прочитал и хотел идти в
редакцию. Сотрудники отдела философии обсу
дили эти события и сказали, что надо мне
пойти и если есть возможность ускорить
их. Потом я был в ред. "Судан" сдал статью.
Был в ред. "Законодательство Таджикистан" (около
13 часов). потом догнал до светодвора
возле здания Госучпрема и встретил своего
Мир

Звуча звёздочка (преподаватели ТГУ) и ещё
С. Мяскин зоода. Дальше идти было невозможно.
Мы с Звёздочкой через ул. Горького и Чапаева
добрались до р. "Баракат", а там долго
ждали автобуса. Автобусом №223 добрались
до маг. "Мелодия" (82 м/р). По дороге встре-
тили еще одного знакомого (фамилии не
помню), они не смогли сесть на автобус.
Около 20³⁰ я добрался до дома.

13.02.1990г. К 10¹⁵ я был возле маг. "1001 ме-
лодей" потом добрался до АИ через ул. Ком-
сомольская (до ЦУМ) и пр. Ленина. Я был
занят поиском 1-й страницы статьи. Ночью
примес в редакцию. К обеденному времени
возле гастроном встретил сотрудника
КГБ М. Олимова. сказал следующее.
-хотя я являюсь врагом №1 вашей кон-
торы прошу Вас звоните руководству
(своему) и скажите: а) учесть обзавление,
которые читают военные на пр. Ленина
прогнет диктатора на двух языках.
б) дать информацию через горьковской
~~с~~ радиосеть

Потом наблюдаю что происходит у зда-
нии ЦК, как горит магазин пер. Брун-
ского, по моей просьбе звонили в пожар, т.е.

М.О.

приехали поучить. Несколько раз ходил
в сторону ЦК (вместе с С. Абулло, А. Турдум
и др.) на работу. В 17³⁰ направился в Дом
политпросвещения поскольку в 18⁰⁰ был
назначен заседателем клуба "Рубину"
с председателем Гостелерадио т. А. Ш. Омид-
раевым. Приблизительно к 18³⁵ был рядом
с "Зинаидой" и хотел поехать домой. остано-
вились втрое сказали, что читают мою
драматическую. Потом видел К. Хайбуллоева
Когда перешел дорогу то понял, что
обратно не могу. Вот так я вошел
в водоворот этих событий.

Вечером был ~~избран~~^{избран} Народный
комитет Инструктор ЦК КП Таджикис-
тана М. Булатов соинтервал на до МВР
и всю ночь на ~~автостанции~~^{автостанции} "РАЖ". Когда
освободили арестованных в здании МВР
я обратил внимание, что среди них нет
элементов преступного мира. Все они были
либо студенты-учащиеся ИТУ (возле Универ-
самы) либо просто молодежь которые не имели
отношения к преступникам. Все эти
моменты сняты на телевидение и можно
посмотреть.

14.02.1990 утром примерно к 10⁵⁰-11⁰⁰ч.

~~См. также...~~ - не видно 1/2

Я был на пл. Ленина. Тот же член
Народного комитета (все которые
пришли к этому времени) ходили в ЦК.
Мы попросили Ч. Таалава, что он ^{сделал}
своя для встречи с К. Махкамовым.
Когда мы собрались в комнате (на 1-ю
правого крыла ЦК) написали протест
(7-ти листов) и хотели вручить
К. Махкамову ~~и~~ уйти. Пришел К. Мах-
камов он взял протест, ознакомился но
потом ушел. Слова ^{он} пришел с Б. К. Буго,
Б. К. Буго ^{он} в качестве представителя респу-
блики и нас для переговоров. Мы согла-
шались. В это время принесли нам на
одном листе "Протокол...". Это был
первый вариант протокола переговоров.
Я лично вычеркивал с 4-го пункта
слова "гарантируют" и написал
"содействуют". Во время переговоров
с ЦК ЛКСМ Ч. Таалав несколько
раз зашел с инициативами, которые не по-
шли в ход. Несколько делегации
тоже пришли на переговоры (Гуназар,
У. Радысаб, С. Абдулло, М. Иссева, К. Фини).
Б. К. Буго пришел и Абдуллоев.
Во время переговоров не было никаких

М. Д.

Когда пришел И. Хайев (это приблизи-
тельно к 18²⁵ ч.) то первым его словом
был так «как без меня решили мою судьбу»
он также сказал, что его полномочие кону
переходит. Мы ответили, что у него есть
несколько замов (Кашлаков, Вахидов, Мурадов,
Закариный, Латифи) и последним назва-
ли Б. Каримова.

Потом первым протокол подписал
И. Хайев.

В начале переговоров Б. К. Тугов решил
чтобы его фамилия не была включена
в протокол переговоров. Мы согласились.
Редактировал протокол сам И. Махка-
мов. Корректировки часто внес Б. К. Тугов.

При выходе я не видел, чтобы Б. Ка-
римов поцеловал какого-то министра-
нера. Я отдал один экземпляр про-
токола корреспондентам «Таджикиста-
нских советей». Напрямую «Салом кра-
ситы» 14.02.90, около 19⁰⁰ я читал про-
токол котом этот текст я читал
для «Би-би-си». Вечером 14-го февраля
я опровергал сообщение программы
«Время» и слова Б. К. Тугова.

Никого не призывал к митингам
и никому не угрожал за это подписание.

Мух

Мисс

сразу была.
 в том и не помню. Но такие
 кто мне как-то было
 мучил на похороны лет на
 похороны какой-то намерен на 11.07.90.
 из же похороны на 11.07.90.
 вдова была о смерти девушки
 1990. После этого в 1990 году
 была на spur 8-го октября
 девушка "Набуа джанде"
 кистам.

американских девушек в 1990-
 на дагаде из-за не могут
 а зер дагиджанде, вичини
 те, что в 1990 году
 меча гурмелу. Тем же, что
 в том девушке в 1990 году
 М. Укривова была, что вон-
 Р. Аммола и на 11.07.90
 девушка секретаря в 1990
 ("Нобелетти джанде") из вичини.
 девушка "Набуа джанде"
 когда савонья (ну там савонья)
 в 1990. Это в 1990. В 1990,
 от сразу, когда был на похороны

LIBERTY
 5.1.190.С:Кв курях источник Вам стало известно о митинге 11.02.

ВОПРОС: Кто такой С. Люб и почему именно ему вы рекомендовали пойти на площадь 11.02.90 года?

ОТВЕТ: С. Люб-зав. редакции (пропаганды, социальной жизни) еженедельника "Адабиёт ва сангати" (Литература и искусства). Я его попросил из такой соображения: 1). Он находится на центре и мог быстро узнать что там происходит; 2). как журналист он мог потом анализировать эти события. После этого он не звонил мне. При встрече после 25.02.90г. он объяснил, что не мог дозвониться так как спешил ехать в Магичу.

ВОПРОС: Как фамилия и имя секретаря машинистки, которая печатала Вашу статью о "Наврузе" и у которой Вы получили эту статью 12.02.90 года?

ОТВЕТ: Имя и фамилии машинистки не знаю. Она работает машинисткой в отделе аспирантуры АН. Она является женой зав. ред. "Тоджикистони совети" Рузметова. Протектор написал много советам лично в чем я настаивалось

М.П.

П О В Е С Т К А

гор (пос.) Душанбе, ул. Мухоматова
дом 70 кв. 97

Гр. Миррахимов Мирбобо

Вам надлежит явиться в прокуратуру Таджикской ССР по адресу:

г. Душанбе, проспект Правды, 4, каб. 47 к 10, часам 9/10-91

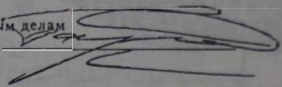
к тов. Гаркуца

При себе необходимо иметь на порт или иной документ, удостоверяющий личность.

Свидетель, не явившийся без уважительных причин, подвергается принудительному приводу.

Лица, препятствующие явке свидетеля, привлекаются к уголовной ответственности.

Следователь по особо важным делам
при прокуроре республики

ПРОКУРАТУРА ТАДЖИКСКОЙ ССР

П О В Е С Т К А

гор (пос.) Душанбе, ул. Н. Карабаева
дом 17

Гр. Миррахимов Мирбобов

Вам надлежит явиться в прокуратуру Таджикской ССР по адресу:

г. Душанбе, проспект Правды, 4, каб. 47 к 14, часам 9/10-91

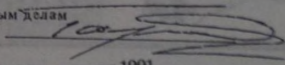
к тов. Гаркуца

При себе необходимо иметь паспорт или иной документ, удостоверяющий личность.

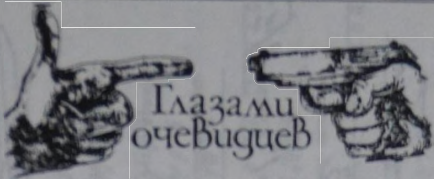
Свидетель, не явившийся без уважительных причин, подвергается принудительному приводу.

Лица, препятствующие явке свидетеля, привлекаются к уголовной ответственности.

Следователь по особо важным делам
при прокуроре республики

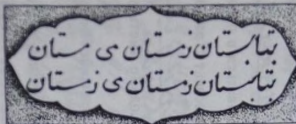

Намунаи даъватномаҳои бозҷуя дар соли 1991

На снимке: Первоначальный текст протокола соглашения, который К.Махкамов предложил (об этом см. "Сухан", No.4) Народному комитету 14.02.90 г. Воспроизводится оригинал. ~~Дважды перепечатанный текст, отредактированный по замечаниям Народного комитета, четвертый пункт остался такой же. Слова "гарантируют" были заменены на "содействуют" т.д. Народный комитет не был юридическим лицом как Компартия Таджикистана.~~

رئیس هیات مدیران نظام سیاسی

Представители комитета ~~с одной стороны~~ со ~~своей~~ другой стороны ~~прекращают~~ прекращение всех несанкционированных митингов, демонстраций и приносят все силы для немедленного прекращения любого рода беспорядков на территории г. Душанбе и в других районах республики.

От органов государственного и партийного руководства республики

Хеле энд мебошад. Онҳое, ки мехоҳанд ба ин наشريя хайрия диҳанд, пулро метавонанд потарсона ба ҷаҳикунандагони ин рӯзнома супоранд. (Паҳикунандагон набояд зиёда аз панҷ нусхаи наشريяро ба як кас фурӯшанд. Алҳол ин ягона роҳест, ки мо метавонем аз дасиса Ӯ нархи изофа наشريяро ҳифз кунем ва пули хайрия беҳато ба нишони идора расад. Мутасаддиёни асосии "Растохез"-ро дар шаҳру ноҳияро идораи наشريя медонад. Минбаъд агар замона амон диҳад, кушиш мекунем, ки дар ягон банк Ӯ нишони шахси алоҳида рақами ҳисобу китоби наشريяро кушоем). Барои дастгири ва кӯмак аз шумо минатдорем.

"МОЕМ БАЗИДДИ ЗОЛИМОНУ ЗАРУЗУР"

...костине.
и навальный вопрос, почему же в таком случае
шту продают семечки, а не в установленных
дор Ганиев философия и ответы, что семечки
дана, и это превратилось в традицию.
таким же философском духе тоже заметили,
всегда торговля с рук газетами тоже станет

и словом, наша дискуссия закончилась тем, что
лен, правда, не сразу, но разрешил нам
газету по установленной цене. Но тем не
е политическую дискуссия он тоже называ
ар" незаконным, поскольку газеты эти
сравнимы, и у них нет индексов, особо
и при этом, что он очень хорошо знаком с
печати и средствах массовой информации".
ему поводу мы тоже заметили, что немало
этим Законом и что можем в него заглянуть,
та с текстом Закона у нас была при себе.

и словом в Шахристане в тот день обошлось.
т день отмечали день возрождения
ми/района, который вновь появился на карте
наша благодаря мужеству и стойкости
массовой голодовки в июне-июле этого года.
должное их упорству и стойкости. Заодно
их с победой. Важно теперь правильно
ваться лавнами победы. Героев после победы
ывает больше, чем сражавшихся во имя

этих строк во время встречи представителей
ского областного координационного совета
ической партии Таджикистана с
тепелями областного комитета
ической партии Таджикистана, которая
под эгидой областного совета народных
11.10.1990 г., говорил о происшествии с
А.

и, где присутствовали представители УВД,
культуры, суда и отдела юстиции
ома. Но кроме председателя облсуда
лова остальные продемонстрировали
идержку и сдержанность.

говоря, подавляющая часть, и том числе
бкома Компартии Таджикистана, обещает
ома и ухом не повела.

и должное их "выдержке" и "стойкости".
в А., молодой двадцати трехлетний человек,
стает, отец, до недавних пор был членом
Оперативный комсомольский отряд/
к сами "формалы", т.е. власть подержанце,
ронников и увеличивают тем самым число
и "неформалов".

ся, что для того, чтобы понять эту простую
е надо быть обладателем глубокого и
ома, т.е. интеллекта.

11.11.1990 г. Ура-Тюбе.

Р., член правления и секретариата ДПТ.
ция надеется на скорый официальный
ишабадского ОВД, а также возврат и 8
незаконно конфискованных его
ками. 16 руб. просим перевести в фонд
"джанд".

КАШОЛАМУРДАИ Н-УФТОДА АЗ ЗИН

(Саллаино ба Махзабшохи
литсабхох)

Ало Махзаб Муҳаббатшоҳи бедив,
Туро не махзабу не расму оми.
Надорӣ дар бисотат нури ислом,
Аҷаб дорам, туй салруи бадки.
Талаше доштя з-ин рӯ ба махсаб,
Гумонат буд, равӣ болотар аз ин.
Вале, ҳайфо, насабзида аз-ин нас,
Кунӣ дуд аз дарун монанди саргун.
Ту ҳоло монда андар байни аъроф,
Фитодӣ оқибат бар чоҳи нафрия.
Барандат гар ба бозори ламу душ,
Кунад мардум баҳоят кам эҷ тии
Ба бсруй умеди обрӯй,
Кашоламурдаи н-афтода аз зин.
Навштемат ду-се байти саломӣ,
Алсаймо, гӯ, машав аз гусса гамгин.
Дуои мо, ки ҳар дам мустаҷоб аст,
Ҳамсгирад (худо хоҳад) ҳамебия.
Худоё, з-ин мунофиқҳо шар афкан,
Дуоим кун қабул, Чаббор!

Омин!

ХУШБАХТШОҲИ БАДБАХТШОҲ

Вазорати адлияи
РСС Тоҷикистон
СУДИ ШАХРИИ ДУШАНБЕ

Министерство юстиции
Таджикской ССР
ДУШАНБИНСКИЙ ГОРОДСКОЙ СУД

334018 г. Душанбе, ул.на И. Каррабаса, 12, тел. 33-06-04

29.03.91 № 3-11

№ _____

г. Душанбе, ул. Ф. Мухамадиева,
д. 70, кв. 97
г-р. Миррахимову М.

На Ваше заявление сообщаю, что определением судебной коллегии по гражданским делам Душанбинского горсуда от 18 марта 1991г. производство по делу по Вашему иску к КГБ Таджикской ССР, редакциям газет "Коммунист Таджикистана", "Тоҷикистони Совети", "Вечерний Душанбе" о защите чести и достоинства приостановлено до окончания расследования прокуратурой Таджикской ССР возбужденного уголовного дела по фактам массовых беспорядков, погромов и поджогов в феврале 1990 г. в г. Душанбе.

По вопросу окончания расследования возбужденного уголовного дела Вам следует обратиться в прокуратуру республики.

Председатель Душанбинского
городского суда

А. А. АШУРОВ

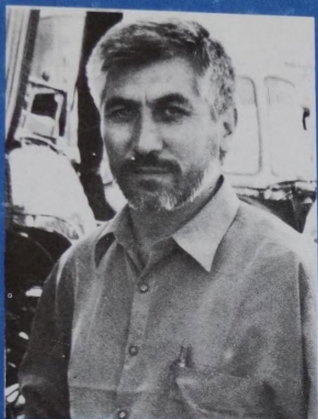
Ҷаиски Махкамаяи шаҳри Душанбе А. А. Ашуров дар
баррасии далаили мо ба КГБ ва рӯзиномаҳо барои
гузаришномаи «Кто есть кто» қариб се сол муҳоли-
фат кард.

Ф Е Х Р И С Т

Чанд сухан аз боби ин китоб	3
Бахши якум. То ба кай об аз таги ях меравад?	
Шафақи доманпурхун ё бихишти коммуниста	7
Се дуруғи Аскар Ҳаким	24
Хай-Хай	30
Муқаррабони «Президент» ё худ пиромуни фочиае, ки ба мо таҳдид мекунад	33
Парлумони интернасионалӣ, забони интернасионалӣ, умарою уламои интернаси- оналӣ ва тоҷикони интернасионалӣ	41
Докторанти «Растохезшинос»	48
Ҳаёев ба истеъфо рафт? Бовар намекунам!	56
Тоҷикистон дар пешоруи инкилоб аст?!	
Мақолаи 1	63
Мақолаи 2	76
Мақолаи 3	84
Мақолаи 4	96
«Ин игво ва тухматҳо ҳалқаҳои як занҷиранд...»	101
Чанги Куфру Ислому	105
Бахши дуввум. Таърихи инкилоби хунин ва ҷинойтҳои бепоён	
Таърихи инкилоби хунин ва ҷинойтҳои бепоён	111
Пешгуфтор	116
Никорнома	130
Женщина из легенды	143

Бахши саввум. Кровавые дни в Душанбе.	
Кому это было выгодно?	
Кровавые дни в Душанбе.	
Кому это было выгодно?	149
Принесут ли надежду «Колокола надежды»	163
Литва в кривом зеркале	
печати Таджикистана	171
«Растохез»-первая свободная газета	
в Центральной Азии	176

Бахши чахорум.	
Душанбеи хунин ва Чанг бо калламушхо	
Душанбеи хунин	186
Чанг бо калламушхо	202
Мусича	215
Замимахо	217

Мирбобои Миррахим / тав. 09.01.1954 / соли 1975 До-нишгоҳи омузгории шаҳри Душанберо бо «Дипломи Аълочӣ» хатм карда, аз 05.07.1975 ба Кумитаи давлатии радиошуна-вонӣ ва телевизиони Тоҷикистон ба кор омадааст. Соли 1976 дар сафҳои Артиши Шуравӣ ба сифати сарбоз хидмат кар-дааст. Солҳои 1977-1980 таҳсил дар аспирантураи Шуъбаи фалсафаи Академияи Илмҳо. Соли 1987 рисолаи илмиашро дар бахши нақши ҷашну маросими шуравӣ ва таносуби онҳо бо анъаноти динӣ дар мисоли рӯзгори мардумони Осиёи Ми-ёна дар Академияи Илмҳои Ҷамъиятшиносии назди КМ ХКИШ дифоъ кардааст. Номзоди илми фалсафа. Аъзои ягон ҷизби сиёсӣ набуд. Яке аз бунёдгузори Созмони Растохез ва нашрияи он. 14.10.1989 дар Анҷумани нахустини Бунёди забони тоҷикӣ /форсӣ/ муовини аввали Раиси Бунёди забон ин-тиҳоб шудааст. Аз 10.05.1992 то 30.10.1992 Раиси Ширкати Давлатии радиотелевизиони Ҷумҳурии Тоҷикистон. Аз 19.01.1993 то 05.11.1994 дар зиндони КГБ дар боздошт буд. 14.11.1994 ба озодӣ баромад ва ба Афғонистон хичрат кард.

Муаллифи беш аз дусад мақолаи илмӣ дар нашрияҳои гуногун ва китобҳои: «Праздник Навруз» /1985/, «Ҷашни Навруз ва ҷаҳоншиносӣ» /1992/, «Ҷаҳон ҷои ғудози дӯстон аст. Гуфту-гу бо Ҳазрати Эшони Тураҷон» /1997/, «Рӯзномаи маҳбуси маҳкум ба қатл. Хотироти зиндони КГБ дар соли 1993-1994» /1997/, «Мерасад марде, ки занҷири ғуломон бишканад. Ҳоча Акбари Тураҷонзода дар оинаи дӯсту душман» /1998/ ва як қатор филмҳои мустанад.